

1403

Χ. ΘΕΟΔΩΡΙΔΟΥ

Α. ΛΑΖΑΡΟΥ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Α' ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΡΙΤΗ

Τιμᾶται μετὰ τοῦ βιβλιοσήμον Δρχ. 13,10

Βιβλιόσημον καὶ πρόσθετον » 6,10

Ἄριθ. πράξ. 40993]5-10-28

ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ
Α. Μ. ΚΟΝΤΟΜΑΡΗΣ & ΣΙΑ
ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ 6—ΑΘΗΝΑΙ

1928

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

1403

Χ. ΘΕΟΔΩΡΙΔΟΥ
Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου
Θεσσαλονίκης

Α. ΛΑΖΑΡΟΥ
Καθηγητοῦ τοῦ προτύπου τοῦ
Διδ. τῆς Μ. Ἐκπαιδεύσεως

Χ. ΘΕΟΔΩΡΙΔΟΥ

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΑΠΟ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΑΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ
ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΨΩ ΜΑΧΗΣ (301 Π. Χ.)

*Διὰ τὴν Πρώτην τάξιν τοῦ Ἑλληνικοῦ σχολείου
καὶ τὰς ἀντιστοίχους τῶν ἄλλων σχολείων
τῆς Μ. Ἐκπαιδεύσεως*

Ἐγκριθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας

ΜΕ ΠΟΛΛΑΣ ΕΙΚΟΝΑΣ ΚΑΙ ΧΑΡΤΑΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΡΙΤΗ

ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ "ΑΘΗΝΑ."

ΑΘΗΝΑΙ ΟΔΟΣ ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ 6

1928

Κάθε αντίτυπον φέρει την υπογραφήν ενός εκ των συγγραφέων.

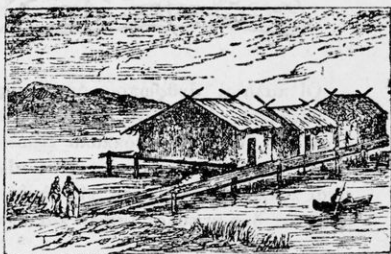

ΙΣΤΟΡΙΑ — ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

ΛΑΟΙ ΑΠΟΛΙΤΙΣΤΟΙ ΚΑΙ ΛΑΟΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΕΝΟΙ

Είναι χιλιάδες χρόνια άφότου υπάρχον ανθρωποι ξπάνω εις τήν γήν. Οί παλαιότεροι όμως ανθρωποι ήσαν απολιτιστοι. Δέν ήξευραν νά κτίζουν οικίας, νά κατασκευάζουν ένδύματα, οικιακά σκεύη και όλα εκείνα, τὰ όποια εύκολύνουν και εύμορφαινουν τήν ζωήν. Ήζοϋσαν από τὸ κυνήγιον ή από τὸ ψάρεμα. Ἀργότερα εξημέρωσαν τὰ ζῶα, τὸ πρόβατον, τήν αγελάδα, τὸν ἵππον ἔκαμαν ποιμνια και ἔγειναν βοσκοί.

Τότε δέν κατοικοϋσαν ακόμη όλον τὸν καιρόν εις τὸν ἴδιον τόπον, ἀλλά ἐπήγαιναν από τὸν ἐν μέρος εις τὸ ἄλλο, όπου εύρισκαν τροφήν δια τὰ ζῶα των. Ἦσαν δηλαδή *ρομάδες*. Τέλος μερικοί ἐκάθησαν εις τὰ εύφορα μέρη, τὰ ἐκαλλιέργησαν και ἄρχισαν νά ζοϋν από τούς καρπούς τῆς γῆς. Ἔγιναν δηλαδή γεωργοί. Τούς ἐτριυήξαν αἱ πεδιάδες, όπου ἔτρεχαν μεγάλοι ποταμοί και ἦτο εύκολον νά καλλιεργήσουν τήν γήν.

Διμναῖα κατοικία

Οί ανθρωποι ἐπροόδευσαν άφότου κατοίκησαν σταθερά εις ἕνα μέρος και ἐκαλλιέργησαν τήν γήν. Κατασκευασαν διάφορα εργαλεία, τὰ όποια τούς ἐβοήθησαν νά κάμουν πολλά χρήσιμα ἔργα. Τὸν παλαιότερον καιρόν δέν ήξευραν τὰ μέταλλα. Τὰ όλίγα εργαλεία τους ήσαν από πέτραν. Ἀργότερα όμως ἔμαθαν νά δουλεύουν τὰ μέταλλα, πρῶτα τὸν χαλκόν και ὕστερα τὸν σίδηρον. Ὁ σίδηρος τούς ὠφέλησε πολύ, διότι κατα-

Οί παλαιοί ανθρωποι δια νά ἀποφεύγουν τὰ άγρια θηρία, ἐκάρφωσαν στύλους μέσα εις τὰς λίμνας, κατασκεύαζαν ἕνα πάτωμα και ἐκεἶ ἐκτιζαν καλύβας δια νά κατοικοϋν.

σκεύασαν με αὐτὸν στερεὰ ἐργαλεῖα, τὰ ὁποῖα τοὺς ἐβοήθησαν πολὺ εἰς τὰς ἐργασίας των. Ἀπὸ τότε ἄρχισαν νὰ κτίζουν κατοικί-
ας, νὰ κάμνουν ἐνδύματα, νὰ καλλιεργοῦν καλύτερα τὴν γῆν, νὰ
τρῶγουν καλύτερα φαγητά, νὰ γίνωνται καθαρότεροι καὶ ἐξυπνό-
τεροι. Μὲ μίαν λέξιν οἱ ἄνθρωποι ἄρχισαν νὰ προοδεύουν καὶ ἔ-

Οἱ παλαιοὶ ἄνθρωποι δὲν ἤξευραν νὰ μεταχειρίζονται
τὸ μέταλλον. Διὰ τοῦτο τὰ ἐργαλεῖα καὶ τὰ ὄπλα κατασκευά-
ζαν ἀπὸ ξύλον, ἀπὸ κόκκαλα ζώων καὶ πρὸ πάντων ἀπὸ λι-
θους. Τὰ τρία ἀριστερὰ εἶναι αἰχμαὶ βέλους, τὸ δὲ ἄλλο
εἶναι κόκκαλον ἀπὸ ζῶον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐσκάλισαν ἓνα ἄν-
θρωπον, δύο κεφαλὰς ἵππων καὶ ἓνα φεῖδι.

Ζωὴ των ἐγίνε καλύτερα. Αὐτὴν τὴν πρόοδον τοῦ ἀνθρώπου τὴν
ὀνομάζομεν **πολιτισμὸν**. Ὅλοι οἱ λαοὶ ὅμως δὲν ἐπρόκοψαν τὸν
ἴδιον καιρὸν. Ἄλλοι ἄρχισαν νὰ πολιτίζονται ἐνωρίτερα, ἄλλοι
ἀργότερα καὶ ἄλλοι δὲν ἠμπορεσαν ὀλωσδιόλου νὰ πολιτισθοῦν.
Ἐπῆρχαν λοιπὸν εἰς τοὺς παλαιότερους καιροὺς καὶ ὑπάρχουν
ἀκόμη σήμερον λαοὶ **πολιτισμένοι** καὶ λαοὶ **ἀπολίτιστοι**.

ΙΣΤΟΡΙΑ

Ὅλοι ἔχομεν τὴν περιέργειαν νὰ μάθωμεν πῶς ἔζησαν καὶ τί
ἔκαμαν οἱ παλαιότεροι ἄνθρωποι, ἐπιθυμοῦμεν δηλαδὴ νὰ μά-
θωμεν τὴν **ἱστορίαν των**. Οἱ παλαιότεροι ὅμως ἄνθρωποι ἀπέ-

θαναν καὶ δὲν ὑπάρχουν πλέον. Πῶς νὰ μάθωμεν λοιπὸν τὸ τι ἔκαμαν καὶ πῶς ἔζησαν ; Τὸ καλὸν εἶναι ὅτι ὅλα τὰ ἔργα των δὲν ἐχάθησαν. Ἀπὸ τοὺς παλαιότερους ἀνθρώπους μένουσιν πολλὰ οἰκιακὰ σκέυη, ὄπλα, κοσμήματα, ἀγγεῖα, κτίρια, ναοί, ἀνάκτορα, κατοικίαι, ἀγάλματα κτλ., τὰ ὅποια μᾶς βοηθοῦν νὰ μάθωμεν πῶς ἐξοῦσαν οἱ ἀνθρώποι τοῦ καιροῦ ἐκείνου. Ἀργότερα ὅταν οἱ ἀνθρώποι ἔμαθαν τὴν γραφὴν, ἔγραφαν εἰς τὴν πέτραν ἢ ἐπάνω εἰς τὰ μέταλλα τὰ σπουδαῖα γεγονότα, τὰ ὅποια δὲν ἤθελαν νὰ λησμονηθοῦν. Ἀκόμη ἀργότερα, ὅταν ἐπροόδευσαν περισσότερο, ἔγραφαν ἱστορίας. Ὅλα αὐτὰ, ποὺ μᾶς βοηθοῦν νὰ μάθωμεν τὴν ζωὴν καὶ τὰ ἔργα τῶν παλαιῶν ἀνθρώπων, τὰ ὀνομάζουσι *ἱστορικὰ μνημεῖα*. Ὅσον περισσότερο πολιτισμένος ἦτο ἕνας λαός, τόσον περισσότερο μνημεῖα ἄφησεν ἐπάνω εἰς τὴν γῆν. Καὶ ὅσον περισσότερα μνημεῖα ἔχομεν ἀπὸ ἕνα λαόν, τόσον καλύτερα γνωρίζομεν τὸν βίον του καὶ τόσον σπουδαιότερα εἶναι ἡ ἱστορία του.

Τοὺς λαούς, οἱ ὅποιοι ἔχουν σπουδαίαν ἱστορίαν, ὅπως εἶναι π. χ. οἱ Ἕλληνες, οἱ Ῥωμαῖοι, οἱ Ἄγγλοι, οἱ Γάλλοι, τοὺς ὀνομάζομεν *ἱστορικεὺς λαούς*. Ἱστορικοὶ λαοὶ εἶναι οἱ πολιτισμένοι λαοὶ καὶ ἱστορία εἶναι κυρίως ἱστορία τοῦ πολιτισμοῦ. Ἡ ἱστορία λοιπὸν μᾶς διδάσκει πῶς ἔζησαν οἱ παλαιότεροι ἀνθρώποι, πῶς ἔκτιζαν τὰς κατοικίας των, τὶ σχέσεις εἶχαν ἀναμεταξύ των, πῶς ἐκυβερνοῦσαν τὸ κράτος των κτλ.

ΦΥΛΑΙ—ΛΑΟΙ

Ἀπ' ὅλους τοὺς λαούς, οἱ ὅποιοι ἔζησαν ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, τὴν μεγαλυτέραν πρόοδον ἔκαμαν οἱ λευκοὶ ἀνθρώποι. Ὅλοι οἱ λαοί, οἱ ὅποιοι ἔχουν σπουδαίαν θέσιν εἰς τὴν ἱστορίαν, ὅλοι οἱ ἱστορικοὶ λαοί, ἀνήκουν εἰς τὴν Λευκὴν ἢ Καυκασίαν φυλὴν. Αὐτοὶ ἀνέπτυξαν τὸν πολιτισμὸν καὶ αὐτοὶ κυβερνοῦν σήμερον τὸν κόσμον. Αἱ ἄλλαι φυλαί, ἡ Μογγολικὴ, ἡ Αἰθιοπικὴ κτλ. δὲν ἔχουν μεγάλην θέσιν εἰς τὴν ἱστορίαν.

Ἡ Καυκασία φυλὴ περιλαμβάνει διαφόρους λαούς, οἱ ὅποιοι ἐσκορπίσθησαν εἰς τὰς τρεῖς ἡπείρους, εἰς τὴν Ἀσίαν, εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ εἰς τὴν Ἀφρικὴν. Οἱ μεγαλύτεροι ὁμως καὶ εὐφρέστεροι λαοὶ τῆς Καυκασίας φυλῆς ἔζησαν καὶ ζοῦν εἰς τὴν Εὐρώπην. Δι' αὐτὸ σπουδαιότερα ἀπ' ὅλας εἶναι ἡ ἱστορία τῆς Εὐρώπης

ΠΕΡΙΟΔΟΙ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Ἄπο τοὺς πολὺ παλαιοὺς ἀνθρώπους ἔχομεν, καθὼς εἶπαμεν, ὀλίγας εἰδήσεις. Μὲ αὐτὰς δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ἐννοήσωμεν καλὰ πῶς ἐζοῦσαν, τί ἰδέας εἶχαν κτλ. Δὲν ἠμποροῦμεν δηλαδὴ νὰ κάμωμεν τὴν ἱστορίαν των. Δι' αὐτὸ τοὺς πολὺ παλαιοὺς ἐκεῖνους χρόνους ὠνόμασαν μὲ ἓνα ἰδιαίτερον ὄνομα **Προϊστορίαν** ἢ **Προϊστορικοὺς χρόνους**.

Κατόπιν οἱ ἄνθρωποι ἐπροόδευσαν εἰς μερικὰ μέρη καὶ μᾶς ἄφησαν τόσα μνημεῖα, ὥστε ἠμποροῦμεν νὰ κάμωμεν τὴν ἱστορίαν των. Ἄπο τότε ἀρχίζει ἡ **Ἱστορία**, ἤτοι ἡ **Ἱστορικὴ περίοδος**.

Δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωμεν ὅτι ἡ ἱστορία ὅλων τῶν λαῶν δὲν ἀρχίζει τὸν ἴδιον καιρὸν. Ἄλλων ἀρχίζει ἐνωρίτερα, ἄλλων ἀργότερα καὶ ἄλλοι δὲν ἔχουν διόλου ἱστορίαν. Ἡ ἱστορία κάθε λαοῦ ἀρχίζει ἀπὸ τὸν καιρὸν, πὺν εἰσέρχεται εἰς τὸν πολιτισμὸν.

Ἡ παλαιότερα ἀπ' ὅλας τὰς ἱστορίας εἶναι ἡ ἱστορία τῶν Αἰγυπτίων, διότι οἱ Αἰγύπτιοι προόδευσαν εἰς τὸν πολιτισμὸν ἐνωρίτερα ἀπὸ ὅλους τοὺς λαοὺς. Ἡ ἱστορία τῶν Αἰγυπτίων ἀρχίζει 5000 χρόνια πρὸ Χριστοῦ. Ἄν βάλωμεν καὶ 2 χιλιάδας περίπου χρόνια, τὰ ὅποια ἐπέρασαν ἀπὸ τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ, ἔχομεν 7 χιλιάδας χρόνια. Ἡ ἱστορία λοιπὸν ἀρχίζει 7 χιλιάδες χρόνια πρὶν ἀπὸ σήμερον. Δὲν εἶναι πολλὰ, ἀφοῦ ἄνθρωποι ὑπάρχουν εἰς τὴν γῆν ἀπὸ πολὺ παλαιότερα χρόνια.

Οἱ ἱστορικοὶ διὰ νὰ εὐκολύνουν τὴν μελέτην τῆς ἱστορίας, τὴν ἐχώρισαν εἰς τρεῖς μεγάλας περιόδους.

1. **Ἀρχαίαν** (5000 π. Χ.—476 μ. Χ.)

2. **Μέσην** ἢ **Μεσαιωνικὴν** (476—1453 μ. Χ.)

3. **Νεωτέραν** (1453 ἕως σήμερον).

Ἡ ἀρχαία ἱστορία ἀρχίζει ἀπὸ τὰ παλαιότερα χρόνια καὶ φθάνει ἕως τὸ 476 μ. Χ., ὅτε κατεστράφη τὸ μέγα Ρωμαϊκὸν κράτος.

Ἡ Μέση ἢ Μεσαιωνικὴ ἀρχίζει ἀπὸ τὸ 476 μ. Χ. καὶ φθάνει ἕως τὸ 1453 μ. Χ., ὅτε οἱ Τοῦρκοι ἐπῆραν τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Ἡ Νέα ἀπὸ τὸ 1453 καὶ φθάνει ἕως σήμερον.

Ἡμεῖς ἐρέτος θὰ ἀρχίσωμεν τὴν ἱστορίαν ἀπὸ τὴν ἀρχήν, δηλαδὴ θὰ μάθωμεν τὴν **Ἀρχαίαν Ἱστορίαν**.

Η ΑΡΧΑΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ

Οἱ πρῶτοι πολιτισμένοι ἄνθρωποι ἔζησαν εἰς τὰς χώρας, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται ἀνατολικά ἀπὸ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν. Ὁ πολιτισμὸς γεννήθηκε πρῶτα εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ εἰς τὰς χώρας τῆς Ἀσίας, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶναι πολὺ μακριὰ ἀπ' αὐτήν, εἰς τὴν Μεσοποταμίαν, εἰς τὴν Συρίαν, εἰς τὰς Ἰνδίας κλπ. Τοὺς λαοὺς τῶν χωρῶν αὐτῶν, ἐπειδὴ κατοικοῦν εἰς τὴν Ἀνατολήν, τοὺς ὠνόμασαν ὅλους μαζί **Ἀνατολικούς λαούς**. Αὐτοὶ ἔκαμαν τὴν ἀρχὴν τοῦ πολιτισμοῦ.

Ὑστερα ἀπ' αὐτοὺς ἦλθαν οἱ **Ἕλληνες**, οἱ ὁποῖοι ἦσαν πολὺ εὐφυέστεροι καὶ πολὺ δραστηριώτεροι. Αὐτοὶ ἔκαμαν ἕνα ὑψηλὸν καὶ θαυμάσιον πολιτισμόν, ἐπροόδευσαν εἰς τὰ γράμματα καὶ εἰς τὰς τέχνας.

Ὑστερα ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας ἦλθαν οἱ **Ρωμαῖοι**, οἱ ὁποῖοι ἔζησαν εἰς τὴν Ἰταλίαν. Οἱ Ρωμαῖοι δὲν εἶχαν τὴν εὐφυΐαν τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ ἦσαν γενναῖοι πολεμισταί, ἐκυρίευσαν πολλὰς χώρας, μαζί καὶ τὴν Ἑλλάδα, ἔκαμαν μεγάλην αὐτοκρατορίαν, τὴν ἐκυβέρνησαν πολὺ καλὰ καὶ ἔβαλαν σοφοὺς νόμους.

Τὴν ἱστορίαν τῶν Ἀνατολικῶν λαῶν, τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ρωμαίων τὴν ὀνομάζομεν Ἀρχαίαν Ἱστορίαν. Ἡ Ἀρχαία Ἱστορία λοιπὸν περιλαμβάνει

1. Τοὺς Ἀνατολικούς λαοὺς
2. Τοὺς Ἕλληνας
3. Τοὺς Ρωμαίους

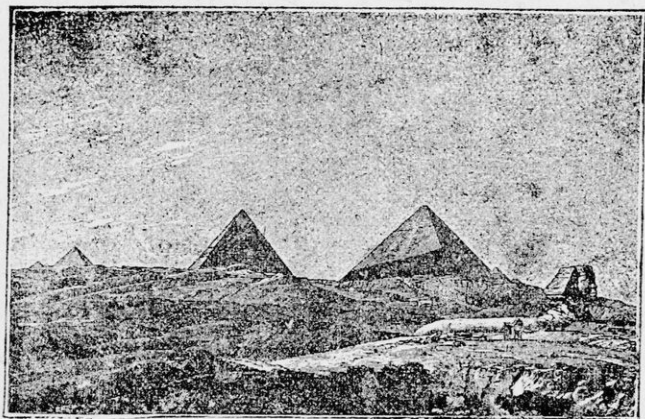
Ἡμεῖς ἐφέτος θὰ μάθωμεν ὀλίγα ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τῶν Ἀνατολικῶν λαῶν, κυρίως ὅμως θὰ μελετήσωμεν τὴν ἱστορίαν τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων.

ΟΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΙ ΛΑΟΙ

ΟΙ ΑΙΓΥΠΤΙΟΙ

Ἡ Αἴγυπτος εὐρίσκεται εἰς τὰ βορειοανατολικά τῆς Ἀφρικῆς. Εἶναι μία μεγάλη πεδιάς, τὴν ὁποίαν ποτίζει καὶ ζωογονεῖ ὁ περίφημος **Νεῖλος** ποταμός.

Ἐὰν ἔλειπεν ὁ Νεῖλος, ἡ Αἴγυπτος θὰ ἦτο ἔρημος ἔδωπος

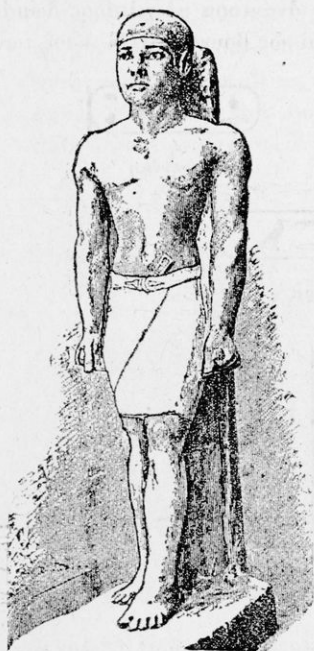
Αἱ πυραμίδες καὶ ἡ Σφίγξ

Ὅλοι οἱ αἰγύπτιοι, πλούσιοι καὶ πτωχοί, κατασκεύαζαν τάφους στερεοῦς. Αἱ πυραμίδες ἦσαν τάφοι τῶν ἀρχαίων βασιλέων τῆς Αἴγυπτου, τῶν Φαραώ. Τὰς ἐκτίζαν μὲ μεγάλους λίθους καὶ τὰς ἔκαμαν ὑψηλὰς ὡς βουνά. Μέσα ὑπῆρχεν ἓνα δωμάτιον, ὅπου ἔβαζαν τὸν νεκρόν. Ἡ Σφίγξ εἶναι ἓνας πελώριος βράχος, ὕψος 19 μ. Ἐδοῦλεσαν αὐτὸν τὸν βράχον καὶ ἔκαμαν ἓνα καθήμενον λέοντα καὶ τοῦ ἔδωσαν πρόσωπον ἀνθρώπου. Μόνον ἡ μύτη τῆς ἔχει μέγεθος 2 μ.

Ὅλαι αἱ χῶραι τῆς Ἀφρικῆς, αἱ ὁποῖαι εἶναι ὀλόγουρά τῆς. Διὰ αὐτὸ οἱ ἀρχαῖοι ὠνόμασαν τὴν Αἴγυπτον *δῶρον τοῦ Νεῖλου* καὶ οἱ Αἰγύπτιοι ἐλάτρευσαν τὸν Νεῖλον ὡς θεόν.

Εἰς τὴν μεγάλην αὐτὴν πεδιάδα ἔζησεν ὁ ἀρχαιότερος πολιτισμένος λαὸς τοῦ κόσμου. Οἱ Αἰγύπτιοι ἦσαν μελαχροῖνοί, ὑψηλοί, λιγνοί, μὲ δυνατοὺς ὄμους καὶ μεγάλην κεφαλήν. Ἦσαν κυ-

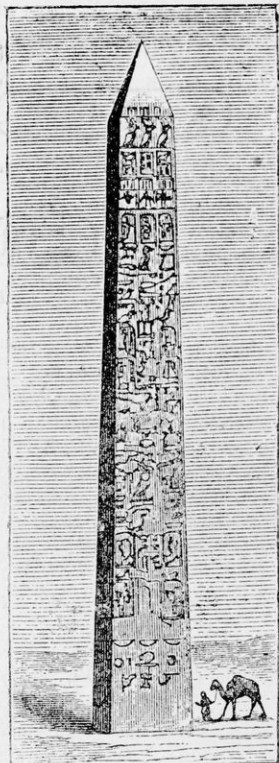
ρίως γεωργοί, ἀλλὰ καὶ πολὺ καλοὶ τεχνῖται. Ἦσαν πολὺ θρησκευτικοὶ καὶ ἐλάτρευαν τὰ ζῶα καὶ τὸν Νεῖλον ποταμόν. Ἡ ἱστορία των ἀρχίζει ἀπὸ πολὺ παλαιοὺς χρόνους. 5000

Αἰγύπτιος (αἰγυπτιακὸν ἄγαλμα)

Τὸ ἄγαλμα αὐτὸ μᾶς δείχνει τὴν τέχνην τῶν αἰγυπτίων καὶ μαζὶ πὼς ἦτο τὸ σῶμα των. Ἦσαν ὑψηλοὶ, λιγνοὶ καὶ εἶχαν πλατεῖς ὄμους. Ἡ κεφαλὴ των ἦτο πολὺ μεγάλη, τὰ μάγουλα ἐξωγχομένα καὶ τὰ χεῖλη χονδρά. Ὁμοίαζαν δηλαδὴ μὲ τοὺς σημερινοὺς κατοικοῦς τῆς Αἰγύπτου, τοὺς Φελλάχους.

Οἱ βασιλεῖς των, τοὺς ὁποίους ὠνόμαζαν Φιραῶ, ἔνωσαν ὅλην τὴν χώραν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν των, εἶχαν μεγάλην δύναμιν

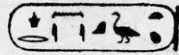
Ὁβελίσκος

Ὁ ὀβελίσκος ἦτο μονοκόμματος λίθος καὶ εἶχε ὕψος ὡς 30 μέτρα. Τοὺς ὀβελίσκους οἱ αἰγύπτιοι ἔστηναν ἐμπρὸς εἰς τοὺς ναοὺς των. Ἐπάνω εἰς τὸν λίθον στήλιν ἦσαν ἐπιγραφαὶ μὲ γράμματα ἱερογλυφικά.

καὶ μεγάλας καὶ πλουσίας πρωτευούσας, τὴν Μέμφιν καὶ τὰς Θήβας. Ἐκεῖ ἔκτισαν ναοὺς, ἀνάκτορα καὶ περιφήμους τάφους, τοὺς ὁποίους ὀνομάζουν *πυραμίδας*. Τὰ οἰκοδομήματα τῶν Αἰγυπτίων ἦσαν πολὺ μεγάλα. Ἐκτίσαν ἀνάκτορα μὲ χιλιάδας δωμάτια, αἱ πυραμίδες τῶν εἶναι ὑψηλαὶ ὡς βουνὰ καὶ οἱ ναοὶ τῶν

Ἀλέξανδρος

Βερενίκη

Κλεοπάτρα

Ⲁ, ⲁ, Ⲃ	Ⲅ, ⲅ
Ⲇ, ⲇ	ⲉ, Ⲋ
ⲋ, Ⲍ, ⲍ, Ⲏ	ⲏ, Ⲑ
ⲑ, Ⲓ	ⲓ, Ⲕ
ⲕ, Ⲍ, ⲍ	Ⲏ, ⲏ, Ⲑ
ⲑ, Ⲓ, ⲓ, Ⲕ, ⲕ, Ⲍ	Ⲏ, ⲏ, Ⲑ

Ἱερογλυφικά

Οἱ ἀρχαῖοι αἰγύπτιοι τὸν παλαιότερον καιρὸν, ὅταν ἤθελαν νὰ γράψουν ἕνα πράγμα, ἐξωγράφιζαν τὴν εἰκόνα του. Ἀργότερα αἱ εἰκόνες ἐσήμαιναν μόνον ἕνα γράμμα. Τὰ συμβολικά αὐτὰ γράμματα ὀνομάζονται ἱερογλυφικά.

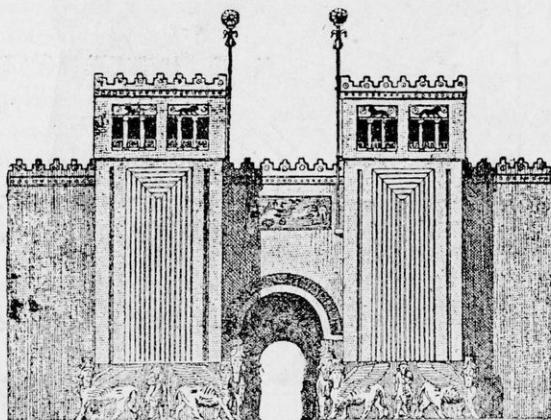
ἔχουν κίονας, τοὺς ὁποίους μὲν πέντε ἄνθρωποι ἠμποροῦν νὰ ἀγκαλιάσουν. Οἱ ἱερεῖς τῶν ἦσαν πλούσιοι καὶ σοφοί. Ἐκαμαν πολλὰς ἀνακαλύψεις. Αὐτοὶ εὗρηκαν τὴν γραφὴν καὶ τὴν ἀριθμητικὴν. Ἡ γραφὴ τῶν Αἰγυπτίων λέγεται ἱερογλυφική. Οἱ ἄλλοι λαοὶ ἔμαθαν πολλὰ ἀπὸ τοὺς Αἰγυπτίους.

Σήμερον σφῶνται παραπολλὰ αἰγυπτιακὰ μνημεῖα μὲ ἀφθονα ἀνάγλυφα, εἰκόνας καὶ περιγραφάς, τὰ ὅποια μᾶς διηγοῦνται τὴν ἱστορίαν τῶν παλαιῶν Αἰγυπτίων. Ὅταν ἐπισκεπτόμεθα τὰ αἰγυπτιακὰ μνημεῖα, μεταφερόμεθα εἰς τοὺς παλαιούς ἐκεῖνους

χρόνους, όταν ἐξοῦσαν οἱ Φαραῶ, καὶ βλέπομεν νὰ ξαναζῆ ἐμ-
πρὸς μας ὁ παλαιὸς ἐκεῖνος πολιτισμὸς.

ΟΙ ΒΑΒΥΛΩΝΙΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΑΣΣΥΡΙΟΙ

Ἐάν περάσωμεν τὸν ἰσθμὸν τοῦ Σουέζ, ὁ ὁποῖος ἐνώνει τὴν Ἀ-
φρικὴν μὲ τὴν Ἀσίαν, καὶ διευθυνθοῦμεν πρὸς ἀνατολὰς, θὰ συν-
αντήσωμεν δύο μεγάλους ποταμούς, τὸν **Εὐφράτην** καὶ τὸν **Τι-
γρην**. Καὶ αὐτοὶ ποτίζου μίαν μεγάλην πεδιάδα. Ἡ πεδιάς
αὕτη ἐπειδὴ εὐρίσκεται ἀνάμεσα εἰς δύο ποταμούς, λέγεται **Μεσο-**

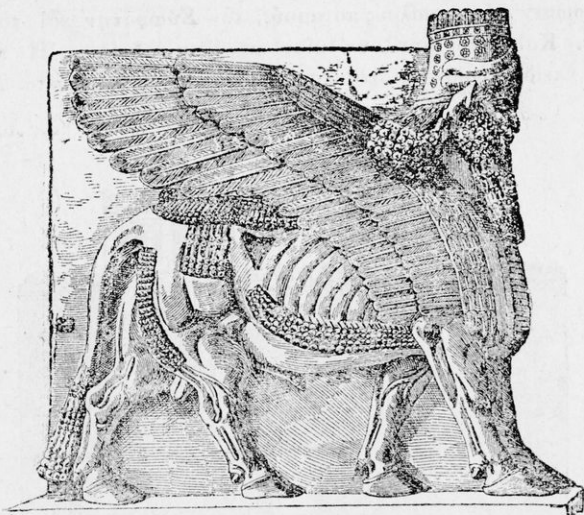
Ἀσσυριακὸν ἀνάκτορον

Οἱ Ἀσσύριοι καὶ οἱ Βαβυλώνιοι ἐκτιζαν μεγάλα ἀνάκτορα διὰ
τοὺς βασιλεῖς. Τὸ ἀνάκτορον ὁμοίαζε μὲ φρούριον. Τὸ ἐκτιζαν
ἐπάνω εἰς μίαν ὑψηλὴν βᾶσιν ἀπὸ πλίνθους καὶ τὸ ὠχύρωσαν
γύρω μὲ ὑψηλὰ τεῖχη. Τὸ ἀσσυριακὸν ἀνάκτορον εἶχε ἕνα πάτωμα
μόνον καὶ πλήθος δωματία χωρὶς παράθυρα. Εἶχεν ὅμως ἀξιόλο-
γον στολισμὸν, ἀγάλματα, πολύτιμα μάρμαρα εἰς τὸ πάτωμα, πορ-
σελάνην πολύχρωμον εἰς τοὺς τοίχους καὶ διάφορα κοσμήματα ἀπὸ
χρυσόν, ἀργυρὸν καὶ ἐλεφαντοστοῦν. Εἰς τὴν εἰκόνα βλέπομεν τὴν
εἴσοδον τοῦ ἀνακτόρου.

ποταμία. Εἰς τὴν χώραν αὐτὴν ἐζησαν δύο ἄλλοι σημαντικοὶ
λαοί, οἱ Βαβυλώνιοι καὶ οἱ Ἀσσύριοι.

Οἱ **Βαβυλώνιοι**, τοὺς ὁποίους ἔλεγον καὶ **Χαλδαίους**, ἦσαν
εἰς τὰ νοτιώτερα, ἐκεῖ ὅπου ὁ Εὐφράτης πλησιάζει τὴν θάλασσαν.

Εἶχαν μίαν μεγάλην πόλιν, τὴν Βαβυλῶνα. Οἱ Χαλδαῖοι ἦσαν γεωργοί, ἐλάτρευαν τὰ ἄστρα καὶ εἶχαν ἱερεῖς, τοὺς ὁποίους ἔλεγον Μάγους. Κατασκεύαζαν ναοὺς ὑψηλοὺς ὡς πύργους μὲ πολλὰ πατώματα, διὰ νὰ παρατηροῦν τὴν κίνησιν τῶν ἄστων. Εἶχαν γραφὴν, ἣ ὁποία ἔλέγετο Σφηνοειδής. Ἡ Βαβυλὼν ἦτο μεγάλη

Πτερωτὸς ταῦρος

Οἱ πτερωτοὶ ταῦροι ἦσαν ἀγάλματα, μὲ τὰ ὁποῖα οἱ Ἀσσύριοι ἐστόλιζαν τὴν εἰσοδὸν τῶν ναῶν καὶ τῶν ἀνακτόρων. Ἔχουν πρόσωπον ἀνθρώπου, ἀσσυρίου βασιλέως, ὁ ὁποῖος φορεῖ εἰς τὴν κεφαλὴν τῖὰ ραυ.

ἔμπορικὴ πόλις. Ἐκεῖ ἤρχοντο ἔμπορεύματα ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἀσίας, πρὸ πάντων ἀπὸ τὰς Ἰνδίας.

Οἱ Ἀσσύριοι κατοικοῦσαν βορειότερα ἐπάνω εἰς τὸν Τίγρη ποταμόν, εἰς τὰ ἀπόκρημνα καὶ δύσβατα βουνὰ τοῦ σημερινοῦ Κουρδιστάν. Ἦσαν πολεμικοὶ καὶ ἄγριοι. Ἐκαμαν συχνὰς ἐπιδρομὰς, ἔκαιαν καὶ ἄρπαζαν, ἔσφαζαν τοὺς κατοίκους ἢ τοὺς ἔπαιρναν μαζι τῶν, διὰ νὰ τοὺς μεταχειρισθοῦν ὡς δούλους. Ἐπροόδευσαν ὅμως εἰς τὰς τέχνας καί, ὅπως οἱ Βαβυλώνιοι, κατασκεύαζαν ἀνάκτορα, ἀγάλματα, λινὰ καὶ μάλλινα ὑφάσματα καὶ

ἦσαν περίφημοι οἱ τάπητες τῆς Ἀσσυρίας. Ἡ ἱστορία τῶν Βαβυλωνίων καὶ τῶν Ἀσσυρίων εἶναι πολὺ παλαιά, ὅπως τῶν Αἰγυπτίων. Ἀρχίζει τοῦλάχιστον 3000 χρόνια π. Χ.

3000

ΟΙ ΦΟΙΝΙΚΕΣ

Ἐὰν ἀπὸ τὴν Μεσοποταμίαν θελήσωμεν νὰ κατεβοῦμεν εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν, θὰ περάσωμεν ἀπὸ μίαν χώραν, ἣ ὁποία ὀνομάζεται *Συρία*. Ἡ παραλία τῆς Συρίας εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους ὀνομάζετο Φοινίκη.

Οἱ κάτοικοι αὐτῆς τῆς χώρας ὀνομάζοντο *Φοίνικες*. Αὐτοὶ ἦσαν πολλὴν διαφορετικοὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς. Ἐνῶ ὅλοι οἱ ἀνατολικοὶ λαοὶ ἦσαν κυρίως γεωργοί, οἱ Φοίνικες ἦσαν *ναυτικοὶ* καὶ *ἔμποροι*.

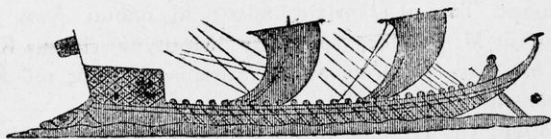
Ἐταξίδευαν ἀπὸ τὸν Εὐξείνιον Πόντον ἕως τὸ Γιβραλτάρ. Εἰς ὅλα τὰ παράλια εἶχαν ἔμπορικοὺς σταθμούς καὶ εἰς πολλὰ μέρη ἔκτισαν ἀποικίας, ὅπως π.χ. εἰς τὴν νῆσον Σικελίαν καὶ εἰς τὰ παράλια τῆς Ἰσπανίας Ἀλλ' ἡ σπουδαιότερα ἀποικία τῶν ἦτο ἡ *Καρχηδών*, εἰς τὰ παράλια τῆς βορείου Ἀφρικῆς εἰς τὴν θέσιν τῆς σημερινῆς Τύνιδος. Οἱ Φοίνικες ἐπλούτησαν ἀπὸ τὸ ἐμπόριον. Τὰ πλοῖα τῶν μετέφεραν τὰ προϊόντα ἀπὸ τὴν μίαν εἰς τὴν ἄλλην χώραν. Τὰ καραβάνια τῶν ἐφθάναν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀσίας καὶ ἔπαιρναν ἀπὸ ἐκεῖ διάφορα προϊόντα. Αἱ πόλεις τῆς Φοινίκης ἐπλούτησαν καὶ ἐμεγάλωσαν

Σφηνοειδῆς γραφή

814

Τὰ γράμματα τῶν Ἀσσυρίων ὀνομαζοῦνται με σφῆνας. Τὰ ἴδια γράμματα εἶχαν καὶ οἱ Πέρσαι καὶ Μῆδοι, καὶ τὰ ἐπῆραν κατόπιν οἱ Ἀραβες καὶ οἱ Τοῦρκοι.

Φοινικικὸν πλοῖον.

Οἱ Φοίνικες ἦσαν περίφημοι ναυτικοὶ. Εἶχαν μεγάλα πλοῖα με 50 κουνιά τὰ ὁποῖα ἦσαν ταχύτατα.

ἀπὸ τὸ ἐμπόριον. Ἐκαμαν ἐργαστήρια, ὅπου ἐμάζευσαν πολλοὺς δούλους. Κατασκεύαζαν ἀγγεῖα, κοσμήματα, ἀγάλματα καὶ ὑφάσματα εἰς μεγάλας ποσότητας. Οἱ Φοίνικες λοιπὸν πρῶτοι ἔκαμαν *ἐργοστάσια*. Αἱ σπουδαιότεραι πόλεις τῆς Φοινίκης ἦσαν ἡ *Σιδῶν* καὶ ἡ *Τύρος*.

ΜΗΔΟΙ ΚΑΙ ΠΕΡΣΑΙ

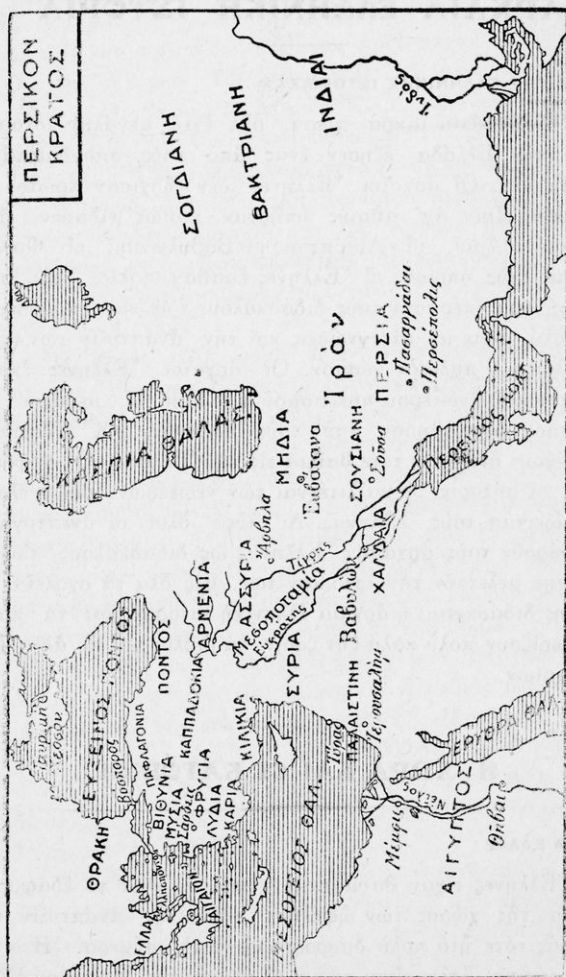
Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς Αἰγυπτίους, τοὺς Βαβυλωνίους, τοὺς Ἀσσυρίους καὶ τοὺς Φοίνικας ὑπῆρχαν καὶ ἄλλοι λαοὶ εἰς τὴν Ἀνατολήν. Εἰς τὸ νότιον μέρος τῆς Συρίας εἶναι ἡ Παλαιστίνη, ὅπου ἔζησαν οἱ *Ἑβραῖοι*, τοὺς ὁλοίους γνωρίζομεν ἀπὸ τὴν Ἱερὰν Ἱστορίαν. Εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἦσαν πολλοὶ λαοί, οἱ Φρύγες, οἱ Κάρες, οἱ Λυδοὶ κλπ. Τὸν θὸν π.χ. αἰῶνα ὁ βασιλεὺς τῆς Λυδίας *Κροῖσος* ἦτο πολὺν δυνατός. Εἶχε πρωτεύουσαν τὰς Σάρδεϊς καὶ ἔγινε περίφημος διὰ τὰ πλούτη του.

Ἀλλὰ τότε παρουσιάσθη ὁ δυνατώτερος λαὸς τῆς Ἀνατολῆς, οἱ Πέρσαι, καὶ ἴδρυσεν πολὺν μεγάλην αὐτοκρατορίαν. Ἡ πατρις τῶν εἶναι μία ὄρεινὴ χώρα, ἡ ὁποία κεῖται μεταξὺ τῆς Κασπίας θαλάσσης καὶ τοῦ Περσικοῦ κόλπου. Ἦσαν χωρισμένοι εἰς δύο φυλάς. Εἰς τὰ βόρεια κατοικοῦσαν οἱ *Μῆδοι*, οἱ ὁποῖοι εἶχαν πρωτεύουσαν τὰ *Ἐκβάτανα*, εἰς τὰ νότια οἱ κυρίως *Πέρσαι*, οἱ ὁποῖοι εἶχαν πρωτεύουσαν τὴν *Περσέπολιν*.

350 Τὸν θὸν αἰῶνα οἱ Πέρσαι εἶχαν ἕνα περίφημον βασιλέα, τὸν ὁποῖον ἔλεγαν *Κῦρον*. Ὁ Κῦρος ἐκυρίευσεν πολλὰς χώρας καὶ ἔκαμε κράτος μὲ πολὺν μεγάλην ἔκτασιν. Ἐγίνε κύριος τῆς Βαβυλωνίας, τῆς Ἀσσυρίας, τῆς Συρίας καὶ τῆς Μ. Ἀσίας. Ὅταν κατέβηκεν εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν, ἠθέλησε νὰ τοῦ ἀντισταθῇ ὁ πλούσιος καὶ υπερήφανος βασιλεὺς τῆς Λυδίας Κροῖσος. Ἀλλ' ὁ Κῦρος τὸν ἐνίκησε καὶ ἐκυρίευσεν τὴν πρωτεύουσάν του, τὰς Σάρδεϊς. Τότε αἱ ἑλληνικαὶ πόλεις, αἱ ὁποῖαι ἦσαν εἰς τὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας, ἐδήλωσαν ὑποταγὴν εἰς τὸν Κῦρον, ἐπειδὴ δὲν ἦσαν εἰς θέσιν νὰ ἀντισταθοῦν. Ὁ υἱὸς τοῦ Κύρου ἐκυρίευσεν τὴν Αἴγυπτον.

Βασιλεὺς τῆς Περσίας ἔγινεν ὕστερα ὁ *Δαρεῖος Α'*. Ὁ Δαρεῖος ἐξουσίαζεν ἀπεράντους χώρας καὶ εἶχε μεγάλην δύναμιν. Ὅλοι οἱ λαοὶ τῆς Ἀνατολῆς ἦσαν ὑπήκοοί του. Εἰς τὰς ἐπαρχίας τοῦ κράτους του, αἱ ὁποῖαι ἦσαν μεγάλαι ὡς βασιλεία, διώριζε

διοικητάς, τοὺς ὁποίους ὠνόμαζαν *σατράπας*. Ἡ δύναμις του ἦτο τόσον μεγάλη, ὥστε οἱ Ἕλληνες τὸν ὠνόμαζαν *Μέγαν βασιλέα*.

Ὁ Δαρείος ἠθέλησε νὰ κυριεύσῃ καὶ τὴν Ἑλλάδα. Ἔτσι ἄρχισε φοβερός πόλεμος μεταξὺ τῶν Περσῶν καὶ τῶν Ἑλλήνων, ὁ ὁποῖος ἐβάσταξε πολλὰ χρόνια.

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Ἡ Ἑλλάς εἶναι μικρὰ χώρα, ἀλλ' ἔχει μεγάλην ἱστορίαν, διότι εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔζησεν ἕνας ἀπὸ τοὺς σπουδαιότατους λαοὺς τῆς γῆς. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες δὲν ἤρρισαν πρῶτοι τὸν πολιτισμόν. Πρὶν ἀπ' αὐτοὺς ὑπῆρχαν, καθὼς εἶδαμεν, ἄλλοι ἀνεπτυγμένοι λαοί, οἱ Αἰγύπτιοι, οἱ Βαβυλώνιοι, οἱ Φοίνικες κτλ., ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ Ἕλληνες ἔμαθαν πολλά. Ἀλλ' αὐτοὶ πολὺ γρήγορα ἐπέρασαν τοὺς διδασκάλους των καὶ ἐπροόδουσαν τόσον πολὺ, ὥστε μὲ τὰς γνώσεις καὶ τὴν ἀνάπτυξίν των ἐφώτισαν ὅλον τὸν παλαιὸν κόσμον. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἔκαμαν τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀνωτέρου πολιτισμοῦ καὶ ὅλοι οἱ μεγάλοι λαοὶ τοῦ κόσμου ὠφελήθησαν ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας. Οἱ Εὐρωπαῖοι σοφοὶ λέγουσιν ὅτι ἔγινε τότε θαῦμα εἰς τὴν Ἑλλάδα. Οἱ σοφοί, οἱ ποιηταί, οἱ ῥήτορες, οἱ καλλιτέχναι τῶν νεωτέρων λαῶν ἔλαβαν ὡς παράδειγμα τοὺς Ἕλληνας. Δι' αὐτὸ ὅλοι οἱ ἀνεπτυγμένοι λαοὶ θεωροῦν τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας ὡς διδασκάλους των καὶ μὲ ἀγάπην μελετοῦν τὴν ἱστορίαν των. Εἰς ὅλα τὰ σχολεῖα τῆς Εὐρώπης διδάσκεται ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ ἱστορία καὶ τὰ παιδιὰ των γνωρίζουσι πολὺ καλὰ τὴν ζωὴν, τὰ βιβλία καὶ τὰ ἄλλα ἔργα τῶν ἀρχαίων.

Ἡ ΧΩΡΑ ΚΑΙ Οἱ ΚΑΤΟΙΚΟΙ

Ἡ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΣ

Οἱ Ἕλληνες εἶχαν θαναμιστὴν εὐφυΐαν, ἀλλὰ τὸ ἔδαφος καὶ τὸ κλίμα τῆς χώρας των ὠφέλησε πολὺ τὴν ἀνάπτυξίν των. Ἡ Ἑλλάς τότε ἦτο πολὺ διαφορετικὴ ἀπὸ σήμερον. Ἦτο μία χώρα πράσινη, ὅπως εἶναι τῶρα αἱ χῶραι τῆς βορείου Εὐρώπης, ἡ Γερμανία, ἡ Γαλλία, ἡ Ἀγγλία κτλ. Τὰ ὄρη τῆς ἦσαν σκεπασμένα ἀπὸ δάση, τὸ νερὸν ἦτο ἀφθονώτερον, ὑπῆρχαν λι-

βάδια μέσα εις τὰ βουνά και πολύ αφθονιώτερα πρασινάδα εις τὰς πεδιάδας. Ἐπίσης τὸ κλίμα δὲν ἦτο τόσοσιν καυστικὸν ὅπως τώρα. Ἐχιόνιζεν εις πολλὰ μέρη, ὅπου σήμερον δὲν χιονίζει πλέον.

Ἡ ἀρχαία Ἑλλάς ἦτο χώρα πολὺ μικρά. Τὰ ὄρια της πρὸς βορρᾶν καὶ ἀρχὰς δὲν ἔφθαναν πολὺ πέραν ἀπὸ τὸν Ὀλυμπον καὶ τὴν Ἥπειρον. Τὸν παλαιότερον καιρὸν κυρίως Ἑλλάς ἔθεωρεῖτο ἡ Θεσσαλία, ἡ Στερεὰ Ἑλλάς, ἡ Πελοπόννησος καὶ αἱ νῆσοι. Ἀλλὰ εἰς τὴν Ἥπειρον καὶ εἰς τὴν Μακεδονίαν εἶχαν ἐγκατασταθῆ ἀπὸ παλαιούς χρόνους ἑλληνικαὶ φυλαί.

Ἡ μικρὰ αὐτὴ χώρα παρουσιάζει μεγάλην ποικιλίαν. Ἔχει βουνά, τὰ ὅποια ἀστράπτουν ἀπὸ λευκὸν φῶς, ἔχει γραφικὰς πεδιάδας, ἐκτεταμένιας καὶ πολυσχιδεῖς παραλίας, τὴν θάλασσαν της μετὰ τὰ γαλανὰ κύματα, ἀπὸ τὰ ὅποια προβάλλουν τὰ ὠραιότατα νησιά της.

Ἡ Ἑλλάς εἶναι χώρα ὀρεινή. Ἀνάμεσα εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ τὴν Ἥπειρον ὑψόνονται τὰ μεγάλα βουνά τῆς Πίνδου. Αἱ διακλαδώσεις αὐτῶν τῶν βουνῶν ἀπλώνονται εἰς ἅσας τὰς διευθύνσεις, φθάνουν ἕως τὴν θάλασσαν καὶ ἀφίνουν μόνον στενὰς διόδους. Εἰς ὀλίγα μέρη μόνον τὰ βουνά χαμηλώνουν καὶ σχηματίζονται μετὰ τῶν πεδιάδες. Εἰς τὰς πεδιάδας αὐτὰς τρέχουν μικροὶ ποταμοί, οἱ ὅποιοι ποτίζουν τὴν γῆν καὶ τὴν κάμουν κατάλληλον διὰ καλλιέργειαν. Ἡ μεγαλυτέρα καὶ εὐφορωτέρα ἀπ' αὐτὰς εἶναι ἡ πεδιάς τοῦ Πηνειοῦ εἰς τὴν Θεσσαλίαν. Εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα εἶναι ἡ πεδιάς τῶν Θιβῶν καὶ ἡ πεδιάς τῆς Ἀττικῆς, τὴν ὁποίαν ἐπότιζαν δύο μικροὶ ποταμοί. ὁ Ἴλισός καὶ ὁ Κηφισός, εἰς τὴν Πελοπόννησον ἡ πεδιάς τοῦ Εὐρώτα ποταμοῦ εἰς τὴν Λακωνικὴν, ἡ πεδιάς τῆς Μεσσηνιαίας κτλ. Ἐπίσης σημαντικὰς πεδιάδας ἔχει καὶ ἡ Μακεδονία μετὰ ἀρκετοὺς μεγάλους ποταμούς, οἱ ὅποιοι τὰς ποτίζουν. Εἰς τὰς πεδιάδας αὐτὰς ἔζησαν αἱ σημαντικώτεραι φυλαὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ ἤκημασαν αἱ σπουδαιότεραι πολιτεῖαι.

Ἐπειδὴ ἡ Ἑλλάς ἔχει πολλὰ βουνά, ἡ συγκοινωνία μετὰ τῶν διαφόρων φυλῶν της ἦτο δύσκολος ἀπὸ τὴν ξηρὰν. Ἄλλ' οἱ Ἕλληνες εἶχαν τὴν εὐκολίαν νὰ ἐπικοινωνοῦν ἀπὸ τὴν θάλασσαν. Ἡ θάλασσα ἀγκαλιάζει μετὰ ἀγάπην τὴν Ἑλλάδα ἀπ' ὅλα τὰ μέρη, εἰσέρχεται βαθειὰ εἰς αὐτήν, σχηματίζει κόλπους, πορθμοὺς καὶ ἀναριθμητοὺς λιμένας καὶ ὄρους, ὡς νὰ προσκαλῆ τοὺς κατοί-

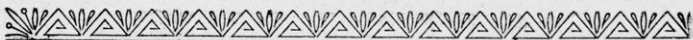
Χάρτης της Ἀρχαίας Ἑλλάδος

κους καὶ νὰ τοὺς προτρέπη νὰ γίνουν ναυτικοί. Ἐμπρὸς εἰς τὴν ἑλληνικὴν γῆν εἶναι σκορπισμένα πολλὰ νησιά, τὰ ὁποῖα εἶναι ὡς γέφυραι διὰ νὰ περάσῃ κανεὶς εὐκόλα εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν καὶ τὴν Θράκην. Δι' αὐτὸ οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τοὺς παλαιστάτους καιροὺς ἀγάπησαν τὴν θάλασσαν καὶ ἔγιναν ἐπιτήδειοι καὶ τολμηροὶ ναυτικοί.

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ

Οἱ Ἕλληνες ἀνήκουν εἰς τὴν Καυκασίαν φυλὴν καὶ εἶναι συγγενεῖς τῶν μεγαλυτέρων λαῶν τοῦ κόσμου, τῶν Ρωμαίων, τῶν Γερμανῶν, τῶν Γάλλων, τῶν Ἀγγλων. Ἦσαν ὅπως ἐκείνοι ὑψηλοί, εἶχαν ξανθὰ μαλλιά καὶ γαλανὰ μάτια. Αἱ γραμμαὶ τοῦ προσώπου τῶν ἦσαν κανονικαί, ἡ μύτη εὐθεῖα, τὸ μέτωπον πλατύ, τὰ μαλλιά τῶν σγουρὰ καὶ ἐπιπτον πρὸς τὰ ὀπίσω. Τὸ σῶμα τῶν ἦτο δυνατόν, οἱ μῦες τῶν βραχιόνων καὶ τῶν κνημῶν ἀνεπτυγμένοι καὶ δυνατοί. Ὅλα αὐτὰ τὰ βλέπομεν καθαρὰ εἰς τὰ ἀγάλματα καὶ τὰς εἰκόνας, τὰς ὁποίας μᾶς ἄφησαν οἱ ἀρχαῖοι. Εἶχαν πνεῦμα ἔξυπνον καὶ ἐφευρετικὸν καὶ μεγάλην ἀγάπην εἰς κάθε τι ὠραῖον καὶ λεπτόν.

Τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος ἦτο εὐφορώτερον ἀπὸ σήμερον, ἀλλ' ὄχι πολὺ πλούσιον. Δι' αὐτὸ οἱ κάτοικοι ἔπρεπε νὰ ἐργάζωνται πολὺ. Ἡ ἐργασία ἔκαμε τοὺς ἀρχαίους δραστηρίους καὶ ἐπινοητικούς καὶ εἰς τὰ θαλασσινὰ ταξίδια τολμηροὺς καὶ ἀποφασιστικούς. Ὁ δὲ ἀήρ τῶν ὀρέων ἔπλασε τὸ σῶμα τῶν εὐκίνητων καὶ ἀθλητικῶν καὶ ἐγέννησεν εἰς τὴν ψυχὴν τῶν τὴν ἀγάπην εἰς τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν. Τέλος τὸ ὠραῖον κλίμα τοὺς ἔκαμε νὰ εἶναι εὐαίσθητοι καὶ νὰ ἀγαποῦν τὰ ὑψηλὰ νοήματα καὶ τὰ ὠραῖα πράγματα.

ΠΑΛΑΙΟΤΑΤΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΙ ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ

Ἡ ἑλληνικὴ ἱστορία μᾶς εἶναι πολὺ καλύτερα γνωστὴ ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τῶν Ἀνατολικῶν λαῶν, διότι ἡ Ἑλλάς εἶχε περιφήμους ἱστορικούς, οἱ ὅποιοι μᾶς ἔσωσαν πολλὰς εἰδήσεις διὰ τὴν ζωὴν καὶ τὰς πράξεις τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλ' αὐτὰ δὲν μᾶς λέγουν τίποτε διὰ τὴν πολὺ παλαιὰν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος, διότι οἱ Ἕλληνες εἶχαν λησμονήσει τὴν παλαιότεραν ἱστορίαν των. Ἐσώθησαν μόνον μερικοὶ μῦθοι, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὁ περιφημότερος ἦτο ὁ μῦθος τοῦ Τρωικοῦ πολέμου.

Ἀλλὰ τὰ τελευταῖα χρόνια ἔγιναν πολλὰ ἀνασκαφαὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐμάθαμεν ἀρκετὰ διὰ τὴν παλαιότεραν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος, δηλ. διὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους τῆς. Αἱ ἀνασκαφαὶ μᾶς ἔδειξαν ὅτι οἱ Ἕλληνες δὲν ἦσαν οἱ πρῶτοι κάτοικοι. Πρὶν ἂν αὐτοὺς ἔζησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἄλλοι λαοὶ ἀρκετὰ πολιτισμένοι.

ΟΙ ΠΕΛΑΣΓΟΙ-Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Οἱ Ἕλληνες ἦλθαν εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὸ 2000 π.χ. Ἀλλὰ εὗρηκαν κατοικημένην τὴν χώραν. Τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς ὁποίους εὗρηκαν οἱ Ἕλληνες, ὅταν ἔφθασαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, τοὺς ὠνόμασαν *Πελασγούς*. Αὐτοὶ ἦσαν οἱ παλαιότεροι κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος καὶ εἶχαν ἀρκετὰ προχωρημένον πολιτισμόν. Φαίνεται ὅτι ἦλθαν εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ θαλάσσης. Εἰς τὰ παράλια καὶ εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους, εἰς τὰς Κυκλάδας δηλ. καὶ εἰς τὴν Κρήτην, ὑπῆρχαν τότε ἄνθρωποι ἀρκετὰ πολιτισμένοι. Ἦξευραν νὰ κτίζουσαν οἰκίας καὶ ἀνάκτορα καὶ πόλεις, τὰς ὁποίας ὠχύρωναν μὲ πελώρια τείχη, κατασκεύαζαν ἔργα τέχνης, ἀγγεῖα καὶ κοσμήματα καθὼς καὶ πλοῖα, μὲ τὰ ὁποῖα ἐταξίδευαν εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐπήγαιναν μάλιστα εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ εἰς τὴν παραλίαν τῆς Συρίας, ὅπου ἐξοῦσαν οἱ παλαιότεροι πολιτισμένοι.

λαοί. Τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς τοὺς ὠνόμασαν *Αἰγαίους*, διότι εἶχαν κέντρον τὸ Αἰγαῖον πέλαγος, καὶ τὸν πολιτισμὸν τῶν πολιτισμὸν τοῦ *Αἰγαίου*.

Ἔοια αὐτὰ τὰ ἐμάθαμεν ἀπὸ τὰς ἀνασκαφάς. Εἰς τὴν Κρή-

Ἄγγεϊα κρητικὰ

Τὰ ἀγγεῖα αὐτὰ εὗρέθησαν εἰς τὰς ἀνασκαφάς, τὰς οποίας ἔκαμαν οἱ ἄγγλοι εἰς τὴν Κνωσὸν τῆς Κρήτης. Καὶ τὰ δύο εἶναι κοσμημένα μετ' ἀνθῶν. Τὸ πρῶτον ἀριστερὰ ἔχει κρινούς, τὸ ἄλλο δεξιὰ πάπυρον, ἕνα φυτὸν τῆς Αἰγύπτου. Εἶναι μεγάλα ὕψους 1,20 μ. Ἔχουν ζωηρότατα χρώματα καὶ εἶναι μετ' ἐξαιρετικὴν τέχνην ζωγραφισμένα.

την κυρίως σοφοὶ ἄγγλοι εὗρεθῆκαν θαυμάσια πράγματα, ἐρείπια ἀπὸ ἀνάκτορα, καταστήματα καὶ οἰκίας, πολλὰ ἔργα τέχνης, εἰκόνας, ἀγάλματα, ἀγγεῖα, ἐργαλεῖα, ὄπλα, κοσμήματα, τὰ ὁποῖα δεικνύουν πόσον ἦσαν ἀνεπτυγμένοι οἱ ἄνθρωποι τοῦ καιροῦ ἐκεῖνου. Φαίνεται ὅτι εἰς τοὺς παλαιοὺς χρόνους ἢ 2500 Κρήτη ἦτο τὸ κέντρον μεγάλου κράτους. Εἶχε δυνατοὺς βασιλεῖς, οἱ ὁποῖοι ἐξουσίαζαν πολλὰς χώρας. Οἱ Ἕλληνες ἀργότερα ἐλησμόνησαν τοὺς παλαιοτάτους χρόνους καὶ ἐδιηγούντο

μόνον μερικούς μύθους. "Ελεγαν π. χ. ὅτι εἰς τὴν Κρήτην ἐβασίλευν ἕνας πολὺ δυνατὸς βασιλεὺς, ὁ *Μίνως*, καὶ αὐτὸς ὑπεχρέωσε τοὺς Ἀθηναίους νὰ στέλλουν κατ' ἔτος ἑπτὰ νέους καὶ ἑπτὰ νέας, τοὺς ὁποίους ἔθριπτεν εἰς τὸν Μινώταυρον. Ἀλλὰ κάθε μῦθος εἰς τὸ βάθος του ἔχει μίαν ἀλήθειαν. Φαίνεται ὅτι οἱ βασιλεῖς τῆς Κρήτης εἶχαν δυνατὸν στόλον, ἐξουσίαζαν τὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος καὶ ἠνάγκασαν τοὺς Ἀθηναίους νὰ πληρώνουν φόρους. Ὅσον διὰ τὸν Μινώταυρον, αὐτὸς ἦτο τὸ ἄγαλμα ἑνὸς θεοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἐθυσίαζαν ἀνθρώπους κατὰ τὸ βάροςον ἔθιμον τῶν παλαιῶν ἀνθρώπων. Πράγματι εἰς τὰς ἀνασκαφὰς εὐρέθη ἓνα ἄγαλμα, τὸ ὁποῖον ὁμοιάζει τὸν Μινώταυρον, ὅπως τὸν περιγράφουν οἱ ἀρχαῖοι.

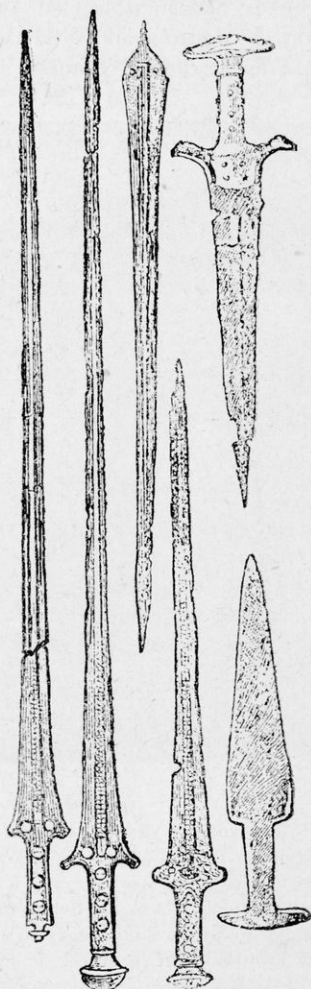
ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ—Ο ΜΥΚΗΝΑΪΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Κατὰ τὸ 2000 π. χ. ἔφθασαν εἰς τὴν Ἑλλάδα οἱ Ἕλληνες. Οἱ πρῶτοι Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι ἦλθαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἦσαν μία 2000 μεγάλη καὶ δυνατὴ φυλὴ, οἱ *Ἀχαιοί*. Αὐτοὶ ἐνίκησαν τοὺς Πελασγοὺς καὶ ἐκυρίευσαν τὰ καλύτερα μέρη τῆς χώρας. Οἱ Ἀχαιοὶ λοιπὸν εὐρέθησαν μέσα εἰς τὸν *πολιτισμὸν τοῦ Αἰγαίου* καὶ ἔμαθαν πολλὰ ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς κατοίκους. Ἰδρυσαν πολλὰ μικρὰ βασίλεια καὶ ἔζησαν ὡς πολεμισταὶ καὶ ὡς γεωργοί. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς τῶν Ἀχαιῶν ἦσαν πλούσιοι καὶ δυνατοί. Ἐκτιζαν ἀκροπόλεις, τὰς ὁποίας ὠχύρωναν μὲ πελώρια τείχη. Μέσα εἰς τὰς ἀκροπόλεις κατασκεύασαν πολυτελῆ ἀνάκτορα καὶ ἦσαν ὀνομαστοὶ διὰ τὴν ἀνδρείαν των. Ἀγαποῦσαν τὰ πολυτελῆ ὄπλα καὶ τὰ χρυσὰ κοσμήματα. Οἱ Ἀχαιοὶ ἔγιναν δυνατοὶ καὶ εἰς τὴν θάλασσαν. Εἰς τὴν ἀρχὴν ἐτρομοκράτησαν τὸ Αἶγαῖον ὡς πειραταί. Ὑστερα ἔκαμαν πολεμικὸν στόλον, ἐνίκησαν τὸν στόλον τῆς Κρήτης, ἐκυρίευσαν τὴν νῆσον καὶ κατέστρεψαν τὰ περίφημα ἀνάκτορά της, κατέλαβαν πολλὰς θέρσεις εἰς τὴν παραλίαν τῆς Μ. Ἀσίας, ἐπῆγαν νὰ κτυπήσουν τὴν Αἴγυπτον καὶ ἔφθασαν ἕως τὴν Ἰταλίαν.

Φαίνεται ὅτι ὁ ἰσχυρότερος βασιλεὺς τῆς ἐποχῆς αὐτῆς ἦτο ὁ βασιλεὺς τῶν Μυκηναίων. Αἱ Μυκῆναι ἦσαν μία πόλις εἰς τὰ βορειοανατολικά τῆς Πελοποννήσου κοντὰ εἰς τὸ Ἄργος. Ἀκόμη σήμερον σφύζονται ἐκεῖ τὰ εἶρηια μιᾶς παμπάλαιας ἀκροπόλεως, τῆς ὁποίας τὰ τείχη κινουῦν τὸν θαυμασμὸν μας.

Εἶναι κατασκευασμένα με πλωρίους ὀγκολίθους χωρὶς ἀσβέστι, οἱ ὁποῖοι ἔχουν πολλὰ κίς ὕψος 9 μ. καὶ πάχος 6. Ὑπολογίζουν ὅτι ἠμποροῦν νὰ ζυγίσουν 120 000 χιλιόγραμμα, δηλαδή 90 χιλ. δκάδας περίπου. Αὐτὰ ἔκαμναν τόσην ἐντύπωσιν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους Ἑλληνας, ὥστε ὑπέθεταν ὅτι τὸν παλαιότερον καιρὸν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔζησαν πελώριοι μεγαλόσωμοι ἄνθρωποι, οἱ *Κύκλωπες*, οἱ ὁποῖοι ἔκτισαν ἑκείνα τὰ τεῖχη. Διὰ τοῦτο τὰ ἔλεγον *Κυκλώπεια τεῖχη*.

Ἐπίσης δὲν εἶχαν λησμονήσει ὀλωσδιόλου τὴν παλαιὰν δόξαν τῶν Μυκηθῶν. Ἐδιηγοῦντο ὅτι τὸν παλαιὸν καιρὸν ἔζησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα πλούσιοι καὶ φιλοπόλεμοι βασιλεῖς. Μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς εἶχαν ὑπεράνθρωπον δύναμιν καὶ ἔπραξαν θαυμαστά ἔργα. Αὐτοὺς τοὺς ὀνόμαζαν ἥρωας, ὅπως ἦσαν π. χ. ὁ *Ἡρακλῆς*, ὁ *Θησεύς*, ὁ *Ἰάσων* κτλ. Εἰς τοὺς ἥρωικοὺς ἐκείνους χρόνους οἱ Ἕλληνες ἔκαμναν μίαν μεγάλην ἐκστρατείαν εἰς τὴν Ἀσίαν ἐναντίον τῆς Τροίας, ἣ ὁποία καίτῃ εἰς τὴν ἀσιατικὴν παραλλίαν τοῦ Ἑλλησπόντου. Ἀρχηγὸς τῆς ἐκστρατείας ἐκεί-

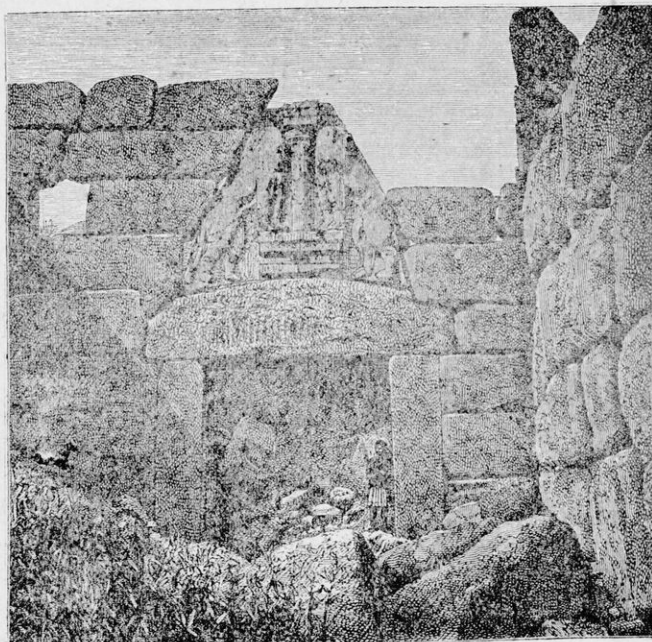

Ἔπλα

Ἔπλα τῆς κρητικῆς ἐποχῆς. Ἐὰ μεγαλύτερα εἶναι ξίφη, τὰ μικρότερα ἔγχειρίδια.

νης ἦτο ὁ πλουσιώτερος καὶ ἰσχυρότερος ἡγεμὼν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὁ *Ἀγαμέμνων*, ὁ βασιλεὺς τῶν Μυκηναίων.

Ἄλλ' ἡμεῖς ἐμάθαμεν πολλὰ ἀπὸ τὰς ἀνασκαφὰς διὰ τὴν ἐπο-

Ἡ πύλη τῶν λεόντων

Ἐνα κομμάτι ἀπὸ τὰ κοκλόπειρα τείχη τῆς ἀγορῆς τῶν Μυκηναίων. Εἶναι ἡ περίφημος πύλη τῶν λεόντων. Ἐπάνω φαίνονται δύο πελώριοι λέοντες, τῶν ὁποίων ὄψος τὰ πρόσωπα εἶναι κατεστραμμένα. Ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος στέκεται γάτο ἀπὸ τὴν πύλην δεξιᾷ, ἠμποροῦμεν νὰ λάβωμεν μίαν ἰδέαν πόσον μεγάλοι εἶναι οἱ λίθοι τῆς πύλης.

χὴν αὐτὴν. Ἐνας γερμανὸς σοφὸς, ὁ *Σλήμαν*, ἐσκαψε τὴν ἀγορὰν τῶν Μυκηναίων καὶ εὗρε μερικοὺς παλαισιότατους τάφους, οἱ ὁποῖοι εἶχαν μέσα ὄπλα, ἀγγεῖα πῆλινα καὶ χρυσᾶ, διάφορα, κοσμήματα ἀπὸ χαλκὸν καὶ χρυσόν, προσωπίδες, ὅσιᾶ νεκρῶν

κτλ. Τὰ εὐρήματα αὐτὰ εἶναι τώρα εἰς τὸ Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ Σλήμαν ἔσκαψε καὶ τὴν θέσιν, ὅπου ἔκειτο ἡ Γροῖα, καὶ εὗρῃκε σπουδαίας ἀρχαιότητας. Ὑστερα ἔγιναν ἀνυσκαφαὶ καὶ εἰς ἄλλα μέρη. Ἀπ' ὅλα αὐτὰ ἐμάθαμεν

Ἐνδυμασία γυναικός

Εἰς τὴν εἰκόνα βλέπομεν τὴν ἐνδυμασίαν τῶν γυναικῶν εἰς τὴν μυκηναϊκὴν ἐποχὴν. Τὸ φόρεμα εἶναι μακρὸ καὶ φθάνει ὡς τοὺς ἀστράγαλους, ἡ μέση εἶναι σφιγμένη πολὺ καὶ τὰ μαλλιά πλεγμένα κατεβαίνουν κάτω ἀπὸ τὴν μέσην.

Ἄρκετὰ διὰ τὴν ζωὴν καὶ τὸν πολιτισμὸν τῶν παλαιῶν αὐτῶν χρόνων. Ἐπειδὴ ὅμως τὰ σπουδαιότερα εὐρήματα ἔγιναν εἰς τὰς Μυκήνας, τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ὀνομάζουσι *Μυκηναϊκὸς χρόνος* καὶ τὴν ἀνάπτυξίν τῆς *Μυκηναϊκῶν πολιτισμῶν*. Ὁ Μυκηναϊκὸς πολιτισμὸς εἶναι ὁ πρῶτος ἑλληνικὸς πολιτισμὸς.

1500

Η ΕΛΛΑΣ ΤΩΝ ΟΜΗΡΙΚΩΝ ΧΡΟΝΩΝ

ΕΠΙΔΡΟΜΗ ΤΩΝ ΔΩΡΙΕΩΝ

Αἱ πρῶται ἑλληνικαὶ φυλαὶ ἀφοῦ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἶχαν ἀρχίσει νὰ πολιτίζονται καὶ νὰ προοδεύουν. Αὐτὸ μᾶς δεικνύουν τὰ σπουδαῖα λείψανα τοῦ μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ Ἀΐφνης ὅμως ἦλθε τρομερὰ καταστροφή.

Κατὰ τὸ 1200 π. Χ. ἤρχισαν νὰ κατεβαίνουν εἰς τὴν Ἑλλάδα νέαι ἑλληνικαὶ φυλαὶ. Ἰσχυροτάτη ἀπ' αὐτὰς ἦσαν οἱ **Δωριεῖς**, οἱ ὁποῖοι ἔφεραν μεγάλην ἀναστάτῳσιν. Φαίνεται ὅτι ἦσαν ἄνθρωποι δυνατώτεροι καὶ πολεμικώτεροι ἀπὸ τοὺς ἐντοπίους καὶ εἶχαν τελειότερα, πιθανὸν σιδηρᾶ ὄπλα. Ἐνίκησαν τοὺς παλαιοὺς κατοίκους, ἐκυρίευσαν τὰς ὄχρῳς ἀκροπόλεις, ἐφόνευσαν τοὺς βασιλεῖς καὶ διήρπασαν τοὺς θησαυροὺς των. Αἱ μυκηναϊκαὶ ἀκροπόλεις κατεστράφησαν ἀπὸ τότε καὶ ἔμειναν ἔρημοι.

Οἱ Δωριεῖς ὑπέταξαν τὴν Θεσσαλίαν, ἐπροχώρησαν εἰς τὴν Βοιωτίαν καὶ ἐπέρασαν εἰς τὴν Πελοπόννησον. Ἐκυρίευσαν τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς Πελοποννήσου, τὴν Κόρινθον, τὸ Ἄργος, τὴν Λακωνικήν, τὴν Μεσσηνίαν κλπ. Εἰς τὴν Λακωνικήν ἐγκατεστάθη ἡ ἰσχυροτάτη δωρικὴ φυλὴ, οἱ Λάκωνες ἢ Σπαρτιάται, οἱ ὁποῖοι ἔγιναν ὀνομαστοὶ εἰς τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους.

Οἱ Δωριεῖς κατέστρεψαν τὸν μυκηναϊκὸν πολιτισμὸν καὶ ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ἀμάθεια καὶ βαρβαρότης ἐπεκράτησεν εἰς τὴν κεντρικὴν Ἑλλάδα.

Αἱ ΑΠΟΙΚΙΑΙ ΤΗΣ Μ. ΑΣΙΑΣ

Ἡ μετανάστευσις τῶν Δωριέων ἔφερε μεγάλην ἀναστάτῳσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Εἰς πολλὰ μέρη ἡ χώρα ἤλλαξε κατοίκους. Οἱ παλαιοὶ κάτοικοι, οἱ Ἀχαιοί, ἢ ἐφρονεῦθησαν ἢ ὑπετάχθησαν εἰς τοὺς ἐπιδρομεῖς ἢ ἐφυγαν ἀπὸ τὴν πατρίδα των. Ὅσοι ὑπετάχθησαν εἰς τοὺς κατακτητὰς ἔγιναν *δουλοπάροικοι των*, δηλαδὴ

αὐτοὶ ἐκαλλιέργουν τὰ κτήματα τῶν κατακτητῶν καὶ ἔδιδαν εἰς αὐτοὺς τὸ μεγαλύτερον μέρος ἀπὸ τὰ προϊόντα, ἐνῶ οἱ ἴδιοι ἔξω πτωχοὶ καὶ περιφρονημένοι.

Ὁ πολιτισμὸς ὅμως δὲν ἐχάθη ὀλωσδιόλου, διότι οἱ περισσό-
τεροι ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς κατοικοὺς ἔφυγαν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ
ἐπῆγαν εἰς τὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας. Ἐκεῖ ἔκτισαν νέας πόλεις,
ἔφεραν μαζί των τὸν πολιτισμὸν καὶ ἤρχισαν νέαν ζωὴν. 1000
Τοιοῦτοτρόπως ἔγιναν αἱ ἀποικίαι τῆς Μ. Ἀσίας. Οἱ Ἑλ-
ληνες λοιπὸν περίπου 1000 ἔτη π. Χ. ἐγκατεστάθησαν εἰς τὰ
δυτικὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας.

Ἡ πολυπληθεστέρα καὶ ἀκμαιοτέρα φυλὴ τῶν Ἀχαιῶν, ἡ
ὁποία ἐπέρασεν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν, ἦσαν οἱ
Ἴωνες. Ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους εἰς τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ὀνο-
μάζομεν Ἴωνας, εἶναι ἀπόγονοι τῶν Ἀχαιῶν. Οἱ Ἴωνες ἐγκατε-
στάθησαν εἰς τὸ μέσον τῆς μικρασιατικῆς παραλίας, εἰς μίαν χώ-
ραν εὐφορον καὶ μὲ λαμπρὸν οὐρανόν, ἡ ὁποία ἀπὸ τὸ ὄνομά
των ὠνομάσθη Ἰωνία. Ἐκεῖ ἔκτισαν ἀξιολόγους πόλεις, τὴν
Ἐφεσον, τὴν Φώκαιαν καὶ ἄλλας. Ἡ πλουσιωτάτη καὶ ἀκμαιο-
τάτη τῶν Ἰωνικῶν ἀποικιῶν ἦτο ἡ *Μίλητος*. Ἐπίσης Ἴωνες
κατέλαβαν τὰς νήσους Χίον καὶ Σάμον. Αὐταὶ ἦσαν αἱ *Ἰωνικαὶ
ἀποικίαι*.

Βορειότερον ἐκτίσθησαν *Αἰολικαὶ ἀποικίαι*. Αἱ σημαντικώ-
τεραι ἀπὸ αὐτὰς ἦσαν ἡ Κύμη καὶ ἡ Σαύρνη καὶ ἀπὸ τὰς νή-
σους ἡ Λέσβος. Ἀργότερα ἐπέρασαν πολλοὶ Δωριεῖς εἰς τὴν Μ.
Ἀσίαν, οἱ ὁποῖοι ἔκτισαν μερικὰς πόλεις νοτιώτερα ἀπὸ τὰς
Ἰωνικὰς ἀποικίας. Σημαντικώτεραι ἀπ' αὐτὰς ἦσαν ἡ Ἀλικαρνασ-
σὸς καὶ ἡ Ρόδος. Αὐταὶ εἶναι αἱ *Δωρικαὶ ἀποικίαι*. Αἱ ἀποι-
κίαι λοιπὸν τῆς Μ. Ἀσίας ἦσαν τριῶν εἰδῶν, Αἰολικαί, Ἰωνικαὶ
καὶ Δωρικαί. Ἡ διαφορὰ των ἦτο εἰς τὴν γλῶσσαν, δηλαδὴ
ὠμίλουν τρεῖς διαφόρους διαλέκτους.

ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΙΚΙΩΝ

Ἡ μετανάστευσις εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν ὠφέλησε πολὺ τοὺς Ἑλ-
ληνας. Ἡ Ἑλλάς, ἡ ὁποία ἦτο ἄλλοτε μικρὰ καὶ περιορισμένη
εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ Στερεάν, ἐμεγάλωσε καὶ ἀπλωσεν εἰς
τὰ δύο παράλια τοῦ Αἰγαίου. Αἱ ἀποικίαι δὲν ἄργησαν νὰ προο-
δεύσουν, διότι τὸ ἔδαφός των ἦτο εὐφορον καὶ τὸ κλίμα πολὺ

καλόν. Ἐκεῖ εἶχαν καταφύγει οἱ καλύτεροι καὶ οἱ περισσότερον ἀνεπτυγμένοι Ἕλληνες. Οἱ Ἕλληνες τῶν ἀποικιῶν ἦσαν πλησιέστερον εἰς τοὺς παλαιούς ἀνεπτυγμένους λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς, εἰς τοὺς Φοίνικας, τοὺς Αἰγυπτίους καὶ Χαλδαίους, τοὺς ἐγνώρισαν καλύτερα καὶ ἔμαθαν ἀπ' αὐτοὺς πολλὰ πράγματα.

Αἱ ἀποικίαι λοιπὸν ἐπειδὴ εἶχαν πλούσιον τόπον, ἐπροόδουσαν εἰς τὴν γεωργίαν. Αὔξησεν ὁ πληθυσμὸς των καὶ αἱ πόλεις ἐμεγάλωσαν καὶ ἔκτιζαν διαρκῶς νέας.

ΟΙ ΒΑΣΙΛΕΙΣ

Οἱ Ἕλληνες εἰς τὰς ἀποικίας ἐξηκολούθησαν νὰ ζοῦν ὅπως εἰς τὴν παλαιὰν πατρίδα των. Εἰς τὴν ἀρχὴν εἶχαν βασιλεῖς, οἱ ὅποιοι ἐκυβερνοῦσαν τὸ κράτος μαζί με τοὺς εὐγενεῖς. Ἐκτιζαν ἀνάκτορα ὅμοια με τὰ ἀνάκτορα τῶν Μυκηθῶν, κατεγίνοντο εἰς τὰ πολεμικά, ἐθεώρουν τὴν πολεμικὴν ἀνδρείαν ὡς τὸ μεγαλύτερον προτέρημα, ἦσαν εὐθυμοὶ καὶ γεμάτοι ἀπὸ νεανικῆν ὀρμῆν. Οἱ ἀποικοὶ δὲν ἐλησμόνησαν τὴν παλαιὰν πατρίδα των. Ἦξευραν ὅτι οἱ πρόγονοὶ των εἶχαν ζήσει εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐδιηγοῦντο πολλοὺς μύθους διὰ τὴν ζωὴν καὶ τὰ κατορθώματά τους καὶ οἱ βασιλεῖς των ἦσαν υπερήφανοι, ὅτι κατάγονται ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς τῶν ἡρωικῶν χρόνων, ἀπὸ τοὺς ἦρωας, δηλαδὴ τὸν Ἡρακλέα, τὸν Θησέα, τὸν Ἀχιλλέα καὶ τὸν Ἀγαμέμνονα καὶ τοὺς ἄλλους ἦρωας τοῦ Τρωικοῦ πολέμου. Εἰς τὰ συμπόσια καὶ εἰς τὰς διασκεδάσεις των περίφημοι μουσικοὶ, τοὺς ὁποίους ὠνόμαζαν *ραψοδούς*, ἔψαλλαν τὰ κατορθώματα καὶ τὰ παθήματα τῶν μυθικῶν ἐκείνων ἡρώων καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα ἐκείνων ἦτο τιμὴ καὶ δόξα διὰ τοὺς ἀπογόνους των.

Ἡ ΝΑΥΤΙΛΙΑ

Ἀργότερα οἱ ἀποικοὶ ἐπεδόθησαν εἰς τὴν ναυτιλίαν. Εἰς τὴν ἀρχὴν ἔκαμαν ἀτελῆ πλοῖα καὶ εἶχαν πολλὰς δυσκολίας. Σιγὰ σιγὰ ὅμως ἐτελεοποίησαν τὴν ναυτικὴν τέχνην καὶ ἔπλεαν διαρκῶς μακρότερα. Δὲν τοὺς ἐτρόμαζαν τὰ παραμύθια, τὰ ὅποια διηγοῦντο τότε διὰ τὰς μακρινὰς θαλάσσους καὶ διὰ τὰ θαλάσσια τέρατα, τὰ ὅποια ἔλεγαν ὅτι καταστρέφουν τὰ πλοῖα καὶ ἀρπάζουν τοὺς ἀνθρώπους.

Οἱ Ἕλληνες τῆς Μ. Ἀσίας ἔγιναν σπουδαῖοι θαλασσινοὶ καὶ

ἤρχισαν δυνατὸν συναγωνισμὸν μὲ τοὺς Φοίνικας, οἱ ὅποιοι ἦσαν τότε οἱ μεγαλύτεροι ναυτικοὶ εἰς τὴν Μεσόγειον. Ἐπλούτησαν ἀπὸ τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον. Ἄρχισαν νὰ κάμνουν καλύτερας κατοικίας καὶ νὰ φοροῦν λεπτότερα ἐνδύματα. Ὁ νοῦς τῶν ἐξῆλπνεσε περισσότερο, διότι τὰ ταξίδια, οἱ ξένοι τόποι καὶ τὸ ἐμπόριον ἐξυπνοῦν τοὺς ἀνθρώπους. Τότε οἱ ποιηταὶ τῶν ἀρχισαν νὰ ψάλλουν τὰ θαλασσινὰ ταξίδια καὶ τὰς περιπετείας τῶν ναυτικῶν.

ΤΑ ΟΜΗΡΙΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Κατὰ τὸ 800 π. χ. αἱ ἀποικίαι τῆς Μ. Ἀσίας ἦσαν ἀρκετὰ προωδευμένα. Ἐπλούτησαν ἀπὸ τὴν γεωργίαν καὶ τὴν ναυτιλίαν. Οἱ ἀνθρώποι ἔγιναν ἡμερώτεροι, ἔκτιζαν ἀναπαυτικὰς κατοικίας, ἀγαποῦσαν τὰ συμπόσια καὶ τὰς διασκεδάσεις καὶ τοὺς ἐμάγευεν ἡ μουσικὴ καὶ τὰ ποιήματα.

Ἀπ' αὐτοὺς τοὺς χρόνους σφύζονται δύο σπουδαῖα ποιήματα, ἡ Ἰλιάς καὶ ἡ Ὀδύσεια, τὰ ὁποῖα λέγεται ὅτι τὰ ἔκαμεν ὁ ποιητὴς Ὀμηρος. Πότε ἔζησε καὶ τί ἦτο ὁ Ὀμηρος δὲν γνωρίζομεν. Οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγαν ὅτι ἐγεννήθη εἰς τὴν Σμύρνην ἢ τὴν Χίον. Ἀλλὰ τὰ ποιήματά του εἶναι τόσο ὠραῖα, ὥστε ἀποροῦμεν πῶς ἡ ποιητικὴ τέχνη εἶχε φθάσει τότε εἰς τὴν τελειότητα.

Η ΙΛΙΑΣ

Ἡ Ἰλιάς μᾶς διηγεῖται τὸν Τρωικὸν πόλεμον. Ἀρχίζει ἀπὸ τὸ σημεῖον, ὅπου ὁ Ἀχιλλεὺς μαλῶνει μὲ τὸν Ἀγαμέμνονα, διότι ἤθελε τὰ τοῦ ἀφαιρέσει τὴν Βρῆσηίδα, ἀποσύρεται εἰς τὴν σκηνὴν του καὶ δὲν λαμβάνει μέρος εἰς τὸν πόλεμον. Ὁ ποιητὴς θέλει νὰ μᾶς δείξῃ τὰ καταστρεπτικὰ ἀποτελέσματα τῆς φιλονικίας τῶν δύο ἀρχηγῶν, τοῦ Ἀγαμέμνονος, τοῦ μεγαλύτερου βασιλέως τῆς Ἑλλάδος τότε, καὶ τοῦ Ἀχιλλεύως, τοῦ ἀνδρειοτάτου ἀπὸ τοὺς ἥρωας τῆς τρωικῆς ἐκστρατείας. Ἀλλὰ μὲ τὸ ἐπεισόδιον αὐτὸ πλέκει πολλὰς ἄλλας διηγήσεις. Ὅλοι αὐταὶ αἱ διηγήσεις εἶναι μῦθοι, ἀλλὰ μᾶς δεικνύουν τὴν ζωὴν καὶ τὰς συνηθείας τῶν ἀνθρώπων.

Εἰς τὴν Ἰλιάδα μᾶς ἐμφανίζονται οἱ Ἕλληνες ὡς νέοι γεμᾶτοι ὀρμῆν. Ἀγαποῦν τὴν ζωὴν, λατρεύουν τὰ ὠραῖα πράγματα

καὶ θυσιάζονται διὰ τὴν τιμὴν. Ἄλλ' εἶναι ἀκόμη τραχεῖς, δὲν ἠμποροῦν νὰ ἐξουσιάσουν τὰ πάθη των. Εἶναι ἄμετροι εἰς τὴν ἀγάπην των, ἄμετροι καὶ εἰς τὸ μῖσος καὶ τὴν ἐκδίκησιν. Ὁ Ἄχιλλεὺς π.χ. θέλει νὰ ἀφήσῃ ἄταφον τὸν ἔχθρὸν του Ἑκτορα, διὰ νὰ τὸν ἐξευτελίσῃ περισσότερον.

Η ΟΔΥΣΣΕΙΑ

Εἰς τὴν Ὀδύσειαν βλέπομεν τὰς περιπλανήσεις τοῦ Ὀδυσσεως. Ὁ πονηρὸς βασιλεὺς τῆς Ἰθάκης ἀφοῦ ἐπολέμησε δέκα χρόνια εἰς τὴν Τροίαν καὶ ἀφοῦ τέλος μὲ τὴν πανουργίαν του ἐκυρίευσε τὴν πόλιν τοῦ Πριάμου, πλανᾶται ἄλλα δέκα ἔτη εἰς τὴν θάλασσαν προσπαθῶν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του. Ἐκεῖ τὸν περιμένει ἡ πιστὴ σύζυγός του Πηνελόπη. Εἰς τὴν Ὀδύσειαν οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἡμερώτεροι. Γνωρίζουν πολὺ περισσότερα πράγματα ἀπὸ τοὺς ἥρωας τοῦ Τρωικοῦ πολέμου, τὰ πάθη των δὲν εἶναι τόσον βίαια, ἡ ζωὴ των καὶ οἱ τρόποι των εἶναι λεπτότεροι.

Τὰ ποιήματα τοῦ Ὀμήρου εἶναι τὰ ἀρχαιότερα ἔργα ἀπ' ὅσα ἐδημιούργησε τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα. Καὶ σήμερον ἀκόμη τὰ διαβάζομεν μὲ θαυμασμόν.

Η ΜΕΓΑΛΗ ΑΚΜΗ ΤΩΝ ΑΠΟΙΚΙΩΝ

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΚΥΡΙΟΙ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ

Όταν ήρχισαν οι Έλληνες να καταγίνωνται εις τὰ ναυτικά, τὴν θάλασσαν ἐξουσίαζαν οἱ Φοίνικες. Αὐτοὶ ἔκαμναν τότε τὸ ἐμπόριον ὄλου τοῦ κόσμου. Πρῶτοι ήρχισαν νὰ τοὺς συναγωνίζωνται οἱ Έλληνες τῆς Μ. Ἀσίας, διότι εἰς τὴν ἀρχὴν μόνοι αὐτοὶ ἦσαν ἀνεπτυγμένοι, ἐνῶ ἡ κυρία Ἑλλάς εἶχε μείνει πολὺ ὀπίσω μετὰ τὴν ἐπιδρομὴν τῶν Δωριέων. Ἀργότερα ὅμως ἤρχισε νὰ ἀναπτύσσεται καὶ αὐτή. Πολλὰ πόλεις τῆς κυρίως Ἑλλάδος ἐπλούτησαν καὶ κατασκεύασαν πλοῖα, ὅπως π. χ. ἡ Κόρινθος, ἡ Αἴγινα κτλ.

Ἦρχισε λοιπὸν φοβερὸς συναγωνισμὸς μετὰξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Φοινίκων. Εἰς τὸν συναγωνισμὸν αὐτὸν ἐνίκησαν οἱ Έλληνες. Ἔγιναν κύριοι εἰς ὅλην τὴν Μεσόγειον καὶ ἔλαβαν εἰς τὰς χεῖρας τὸν ἐμπόριον.

Η ΜΕΓΑΛΗ ΑΠΟΙΚΙΑΚΗ ΕΞΑΠΛΩΣΙΣ

Τότε ἔγινε κάτι θαυμάσιον. Ὅλοι οἱ Έλληνες ἐκινήθησαν πρὸς τὸ ἐξωτερικόν. Ὅλοι εἶχαν τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ταξιδεύσουν, νὰ φύγουν εἰς ξένας μακρὰς χώρας, νὰ πλουτήσουν ἀπὸ τολμηρὰς ἐπιχειρήσεις ἢ νὰ εὔρουν ἄλλον τόπον πλουσιώτερον καὶ εὐτυχέστερον διὰ νὰ ζήσουν. Κατὰ τὸν 7ον καὶ 6ον π.Χ. αἰῶνα λοιπὸν ἔγινε γενικὴ ἔξοδος ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα.

ΑΠΟΙΚΙΑΙ ΤΟΥ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΠΟΝΤΟΥ

Πρῶται ἔδωσαν τὸ σύνθημα αἱ ἀποικίαι τῆς Μ. Ἀσίας. Οἱ κάτοικοι τῆς Μιλήτου ἐγέμισαν μὲ ἀποικίας τὰ παράλια τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ τῆς Προποντίδος. Ἐκεῖ ἔκτισαν τὴν Τραπεζοῦντα, ἡ ὁποία ἔκαμνε σπουδαῖον ἐμπόριον μὲ τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀσίας, καὶ εἰς τὴν Ἀζοφικὴν θάλασσαν ἔκτισαν τὸ Παντικάπαιον, τὸ ὁποῖον ἠγόραζε τὸν σίτον τῆς Ρωσσίας. Ἄλλαι ἀποικίαι ἔγιναν εἰς τὰ παράλια τῆς Θράκης καὶ τῆς Μακεδονίας.

ΑΠΟΙΚΙΑΙ ΙΤΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΣΙΚΕΛΙΑΣ

Οί Ἴωνες λοιπὸν ἐξαπλώθησαν εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Μεσόγειον καὶ εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον. Ἀντιθέτως οἱ Κορίνθιοι καθὼς καὶ ἄλλοι Δωριεῖς ἤρχισαν νὰ ἐξαπλώνωνται εἰς τὴν Δυτικὴν Μεσόγειον. Οἱ Κορίνθιοι ἔκτισαν μίαν σπουδαίαν ἀποικίαν εἰς τὴν Κέρκυραν, ἡ ὁποία ἐπροόδευσε πολὺ. Μετ' ὀλίγον τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα ἔφθασαν εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ εἰς τὴν Σικελίαν. Εἰς τὴν Κάτω Ἰταλίαν καὶ σχεδὸν εἰς ὅλην τὴν Σικελίαν ἔκτισαν σπουδαιότατας ἀποικίας. Αἱ σημαντικώτεραι ἀπ' αὐτὰς ἦσαν ἡ *Κρότων* καὶ ἡ *Τάρας* εἰς τὴν Ἰταλίαν, αἱ *Συρακοῦσαι* εἰς τὴν Σικελίαν, ἡ ὁποία ὅλη σχεδὸν ἔγινεν ἑλληνικὴ νῆσος. Ὄταν οἱ Πέρσαι κατέβηκαν εἰς τὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας, οἱ Φωκαεῖς διὰ νὰ ἀποφύγουν τὴν δουλείαν, εἰσῆλθαν εἰς τὰ πλοῖα μαζί με τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα των, ἔφυγαν μακριὰ καὶ ἔκτισαν εἰς τὰ παράλια τῆς σημερινῆς Γαλλίας τὴν *Μασσαλίαν*. Ἄλλοι Ἕλληνες ἔκτισαν μίαν σπουδαίαν πόλιν εἰς τὴν παράλιαν τῆς σημερινῆς Τριπόλεως τῆς Ἀφρικῆς, τὴν *Κυρήνην*. Ἐπίσης ἑλληνικαὶ ἀποικίαι ἔκτισθησαν εἰς τὰ παράλια τῆς Ἰσπανίας. Ἡ Κρήτη καὶ ἡ Κύπρος εἶχαν γίνεи ἑλληνικαὶ ἀπὸ παλαιὰ χρόνια.

ΑΙΤΙΑ ΤΟΥ ΑΠΟΙΚΙΣΜΟΥ

Οἱ λόγοι τῆς μεγάλης αὐτῆς ἐξόδου τῶν Ἑλλήνων εἰς τὰς ἀποικίας εἶναι 1) ἡ αὐξησης τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος 2) ἡ ἐπιθυμία νὰ ἀποκτήσουν πλοῦτη καὶ νὰ γνωρίζουν νέας χώρας 3) αἱ πολιτικαὶ μεταβολαί. Αὐτὴν τὴν ἐποχὴν διῆρχαν δύο κόμματα εἰς τὰς ἑλληνικὰς πόλεις, οἱ *ἀριστοκρατικοὶ* καὶ οἱ *δημοκρατικοί*, οἱ ὁποῖοι ἐπάλαμον με πάθος, καὶ πολλάκις τὸ κόμμα, τὸ ὁποῖον ἔχανεν, ἠναγκάζετο νὰ ἀφήσῃ τὴν πατρίδα του.

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΤΟΝ ΕΚΤΟΝ ΑΙΩΝΑ

Οἱ Ἕλληνες λοιπὸν ἐκυριάρχησαν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐξεπλώθησαν εἰς τὰ τέσσαρα ἄκρα τῆς Μεσογείου. Ἡ ἑλληνικὴ φυλὴ, ἡ ὁποία ἄλλοτε κατοικοῦσεν εἰς τὴν μικρὰν Ἑλλάδα, τώρα μεγαλώνει καὶ ἀπλώνεται ἀπὸ τὸ βάθος τοῦ Εὐξείνιου Πόντου μέχρι τοῦ σημερινοῦ Γιβραλτάρ. Εἰς ὅλας ἐκεῖνας τὰς ἐκτάσεις ὁμιλεῖται ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ ὑπάρχουν μεγάλαι καὶ ἀκαταί

ἑλληνικαὶ πόλεις. Τοιοῦτοτρόπος ἐδημιουργήθη ὁ ἀρχαῖος ἑλληνικὸς κόσμος.

Ὁ ἑλληνικὸς κόσμος κατὰ τὸν βον αἰῶνα εἶναι γεμᾶτος νεότητι καὶ σφρίγος. Εἰς τὰς μακρινὰς ἐκεῖνας ἐκτάσεις ὁμιλεῖται ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ παντοῦ περνοῦν τὰ ἑλληνικὰ νομίσματα. Εἰς τοὺς μεγάλους θαλασσίους δρόμους συναντῶνται τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα. Τὰ ἀκρωτήρια καὶ οἱ βράχοι τῶν ἀγνώστων καὶ ξένων ἄλλοτε χωρῶν, τοῦ Εὐξείνου, τῆς Κυρήνης, τῆς Ἰταλίας, τῆς Σικελίας, τῆς Γαλατίας καὶ τῆς Ἰσπανίας, ἐστολίσθησαν μὲ νασοὺς καὶ μὲ κτίρια ἑλληνικά, τὰ ὁποῖα χαιρετοῦν οἱ ναυτικοὶ ὡς γνώριμα καὶ φιλικὰ σημεῖα. Οἱ Ἕλληνες εἶναι δραστήριοι καὶ ἐργατικοὶ εἰς τὰς ἀποικίας. Διαρκῶς εὐρίσκουν νέας ἐπιχειρήσεις καὶ ἀνοίγουν νέας ἀγοράς, διὰ νὰ πωλήσουν τὰ προϊόντα τῆς πατρίδος τῶν. Ἡ ἑλληνικὴ φυλὴ ἐπολλαπλασιάσθη, ἐπλούτησε, ἀπέκτησε θάρος καὶ ὁ νοῦς τῆς ἐξύπνησεν. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες εἶναι μέγας ἀποικιακὸς λαὸς καὶ μόνον οἱ σημερινοὶ Ἄγγλοι ἠμποροῦν νὰ συγκριθοῦν μαζί τους.

Η ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

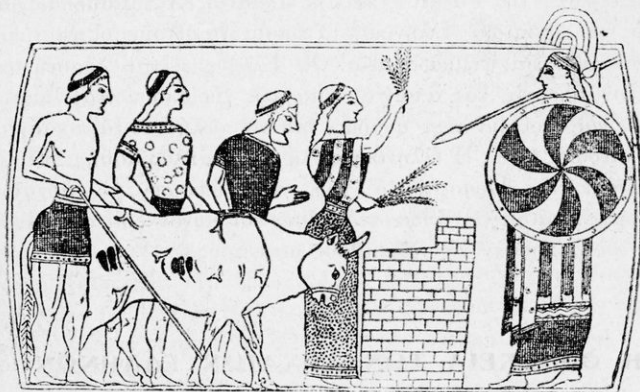
ΟΙ ΘΕΟΙ

Ὅλην τὴν ὠραιότητα τῆς ψυχῆς τῶν Ἑλλήνων βλέπομεν εἰς τὴν θρησκείαν τῶν. Οἱ θεοὶ τῶν, ὅπως τοὺς ἐφραντάσθησαν, εἶναι ὠραῖοι καὶ ἀξιαγάπητοι. Ὅμοιάζουν μὲ ἀνθρώπους καὶ ζοῦν ὅπως καὶ οἱ ἀνθρώποι. Ἄλλ' εἶναι μεγαλύτεροι, δυνατότεροι καὶ ὠραιότεροι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Δὲν ἔχουν ἀσθενείας καὶ λύπας οὔτε γηράζουν. Ζοῦν μακάριοι. Τρώγουν τὴν ἀμβροσίαν καὶ πίνουν τὸ νέκταρ. Εἶναι ὠραῖοι καὶ κάταστροι. Εὐχαριστοῦνται ἀπὸ τὰ ὠραῖα πράγματα καὶ πρὸ πάντων τοὺς μαγεύει ἡ μουσικὴ. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες δὲν ἐφραντάσθησαν κατένα θεὸν μαῦρον ἢ κακόψυχον. Οἱ θεοὶ τῶν δυσαρεστοῦνται, θυμῶνουν καὶ ἠμποροῦν νὰ κάμουν κακόν. Ἄλλ' εὐκόλα ἀλλάζουν γνώμην, διότι δὲν εἶναι κακοί, καὶ ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ τοὺς εὐμενίσῃ μὲ θυσίας καὶ μὲ προσευχάς.

ΟΙ ΘΕΟΙ ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ

Οι ἀρχαῖοι Ἕλληνες διηγῆθησαν πολλοὺς μύθους διὰ τοὺς θεοὺς των. Οἱ μῦθοι αὐτοὶ φανεροῦν τὴν καλαισθησίαν των. Ἡ ἑλληνικὴ μυθολογία εἶναι ἀπὸ τὰς ὡραιότερας διηγῆσεις, τὰς ὁποίας ἐφαντάσθησαν οἱ ἄνθρωποι. Οἱ ποιηταί, οἱ γλύπται καὶ οἱ ζωγράφοι ἔλαβαν ὑποθέσεις ἀπὸ τὴν μυθολογίαν.

Οἱ μεγαλύτεροι θεοὶ τῶν Ἑλλήνων κατοικοῦν εἰς τὸν Ὀλυμπον. Εἶναι δώδεκα καὶ πατὴρ καὶ βασιλεὺς ὅλων εἶναι ὁ Ζεὺς

Θυσία

Κοντὰ εἰς τὸν βωμὸν στέκεται ἡ ἱέρεια καὶ ραντίζει μὲ καρπητήριον ὕδωρ. Ὅπισω εἶναι τὸ ζῖον, τὸ ὁποῖον θὰ θυσιάσουν. Τὸ κρατεῖ ἓνας ὑπηρέτης μ' ἓνα σχοινί δεμένον ἀπὸ τὸ πόδι. Οἱ ἄλλοι δύο εἶναι αὐτοί, οἱ ὁποῖοι προσφέρουν τὴν θυσίαν εἰς τὴν Ἀθηνᾶν. Ἡ Ἀθηνᾶ στέκεται ὠπλισμένη δεξιᾶ.

Ὁ Ζεὺς ἐξουσιάζει τὸν οὐρανόν, συναῖζει τὰ νέφη, ἀστράπτει καὶ στέλλει τὴν βροχήν. Ὁ ἀδελφός του Ποσειδῶν ἐξουσιάζει τὴν θάλασσαν. Ὁ τρίτος ἀδελφός Πλούτων ἐξουσιάζει τὸν Ἄδην. Ἡ Ἥρα εἶναι σύζυγος τοῦ Διὸς καὶ προστατὴς τοῦ γάμου. Αἱ σχέσεις τῶν δύο συζύγων δὲν εἶναι πολὺ ὁμαλαί. Εἰς τὸν Ὀλυμπον γίνονται συχνὰ μαλώματα. Ὁ Ζεὺς θυμῶνει μὲ τὴν γυναῖκα του καὶ ταράζει τὴν ἡσυχίαν τῶν θεῶν καὶ τὴν χάριν τοῦ δείπνου. Εἶναι ἀνάγκη τότε νὰ ἐπέμβουν οἱ ἄλλοι, διὰ νὰ τοὺς ἡσυχάσουν. Εἰς τὸν Ὀλυμπον ἐπίσης ζῆ ὁ ὡραιότερος ἀπὸ

ὄλους τοὺς θεοὺς Ἀπόλλων. Εἶναι κάτασπρος, ὑψηλὸς καὶ δυνατός. Χαριτωμένον φῶς εἶναι χυμένον γύρω εἰς τὴν ὠραίαν κεφαλὴν του. Εἶναι στεφανωμένος μὲ κλάδον δάφνης, παίζει τὴν κιθάραν, ἐνῶ τραγουδοῦν αἱ ἑννέα οὐράναι κόραι, αἱ Μοῦσαι. Ἡ μοναϊκὴ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τὸ ἄσμα τῶν Μουσῶν γύνει

Ὁ Ζεὺς

Κεφαλὴ ἀπὸ τὸ ἄγαλμα τοῦ Διός, τὸ ὁποῖον ἔκαμεν ὁ περίφημος γλύπτης Φειδίας. Εἶναι σοβαρὸς καὶ αὐστηρὸς, ὅπως τὸν ἐφανατάζοντο οἱ ἀρχαῖοι.

Ἡ Ἀρτεμις

Φορεῖ κοντὸν φόρεμα ὅπως τὰ κοράσια εἰς τὴν Σπάρτην καὶ κρατεῖ ἔλαφρον ἀπὸ τὰ κέρατα.

φαιδρότητα καὶ λεπτὴν συγκίνησιν εἰς τὸν οὐρανόν, ξεχειλίζει ἀπὸ ἐκεῖ, φθάνει ἕως τὴν γῆν καὶ ἡσυχάζει τὸν πόνον καὶ τὰς θλίψεις τῶν ἀνθρώπων. Ἡ Ἀρτεμις εἶναι ἡ ἀδελφὴ τοῦ Ἀπόλλωνος, σεμνὴ καὶ εὐγενὴς κόρη, γεμάτῃ ζωῆν, ἀγαπᾷ τὰ δάση καὶ τὸ κυνήγι. Ὁ Ὀλυμπος ἔχει καὶ τὸν ταχυδρόμον του. Αὐτὸς εἶναι ὁ Ἔρμης, εὐκίνητος καὶ ἔξυπνος. Φορεῖ πτερωτὰ ὑποδήματα, μὲ τὰ ὁποῖα πετᾷ ἐπάνω ἀπὸ βουνὰ καὶ θαλάσσας. Ἀνακατώνεται εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ δὲν ἔχει πολὺ τίμιον χέρι. Ἡ Ἀθηνᾶ εἶναι ἡ θεὰ τῆς ἐργασίας καὶ τῆς σοφίας. Αὐτὴ προστατεύει τὰς Ἀθήνας καὶ κάμνει τοὺς Ἀθηναίους εὐφρεῖς καὶ δραστηρίους. Ἐκεῖ εἰς τὸν Ὀλυμπον ἐπίσης ζῆ ὁ θεὸς τοῦ πολέμου Ἄρης, ἕνας νέος μὲ γιγάντιον σῶμα, μὲ περικεφαλαίαν εἰς τὴν κεφαλὴν

καὶ δόρυ εἰς τὸ χεῖρ. Οἱ θεοὶ τὸν μισοῦν, διότι τοῦ ἀρέσσειν αἰφιλονικίαι. Ἡ Ἐφροδίτη ἦτο ἡ θεὰ τῆς ὠραιότητος. Ἐγεννήθη ἀπὸ τοῦς ἀφροῦς τῶν κυμάτων, εἶχε θαυμασίαν καλλονὴν καὶ

ἽΟ Ἀπόλλων

μάτια σπινθηροβολοῦντα. Ὁ Ὀλυμπος ἔχει καὶ τὸν τεχνίτην του. Αὐτὸς εἶναι ὁ Ἡφαιστος, ὁ ὁποῖος κατασκεύασε δι' ὅλους τοὺς θεοὺς ὠραῖα ἀνάκτορα. Εἶναι χολὸς καὶ ἐργάζεται εἰς τὰ ὑπόγεια ἐργοστάσιά του.

ΟΙ ΘΕΟΙ ΤΗΣ ΓΗΣ

Ἐκτὸς ἀπὸ τοῦς Ὀλυμπίους Θεοὺς ὑπάρχουν πλῆθος θεοὶ εἰς τὴν γῆν, εἰς τὴν θάλασσαν καὶ εἰς τὸν οὐρανόν. Οἱ κυριώτεροι θεοὶ τῆς γῆς εἶναι ἡ **Δημήτηρ**, ἡ θεὰ τῆς γεωργίας, ἡ κόρη τῆς **Περσεφόνη**, ἡ θεὰ τῆς ἀνθήσεως, ἡ ὁποία ὀνομάζεται καὶ **Κόρη**, καὶ ὁ **Διόνυσος**, θεὸς τῶν ἀμπέλων καὶ τοῦ τραγητοῦ, τὸν ὁποῖον τριγυρίζουν οἱ **Σάτυροι** καὶ οἱ **Σειληνοί**. Εἰς τὴν γῆν

Ἡ Ἀθηνᾶ

Ἡ Ἀθηνᾶ ὀπλιωμένη ἐτοιμάζεται ν' ἀναβῆ εἰς τὸ ἄρμα. Πλησίον τῆς εἶναι ὁ Ἀπόλλων καὶ κρατεῖ λύραν. Εἰς τὸ μέσον εἶναι ὁ Ἡρακλῆς. Τοὺς ἵππους κρατεῖ ὁ Ἐρμῆς, ὁ ὁποῖος φορεῖ περὸ τὰ πόδια.

ἐπίσης ζοῦν πλῆθος ἄλλοι μικρότεροι θεοὶ καὶ θεαί. Εἰς τὰ δάση, εἰς τὰ σπήλαια κατοικοῦν αἱ **Νύμφαι**, εἰς τὴν θάλασσαν αἱ **Νηρηίδες**. Κάθε δένδρον, κάθε βούση, κάθε ρεῦμα ἔχει τὸν θεόν του. Ὁ ἀρχαῖος Ἕλλην φαντάζεται ὅλα ζῆμψυχα γύρω του, ὅλα γεμᾶτα μάτια καὶ αὐτιά. Τὸ γλυκοφύσημα τοῦ ζεφύρου, τὸ θρόισμα τοῦ δένδρου, οἱ μακροὶ ἤχοι, τοὺς ὁποῖους ἀκούομεν εἰς τὰς εἰρηνικὰς ἡμέρας τῆς ἀνοιξέως, εἶναι ἀντίλαλοι ἀπὸ τὸν χορὸν καὶ ἀπὸ τὸ ἄσμα τῶν Νυμφῶν. Αἱ καλαὶ Νηρηίδες στρέφουσιν τὰ ἀγροίμενα κύματα, τὰ ὁποῖα σηκώνει ὁ Ποσειδῶν μετὰ τὴν τριάναν του, καὶ φέρουσιν πάλιν τὴν γαλήνην.

Η ΣΠΑΡΤΗ

ΤΑ ΔΥΟ ΚΡΑΤΗ ΤΗΣ ΚΥΡΙΩΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Τὸν ἴον καὶ τὸν βοῦν αἰῶνα ἡ Ἑλλάς ἦτο πολὺ ἀνεπτυγμένη. Μεγάλην ἀκμὴν εἶχαν αἱ ἀποικίαι. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα ἤρχισαν νὰ σχηματίζονται ἀξιόλογοι πολιτεῖαι. Τὰ σημαντικώτερα κράτη ἦσαν τὸ **Κράτος τῆς Σπάρτης** καὶ τὸ **Κράτος τῶν Ἀθηνῶν**. Ἡ Σπάρτη εἶναι τὸ πρότυπον ἀριστοκρατικῆς πόλεως, αἱ Ἀθῆναι δημοκρατικῆς. Οἱ Σπαρτιάται εἶναι κυρίως γεωργοὶ καὶ καταγίνονται πρὸ πάντων εἰς τὰ πολεμικά. Οἱ Ἀθηναῖοι εἶναι ναυτικοί, καταγίνονται εἰς τὰ γράμματα καὶ εἰς τὰς τέχνας καὶ δὲν θὰ ἀργήσουν νὰ προοδεύσουν πολὺ.

ΟΙ ΣΠΑΡΤΙΑΤΑΙ

Οἱ Σπαρτιάται εἶναι Δωριεῖς. Ἦλθαν τὸν καιρὸν τῆς ἐπιδρομῆς τῶν Δωριέων, ἐκυρίευσαν τὴν Λακωνικὴν, ὕστερον τὴν Μεσσηνίαν. Ἰδρυσαν στρατιωτικὸν κράτος. Ἐπειδὴ ἦσαν πάντοτε ὀλιγώτεροι ἀπὸ τοὺς λαούς, τοὺς ὁποίους ὑπεδούλωσαν, ἔζησαν ὡς νὰ ἦσαν διαρκῶς εἰς πόλεμον. Ἡ Σπάρτη ὁμοίαζε μὲ στρατόπεδον, εἰς τὸ ὁποῖον οἱ πολῖται ἦσαν πάντοτε ὀπλισμένοι καὶ ἐγυμνάζοντο διαρκῶς εἰς τὰ πολεμικά.

Ἡ Λακωνικὴ εἶναι μία πεδιάς τριγυρισμένη ἀπὸ ὕψηλότατα βουνά, τὰ ὁποῖα σχεδὸν ὅλον τὸ ἔτος ἔχουν χιόνι εἰς τὴν κορυφὴν. Πρὸς βορρᾶν εἶναι τὰ βουνά τῆς Ἀρκαδίας, πρὸς ἀνατολὰς ὁ Πάρονων καὶ πρὸς δυσμὰς ὁ Ταῦγετος. Ὁ Πάρονων καὶ ὁ Ταῦγετος φθάνουν ἕως τὴν θάλασσαν. Ἐπειδὴ τὰ βουνὰ κατεβαίνουν ἀπότομα εἰς τὴν θάλασσαν, ἡ Λακωνικὴ δὲν εἶχε κανένα καλὸν λιμένα καὶ δι' αὐτὸ οἱ Σπαρτιάται δὲν ἔγιναν ποτὲ θαλασσινοί. Εἰς τὸ μέσον τῆς πεδιάδος τρέχει ὁ Εὐρώτας ποταμὸς καὶ εἰς τὴν ὄχθην αὐτοῦ ἦτο ἡ Σπάρτη. Ἡ Σπάρτη δὲν ἦτο μία μεγάλη πόλις, ἀλλὰ πολλὰ χωριά σκορπισμένα εἰς τὴν ὄχθην τοῦ Εὐρώτα. Ἐπειδὴ τὰ βουνὰ εἶναι ὡς φυσικὸν ὄχυρον, οἱ Σπαρτιάται δὲν ἐφρόντισαν νὰ ἀσφαλίσουν μὲ τείχη τὴν πόλιν των.

Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ

Ἀπὸ τὸν παλαιότατον καιρὸν εἰς τὴν Σπάρτην ὅλην τὴν ἔξουσίαν ἐκράτησαν οἱ εὐγενεῖς κτηματῖαι. Αὐτοὶ εἶχαν μοιράσει ἀναμεταξύ των τὰ κτήματα. Οἱ ἴδιοι δὲν κατεδέχοντο νὰ ἐργάζωνται. Τὰ χωράφια τὼν καλλιεργοῦσαν οἱ *Ἐλλωτες*, δηλαδὴ οἱ παλαιοὶ κάτοικοι, τοὺς ὁποίους εἶχαν ὑποδουλώσει οἱ Σπαρτιᾶται. Ἦσαν καὶ αὐτοὶ Ἕλληνες, ἀλλ' ἡ ζωὴ των ἦτο τρισσαθλία. Οἱ Σπαρτιᾶται τοὺς ἐκακομεταχειρίζοντο. Μάλιστα ἐσοκότωναν τοὺς δυνατωτέρους καὶ τοὺς τολμηροτέρους, διότι εἶχαν φόβον μήπως ἐπαναστατήσουν.

Οἱ Σπαρτιᾶται ἦσαν οἱ ἄρχοντες, δὲν ἐδούλευαν καὶ κατεγίνοντο μόνον εἰς τὰ πολεμικά. Αὐτοὶ εἶχαν ὅλην τὴν ἔξουσίαν. Τὸ κράτος ἐκυβερνοῦσεν ἓνα συμβούλιον τῶν εὐγενῶν, τὸ ὁποῖον ἐλέγετο *Γερουσία*. Ἡ Γερουσία εἶχεν 28 μέλη, τὰ ὁποῖα ἐξέλεγαν οἱ Σπαρτιᾶται ἀπὸ τοὺς γεροντοτέρους καὶ δυνατωτέρους κτηματῖας. Ἡ Σπάρτη εἶχε καὶ *δύο βασιλεῖς*. Ἀλλ' αὐτοὶ δὲν εἶχαν καμμίαν δύναμιν. Ἦσαν μόνον ἀρχηγοὶ εἰς τὰς θρησκευτικὰς τελετὰς. Τὸ κυριώτερον ἀξίωμα των ἦτο νὰ εἶναι ἀρχηγοὶ τοῦ στρατοῦ εἰς τὸν πόλεμον. Ἀργότερα οἱ εὐγενεῖς περιώρισαν καὶ αὐτὸ τὸ δικαίωμα τοῦ βασιλέως. Ἡ γερουσία διώριζε κατ' ἔτος *Πέντε Ἐφόρους*, οἱ ὁποῖοι ἐπιτηροῦσαν τὰς πράξεις τῶν βασιλέων. Ἐπήγαιναν μαζί των εἰς τὰς ἐκστρατείας καὶ δὲν τοὺς ἄφηναν νὰ κάμουν ὅ,τι ἤθελαν. Οἱ ἔφοροι εἶχαν τὸ δικαίωμα νὰ καλέσουν εἰς τὸ δικαστήριον τοὺς βασιλεῖς καὶ νὰ τοὺς καταδικάσουν. Μὲ τὸν καιρὸν οἱ Πέντε Ἐφοροὶ ἔγιναν οἱ ἀνώτατοι ἄρχοντες τῆς Σπάρτης.

ΤΑ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑ-ΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΩΝ

Ἡ κυρία ἐνασχόλησις τῶν Σπαρτιωτῶν ἦσαν τὰ στρατιωτικά. Εἰς τὴν Σπάρτην ὅλοι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἐγυμνάζοντο. Οἱ ἄνδρες διὰ νὰ γίνουν καλοὶ στρατιῶται, αἱ γυναῖκες διὰ νὰ γεννήσουν γερὰ παιδιὰ. Ὅταν ἐγεννᾶτο ἓνα παιδί, τὸ ἔφεραν εἰς τοὺς ἄρχοντας. Ἐὰν εἶχε κανένα φυσικὸν ἐλάττωμα, τὸ ἄφηναν εἰς τὸν Ταύγετον, ὅπου ἀπέθνησκεν. Ἐὰν ἦτο εὖρωστον, τὸ ἔδιδαν εἰς τὴν μητέρα του, ἢ ὁποῖα τὸ ἐμεγάλωνε μέχρι ἐπτὰ ἐτῶν. Ἀπὸ τότε τὸ ἐλάμβανεν ἡ πολιτεία καὶ τὸ ἐμεγάλωνεν ὅπως ἤθελε. Τὰ παιδιὰ τῶν Σπαρτιωτῶν ἦσαν ὑποχρεωμένα νὰ κάμνουν βαρῦτα γυμνάσια. Οἱ ἴδιοι ἔκοπταν καλάμια ἀπὸ τὰς ὄχθας τοῦ

Ευρώτα, με τὰ ὁποῖα ἔκαμναν τὴν κλίνην των. Κατ' ἔτος ἔκαμναν ἑορτάς, εἰς τὰς ὁποίας ἔμαστίγωναν τὰ παιδιὰ ἔμπρὸς εἰς τὸν βωμὸν τοῦ θεοῦ τόσον δυνατὰ, ὥστε πολλάκις ἔτρεχαν αἵματα. Αὐτὸ εἶχε σκοπὸν νὰ τὰ συνηθίσῃ εἰς τὸν πόνον. Διὰ νὰ τοὺς συνηθίσουν εἰς τὰς πονηρίας τοῦ πολέμου, ἔδιδαν τὴν ἄδειαν νὰ κλέπτουν. Ἐκλεπταν κυρίως φαγώσιμα, ὅσα ἤθελεν ἡ ὄρεξις των. Ἦτο ὅμως μεγάλη ἐντροπὴ νὰ ἀνακαλυφθοῦν ὡς κλέπται.

Ὁ Σπαρτιάτης ἀπὸ τοῦ εἰκοστοῦ ἔτους ἐγίνετο στρατιώτης. Ἐπῆγαιεν εἰς τὸ κυνήγιον καὶ ἐγυμνάζετο μαζί με τοὺς ἄλλους. Ἐνυμφεύετο τριάντα ἐτῶν. Ἀλλὰ πάλιν δὲν ἔπαυε νὰ ζῆ με τοὺς πολεμιστάς. Οἱ ἄνδρες τῶν Σπαρτιατῶν δὲν ἔτρωγαν εἰς τὴν οἰκίαν μετὰ τὴν γυναῖκα καὶ μετὰ τὰ τέκνα των. Εἶχαν κοινὰς τραπέζας, ὅπου ἔτρωγαν ὅλοι μαζί. Ἦσαν περίφημα τὰ φαγητὰ τῶν Σπαρτιατῶν διὰ τὴν λιτότητά των. Πρὸ πάντων ἦτο περίφημος ὁ μέλας ζωμός, σούπα ἀπὸ ξύδι καὶ κρέας χοιρινόν, ἢ ὁποῖα ἐνόμιζαν ὅτι κάμνει σιδερένιο τὸ σῶμα τῶν Σπαρτιατῶν.

Ο ΣΤΡΑΤΟΣ

Οἱ Σπαρτιάται εἶχαν τὸν καλύτερον πεζικὸν στρατὸν τῆς Ἑλλάδος. Ὁ στρατὸς αὐτὸς ἀποτελεῖτο ἀπὸ ὀπλίτας. Ὁ ὀπλίτης ἦτο ἀσφαλισμένος με ἀμυντικὰ ὄπλα ἀπὸ τὴν κεφαλὴν ἕως τοὺς πόδας. Εἰς τὴν κεφαλὴν ἔφερε τὴν *περικεφαλαίαν*, ἢ ὁποῖα ἐπροφύλαττεν ὄχι μόνον τὸ κρανίον, ἀλλὰ καὶ τὸν λαιμὸν καὶ τὸ πρόσωπον. Ὁ θώραξ ἐσκέπαζε τὸν κορμὸν του ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ ἕως τοὺς μηρούς. Τοὺς πόδας καὶ τὴν κνήμην του ἐφύλαττον αἱ *κνημῖδες*. Ἐκτὸς τούτου ἐκράτει εἰς τὸν ἀριστερὸν βραχίονα μεγάλην κυκλικὴν *ἀσπίδα*, ἢ ὁποῖα ἐφύλαττεν ὅλον τὸ σῶμα του. Αὐτὰ ἦσαν τὰ ἀμυντικὰ ὄπλα. Τὰ ἐπιθετικὰ ὄπλα ἦσαν τὸ *δόρυ*, ἓνα βαρὺ ξύλινον κοντάρι, τὸ ὁποῖον εἶχεν εἰς τὸ ἄκρον σιδηρᾶν αἰχμὴν. Τὸ δόρυ εἶχε μῆκος 2 μέτρα. Ἐκτὸς αὐτοῦ εἶχεν εἰς τὴν δεξιὰν πλευρὰν βραχὺν ξίφος.

Εἰς τὴν μάχην οἱ ὀπλίται στέκονται ὁ ἓνας κοντὰ εἰς τὸν ἄλλον καὶ κάμνουν μίαν σειρὰν, τὴν ὁποίαν τὴν σκεπάζουν ἀπὸ ἔμπρὸς αἱ ἀσπίδες. Ἐταὶ σχηματίζονται δώδεκα σειραὶ ἢ μία ὀπίσω ἀπὸ τὴν ἄλλην. Τὸ στρατιωτικὸν αὐτὸ σῶμα εἶναι ἡ *φάλαγξ*. Οἱ ὀπλίται ἐβάδιζαν εἰς τὴν μάχην ὑπὸ τὸν ἦχον τοῦ αὐ-

λοῦ καὶ ἔφαλλαν τὸν παιᾶνα, δηλ. πολεμικὸν ἄσμα. Ἐπειδὴ ἡ ἐπίθεις ἐγένετο ἀπὸ πολὺ κοντὰ τὸν παλαιὸν καιρὸν, ἐφονεύοντο εἰς τὴν μάχην πολὺ περισσότεροί ἀπὸ σήμερον.

Ὁ σπαρτιατικὸς στρατὸς ἔγινε παράδειγμα εἰς ὅλους τοὺς

Ὀπλίται

Οἱ ὀπλίται φοροῦν περικεφαλαίαν, θώρακα, ὃ ὁποῖος φθάνει ἔως τοὺς μηρούς, κνημίδας εἰς τὰ πόδια καὶ κρατοῦν ἀσπίδα στρογγυλὴν εἰς τὸ ἀριστερὸν χεῖρι. Αὐτὰ ἦσαν τὰ ἀμυντικὰ ὄπλα. Ἐπιθετικὰ ἦσαν τὸ δόρυ, τὸ ὁποῖον εἶχε μῆκος 2 μ., καὶ κοντὸν ξίφος, τὸ ὁποῖον κρατοῦν δεξιᾷ.

Ἕλληνας. Ὅλοι ὄπλισαν τὸν πεζὸν στρατὸν ὅπως οἱ Σπαρτιαῖται καὶ ὅλοι ἔκαμαν φάλαγγας.

Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΣΠΑΡΤΙΑΤΩΝ

Οἱ Σπαρτιαῖται ἔγιναν περίφημοι διὰ τὴν ἀνδρείαν των. Εἰς τὰ ἄλλα ὅμως δὲν ἦσαν διόλου προοδευτικοί. Δὲν ἔκαμαν τίποτε σπουδαῖον οὔτε εἰς τὰ γράμματα οὔτε εἰς τὰς τέχνας. Δὲν ἤθελαν μὲ κανένα τρόπον νὰ ἀλλάξουν τὰς παλαιὰς συνηθείας των. Δὲν εἶχαν ἀρχιτεκτονικὴν καὶ δὲν ἤξευραν νὰ κτίσουν ὠραῖα οἰκοδομήματα. Εἶχάν ἓνα νόμον, ὃ ὁποῖος δὲν ἄφινε νὰ

μειψχειρίζονται εἰς τὰς οἰκοδομὰς ἄλλο ἐργαλεῖον ἐκτὸς ἀπὸ τὴν σκαπάνην καὶ τὸ πριόνι. Ἐπίσης ἦτο ἀπαγορευμένον νὰ ἐνδύωνται καλὰ καὶ νὰ στολίζονται.

Οἱ Σπαρτιᾶται δὲν ἤθελαν νὰ προοδεύσῃ τὸ ἐμπόριον. Διὰ τοῦτο δὲν ἄφιναν εἰς τὸ κράτος τῶν νὰ κυκλοφοροῦν χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ νομίσματα.

Ο ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ

Οἱ Σπαρτιᾶται ἐκράτησαν μὲ μεγάλην αὐστηρότητα τοὺς νόμους τῶν καὶ ἔγιναν δυνατοὶ πολεμισταί. Ἀργότερα διηγήθησαν ὅτι ἡ Σπάρτη εἰς τοὺς παλαιότερους χρόνους εἶχεν ἓνα σοφὸν νομοθέτην, τὸν Λυκοῦργον, ὁ ὁποῖος ἔβαλεν ὅλους αὐτοὺς τοὺς νόμους. Ἔλεγον ὅτι ὁ Λυκοῦργος ἔζησε τὸν 9ον αἰῶνα καὶ ὅτι ἦτο υἱὸς ἐνὸς βασιλέως τῆς Σπάρτης. Ὅλοι αἱ διηγήσεις αὐταὶ εἶναι μῦθοι. Οἱ νόμοι τῆς Σπάρτης ἦσαν αἱ παλαιαὶ συνήθειαι, τὰς ὁποίας ἐκράτησαν μὲ αὐστηρότητα οἱ γαιοκτήμονες ὕγενεῖς, διότι ἦτο συμφέρον τῶν. Εἶχαν τὸν φόβον μήπως ἐπαναστατήσουν οἱ ὑποδουλωμένοι λαοὶ ἢ μήπως πλουτήσουν μερικοὶ ἄνθρωποι ἀπὸ τὸ ἐμπόριον καὶ τοὺς πάρουν τὴν ἐξουσίαν, ὅπως ἔγινεν αὐτὸ εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ εἰς τὰς ἄλλας δημοκρατικὰς πόλεις.

ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΤΩΝ ΣΠΑΡΤΙΑΤΩΝ

Ἄλλ' ἐνῶ οἱ Σπαρτιᾶται δὲν ἀγαποῦσαν πολὺ τὸν πολιτισμὸν, ἐν τούτοις ἔγιναν περίφημοι διὰ τὴν στρατιωτικὴν δύναμιν. Ἠθέλησαν τότε νὰ κυριεύσουν τὰς γώρας τῶν γειτόνων τῶν. Ἐπειδὴ καὶ ἐκεῖνοι ἦσαν Δωριεῖς, ἐχειράσθη νὰ κάμουν μακροὺς καὶ αἱματηροὺς πολέμους. Οἱ περιφημότεροι εἶναι οἱ **Μεσσηνιακοὶ πόλεμοι**, οἱ ὁποῖοι ἔγιναν περίπου 700 χρόνια π. Χ. Οἱ Σπαρτιᾶται ὑπέταξαν τοὺς Μεσσηνίους καὶ τοὺς ἔκαμαν εἰλωτας. Ἐπίσης ἐνίκησαν τοὺς Ἀργεῖους. Τὸν 6ον αἰῶνα σχεδὸν ὅλη ἡ Πελοπόννησος ἀνεγνώριζε τὴν κυριαρχίαν τῆς Σπάρτης. Ἡ φήμη τῆς ἦτο τόσον μεγάλη, ὥστε ὁ Κροῖσος, ὁ ὁποῖος εἶχε πόλεμον μὲ τὸν Κῦρον, ἐζήτησε τὴν βοήθειάν της.

ΑΙ ΑΘΗΝΑΙ

Η ΑΤΤΙΚΗ

Οἱ Σπαρτιάται ἐλάτρευσαν περισσότερο τὸν Ἄρην, τὸν θεὸν τοῦ πολέμου, ἐνῶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐλάτρευσαν τὴν Ἀθηνᾶν, τὴν θεᾶν τῆς σοφίας. Διὰ τοῦτο μεγαλυτέρα δόξα στεφανώνει τὰς Ἀθήνας.

Αἱ Ἀθηναὶ ἦσαν εἰς τὴν Ἀττικὴν, ἡ ὁποία εἶναι μία πεδιάς τριγυρισμένη ἀπὸ πολλὰ μικρὰ βουνά. Τὸν παλαιὸν καιρὸν ἦτο πολὺ ὠραιότερα ἀπὸ σήμερον. Τὰ βουνά της ἦσαν σκεπασμένα ἀπὸ δάση καὶ ἡ γῆ της εὐφορωτέρα. Οἱ δύο ποταμοὶ της, ὁ Κηφισὸς καὶ ὁ Ἴλισος, εἶχαν πολὺ περισσότερο νερόν. Ἐπότιζαν τὴν γῆν καὶ τὴν ἔκαμαν πολὺ πρασινωτέραν ἀπὸ σήμερον. Ἡ Ἀττικὴ εἶχε δροσεροὺς κήπους, ὅπου ἐκελαδοῦσαν πλῆθος ἀηδόνια. Ἐπάνω εἰς τοὺς λόφους ἐβλάστανον ἡ ἐλαία, ἡ ἄμπελος καὶ ἡ συκῆ. Σήμερον τὸ κλίμα τῆς Ἀττικῆς εἶναι πολὺ καυστικόν, διότι δὲν ὑπάρχουν πολλὰ δάση οὔτε ἀφθονα νερά. Εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἦτο γλυκύτερον. Ὁ δυτικὸς ἄνεμος, ὁ ὁποῖος πνέει ἀπὸ τὴν θάλασσαν, τὴν ἐδρόσειζε τὸ θέρος καὶ τὴν ἐθέρμαινε τὸν χειμῶνα. «Καλότυχοι οἱ Ἀθηναῖοι, ψάλλει ἓνας ἀρχαῖος ποιητής, ζοῦν μέσα εἰς λαμπρότατον αἶθέρα». Μέσα εἰς τὸ λαμπρότατον αὐτὸ κλίμα οἱ Ἀθηναῖοι ἔγιναν δραστήριοι καὶ ἐφοιατικοί. Εἶχαν μεγάλην ἀγάπην εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις, εἰς τὰ ὄρατα πράγματα καὶ ἤθελαν νὰ μορφωθοῦν καὶ νὰ προσδεύσουν.

ΑΘΗΝΑΙ ΚΑΙ ΠΕΙΡΑΙΕΥΣ

Ἡ Ἀττικὴ ἦτο κατάλληλος τόπος, διὰ νὰ γίνῃ ἐκεῖ ἓνα κράτος γεωργικὸν μαζὶ καὶ ναυτικόν. Εἶχεν ἀρκετὸν μέρος διὰ νὰ καλλιεργηθῇ. Εἰς τὸ μέσον ὑπῆρχεν ἓνας λόφος, ὁ ὁποῖος ἦτο δυνατόν νὰ ὀχυρωθῇ καὶ νὰ γίνῃ φρούριον, ὅπως ἦτο ἀπαραίτητον τότε διὰ κάθε κράτος. Εἰς τὴν παραλίαν ὑπῆρχαν διάφοροι ὄρμοι, οἱ ὁποῖοι ἦτο δυνατόν νὰ γίνουν καλοὶ λιμένες.

Οἱ Ἀθηναῖοι ὠχύρωσαν τὸν λόφον καὶ ἔκαμαν τὸ περίφημον φρούριόν των, τὴν Ἀκρόπολιν. Εἰς τὴν παραλίαν ἔκαμαν

διαφόρους λιμένας, ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ σπουδαιότεροι ἦσαν τὸ Φάληρον καὶ πρὸ πάντων ὁ Πειραιεύς. Εἰς τὴν ἀρχὴν οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν τολμηροὶ θαλασσινοὶ καὶ ἔμποροι. Τοιουτοτρόπως ἡ Ἀττικὴ εἶχε δύο πρωτεύουσας, μίαν εἰς τὰ μεσόγεια, τὰς Ἀθήνας, καὶ μίαν εἰς τὴν θάλασσαν, τὸν Πειραιᾶ.

ΑΛΛΑΓΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑΤΟΣ

Τὸν ἕτον αἰῶνα ἔγινε σημαντικὴ μεταβολὴ εἰς τὸ πολίτευμα πολλῶν ἑλληνικῶν πόλεων, ὅπως καὶ τῶν Ἀθηναίων.

Τὸν παλαιότερον καιρὸν εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα τὴν ἐξουσίαν εἶχαν, καθὼς ἠξεύρομεν, ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ εὐγενεῖς. Αὐτοὶ ἦσαν οἱ κύριοι τῆς γῆς καὶ εἶχαν ὅλα τὰ κτήματα, ὅπως συμβαίνει εἰς τὰς χώρας, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμέναι, καθὼς ἦτο εἰς ὅλους τοὺς Ἀνατολικούς λαούς. Ὁ λαὸς τότε ἦτο ἄπλοῦς. Ἐπίστευεν ὅτι οἱ βασιλεῖς κατὰγονται ἀπὸ τοὺς θεούς, ἀπὸ τὸν Δία, καὶ ὅτι οἱ θεοὶ ἐταξαν τοὺς βασιλεῖς καὶ τοὺς εὐγενεῖς νὰ κυβερνήσουν τὴν χώραν.

Ἀργότερα ὅμως εἰς πολλὰ μέρη οἱ εὐγενεῖς ἔδωξαν τὸν βασιλέα καὶ ἐκβέβρησαν οἱ ἴδιοι. Τοιουτοτρόπως τὸ πολίτευμα ἔγινεν ἀριστοκρατικὸν ἢ ὀλιγαρχικόν. Ὅταν ὅμως ἐπλούτησαν οἱ ἔμποροι καὶ οἱ τεχνῖται, ἠθέλησαν νὰ λάβουν μέρος εἰς τὴν κυβέρνησιν καὶ νὰ μὴ ἀφήσουν τοὺς εὐγενεῖς νὰ κάμουν ὅ,τι θέλουν. Τότε ἤρχισε δυνατὸς ἀγὼν μετὰξὺ τῶν δύο κομμάτων. Τὸν 7ον καὶ τὸν 6ον αἰῶνα ἔγιναν μεγάλα πολιτικὰ ταραχαὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τὸ ἓνα κόμμα ἐζήτην νὰ ἐξοντώσῃ τὸ ἄλλο. Πολλάκις τὸ κόμμα, τὸ ὁποῖον ἔχανεν, ἔφευγεν ἀπὸ τὸν τόπον του καὶ ἐπήγαινε νὰ ζῆσῃ εἰς ἕνῃν χώραν. Τοιουτοτρόπως ἔγιναν πολλὰ ἀποικίαι. Ἐνίστε ὅμως μερικοὶ τολμηροὶ καὶ ἐπιτήδευοι ἄνθρωποι ἐποφελούντο ἀπὸ τὰς κομματικὰς ταραχάς. Ἐκολάκευαν τὸν λαὸν καὶ μετὰ τὴν βοήθειάν του ἐγίνοντο ἀνώτατοι ἄρχοντες. Αὐτοὶ ὀνομάσθησαν *Τύραννοι*. Τὸ ὄνομα τύραννος τὸν παλαιὸν καιρὸν δὲν εἶχε κακὴν σημασίαν. Ἐπειδὴ ὅμως μερικοὶ τύραννοι ἐφάνησαν κακοὶ καὶ ἀπάνθρωποι, τὸ ὄνομα ἔλαβε κακὴν σημασίαν. Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς τυράννους ἦσαν καλοί, ὅπως ὁ Πεισίστρατος εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ὁ Περίανδρος εἰς τὴν Κόρινθον. Αὐτοὶ ἐπροστάτευσαν τὸν λαὸν καὶ ἐξώδευαν πολλὰ

ζωήματα, διὰ τὰ προσδεύσουν τὰ γράμματα καὶ αἱ τέχναι. Ἦσαν δηλ. ὅπως λέγουν *φιλόμουσοι*.

Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Μὲ τὰς πολιτικὰς αὐτὰς ταραχὰς ἔγινε μία μεγάλη πρόοδος εἰς τὴν Ἑλλάδα. Εἰς πολλὰ μέρη ἐκέρδισαν οἱ ἔμποροι καὶ οἱ τεχνῖται, οἱ ὁποῖοι εἶχαν μὲ τὸ μέρος τῶν τῶν λαόν. Ἡ ἀριστοκρατία ἔχασε τὴν δύναμιν καὶ τὸ κράτος ἤρχισε νὰ κυβερνᾷ ὁ λαός. Τὸ πολίτευμα λοιπὸν ἔγινε *Δημοκρατικόν*, διότι ὁ λαός εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν ἐλέγετο *δημος*. Αἱ πρῶται δημοκραταί ἔγιναν εἰς τὰς ἀποικίας καὶ ἀπ' ἐκεῖ διεδόθησαν εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Δημοκρατικαὶ ἦσαν αἱ ἰωνικαὶ πόλεις, ἐνῶ αἱ δωρικαὶ ἔμειναν ἀριστοκρατικά.

Ἡ *δημοκρατία* ἐσήμαινε μεγάλην πρόοδον, διότι ἕνα μεγάλο μέρος τοῦ λαοῦ ἐγλύτωσεν ἀπὸ τὴν δουλείαν τῶν ἀριστοκρατικῶν. Ἔγιναν ἄνθρωποι ἀνεξάρτητοι καὶ εἶχαν τὴν ἐλευθερίαν νὰ σκέπτονται καὶ νὰ ἐργάζωνται ὅπως ἤθελαν. Αἱ δημοκρατικαὶ πόλεις ἤρχισαν νὰ μεγαλώνουν καὶ νὰ ἀνθοῦν. Ὁ πληθυσμὸς ἐπερίσσειεν, οἱ ἄνθρωποι ἐμόρφωσαν τὸ πνεῦμα τῶν, ἐκαλυπτόρευσαν τὴν ζωὴν τῶν. Ἡ *δημοκρατία* *ἐβοήθησε* *πολὴν τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πολιτισμοῦ*. Ἀργότερα πρότυπον μεγάλης δημοκρατικῆς πόλεως ἔγιναν αἱ Ἀθῆναι.

ΤΟ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Τὸν παλαιότερον καιρὸν ὅταν οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν μόνον γεωργοί, τὸν τόπον ἐξουσίαζαν οἱ εὐγενεῖς. Οἱ εὐγενεῖς, ὅπως εἰς τὴν Σπάρτην καὶ εἰς ὅλας τὰς χώρας, ἦσαν κύριοι ὅλης τῆς γῆς. Ὁ λαός ἦτο ὑποδουλωμένος εἰς αὐτούς. Οἱ περισσότεροι κάτοικοι ἐδούλευαν εἰς τὰ κτήματα τῶν εὐγενῶν ὡς δουλοπάροικοι.

Τὸν παλαιότερον καιρὸν ἡ Ἀττικὴ εἶχε βασιλεῖς. Ὁ μῦθος λέγει ὅτι πρῶτος βασιλεὺς, ὁ ὁποῖος ἴδρυσεν τὸ ἀθηναϊκὸν κράτος, ἦτο ὁ *Θησεύς*. Οἱ βασιλεῖς ὁμοῦς δὲν ἐκυβερνοῦσαν μόνοι. Εἶχαν μαζί τῶν τὸ συμβούλιον τῶν εὐγενῶν, τὸ ὁποῖον ἐλέγετο *Ἄρειος Πάγος*. Ὁ Ἄρειος Πάγος ἦτο ὅ,τι εἰς τὴν Σπάρτην ἡ Γερουσία.

Κατόπιν οἱ εὐγενεῖς ἔδιωξαν τὸν βασιλέα. Ἀργότερα οἱ Ἀθηναῖοι διηγῆθησαν ὅτι ὁ τελευταῖος βασιλεὺς τῶν *Κόδρος*

ἐθυσίασε τὴν ζωὴν του διὰ τὴν πατρίδα εἰς ἓνα πόλεμον με τοὺς Σπαρτιάτας καί, διὰ νὰ τὸν τιμήσουν, δὲν ἔκαμαν ἄλλον βασιλέα. Οἱ εὐγενεῖς τότε ἀντὶ ἑνὸς βασιλέως διώρισαν *ἐννέα ἄρχοντας*, οἱ ὅποιοι ἐμοιρασθῆσαν τὴν ἐξουσίαν τοῦ βασιλέως. Ἀργότερα ἐπεκράτησεν ἡ συνήθεια νὰ ἐκλέγουν κάθε ἔτος τοὺς ἄρχοντας.

ΑΙ ΤΑΡΑΧΑΙ

Τὸν καιρὸν αὐτὸν τὸ πολίτευμα τῶν Ἀθηνῶν ὁμοίαζε πολὺ με τὸ πολίτευμα τῆς Σπάρτης. Εἰς τὰς Ἀθήνας ὅμως ἔγινε πολὺ μεγάλη μεταβολή. Οἱ ναυτικοί, οἱ ἔμποροι καὶ οἱ τεχνίται ἐπλούτησαν καὶ δὲν ἤθελαν νὰ ἀφήσουν τοὺς εὐγενεῖς νὰ κυβερνοῦν ὅπως ἤθελαν τὸ κράτος. Ὁ λαὸς εἶχε πολλὰ παράπονα ἐναντίον τῶν εὐγενῶν, διότι ἦσαν ἐγωισταί, σκληροὶ καὶ φιλοχρήματοι. Οἱ γεωργοὶ εἰς τὸν καιρὸν τῆς κακῆς ἔσοδειας, οἱ πτωχοὶ τεχνίται, ὅταν εἶχαν ἀνάγκην, ἐδανείζοντο χρήματα ἀπὸ τοὺς εὐγενεῖς, οἱ ὅποιοι εἶχαν τὸ δικαίωμα, ἂν δὲν ἠμποροῦσαν νὰ πληρώσουν τὸ χρέος, νὰ τοὺς φυλακίζον ἢ νὰ τοὺς πωλήσουν ὡς δούλους. Ὁ λαὸς στενοχωρημένος ἔκαμε στάσεις. Ἦρχισαν τότε ταραχαὶ καὶ ἐμφύλιοι πόλεμοι καὶ ἦτο κίνδυνος νὰ γίνον μεγάλαι καταστροφαί.

Η ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΤΟΥ ΣΟΛΩΝΟΣ

Τέλος αἱ δύο μερίδες ἔμειναν σύμφωνοι νὰ ἀναθέσουν εἰς ἓνα σοφὸν ἄνθρωπον, τὸν Σόλωνα, νὰ βάλῃ νόμους καὶ σύμφωνα με αὐτοὺς νὰ κυβερνηθῇ τὸ κράτος.

Ὁ Σόλων ἦτο ἀπὸ μεγάλην οἰκογένειαν, δὲν εἶχεν ὅμως πολλὰ πλοῦτη. Δι' αὐτὸ ἔγινεν ἔμπορος, ἐταξίδευσεν εἰς πολλὰ μέρη, ἔμαθε πολλὰ καὶ εἶχε τὴν φήμην ὅτι εἶναι σοφός. Εἶχε τὴν ἀγάπην τῶν Ἀθηναίων, διότι ἦτο ἄνθρωπος γλυκύς, ἐφάνη πάντοτε καλὸς πατριώτης καὶ ἔδειξε θάρρος. Ἔκαμεν ὠραία ποιήματα, μετὰ τὰ ὁποῖα ἔδιδε καλὰς συμβουλὰς εἰς τοὺς συμπολίτας του.

594

Τὸ 594 λοιπὸν οἱ Ἀθηναῖοι τὸν ἔκαμαν ἄρχοντα καὶ τοῦ ἔδωκαν μεγάλην ἐξουσίαν. Ὁ Σόλων κατήγγησε πρῶτον νὰ γίνωνται οἱ ἄνθρωποι δούλοι, διότι δὲν εἶχαν νὰ πληρῶσουν τὰ χρέη των. Ἐλευθέρωσε πολλοὺς δυστυχεῖς. Ἀφοῦ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐκέρδισε τὴν ἀγάπην τοῦ λαοῦ καὶ δύναμιν,

ἐδημοσίευσεν τὴν νομοθεσίαν του. Ἐχώρισε τοὺς κατοίκους εἰς τέσσαρας τάξεις ἀναλόγως τῆς περιουσίας των. Εἰς τὴν πρώτην τάξιν ἔβαλε τοὺς πολλοὺς πλουσίους, εἰς τὴν δευτέραν τοὺς ὀλιγώτερον πλουσίους, εἰς τὴν τρίτην τοὺς εὐκαταστάτους ὀπωσθήποτε, εἰς τὴν τετάρτην ἐκείνους, οἱ ὅποιοι δὲν εἶχαν καμμίαν περιουσίαν. Ὅσον ἀνωτέρα ἦτο ἡ τάξις, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκε κανεὶς, τόσον περισσότερα δικαιώματα εἶχεν, ἀλλὰ καὶ περισσότερα ὑποχρεώσεις εἰς τὴν πολιτείαν. Οἱ πλουσιώτεροι μόνον ἐγίνοντο ἄρχοντες, ἀλλ' εἶχαν ἐπίσης τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐξοδεύουν εἰς τὸ κράτος καὶ νὰ πηγαίνουν εἰς τὸν πόλεμον. Οἱ πτωχοὶ δὲν εἶχαν δικαίωμα νὰ γίνουν ἄρχοντες, ἀλλὰ δὲν εἶχαν καὶ ὑποχρεώσεις ὅσας οἱ πλούσιοι. Μὲ τὴν νομοθεσίαν αὐτὴν ἐγίνε μεγάλη πρόοδος, διότι δὲν ἦτο ὅπως εἰς τοὺς παλαιότερους χρόνους, ὅτε διὰ νὰ εἶσαι εἰς τὴν ἀνωτέραν τάξιν ἔπρεπε νὰ γεννηθῆς ἀπὸ εὐγενεῖς. Τώρα ἕκαστος ἦτο δυνατόν νὰ ἀνεβῆ εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις, ἂν ἐκέρδιζε χρήματα.

Σπουδαιότεροι ἀκόμη εἶναι δύο ἄλλοι νόμοι τοῦ Σόλωνος. Ἐδωκε τὸ δικαίωμα εἰς ὅλους τοὺς Ἀθηναίους νὰ συναθροίζωνται εἰς ἓνα μέρος καὶ νὰ σκέπτονται διὰ τὰς σπουδαίας ὑποθέσεις τοῦ κράτους. Ἡ συνάθροισις αὐτὴ τοῦ λαοῦ ὠνομάσθη **Ἐκκλησία**. Ἡ ἐκκλησία τοῦ δήμου, ὅπως τὴν ἔλεγον, εἶχε τὴν ἀνωτάτην ἐξουσίαν. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ κάτοικοι δὲν ἠμποροῦν νὰ συναθροίζωνται κάθε στιγμὴν, ἔβαλε νόμον νὰ διορίζουν 400 ἀντιπροσώπους των, οἱ ὅποιοι εἰς τὸ μεταξύ νὰ κυβερνήσουν τὸ κράτος. Αὐτὴ ἦτο ἡ **Βουλή**.

Ὁ Σόλων λοιπὸν ἀπὸ ἀριστοκρατικὸν ἔκαμε δημοκρατικώτερον τὸ πολίτευμα τῶν Ἀθηνῶν.

Ο ΠΕΙΣΙΣΤΡΑΤΟΣ

Ἡ νομοθεσία τοῦ Σόλωνος εἰς τὴν ἀρχὴν δὲν εὐχαρίστησεν οὔτε τοὺς εὐγενεῖς οὔτε τὸν λαόν. Τότε ἐκεῖνος ἐφυγεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας καὶ ἐγύρισε πολλὰς χώρας. Λέγουν ὅτι ἐπῆγε καὶ εἰς τὴν αὐτὴν τοῦ βασιλέως τῆς Λυδίας Κροίσου.

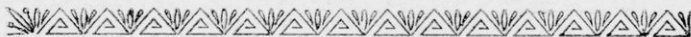
Εἰς τὰς Ἀθήνας ἤρχισαν πάλιν ταραχαί. Τότε ἓνας ἐπιτήδειος καὶ ἰκανὸς ἄνθρωπος, ὁ Πεισίστρατος, ἐκολάκευσεν τὸν λαόν καὶ μὲ τὴν βοήθειάν του κατέλαβε τὴν Ἀκρόπολιν καὶ ἐγίνε κύριος τῶν Ἀθηνῶν. Ἐγίνε δηλαδή **τύραννος**. Ἐκυ-

βέρονσεν ὅπως ἤθελεν ὁ ἴδιος, ἀλλ' ἦτο γλυκὺς καὶ φιλόανθρωπος καὶ ἐπροσπάθησε πολὺ νὰ κάμῃ καλὸν εἰς τὸν λαόν. Ἦτο ἐπίσης φιλόκαλος καὶ φιλόμουσος, ἔκαμε πολλὰ ὄρατα κτίρια εἰς τὰς Ἀθήνας, ἔβαλε τὰ θεμέλια τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διός. Αὐτὸς λέγεται ὅτι ἔβαλεν ἀνθρώπους νὰ μαζεύσουν τὰ ποιήματα τοῦ Ὀμήρου, νὰ τὰ τακτοποιήσουν καὶ νὰ τὰ ἀντιγράψουν καλά.

Μετὰ τὸν θάνατόν του ἐκυβέρνησεν ὁ μεγαλύτερος υἱὸς του **Ἰππίας**. Ἀλλὰ τὰ παιδιά τοῦ Πεισιστράτου δὲν εἶχαν τὴν ἀξίαν του. Δυσαρέστησαν πολλούς. Ὁ Ἰππαρχος προσέβαλεν ἕνα εὐγενῆ νέον, τὸν Ἀριστοδίου, ὁ ὁποῖος τὸν ἐδολοφόνησε μὲ τὸν φίλον του Ἀριστογείτονα κατὰ τὴν ἐορτὴν τῶν Παναθηναίων. Ἀπὸ **510** τότε ὁ Ἰππίας ἔγινε πολὺ κακός. Διὰ τοῦτο οἱ Ἀθηναῖοι ἐπαναστάτησαν ἐναντίον του καὶ ἔδιωξαν τοὺς Πεισισταίτας ἀπὸ τὴν πόλιν. Ὁ Ἰππίας ἔφυγε τότε εἰς τὴν αὐτὴν τοῦ βασιλέως τῆς Περσίας.

ΠΡΟΟΔΟΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Ἀφοῦ ἔφυγαν οἱ τύραννοι, εἰς τὰς Ἀθήνας ἔγιναν νέα σημαντικὰ μεταβολαί. Ἐνας σπουδαῖος πολιτικός, ὁ *Κλεισθένης*, ἐχώρισε τοὺς κατοίκους εἰς 10 φυλὰς καὶ ὥρισε κάθε φυλὴ νὰ ἐκλέγῃ 50 βουλευτάς, δηλ. ὁ ἀριθμὸς τῶν βουλευτῶν ἔγινε 500. Ὁ Κλεισθένης ἔβαλε καὶ ἄλλους νόμους, οἱ ὁποῖοι ἔδωσαν μεγάλην δύναμιν εἰς τὸν λαόν. Τοιοῦτοτρόπως τὸ πολίτευμα τῶν Ἀθηῶν ἔγινε *δημοκρατικώτερον*.

ΕΝΟΤΗΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΠΟΛΕΩΝ

Ἡ ἀρχαία Ἑλλάς δὲν ἦτο ἐνωμένη εἰς ἓν κράτος ὅπως σήμερον. Τότε κάθε πόλις ἦτο ἀνεξάρτητος. Εἶχε τοὺς νόμους τῆς, τὴν κυβέρνησιν καὶ τοὺς ἄρχοντάς τῆς. Κάθε πόλις λοιπὸν τότε μὲ τὰ περὶχωρὰ τῆς ἦτο ἰδιαιτερον κράτος. Ἐὰν ἓνας Κορίνθιος ἤρχετο εἰς τὰς Ἀθήνας, ἐθεωρεῖτο ἐκεῖ ὡς ὑπήκοος ξένου κράτους. Δὲν εἶχε κανὲν πολιτικὸν δικαίωμα. Δὲν ἤμποροῦσε νὰ ψηφίσῃ εἰς τὰς ἐκλογάς, πολὺ ὀλιγώτερον νὰ γίνῃ βουλευτής. Δὲν εἶχε δικαίωμα νὰ πάρῃ γυναῖκα ἀθηναίαν οὔτε νὰ ἀγοράσῃ κτήμα εἰς τὰς Ἀθήνας. Οἱ ἀρχαῖοι ἐδίδαν πολὺ μεγάλην σημασίαν εἰς τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν πόλεων. Δὲν ἤμποροῦσαν νὰ ἐννοήσουν πῶς μία πόλις ἤμπορεῖ νὰ ἐξουσιάσῃ μίαν ἄλλην. Ἦσαν πρόθυμοι νὰ πολεμήσουν καὶ νὰ χύσουν τὸ αἷμα των, διὰ νὰ φυλάξουν τὴν ἐλευθερίαν τῆς πόλεώς των, ὅπως ἡμεῖς τώρα πολεμοῦμεν διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ κράτους μας. Εἰς αὐτὸ τὸ ζήτημα οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἦσαν πολὺ ὀπίσω. Δὲν κατώρθωσαν νὰ ἐννοήσουν ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ ἐνωθοῦν ὅλοι μαζί καὶ νὰ κάμουν ἓνα κράτος.

Ἡ ΕΝΟΤΗΣ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

Μόλα ταῦτα οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες εἶχαν ζωηρὰν συνείδησιν ὅτι ἀποτελοῦν ἓνα ἔθνος καὶ ὑπῆρχαν δυνατοὶ δεσμοί, οἱ ὁποῖοι ἔνωσαν ὅλους τοὺς Ἕλληνας. Οἱ δεσμοὶ αὐτοὶ εἶναι :

1) **Ἡ Γλῶσσα.** — Ὅλοι οἱ Ἕλληνες ὠμίουν τὴν *ἰδίαν γλῶσσαν*. Ὑπῆρχαν μερικαὶ διαφοραὶ ἀπὸ τόπον εἰς τόπον, δηλαδὴ εἶχαν διαφόρους διαλέκτους, ὅπως ὅλα τὰ ἔθνη. Ἀλλὰ συνεννοοῦντο εὐκόλως μεταξύ των. Δι' αὐτὸ εὐκόλως ἐπερνοῦσαν αἱ ἰδέαι καὶ αἱ γνώσεις ἀπὸ τὸ ἓνα εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου. Τὰ ἄσματα, τὰ ποιήματα καὶ τὰ βιβλία τὰ ἐδιάβαζαν ὅλοι οἱ Ἕλληνες, εἰς ὅποιαν διάλεκτον καὶ ἂν ἦσαν γραμμένα

2) **Ἡ Θρησκεία.** — Οἱ Ἕλληνες εἶχαν *μίαν θρησκείαν*. Ἐλά-

τρειναν τούς θεούς των με τὸν ἴδιον τρόπον, εἶχαν τὰς ἰδίας παραδόσεις καὶ διηγούντο τούς ἰδίους μύθους διὰ τούς θεούς καὶ τούς ἥρωάς των.

3) **Οἱ Ἀγῶνες.**— Διὰ νὰ τιμήσουν τούς θεούς των οἱ Ἕλληνες ἔκαμναν μεγαλοπρεπεῖς ἐορτάς. Τότε ἐγίνοντο πολλαὶ θυσίαι καὶ τελεταί, ἔψαλλαν, ἐχόρευαν καὶ ἔκαμναν ἀγῶνας.

Κάθε πόλις εἶχε τὰς ἐορτάς καὶ τούς ἀγῶνας της. Μερικοὶ ἀγῶνες ὅμως ἔγιναν περίφημοι καὶ κατήντησαν *Πανελλήνιοι*, δηλαδή ἀπ' ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος ἤρχοντο ἄνθρωποι, διὰ νὰ λάβουν μέρος εἰς αὐτούς. Οἱ πανελλήνιοι ἀγῶνες ἦσαν τέσσαρες.

1) **᾽Ολυμπιακοὶ ἀγῶνες**, οἱ ὁποῖοι ἐτελοῦντο εἰς τὴν ᾽Ολυμπίαν τῆς Ἡλίδος.

2) **Τὰ Πύθια**, τὰ ὁποῖα ἐτελοῦντο εἰς τούς Δελφούς.

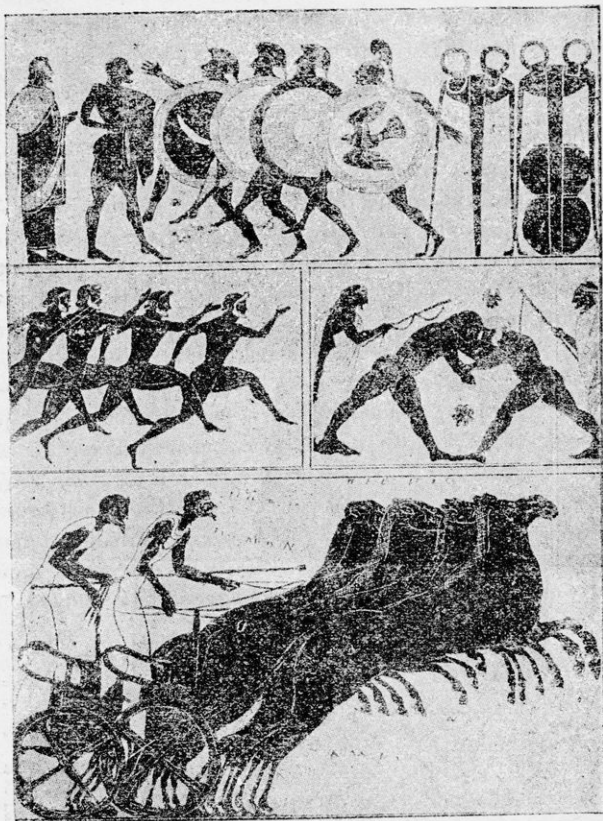
3) **Τὰ Ἰσθμια**, τὰ ὁποῖα ἐτελοῦντο εἰς τὸν Ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου, καὶ

4) **Τὰ Νέμεα**, τὰ ὁποῖα ἐτελοῦντο εἰς τὴν Νεμέαν.

Οἱ Ἕλληνες εἶχαν μεγάλην ἀγάπην εἰς τούς ἀγῶνας, διότι τούς ἔδιδαν τὴν εὐκαιρίαν νὰ δείξουν τὴν δύναμιν καὶ τὴν εὐμορφίαν τοῦ σώματος των καθὼς καὶ τὰ πλοῦτή των. Ἀπ' ὅλα τὰ ἄκρα τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου ἔτρεχαν εἰς τούς μεγάλους ἀγῶνας, διὰ νὰ ἐπιδείξουν τὸ ὄραϊον σῶμα καὶ τὴν ἰκανότητά των, ἢ διὰ νὰ ἴδουν τούς νέους νὰ ἀγωνίζονται. Ἐκαμναν ὄλων τῶν εἰδῶν τὰ ἀγωνίσματα. Ἐτρέχαν, ἐπάλασαν, ἔριπταν τὸν δίσκον καὶ τὸ ἀκόντιον, ἐδοκίμαζαν τὴν δύναμιν τῆς πυγμῆς των. Ἐπειτα ἤρχοντο τὰ μεγάλα ἀγωνίσματα, ἡ ἵπποδρομία καὶ ἡ ἀρματοδρομία, ἡ ὁποία ἐγίνετο συνήθως μετέσσαρας ἵππους. Ἡ τιμητικωτέρα νίκη ἦτο εἰς τὸν ἀγῶνα αὐτόν, δηλαδή τοῦ *τεθρόπικου*. Οἱ νικηταὶ ἐλάμβαναν ὡς βραβεῖον κλάδον ἐλαίας. Ἀλλ' ὁ κόσμος τούς ἐτίμα πολύ. Οἱ συμπολιταὶ τοῦ νικητοῦ ἦσαν ὑπερήφανοι καὶ τοῦ ἔκαμναν μεγάλην ὑποδοχὴν, ὅταν ἐπέστρεφεν εἰς τὴν πατρίδα του. Ποιεταὶ καὶ μουσικοὶ ἕμνησαν τούς νικητὰς τῶν μεγάλων ἀγῶνων.

Εἰς τούς ἀγῶνας οἱ Ἕλληνες ἔδειχναν ἐπίσης τὰς πνευματικὰς ἰκανότητάς των. Οἱ ποιεταὶ ἀπήγγελλαν ἐκεῖ τὰ ποιήματά των, οἱ σοφοὶ ἐδιάβαζαν τὰ βιβλία των, οἱ μουσικοὶ ἔπαιζαν τὰς νέας συνθέσεις των.

Εἰς τοὺς ἀγῶνας ἔβλεπε κανεὶς τὸν πλοῦτον, τὴν δύναμιν, τὴν

Σκηναὶ ἀπὸ τοὺς ἀγῶνας

Εἶναι ζωγραφισμένα ἐπάνω εἰς ἀγγεῖα. Ἡ πρώτη ἐπάνω εἶναι *δρομος ὀπλιτῶν*, δηλ. οἱ ἀγωνισταὶ τρέχουν μετὰ τὸν ὀπλισμὸν των. Εἰς τὸ ἄκρον τοὺς περιμένει ὁ κριτής, ὁ *Ἑλλανοδίκης*, ὅπως ἐλεγαν. Ἀπὸ τὰς δύο ἄλλας εἰκόνας ἀριστερὰ εἶναι *δρομος κοινός* καὶ δεξιὰ *πάλη*. Οἱ παλαισταὶ ἔχουν πιασθῆ καὶ οἱ Ἑλλανοδίκαι προσέχουν νὰ μὴ γίνῃ καμμία ἀπάτη. Κάτω εἶναι τὸ περιφημον ἀγώνισμα *τέθριππον*. Δύο ἄρματα μετὰ τέσσαρας ἵππους τὸ καθέν τρέχουν πρὸς τὸ τέμα.

ἐξυπνάδα καὶ τὴν εὐμορφίαν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων.

4) **Τὰ Μαντεῖα.** — Μερικοὶ ναοὶ τῆς Ἑλλάδος ἦσαν πολὺ ὀνομαστοὶ καὶ ἀπὸ διάφορα μέρη ἐπήγαιναν νὰ τοὺς προσκυνήσουν. Περίφημοι ἦσαν μερικοὶ ναοί, ὅπου ἐπήγαιναν οἱ Ἕλληνες νὰ ζητήσουν τὴν συμβουλὴν τοῦ θεοῦ, ὅταν εἶχαν δύσκολα ζητήματα. Τοὺς ναοὺς αὐτοὺς ὠνόμαζαν μαντεῖα. Τὴν συμβουλὴν, τὴν ὁποίαν ἔδιδαν ἐκ μέρους τοῦ θεοῦ οἱ ἱερεῖς, ὠνόμαζαν *χορημόν*. Περίφημον ἔγινεν εἰς τοὺς καλοὺς χρόνους τὸ μαντεῖον τοῦ θεοῦ Ἀπόλλωνος εἰς τοὺς Δελφούς, τὸ ὁποῖον ἦτο εἰς τὴν Λοκρίδα, πλησίον τοῦ ὄρους Παρνασσοῦ. Εἰς τὸν ναὸν τῶν Δελφῶν ἤρχοντο ἀπ' ὅλα τὰ μέρη τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ ἔδιδαν τόσα πολλὰ δῶρα, ὥστε κάθε πόλις ἔκτισε πλησίον τοῦ ναοῦ ἓνα θησαυροφυλάκιον, ὅπου ἔβαζαν τὰ δῶρα τῶν κατοίκων τῆς. Οἱ ἱερεῖς τῶν Δελφῶν ἦσαν ἀνθρώποι σοφοὶ καὶ ἔδωσαν πολὺς καὶ ἀφελίμους συμβουλὰς εἰς τοὺς Ἕλληνας.

Ἡ κοινὴ λοιπὸν γλῶσσα, ἡ κοινὴ θρησκεία, τὰ κοινὰ ἤθη καὶ ἔθιμα, οἱ ἀγῶνες, τὰ μαντεῖα κλπ. συνήνωναν τοὺς Ἕλληνας. Ὅσον μακρὰν καὶ ἀνέξοῦσαν ὁ ἓνας ἀπὸ τὸν ἄλλον, εἶχαν τὴν συνείδησιν ὅτι ἀποτελοῦν ἓνα ἔθνος. Ἦσαν ὑπερήφανοι, διότι ἀνῆκον εἰς τὸ ἀνώτερον ἔθνος ἐκείνου τοῦ καιροῦ καὶ ἦσαν ὑπερήφανοι νὰ λέγωνται Ἕλληνες, ἐνῶ ὅλους τοὺς ἄλους λαοὺς, ὅσοι δὲν ἦσαν Ἕλληνες, ὠνόμαζαν *βαρβάρους*, δηλ. ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι ἔχουν κατώτερον πολιτισμόν.

ΠΕΡΣΙΚΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ

ΑΙΤΙΑ ΤΩΝ ΠΕΡΣΙΚΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ

Εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔκτου αἰῶνος οἱ Ἕλληνες ἦσαν πολὺ προοδευμένοι. Ἦσαν κύριοι εἰς τὴν θάλασσαν μὲ τὰ πλοῖα των, ἐκέρδιζαν μεγάλα πλοῦτη ἀπὸ τὸ ἐμπόριον, ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας ἐπερίσσειεν, αἱ πόλεις ἐμεγάλωναν διαρκῶς καὶ ὑπῆρχε μεγάλη κίνησις καὶ ζωὴ εἰς ὅλον τὸν ἑλληνικὸν κόσμον.

Οἱ Ἕλληνες ἤρχισαν νὰ ἀκμάζουν. Ἄλλ' αἴφνης ἐξέσπασε μεγάλος κίνδυνος, ὁ ὁποῖος ὀλίγον ἔλειψε νὰ τοὺς καταστρέψῃ. Εἰς τὴν Ἀσίαν, καθὼς εἶδαμεν, ἐδημιουργήθη τὸν ἕκτον αἰῶνα τὸ μέγα καὶ δυνατὸν Περσικὸν κράτος. Ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας ἀφοῦ ὑπέταξε πολλὰς χώρας καὶ ἐμεγάλωσε πολὺ τὸ περσικὸν κράτος εἰς τὴν ξηρὰν, κατέβηκεν εἰς τὴν θάλασσαν. Τότε ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ ἔλθῃ εἰς σύγκρουσιν μὲ τοὺς Ἕλληνας. Οἱ Ἕλληνες ἦσαν κύριοι τῆς θαλάσσης, οἱ Πέρσαι ἐξουσίαζαν τὴν ξηρὰν, ὁ ἕνας ἦτο ἐμπόδιον εἰς τὸν ἄλλον καὶ ὁ ἕνας ἀπὸ τοὺς δύο ἔπρεπε νὰ λείψῃ. Εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἑξου αἰῶνος ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας **Δαρεῖος Α'** εἶχε μεγάλην δύναμιν. Αὐτὸς ἐνόμισεν ὅτι ἦτο εὐκόλον νὰ κυριεύσῃ τὴν Ἑλλάδα. Τότε ἤρχισαν οἱ περσικοὶ πόλεμοι, οἱ ὁποῖοι διήρκεσαν πολλὰ ἔτη.

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΤΩΝ ΙΩΝΩΝ

Οἱ Πέρσαι, καθὼς εἶδαμεν, ὑπέταξαν τοὺς Ἕλληνας τῆς Μ. Ἀσίας. Οἱ Ἕλληνες τῆς Μ. Ἀσίας 40 ἔτη ἔμειναν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Περσῶν. Ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας δὲν ἠγάπα βεβαίως τὸ δημοκρατικὸν πολιτεύμα. Ἐβοήθησε λοιπὸν μερικὸν ἀνθρώπους νὰ γίνουν τύραννοι εἰς τὰς ἑλληνικὰς πόλεις, διότι ἐπίστευεν ὅτι θὰ ἦσαν πιστότεροι εἰς αὐτόν.

Εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἑξου αἰῶνος λοιπὸν αἱ ἰωνικαὶ πόλεις εἶχαν τυράννους. Ὁ ὀνομαστότερος ἀπ' αὐτοὺς ἦτο ὁ **Ἰσουλός**. Ὁ Δαρεῖος τὸν εἶχεν εὐνοούμενόν του καὶ τὸν ἐπροστάτευσε πολὺ, διότι τοῦ εἶχε κάμει μίαν σπουδαίαν ὑπηρεσίαν. Ὁ Δαρεῖος ἔκαμε μεγάλην ἐκστρατείαν ἐναντίον τῶν **Σκυθῶν**, οἱ

ὁποῖοι κατοικοῦσαν εἰς τὴν σημερινὴν Ρουμανίαν. Ἐπέρασε τὰ στενά, ἔφθασεν εἰς τὸν μεγάλον ποταμὸν Δούναβιν, ἔκτισε γέφυραν ἐπάνω εἰς τὸν ποταμὸν, ἔπέρασε μὲ τὸν στρατὸν του εἰς τὴν ἀντικρουτὴν ὄχθην καὶ ἐπροχώρησεν εἰς τὸ ἔσωτερικὸν τῆς χώρας. Φύλακας ἐπάνω εἰς τὴν γέφυραν ἔβαλε τοὺς τυράννους τῶν ἑλληνικῶν πόλεων. Μεταξὺ αὐτῶν ἦτο ὁ Ἰστιαῖος καὶ ὁ Ἀθηναῖος Μιλτιάδης, ὁ ὁποῖος ἦτο τότε τύραννος μικρᾶς πόλεως εἰς τὴν Θρακικὴν χερσόνησον καὶ εἶχεν ἀναγκασθῆ νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν Δαρεῖον. Οἱ Σκύθαι δὲν ἠμποροῦσαν νὰ ἀντισταθοῦν εἰς τὸν περσικὸν στρατὸν. Δι' αὐτὸ ὑποχωροῦσαν καὶ ἕκαιαν καὶ ἐρήμωναν τὴν χώραν. Ὁ Δαρεῖος, ὁ ὁποῖος εἶχε προχωρήσει ἀρχεῖα, εὐρέθηκεν εἰς δύσκολον θέσιν. Τοῦ ἔλειψαν τὰ τροφίμα καὶ ἡ κακοκαιρία ἀρχισε νὰ τοῦ καταστρέφῃ τὰ ζῶα καὶ τοὺν ἀνθρώπους. Τότε οἱ Σκύθαι παρεκάλεσαν τοὺς ἑλλήνας τυράννους καὶ πρῶτος ὁ Μιλτιάδης ἐσυμβούλευσε νὰ χαλάσουν τὴν γέφυραν, διὰ νὰ καταστραφῇ ὁ Δαρεῖος μαζὶ μὲ τὸν στρατὸς του εἰς τὴν Σκυθίαν. Ὁ Ἰστιαῖος ὅμως δὲν τοὺς ἄφησε. Τοιοῦτοτρόπως ἐσώθη ὁ Δαρεῖος καὶ ἐτίμησε πολὺ τὸν Ἰστιαῖον.

Ἀργότερα ὅμως αἱ σχέσεις τῶν ἄρχων νὰ ψυχραίνωνται. Ὁ Δαρεῖος ἐσηματίσεν ὑποψίας ἐναντίον τοῦ Ἰστιαίου, τὸν ἐκάλεσεν εἰς τὰ Σοῦσα, τὴν πρωτεύουσάν του, καὶ τὸν ἐκράτησεν ἐκεῖ πολὺν καιρὸν. Τὴν θέσιν του τὴν ἔλαβεν ὁ γαμβρὸς του **Ἀρισταγόρας**. Ὁ Ἰστιαῖος ἤθελε νὰ γλυτώσῃ ἀπὸ τὴν φυλακὴν ἐκείνην. Ἐστενοχωρεῖτο πολὺ καὶ ἐφοβεῖτο διὰ τὴν ζωὴν του. Συνεννόηθη λοιπὸν κρυφὰ μὲ τὸν Ἀρισταγόραν καὶ τὸν παρεκίνησε νὰ ἐπαναστατήσῃ τὰς ἰωνικὰς πόλεις.

Τότε ἐγίνε μεγάλη κίνησις εἰς τὰς ἑλληνικὰς πόλεις τῆς Ἀσίας καὶ πρὸ πάντων εἰς τὰς ἰωνικὰς ἀποικίας. Οἱ κάτοικοι ἐξεδίωξαν τοὺς τυράννους τῶν καὶ ἐκήρυξαν τὴν ἐλευθερίαν, διότι εἶχαν τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ τοὺς βοηθήσουν οἱ δυνατοὶ ὁμογενεῖς τῶν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Ὁ Ἀρισταγόρος ἐτοξίδευσε τότε εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐπῆγεν εἰς τὰς μεγάλας πόλεις καὶ ἐζήτησε βοήθειαν. Εἰς τὴν κρίσιμον στιγμὴν οἱ Σπαρτιάται δὲν ἐβοήθησαν τοὺς Ἴωνας. Μόνον οἱ Ἀθηναῖοι ἔστειλαν 20 πλοῖα καὶ μίαν μικρὰ πόλιν τῆς Εὐβοίας, ἡ Ἐρέτρια, 5 πλοῖα.

Ἀμα ἔφθασαν τὰ πλοῖα εἰς τὴν Ἐφεσον, ἡ Ἰωνία ἐπανε-

στάτησιν. Οἱ Ἴωνες ἀφοῦ ἐνώθησαν μὲ τοὺς Ἀθηναίους καὶ τοὺς Ἐρετριεῖς, ἐπροχώρησαν εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ἐκυρίευσαν τὰς Σύρδεις καὶ τὰς ἔκασσαν. Ἀλλὰ τὰ πράγματα ἄλλαξαν, ὅταν ἔφθασεν ὁ περσικὸς στρατός. Οἱ Ἴωνες δὲν κατώρθωσαν νὰ ἀντισταθοῦν, ἐχωρίσθησαν καὶ ἔφυγαν ὁ καθείς εἰς τὴν πατρίδα του. Ὑστερον ἔφθασε καὶ ὁ φοινικικὸς στόλος, ὁ ὁποῖος ἐνίκησε τὸν στόλον τῶν Ἑλλήνων. Οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Ἐρετριεῖς ἐπέστρεψαν εἰς τὴν πατρίδα των καὶ οἱ Πέρσαι ἐκυρίευσαν πάλιν τὰς ἑλληνικὰς πόλεις καὶ ἐτιμώρησαν σκληρῶς τοὺς ἐπαναστάτας.

Ο ΠΡΩΤΟΣ ΠΕΡΣΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Η ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ

Ὁ Δαρεῖος ἠθέλησε τότε νὰ κυπήσῃ τοὺς Ἕλληνας εἰς τὴν πατρίδα των. Δὲν ἦτο ὅμως εὐκόλον μὲ τὰ μέσα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης νὰ στείλῃ στρατὸν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὑπῆρχαν δύο δρόμοι. Ὁ πρῶτος ἦτο ἀπὸ τὴν ξηράν. Ἐπρεπε νὰ περάσῃ ἀπὸ τὸν Ἑλλήσποντον, τὴν Θράκην, τὴν Μακεδονίαν, Θεσσαλίαν κτλ. Ὁ ἄλλος ἀπὸ τὴν θάλασσαν. Ὁ στόλος του ἔπρεπεν ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας νὰ ἀνεβῆ εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, νὰ πλεύσῃ τὴν παραλίαν τῆς Θράκης, τῆς Μακεδονίας κτλ., διότι τότε τὰ πλοῖα δὲν ἠμποροῦσαν νὰ ἀνοιχθοῦν εἰς τὸ πέλαγος, ἀλλὰ ἀκολουθοῦσαν τὴν παραλίαν. Ἔστειλε λοιπὸν τὸν γαμβρόν του Μαρδόνιον μὲ στρατὸν ἀπὸ τὴν ξηράν, ἔστειλε μαζὶ καὶ στόλον, ὁ ὁποῖος παρακολουθοῦσεν ἀπὸ τὴν παραλίαν. Ἀλλ' οὔτε ὁ στρατὸς οὔτε ὁ στόλος τοῦ Μαρδονίου ἔφθασαν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὁ στόλος του κατεστράφη ἀπὸ τὴν τρικυμίαν, ἐνῶ παρέπλεε τὸ Ἅγιον Ὄρος, ὁ δὲ στρατὸς του ἀπὸ τοὺς πολεμικοὺς κατοίκους τῆς Θράκης.

Ὁ Δαρεῖος ἐτοίμασε νέον στρατὸν. Αὐτὴν τὴν φορὰν ὅμως τὸν ἔστειλε μὲ πλοῖα καὶ ἔβριλε δύο στρατηγούς, τὸν Δάτιν καὶ τὸν Ἀρταφέρνην. Αὐτὴν τὴν φορὰν ὁ περσικὸς στόλος ἀκολούθησεν ἄλλον δρόμον. Ἐπέρασεν ἀπὸ τὰς Κυκλάδας, ἔφθασεν

εις την Εύβοιαν, ανέβη ως την Ἐρέτριαν, τὴν ὁποίαν ἐκυρίευσεν, ἐπώλησε τοὺς κατοίκους ὡς δούλους καὶ τοὺς πρωταίτους τοὺς ἔδωσε καὶ τοὺς ἔστειλεν εἰς τὸν Δαρεῖον.

Η ΜΑΧΗ ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΑΡΑΘΩΝΑ

Ἔστερα ἀπ' αὐτὸ τὸ κατόρθωμα ὁ περσικὸς στόλος ἐπλευσεν εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ ἔβγαλε στρατὸν εἰς τὴν ξηράν, ὁ ὁποῖος ἐπῆγε καὶ ἔστησε στρατόπεδον εἰς τὴν μικρὰν πεδιάδα τοῦ Μαραθῶνος.

Ὁ κίνδυνος ἦτο μέγας διὰ τὰς Ἀθήνας, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἐταράχθησαν πολὺ. Οἱ Ἀθηναῖοι ἔστειλαν ἀμέσως ταχυδρόμον εἰς τὴν Σπάρτην, διὰ νὰ παρακαλέσῃ νὰ τοὺς στείλουν βοήθειαν. Οἱ Σπαρτιάται ἤρχισαν νὰ ἐτοιμάζωνται, ἀλλ' ἄργησαν νὰ κινηθοῦν ὅπως πάντοτε. Εἰς τὴν δύσκολον αὐτὴν στιγμὴν μόνον 1000 Πλαταιεῖς ἦλθαν νὰ βοηθήσουν τὴν πόλιν, ἢ ὁποῖα ἐκινδύνευεν.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἔτρεξαν μὲ πολὺ θάρρος νὰ συναντήσουν τὸν ἐχθρόν. Εἶχαν ὅπλασι τοὺς κατοίκους καὶ τοὺς δούλους καὶ εἶχαν γίνει ὅλοι μαζί ἕως 30 χιλιάδες. Οἱ Ἕλληνες ὅμως ἦσαν πολὺ καλύτεροι στρατιῶται. Εἶχαν ἀνάστημα ὑψηλὸν καὶ δυνατὸν σῶμα, ἦσαν γυμνασμένοι ἀπὸ παιδιὰ εἰς τὰς παλαιστρας καὶ εἶχαν πολὺ καλύτερα ὅπλα. Αὐτοὶ πολεμοῦσαν μὲ δόρυ καὶ μὲ μεγάλην ἀσπίδα, ἐνῶ οἱ Πέρσαι εἶχαν μικρὰς ἀσπίδας καὶ τόξα. Ἔπειτα οἱ Ἕλληνες ἦσαν πολῖται ἐλευθέρως πόλεως, ἤξεραν διατὶ πολεμοῦν καὶ τί συμφορὰ τοὺς ἐπερίμενεν, ἂν ἔχαναν τὴν μάχην. Εἶχαν καὶ ἓνα πολὺ καλὸν στρατηγόν, τὸν γνωστὸν μας **Μιλτιάδην**, ὁ ὁποῖος ἤξευρε καλὰ πῶς πολεμοῦν οἱ Πέρσαι.

Μὲ δυνατὴν ὁρμὴν, μεθυσμένοι ἀπὸ ἐνθουσιασμόν καὶ παραφορὰν, ἐπρόσβηλαν τὸν ἐχθρόν καὶ τὸν ἐνίκησαν. Ὁ νέος, τὸν ὁποῖον ἔστειλαν διὰ νὰ εἰδοποιήσῃ τὴν νίκην εἰς τὴν πόλιν, ἔτρεξε τόσον πολὺ, ὥστε μόλις ἐπρόφθασε νὰ πῇ «ἐνίκησαμεν» καὶ ἔπεσε νεκρός.

Ἀμέσως ὅμως παρετήρησαν ὅτι ἡ ἀπόβασις εἰς τὸν Μαραθῶνα ἦτο τέχνασμα. Οἱ Πέρσαι εἶχαν κρατήσῃ τὸν καλύτερον στρατόν, τὸ ἱππικόν, ἐπάνω εἰς τὰ πλοῖα καὶ ἐκινούσαν διὰ νὰ κτυπήσουν τὰς Ἀθήνας τώρα, πού ἔλειπεν ὁ στρατός. Οἱ Ἀθη-

ναίοι ὅμως μὲ τὴν ἰδίαν ὄρμην ἔτρεξαν εἰς τὴν πόλιν καὶ ἐτάχθησαν εἰς τὴν παραλίαν τοῦ Φαλήρου. Ἔμα εἶδαν αὐτὰ οἱ Πέρσαι, δὲν ἐπέμεναν περισσότερον, ἀλλὰ ἐπῆραν ἀπόφασιν νὰ γυρίσουν εἰς τὴν Ἀσίαν. Ἄλλωστε ἐκείνην τὴν στιγμήν ὁ σπαρτιατικὸς στρατὸς ἐπενοῦσε τὸν Ἴσθμὸν καὶ δύο ἡμέρας ὕστερα ἀπὸ τὴν μάχην δλόκληρον στρατεύμα ἀπὸ 2000 Σπαρτιατίας μαζί μὲ τοὺς βοηθοὺς τῶν εἰλωτας καὶ περιοίκους ἐστρατοπέδευσε κοντὰ εἰς τὰς Ἀθήνας. Οἱ Σπαρτιάται ἐθαύμασαν τὴν ἀνδρείαν τῶν Ἀθηναίων καὶ τοὺς ἐξήλευσαν ὀλίγον, διότι εἶχαν νικήσει μόνοι τοὺς Πέρσας. Ἀπ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἄρχισαν νὰ μεγαλώνουν αἱ Ἀθήναι. Οἱ Ἀθηναῖοι ἔγιναν ἔνδοξοι εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Μεγάλην ὑπόληψιν ἐκέρδισαν καὶ οἱ Πλαταιεῖς, διότι μόνοι αὐτοὶ ἀπ' ὅλους τοὺς Ἑλληνας ἐπολέμησαν μαζί μὲ τοὺς Ἀθηναίους. Αὐτὴ εἶναι ἡ περίφημος μάχη τοῦ Μαραθῶνδος. 490

Εἰς τὸν Μαραθῶνα ἐνίκησεν ἡ ἔξυπνάδα, τὸ δυνατόν σῶμα καὶ ἡ νεανικὴ ὄρμη. Ἐνας περίφημος ποιητὴς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἔκαμε τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα εἰς τοὺς ἀνδρείους, οἱ ὅποιοι ἔπασαν εἰς τὴν μάχην.

»Πολεμοῦντες δι' ὅλην τὴν Ἑλλάδα οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὸν Μαραθῶνα σώρισαν τὴν δύναμιν τῶν χουσοφοριτωμένων Μήδων»

Ο ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΠΕΡΣΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ Η ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΟΥ ΞΕΡΕΟΥ

Ο ΞΕΡΕΥΣ

Ὁ Δαρεῖος ὅμως δὲν ἦτο ἀνθρώπος νὰ ἀπελιπισθῇ μὲ μίαν ἀποτυχίαν. Ἦρχισε λοιπὸν νὰ ἐτοιμάζῃ νέον στόλον καὶ στρατόν. Δὲν ἐπρόφθασεν ὅμως, διότι ἀπέθανε μέσα εἰς τὰς ἐτοιμασίας. Ὁ υἱὸς του Ξέρξης, ὁ διάδοχός του, ἐξηκολούθησε μὲ πολὺ μεγαλυτέραν προθυμίαν τὴν ἐτοιμασίαν. Ἦθελε νὰ κερδίσῃ αὐτὸς τὴν δόξαν, τὴν ὁποίαν δὲν κατώρθωσε νὰ κερδίσῃ ὁ πατὴρ του.

Ο ΑΘΗΝΑΪΚΟΣ ΣΤΟΛΟΣ—ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ

Εἰς τὴν Ἑλλάδα κανεὶς δὲν ἐπίστευεν ὅτι οἱ Πέρσαι ἦτο δυνατόν νὰ ἐπανεέλθουν. Ὀλιγότερον ἀπ' ὅλους τὸ ἐπίστευαν οἱ

Ἀθηναῖοι, οἱ ὅποιοι ἦσαν ὑπερήφανοι διὰ τὴν νίκην των.

Ἄλλὰ εἰς τὰς Ἀθήνας ὑπῆρχεν ἕνας εὐφυέστατος πολιτικός, ὁ ὅποιος προεῖδεν ὅτι οἱ Πέρσαι θὰ κάμουν καὶ ἄλλην δοκιμὴν. Αὐτὸς ἦτο ὁ **Θεμιστοκλῆς**. Δὲν κατήγετο ἀπὸ μεγάλην οἰκογένειαν. Ἡ μήτηρ του μάλιστα ἦτο ξένη. Οὔτε ἔμαθε πολλὰ πράγματα εἰς τὴν νεότητά του. Τὸ ἐναντίον, ἦτο γνωστὸς διὰ τὸν ἀτακτον βίον του. Εἶχεν ὅμως ἀπεριόριστον φιλοδοξίαν καὶ πνεῦμα πολὺ ἐξυπνον. Ἡ νίκη τοῦ Μιλτιάδου τοῦ ἔκαμε μεγάλην ἐντύπωσιν. Τὰς νύκτας δὲν ἐκοιμάτο καὶ ἔλεγεν εἰς τοὺς φίλους του : « Δὲν μὲ ἀφίνει νὰ κοιμηθῶ τὸ κατόρθωμα τοῦ Μιλτιάδου.

Ὁ Θεμιστοκλῆς ἐσυμβούλευσε τοὺς Ἀθηναίους νὰ κατασκευάσουν δυνατὸν στόλον. Ἐκεῖνοι δὲν ἤθελαν νὰ ἀκούσουν ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ ἔλθουν πάλιν οἱ Πέρσαι. Ὁ Θεμιστοκλῆς ἦτο δημοκρατικός, ἀνήσυχος καὶ τολμηρός. Εἶχε μεγάλα σχέδια καὶ ἤθελε τὴν ἀλλαγὴν καὶ τοὺς νεωτερισμούς. Οἱ ἀριστοκρατικοὶ τὸν ἐμισοῦσαν πολὺ καὶ τὸν ἐπολέμησαν μὲ ὅλα τὰ μέσα. Τοῦ ἔφεραν πολλὰ ἐμπόδια καὶ ἐπροσπάθησαν νὰ πειράξουν τὴν ὑπόληψίν του μὲ συκοφαντίας. Ἐκεῖνος ὅμως ἐνίκησεν ὅλας τὰς δυσκολίας.

Μεγάλῃ πληγῇ εἰς τὴν πόλιν ἦσαν τότε οἱ ὄπαδοι τῶν τυράννων. Πολλοὶ δηλαδὴ δὲν εἶχαν ἀφήσει τὴν ἐλπίδα νὰ φέρουν πάλιν τὰ παιδιά τοῦ Πεισιστράτου. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐξώρισαν πολλοὺς ἀντιδραστικοὺς καὶ ἐψήφισαν ἕνα νόμον νὰ ἐξεορίζωνται ὅσοι ἐφαίνοντο ἐπικίνδυνοι εἰς τὴν δημοκρατίαν. Αὐτὸ τὸ ὄνομασαν *ἐξοστρακισμόν*.

Τὸ ἀντίθετον τοῦ Θεμιστοκλέους ἦτο ἕνας ἄλλος πολιτικός τῆς ἐποχῆς αὐτῆς, ὁ **Ἀριστείδης**. Ὁ Ἀριστείδης κατήγετο ἀπὸ εὐγενῆ οἰκογένειαν, ἡ ὁποία ὅμως εἶχε χάσει τὴν περιουσίαν της. Εἰς ὅλην τὴν ζωὴν του ἔζησε πτωχός, ἀλλ' ἦτο τίμιος, εὐλικρινῆς καὶ εἶχε μεγάλην ἐκτίμησιν τοῦ κόσμου. Ἦτο φιλήσυχος, δὲν ἠγάπα τὰς μεταβολὰς καὶ ἤθελε νὰ διατηρήσῃ τὸ παλαιὸν πολιτεῦμα. Ὁ Ἀριστείδης ἐγένεν ἀσχηγὸς τῶν ἀριστοκρατικῶν καὶ ἐπροσπάθησε νὰ ματαιώσῃ τὰ σχέδια τοῦ Θεμιστοκλέους, τὰ ὅποια ἐνόμιζεν ἐπικίνδυνα. Ὁ Θεμιστοκλῆς καὶ ὁ Ἀριστείδης ἔγιναν πολιτικοὶ ἀντίπαλοι. Τέλος ὁ Θεμιστοκλῆς κατόρθωσε νὰ

ἔξοστρακίσῃ τὸν Ἀριστείδην. Ἀπὸ τότε ἐκυβέρνησε μόνος τὰς Ἀθήνας καὶ κατώρθωσε νὰ ἐφαρμόσῃ τὸ ναυτικὸν πρόγραμμά του. Αὐτὸς ἔπεισε τοὺς Ἀθηναίους νὰ κατασκευάσουν τὸν στόλον, ὃ ὁποῖος ἔσωσε τὴν Ἑλλάδα.

Η ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΟΥ ΞΕΡΞΟΥ

Καὶ οἱ Πέρσαι ἐπανῆλθαν, ὅπως εἶχε προῖδει ὁ Θεμιστοκλῆς. Αὐτὴν τὴν φορὰν ἦσαν πολὺ περισσότεροι. Ὁ κόσμος δὲν εἶχεν ἴδει ἔως τότε τόσον μεγάλον στρατόν. Οἱ Ἕλληνες ἱστορικοὶ λέγουν ὅτι ὁ Ξέρξης ἔσερνε μαζί του περισσότερον ἀπὸ 2 ἑκατομμύρια στρατιώτας. Οἱ ποταμοὶ ἐξηραίνοντο ἀπ' ὅπου ἐπερνοῦσεν. Αὐτὸ βεβαίως εἶναι ὑπερβολή. Ἄλλ' ὁ στρατὸς τοῦ Ξέρξου ἦτο πολυάριθμος. Εἶχε στρατολογήσει ἀπ' ὅλους τοὺς λαούς, τοὺς ὁποίους ἔξουσίαζεν. Εἰς τὸ στρατόπεδόν του ἤκουε κανεὶς ὄλας τὰς γλώσσας τῆς Ἀσίας καὶ ἔβλεπεν ὄλας τὰς ἐνδυμασίας. Ὁ Ξέρξης εἶχεν ἐπίσης ἰσχυρότατον στόλον, 1200 πλοῖα, Φοίνικας καὶ Ἕλληνας τῆς Μ. Ἀσίας, τοὺς ὁποίους ἔστρατολόγησε διὰ τῆς βίας, καὶ 3000 μεταγωγικά.

Ἀρχηγὸς τῆς ἐκστρατείας ἦτο ὁ ἴδιος ὁ Ξέρξης. Ἐκαμε μίαν γέφυραν ἀπὸ πλοῖα εἰς τὸν Ἑλλήσποντον καὶ ἐχειράσθησαν ἐπὶ τὰς ἡμέρας διὰ νὰ τὴν περάσῃ ὁ στρατὸς του. Κατόπιν ἐπροχώρησεν εἰς τὴν παραλίαν τῆς Θράκης, κατέβηκεν εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν Θεσσαλίαν. Ὁ στόλος του τὸν παρακολουθοῦσεν ἀπὸ τὴν θάλασσαν. Ἐπλευσε τὴν παραλίαν τῆς Θράκης, κατόπιν τῆς Μακεδονίας καὶ ἦτο ἔτοιμος νὰ καταβῆ ἀπὸ τὴν παραλίαν τῆς Θεσσαλίας εἰς τὴν Εὐβοίαν.

ΕΤΟΙΜΑΣΙΑΙ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ὁ κίνδυνος ἦτο φοβερός. Οἱ Ἕλληνες ὁμως δὲν κατώρθωσαν νὰ συνεννοηθοῦν καὶ νὰ πολεμήσουν ὅλοι μαζί ἐναντίον τοῦ δυνατοῦ ἐχθροῦ. Πολλαὶ πόλεις εἴτε ἀπὸ φόβον, εἴτε διότι εἶχον μῖσος ἐναντίον ἄλλων πόλεων, εἴτε διότι οἱ ἀρχηγοὶ των ἔλαβαν χρήματα ἀπὸ τοὺς Πέρσας, ἔμειναν οὐδέτεροι ἢ ἐπῆγαν μὲ τοὺς ἐχθροὺς τῆς πατρίδος των, *ἐμῆδισαν* δηλαδή, ὅπως ἔλεγον οἱ Ἕλληνες.

Οἱ Ἀθηναῖοι ὁμως καὶ οἱ Σπαρτιᾶται καθὼς καὶ ἄλλαι πόλεις ἀπεφάσισαν νὰ πολεμήσουν. Γενικὸν ἀρχηγὸν τοῦ πολέμου

εἰς τὴν ξηρὰν καὶ εἰς τὴν θάλασσαν ἔταξαν τοὺς Σπαρτιάτας, διότι ἦσαν δυνατοὶ εἰς τὴν ξηρὰν καὶ εἶχαν μεγάλην ἐπιβολήν.

Ἐστάθη εὐκολώτερον νὰ κινήσουν τὸ ναυτικόν. Ὁ στόλος τῶν Ἀθηναίων, τὸν ὁποῖον εἶχαν κατασκευάσει κατὰ συμβουλήν τοῦ Θεμιστοκλέους, ἐνωμένος μὲ τὸν στόλον τῶν ἄλλων πόλεων ἦτο σημαντικὴ δύναμις. Οἱ Ἕλληνες εἶχαν 400 πλοῖα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὰ 180 ἦσαν ἀθηναϊκά. Ὁ στόλος αὐτὸς ἐπλευσεν εἰς τὸ βορειότατον ἄκρον τῆς Εὐβοίας, εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον ἀκρωτήριον, διότι ἐκεῖ θὰ ἔφθανεν ὁ περσικὸς στόλος παραπλέον τὴν παραλίαν τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θεσσαλίας. Γενικὸς ἀρχηγὸς τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου ἦτο ὁ Σπαρτιάτης **Εὐρυβιάδης**, ναύαρχος τοῦ ἀθηναϊκοῦ στόλου ὁ **Θεμιστοκλῆς**.

Πολὺ δυσκολώτερον ἐτοίμασαν τὸν στρατὸν τῆς ξηρᾶς. Ὁ Ξέρξης κατέβαιναν ἤδη εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ οἱ Ἕλληνες δὲν ἦσαν ἀκόμη ἑτοιμοί. Οἱ Θεσσαλοὶ ἐμῆδισαν καὶ ὁ Ξέρξης ἐπέρασε τὴν χώραν τῶν χωρῶν νὰ συναντήσῃ ἀντίστασιν.

ΘΕΡΜΟΠΥΛΑΙ

Βιαστικὰ τότε οἱ Ἕλληνες ἔστειλαν τὸν βασιλέα τῆς Σπάρτης **Λεωνίδα** μὲ 300 Σπαρτιάτας καὶ ἄλλους 7 χιλ. Ἕλληνας, διὰ νὰ φυλάξῃ τὰ στενὰ τῶν Θερμοπυλῶν. Ἀπ' ἐκεῖ ἔπρεπε νὰ περάσῃ ὁ Ξέρξης, διὰ νὰ κατεβῇ ἀπὸ τὴν Θεσσαλίαν εἰς τὴν Βοιωτίαν. Ὁ Ξέρξης ὅταν εἶδε τόσον ὀλίγους τοὺς Ἕλληνας, ἔστειλε κήρυκα καὶ ἐζήτησε νὰ τοῦ παραδώσουν τὰ ὄπλα. Ἄλλ' ὁ Λεωνίδας ἔδωσε τὴν περίφημον ἀπάντησιν *μοβὼν λαβέ*, δηλαδή *ἔλα νὰ τὰ πάρῃς*. Ὁ Ξέρξης διέταξε τότε τὸν στρατὸν του νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ νὰ τοὺς αἰχμαλωτίσῃ. Πολὺ γλήγορα ὅμως εἶδεν ὅτι δὲν ἦτο εὐκόλον τὸ παιγνίδι. Οἱ Ἕλληνες τοῦ ἔκαμαν δυνατὴν ἀντίστασιν.

Ὁ Λεωνίδας ὅμως ἐβλεπεν ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐμποδίσῃ τὸν Ξέρξη. Διέταξε λοιπὸν τοὺς ἄλλους Ἕλληνας νὰ φύγουν, διότι ἠμποροῦσαν νὰ ὑπηρετήσουν ἄλλοῦ τὴν πατρίδα. Ὁ ἴδιος ἔμεινε μὲ 300 Σπαρτιάτας, διότι ὁ νόμος τῆς Σπάρτης τοὺς ἀπηγόρευε νὰ φύγουν ἀπὸ τὴν μάχην. Οἱ Σπαρτιάται ἐτοιμάσθησαν ὅπως ἐτοιμάζοντο εἰς τοὺς ἀγῶνας. Ἐλούσθησαν, ἐκτένισαν τὰ μαλλιά των, ἀλείφθησαν μὲ λάδι. Ὑστερα ἐκτυπήθησαν μὲ τοὺς Πέρσας. Ἡ μάχη ἔγινε μέσα εἰς τὸ στενὸν καὶ

ἀπὸ πολὺ κοντὰ. Τὸ πλῆθος τῶν Περσῶν ἐκύκλωσε τοὺς ὀλίγους Σπαρτιάτας. Ἐπολέμησαν μὲ τὸ δόρυ καὶ μὲ τὸ ξίφος. Ὅλοι ἐφονεύθησαν ἐκεῖ, μαζὶ καὶ ὁ γενναῖος ἀρχηγός των. 480
 Ὁ Λεωνίδας καὶ οἱ τριακόσιοί του ἔγιναν περιφημοὶ εἰς τὴν ἱστορίαν διὰ τὸν ἥρωισμόν των. Ἀργότερα ἔστησαν μνημεῖον εἰς τὸ μέρος, ὅπου ἔπεσε, καὶ ὁ ἴδιος ὁ μεγάλος ποιητής, ὁ ὁποῖος εἶχε ψάλει τοὺς Μαραθωνομάχους, ἔγραψε τὸ ἐπίγραμμα :

Θερμοπύλαι

Ὁ συντομότερος καὶ εὐκολότερος δρόμος διὰ νὰ περάσῃ ὁ Ξέρξης ἀπὸ τὴν Θεσσαλίαν εἰς τὴν Στερεάν Ἑλλάδα ἦτο τὸ στενὸν τῶν Θερμοπυλῶν. Εἰς τὴν παραλίαν τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου μεταξὺ ἐνὸς βουνοῦ, τὸ ὁποῖον λέγεται **Καλλιδρομον**, καὶ τῆς θαλάσσης, πλησίον τῶν ἐκβολῶν τοῦ Σπερχειοῦ ποταμοῦ, ὑπάρχει στενὴ διάβασις, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἤθελε νὰ περάσῃ ὁ στρατός τοῦ Ξέρξου. Τὸν παλαιὸν καιρὸν ἡ διάβασις αὐτὴ ἦτο πολὺ στενὴ.

« Διαβάτη, πήγαινε νὰ πῆς στοὺς Σπαρτιάτας, πὼς σκοτώθηκαν οἱ ἐδῶ, διὰ νὰ ὑπακούσωμεν εἰς τοὺς νόμους των ».

Ὁ ἑλληνικὸς στόλος ἐπολέμησε πολὺ καλὰ εἰς τὸ Ἄρτεμισιον. Εἶχεν ἀρχετὰς ἐπιτυχίας καὶ ἔβλαψε τὸν ἐχθρόν. Ὁ Εὐρυβιάδης καὶ οἱ Πελοποννήσιοι μόλις ἔμαθαν τὴν εἴδησιν ὅτι ἔπεσαν αἱ Θερμοπύλαι, ἀπεφάσισαν νὰ φύγουν εἰς τὸν Ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου καὶ ἀπ' ἐκεῖ μὲ τὸν Πελοποννησιακὸν

στρατὸν νὰ ἐμποδίσουν τὸν Ξέρξην νὰ περάσῃ εἰς τὴν Πελοπόννησον. Ματαίως ὁ Θεμιστοκλῆς ἐπροσπάθει νὰ τοὺς κρατήσῃ. Ὁ ἐλληνικὸς στόλος ἔπλευσε πρὸς τὰ κάτω, ἔφθασεν εἰς τὴν παραλίαν τῆς Ἀττικῆς καὶ ἐπῆγε νὰ σταθμεύσῃ εἰς τὸ στενὸν μεταξὺ Ἀττικῆς καὶ τῆς νήσου Σαλαμῖνος.

Ο ΞΕΡΞΗΣ ΚΥΡΙΑΕΥΕΙ ΤΑΣ ΑΘΗΝΑΣ

Ὁ δρόμος διὰ τὰς Ἀθήνας ἦτο ἀνοικτὸς εἰς τὸν Ξέρξην. Οἱ Ἀθηναῖοι μόνον δὲν ἦσαν εἰς θέσιν νὰ τὸν ἐμποδίσουν. Ἀποφασίζον λοιπὸν κατὰ συμβουλήν τοῦ Θεμιστοκλέους νὰ ἀφῆσουν τὴν πόλιν. Εἰς τὴν δύσκολον ἐκείνην στιγμήν τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν τοὺς ἔδωσε μίαν χρήσιμον συμβουλήν. Τὰ ξύλινα τεῖχη, εἶπε, θὰ σώσουν τὴν πόλιν. Ξύλινα τεῖχη ἦσαν τὰ πλοῖα. Οἱ γέροντες ἐδίσταζαν. Οἱ νεώτεροι ὅμως ὤρμησαν πρὸς τὴν θάλασσαν. Πρῶτος ἐκίνησε μὲ τοὺς φίλους του ὁ υἱὸς τοῦ Μιλτιάδου Κίμων, ὃ ὁποῖος ἔγινεν ἀργότερα ἔνδοξος. Ὅλοι ἤρχισαν νὰ κινεῖνται. Ἡ πόλις κατέβαινε πρὸς τὴν θάλασσαν. Ἦτο συζητητικὸν τὸ θέαμα. Οἱ ἄνθρωποι ἀφῆσαν τὰς κατοικίας των. Μαζὶ ἔτρεχαν τὰ παιδιά καὶ κατοικίδια ζῷα, αἱ ἀγελάδες, τὰ πρόβατα καὶ οἱ σκύλοι. Ἦθελαν καὶ αὐτὰ νὰ φύγουν ἐμπρὸς εἰς τὴν θύελλαν, ἣ ὁποία ἐπλησίαζεν.

Οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἔχασαν τὸ θάρρος των. Οἱ ἄνδρες εἰσήλθαν εἰς τὰ πλοῖα. Τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδιά τὰ ἔστειλαν εἰς τὰς νήσους καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον. Ὁ Ξέρξης, τὸν ὁποῖον κανεὶς δὲν ἐμπόδιζε, κατέβηκεν εἰς τὴν Βοιωτίαν. Οἱ Θηβαῖοι ἐμήδισαν. Ἀπ' ἐκεῖ ἐπέρασαν εἰς τὴν Ἀττικὴν, ἐκυρίευσεν τὰς Ἀθήνας, ἔσφαξε τοὺς ὀλίγους, οἱ ὁποῖοι εἶχαν μείνει ἐκεῖ, κατέστρεψε τὴν πόλιν καὶ ἔκαυσε τοὺς ναοὺς καὶ τὰ ἱερὰ τῆς Ἀεροπόλεως.

Η ΕΝ ΣΑΛΑΜΙΝΙ ΝΑΥΜΑΧΙΑ

Εἰς τὴν Σαλαμίνα, εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων, ἦτο μεγάλη ταραχὴ. Οἱ Πελοποννήσιοι ἤθελαν νὰ φύγουν. Ὁ Θεμιστοκλῆς ἐπέμενε νὰ τοὺς κρατήσῃ. Ἐλεγεν ὅτι ἦτο συμφέρον νὰ πολεμήσουν εἰς τὰ στενά αὐτά, ὅπου θὰ ἐδυσκολευόντο νὰ κινηθοῦν τὰ μεγάλα πλοῖα τῶν Περσῶν. Ὑπῆρχε μεγάλος φόβος μήπως φύγουν οἱ Ἕλληνες καὶ σκορπίσουν εἰς τὰς πόλεις

των. Τότε θά ἦτο εὐκόλον εἰς τὸν Ξέρξην νὰ υἱοτάξῃ τὴν Ἑλλάδα. Τέλος ἐδήλωσε καθαρὰ ὅτι, ἐὰν ἐκεῖνοι φύγουν, θά πάρῃ καὶ αὐτὸς τὰ πλοῖα του, θά βάλῃ μέσα τὰ γυναῖκόπαιδα καὶ θά τραυήξῃ εἰς τὴν Σικελίαν, διὰ νὰ κτίσῃ ἐκεῖ νέαν πόλιν. Οἱ Πελοποννήσιοι ἐδειλίασαν καὶ ἀπεφάσισαν νὰ μείνουν. Ἄλλὰ τὴν ἄλλην ἡμέραν ἅμα ἐφάνη ὁ περσικὸς στόλος καὶ ἐσκέπασε

Σαλαμίς

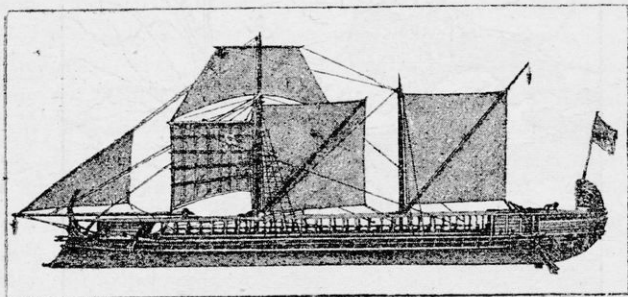
Εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ καὶ πλησίον εἰς τὴν παραλίαν τῆς Ἀττικῆς εὐρίσκεται ἡ νῆσος Σαλαμίς. Ἀπὸ τὸ στενὸν μεταξὺ τῆς νήσου καὶ τῆς παραλίας εἰσέρχεται κανεὶς εἰς τὸν κόλπον τῆς Ἐλευσίως, ὁ ὁποῖος ἔχει καὶ ἄλλην διάβασιν εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον τῆς νήσου.

τὰς παραλίας γύρω, ἤρχισαν πάλιν νὰ δειλιούν. Προτοῦ ὅμως παρὸν ὀριστικὴν ἀπόφασιν οἱ Ἕλληνες, τοὺς ἐπρόλαβεν ὁ Ξέρξης. Ἐπειδὴ τοὺς ἔβλεπε ταραγμένους, διέταξε τὸν στόλον του νὰ τοὺς ἀποκλείσῃ εἰς τὰ στενά.

Οἱ Πελοποννήσιοι λοιπὸν ἔπρεπε θέλοντας καὶ μὴ νὰ ναυμαχήσουν. Τὴν ἀρχὴν ἔκαμαν οἱ Ἀθηναῖοι. Τὴν ἀρχὴν τῆς Σελτεμβρίου ὤρμησαν ἐναντίον τῶν Φοινίκων. Τὰ βουνὰ γύρω ἀντηχοῦσαν ἀπὸ τοὺς παιᾶνας των: «Ἐμπρὸς παληκάρια! ἔλεγε τὸ τραγοῦδι. Τραυᾶτε στὴν μάχην, ἐλευθερώσατε τὴν πατρίδα,

ἐλευθερώσατε τὰ παῖδιά καὶ τὰς γυναῖκας σας, τὰ ἱερά τῶν Θεῶν καὶ τοὺς τάφους τῶν προγόνων σας. Ὁ ἀγὼν εἶναι γιὰ ὅλην τὴν Ἑλλάδα».

Ἐκαμαν ὄρεξιν τότε καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες. Μὲ μεγάλην ὁρμὴν καὶ ἀπ' ὅλα τὰ μέρη τὰ μικρὰ ἑλληνικὰ πλοῖα ἐκτύπησαν τὰ μεγάλα πλοῖα τῶν Περσῶν, τὰ ὁποῖα ἐδυσκολεύοντο νὰ κινηθοῦν εἰς τὴν στενὴν θάλασσαν. Ἐκτυποῦσε τὸ ἓνα μὲ τὸ ἄλλο καὶ εἶχαν μεγάλην σύγχυσιν. Οἱ Ἕλληνες ἔπλεαν σύρριζα εἰς τὰ ἐχθρικά πλοῖα, ἐπροσπλαθοῦσαν νὰ τοὺς σκεπάσουν τὰ κουπιὰ ἢ νὰ τρουπήσουν τὰ σκάφη μὲ τὸ ἔμβολόν των. Πρὶν τελειώσῃ

Ἀθηναϊκὴ τριήρης (ἀναπαράστασις)

Ἡ εἰκὼν μᾶς δεικνύει πῶς ἦσαν τὰ πολεμικὰ πλοῖα τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων, αἱ *τριήρεις*, ὅπως ἔλεγον. Ἡ τριήρης ἦτο πλοῖον σχετικῶς χαμηλὸν καὶ μικρὸν καὶ ἀρκετὰ ἐλαφρὸν διὰ νὰ τρέχῃ καλά. Εἶχε μῆκος 40 περίπου μέτρα καὶ τρεῖς σειρὰς κουπιὰ. Κάθε πολεμικὸν εἶχε 200 περίπου ἀνθρώπους μέσα. Ἐκωπλιᾶτον συνήθως οἱ δοῦλοι καὶ ἦτο δυνατόν νὰ τρέξῃ ὅσον ἓνα ἀμύπολιον τῆς ἐποχῆς μας.

Ἡ ἡμέρα, ἐκρίθη ἡ μάχη. Οἱ Ἕλληνες ἐβύθισαν καὶ ἐπλήγωσαν
480 πολλὰ περσικὰ πλοῖα. Τὰ ἄλλα ἀπεσύρθησαν εἰς κακὴν
κατάστασιν πρὸς τὸ Φάληρον.

Αὕτῃ εἶναι ἡ ὀνομαστὴ ναυμαχία τῆς Σαλαμῖνος. Ἀργότερα ἔπλεαν διαφόρους μύθους. Εἶπαν ὅτι οἱ ναύαρχοι ἐφιλονίκησαν πρὸ τῆς ναυμαχίας. Ὁ ναύαρχος τῶν Κορινθίων ἔβρισε τὸν Θεμιστοκλῆν. Τοῦ εἶπεν ὅτι δὲν ἔχει πατρίδα. Ἐπίσης ὁ Εὐρυβιάδης τὸν ἑκακομεταχειρίσθηκεν. Ἐσῆκωσε μάλιστα τὸ ραβδί του νὰ τὸν κτυπήσῃ. Ὁ Θεμιστοκλῆς ὅμως τοῦ εἶπε

«Κτύπα, δὲν πειράζει. Ἄλλ' ἄκουσε αὐτά, ποῦ σοῦ λέγω». Διηγῆθηκαν ἀκόμη περιεργότερα, ὅτι δηλαδή ὁ Θεμιστοκλῆς διὰ τὴν ἀναγκάσῃ τοὺς Πελοποννησίους νὰ ναυμαχήσουν εἰς τὸ στενόν, ἔστειλεν ἕνα δοῦλον του κρυφὰ εἰς τὸν Ξέρξην καὶ τὸν παρὰκίνησε νὰ ἀποκλείσῃ τοὺς Ἕλληνας. Τίποτε ἀπ' αὐτὰ δὲν εἶναι ἀλήθεια.

Ο ΞΕΡΞΗΣ ΦΕΥΓΕΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Μετὰ τὴν ἦτταν τοῦ στόλου εἰς τὴν Σαλαμίνα ὁ Ξέρξης δὲν ἤμποροῦσε νὰ μείνῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα, διότι οἱ Ἕλληνες ἦσαν κύριοι τῆς θαλάσσης καὶ εἰς κάθε στιγμήν ἤμποροῦσαν νὰ διακόψουν τὴν συγκοινωνίαν μὲ τὸ κράτος του. Ὑπῆρχε κίνδυνος νὰ καταστρέψουν τὴν γέφυραν τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ νὰ τὸν ἀποκλείσουν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου θὰ κατεστρέφετο χωρὶς νὰ ἤμπορῃ νὰ λαμβάνῃ τρόφιμα καὶ πολεμοφόδια ἀπὸ τὴν χώραν του. Ὁ Ξέρξης λοιπὸν ἔφυγεν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἄφησε τὸν γαμβρὸν του **Μαρδόνιον**, ὅχι τόσον διὰ νὰ ὑποτάξῃ τὴν Ἑλλάδα, ὅσον διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς Ἕλληνας νὰ τὸν καταδιώξουν.

Η ΕΝ ΠΛΑΤΑΙΑΙΣ ΜΑΧΗ

Ὁ Μαρδόνιος ἐπέρασε τὸν χειμῶνα εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ τὴν ἀνοιξὴν ἐπροσπάθησε νὰ πείσῃ τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἔλθουν μαζί του. Ἔστειλε λοιπὸν τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας Ἀλέξανδρον καὶ ὑποσχέθηεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους ὅτι θὰ ἀνοικοδομήσῃ τὴν πόλιν των, τὰ ἱερὰ καὶ τοὺς ναοὺς των καὶ ὅτι θὰ τοὺς κάμῃ ἡγεμόνας τῆς Ἑλλάδος. Οἱ Ἀθηναῖοι ὅμως τοῦ ἔδωσαν τὴν περίφημον ἀπάντησιν. «Ἐφόσον ὁ ἥλιος ἀκολουθεῖ τὸν ἴδιον δρόμον, οἱ Ἀθηναῖοι δὲν θὰ γίνουν σύμμαχοι μὲ τοὺς Πέρσας». Ὁ Μαρδόνιος ἦλθε τότε πάλιν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ κατέστρεψεν ὅ,τι εἶχεν ἀπομείνει ἀπὸ τὴν πρώτην καταστροφὴν.

Οἱ Ἕλληνες ὅμως εἶχαν πάρεμ θάρρος καὶ ἐτοιμάσθησαν αὐτὴν τὴν φορὰν καλά. Τὴν ἀνοιξὴν ἐκίνητοποίησαν 100 χιλ. στρατόν, ὁ ὁποῖος μὲ ἀρχηγὸν τὸν βασιλέα τῆς Σπάρτης Πανσανίαν ἐκτύπησε τὸν Μαρδόνιον εἰς τὴν Βοιωτίαν κοντὰ εἰς τὰς Πλαταιάς. Στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων ἦτο τότε ὁ Ἀριστείδης, ὁ ὁποῖος εἶχε γυρίσει ἀπὸ τὴν ἔξορίαν καὶ ἔγινε πολὺ χρήσιμος εἰς τὴν πατρίδα του. Ἐκεῖ ἔγινεν ἡ μεγάλη μάχη

τῶν Πλαταιῶν τὸ 479. Ὁ Μαρδόνιος ἐφονεύθη, ὁ στρατός του κατεστράφη. Ἡ Ἑλλάς ἦτο ἐλευθέρα τελείως.

ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΠΕΡΣΙΚΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ

Οἱ Ἕλληνες ἀπέκρουσαν τὴν μεγάλην ἐπίθεσιν τῶν Περσῶν. Εἰς τὸν Μαραθῶνα καὶ εἰς τὴν Σαλαμίνα ἐπολέμησαν ἄνθρωποι ἀπὸ δύο διαφορετικῶν κόσμων. Ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος ἦτο ἡ Εὐρώπη, ἀπὸ τὸ ἄλλο ἡ Ἀσία. Οἱ Πέρσαι ὅσον καὶ ἂν ἦσαν περισσότεροι ἐνικήθησαν, διότι δὲν εἶχαν οὔτε τὴν ἐξυπνάδα, οὔτε τὴν μόρφωσιν, οὔτε τὴν φιλοπατριάν τῶν Ἑλλήνων. Ὁ στρατός των ἦτο ἄτακτον κοπάδι ἀπὸ ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι δὲν ἐγνώριζαν διατί πολεμοῦν. «Πολλοὶ ἄνθρωποι καὶ ὀλίγοι στρατιῶται», ὅπως εἶπεν ὁ ἱστορικός Ἡρόδοτος. Τὸ ἐναντίον οἱ Ἕλληνες ἦσαν καλοὶ στρατιῶται, γυμνασμένοι ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας εἰς τὰς παλαιστράς. Οἱ ἀγῶνες εἶχαν κάμει σιδερένιο τὸ σῶμα των καὶ εἶχαν ἀναπτύξει τὴν εὐκινησίαν των. Εἶχαν καλύτερα ὄπλα καὶ δυνατώτερον βραχίονα. Τέλος εἶχαν τὴν συναίσθησιν ὅτι πολεμοῦν διὰ τὴν πατρίδα των.

Ἡ νίκη των ἔσωσε τὸν πολιτισμόν. Ἀπὸ τότε οἱ Ἕλληνες ἔλαβαν θάρρος, ἐπλούτησαν καὶ ἐπροόδευσαν περισσότερον. Μετὰ τοὺς περσικοὺς πολέμους ἀρχίζει ἡ μεγάλη ἀκμὴ τῆς Ἑλλάδος.

Ο ΕΠΙΘΕΤΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΠΕΡΣΩΝ

ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Ἡ νίκη ἐγένεσε χαράν καὶ ὑπερηφάνειαν τοὺς Ἕλληνας. Ὀλοκλήρον τὸ ἔθνος ἦτο τότε ὡς νέος ἄνθρωπος γεμῆτος θάρρους καὶ ἐλπίδας. Ἐλάβαν λοιπὸν τὴν ἀπόφασιν νὰ μὴ ἀφήσουν ἡσυχίαν εἰς τοὺς Πέρσας, ἕως ὅτου τοὺς ἐκδιώξουν ἀπὸ τὴν θάλασσαν καὶ ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας. Τώρα ἐπῆγαν αὐτοὶ νὰ κτυπήσουν τοὺς Πέρσας. Ὁ πόλεμος δηλ. ἐνῶ προηγουμένως ἦτο ἀμυντικός, τώρα ἐγένετο ἐπιθετικός.

Τὸ 479, ἀκριβῶς τὴν ἡμέραν τῆς μάχης εἰς τὰς Πλαταιάς, ὁ Ἀθηναῖος ναύαρχος Ξάνθικπος ἐκτύπησε μετὰ τὸν στόλον τοῦ τοὺς Πέρσας εἰς τὸ ἀκρωτήριο τῆς Μυκάλης, δηλ. εἰς τὴν παραλία τῆς Μ. Ἀσίας βορείως τῆς Μιλήτου, καὶ τοὺς ἐνίκησε. Τοιοῦτοτρόπως ἤρριξεν ὁ ἐπιθετικὸς πόλεμος.

Ἡ ΣΥΜΜΑΧΙΑ

Αἱ πόλεις, αἱ ὁποῖαι ἐπολέμησαν καὶ ἐνίκησαν τοὺς Πέρσας, ἔλαβαν *συμμαχίαν*, διὰ νὰ ἐξακολουθήσουν τὸν πόλεμον. Ἐδωσαν στρατὸν καὶ στόλον. Ἀρχηγὸς τοῦ συμμαχικοῦ στόλου ἐγένετο ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Πausanίας, ὁ νικητὴς τῶν Πλαταιῶν. Ὁ ἐλληνικὸς στόλος ἐξεδίωξε τοὺς Πέρσας ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας καὶ ἐλευθέρωσε τὰς νήσους καὶ τὰς πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας, τὰς ὁποίας ἐξουσίαζαν οἱ Πέρσαι. Οἱ Ἕλληνες τῆς Μ. Ἀσίας τότε, οἱ Χίοι δηλ., οἱ Σάμιοι, οἱ Μυτιληναῖοι, οἱ Μιλήσιοι κτλ. ἐνώθησαν μετὰ τοὺς Ἕλληνας, τοὺς ἔδωσαν χρήματα, πλοῖα καὶ ἀνθρώπους, διὰ νὰ ἐξακολουθήσουν τὸν πόλεμον ἐναντίον τῶν Περσῶν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐμεγάλωσε καὶ ἐδυνάμωσεν ἡ συμμαχία.

Κατόπιν ὁ στόλος ἀνέβηκεν εἰς τὸν Ἑλλάσποντον, εἰσῆλθεν εἰς τὴν Προποντίδα καὶ ἐκυρίευσεν τὸ Βυζάντιον, τὸ ὁποῖον ἦτο ἑλληνικὴ ἀποικία κειμένη εἰς τὴν θέσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἀλλ' ὁ Pausanίας ἐφάνη ἀνάξιος τῆς τιμῆς, τὴν ὁποίαν

τοῦ ἔκαμαν οἱ Ἕλληνες. Ὑπερφανεύθη διὰ τὰ κατορθώματά του, τὰ ὁποῖα κυρίως ἦσαν κατορθώματα ὄλων μαζί τῶν Ἑλλήνων, καί ἐνόμισεν ὅτι ἦτο δυνατόν νά γίνῃ βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος. Ἐτόλμησε μάλιστα νά συνεννοηθῆ μὲ τὸν βασιλέα τῆς Περσίας. Ἐπίσης ἦτο πολὺ ἐγωιστῆς καὶ πολὺ ἀπότομος εἰς τοὺς συμμάχους καὶ εἰς τοὺς ἀρχηγούς τῶν μικροτέρων πόλεων. Ἄλλ' εὔρε κακὸν τέλος. Οἱ ἔφοροι τὸν ἐκάλεσαν εἰς τὴν Σπάρτην καὶ τὸν κατεδίκασαν εἰς θάνατον.

ΟΙ ΑΘΗΝΑΙΟΙ ΑΡΧΗΓΟΙ ΤΗΣ ΣΥΜΜΑΧΙΑΣ

Οἱ σύμμαχοι τότε ἐγύρισαν εἰς τοὺς Ἀθηναίους, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἔξυπνοι καὶ δραστήριοι. Ναύαρχός των ἦτο τώρα ὁ Ἄριστείδης, ὁ ὁποῖος ἐκέρδισε τὴν ἀγάπην ὄλων, διότι ἦτο γλυκὺς καὶ περιποιητικὸς. Οἱ Σπαιοῦται ἔφυγαν τότε ἀπὸ τὴν συμμαχίαν ἐντροπισασμένοι διὰ τὴν διαγωγὴν τοῦ Πausaniou. Ἄλλως τε δὲν ἀγαποῦσαν πολὺ τὰ ταξίδια καὶ τὴν ξενιτιά.

478 Ἀρχηγοὶ τῆς συμμαχίας ἔγιναν τότε οἱ Ἀθηναῖοι. Ὁ Ἄριστείδης ὥρισε πόσα χρήματα, πόσα πλοῖα καὶ πόσους ἀνθρώπους ἔπρεπε νά δώσῃ ἡ κάθε πόλις. Καὶ ἔκαμεν αὐτὸ μὲ τὴν δικαιοσύνην, ὥστε ὅλοι ἦσαν εὐχαριστημένοι καὶ τὸν ὠνόμασαν *δίκαιον*.

Ἐδραν τῆς συμμαχίας ἔκαμαν τὴν νῆσον Δῆλον. Ἡ Δῆλος εἶναι σήμερον ἀκατοίκητος, τότε ὅμως εἶχεν ἓνα περίφημον ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ ἦτο σπουδαῖον προσκύνημα. Ἐκεῖ εἰς τὸν ναὸν ἔβαλαν τὸ ταμεῖον τῆς συμμαχίας. Διὰ τοῦτο ἡ συμμαχία αὐτὴ τῶν ἑλληνικῶν πόλεων ὠνομάσθη *Συμμαχία τῆς Δῆλου*.

ΑΙ ΝΙΚΑΙ ΤΟΥ ΚΙΜΩΝΟΣ

Τὴν συμμαχίαν ἐδόξασεν ὀλίγον ἀργότερον ὁ Κίμων. Ὁ Κίμων ἦτο υἱὸς τοῦ Μιλτιάδου, τοῦ νικητοῦ τοῦ Μαραθῶνος. Ἦτο πλούσιος, ἀριστοκράτης καὶ γενναῖοδωρος. Πολὺ ἐνωρὶς ἐκέρδισε τὴν ἐκτίμησιν τῶν συμπολιτῶν του. Εἶδαμεν τὸ θάρρος, τὸ ὁποῖον ἔδειξε τὴν φοβεράν στιγμὴν, ὅταν ὁ Ξέρξης κατέβαιναν εἰς τὰς Ἀθήνας.

Ὁ Κίμων ἔκαμε πολλὰς ἐκστρατείας ἐναντίον τῶν Περσῶν. Ἐχρησάσθη 15 ἔτη, διὰ νά τοὺς διώξῃ ἀπὸ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος. Τὸ 465 ἐνίκησε τὸν φοινικικὸν στόλον εἰς τὰς ἐκβολὰς ἐνὸς

ποταμοῦ, ὁ ὁποῖος εὐρίσκεται εἰς τὰ νότια τῆς Μ. Ἀσίας καὶ ὀνομάζεται *Εὐρουμέδων*. Ὑστερον ἔβγαλε στρατὸν εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ἐνίκησεν ἐπίσης τὸν περσικὸν στρατόν.

Μετὰ 15 ἔτη ἀφοῦ ἔγινε πάλιν στρατηγός, ἔδωσε τὸ τελευταῖον κτύπημα εἰς τὸν φοινικικὸν στόλον. Τὸν κατεδίωξεν ἕως τὴν μεγάλην ἑλληνικὴν νῆσον Κύπρον καὶ τὸν ἐνίκησεν. Ἀλλ' ἐνῶ ἐπολιοῦρει μίαν πόλιν τῆς νήσου, ὁ Κίμων ἀπέθανεν. Οἱ Ἕλληνες ὁμως ἐνίκησαν τελειωτικῶς τὸν ἐχθρόν. Ἀπὸ τότε οἱ Ἕλληνες ἔγιναν κύριοι τῆς θαλάσσης. Αἱ ἑλληνικαὶ πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας ἦσαν ἐλεύθεραι. Πολεμικὸν πλοῖον περσικὸν δὲν ἐτολμοῦσε νὰ ἐμφανισθῇ εἰς τὴν ἑλληνικὴν θάλασσαν οὔτε στρατὸς περσικὸς κατέβαινε εἰς τὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας. Πολλὰ ἔτη ἡσυχία καὶ εἰρήνη ἐβασίλευσεν εἰς τὴν ἑλληνικὴν θάλασσαν καὶ εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν. Τοῦτο ὠνόμασαν *Κιμωνεῖον εἰρήνην*.

449

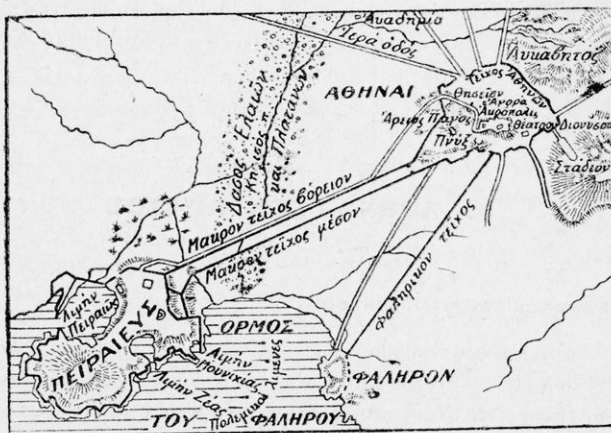
ΤΟ ΑΘΗΝΑΪΚΟΝ ΚΡΑΤΟΣ

ΟΙ ΣΥΜΜΑΧΟΙ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΥΠΗΚΟΟΙ

Ἀφοῦ ἔλειπεν ὁ φόβος τῶν Περσῶν, οἱ νησιῶται καὶ οἱ ἄλλοι σύμμαχοι ἔδειξαν ὅτι δὲν ἔχουν μεγάλην προθυμίαν νὰ ὑπηρετήσουν εἰς τὸν στρατόν. Οἱ περισσότεροι ἦσαν φιλήσυχοι ἔμποροι καὶ δὲν ἤθελαν πολέμους καὶ ἐκστρατείας. Παρεκάλεισαν λοιπὸν τοὺς Ἀθηναίους νὰ δίδουν ἀντὶ πλοίων καὶ στρατιωτῶν μόνον χρήματα. Οἱ Ἀθηναῖοι τὸ ἐδέχθησαν. Μὲ τὸ χρῆμα, τὸ ὁποῖον ἐπαιρναν ἀπὸ τοὺς συμμάχους, ἔκαμαν δυνατὸν στόλον, ἔβαλαν μέσα δικούς των ναῦτας, δικούς των ἀξιωματικούς. Τοιοῦτοτρόπως ἐνῶ εἰς τὴν ἀρχὴν ὁ στόλος ἦτο συμμαχικός, τῶρα ἔγινεν ἀθηναϊκός. Μόνον οἱ Ἀθηναῖοι εἶχαν δύναμιν, ἐνῶ οἱ σύμμαχοι ἦσαν ἀναγκασμένοι νὰ κάμουν ὅ,τι ἐκείνοι ἤθελαν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον οἱ σύμμαχοι ἔγιναν *ὑπήκοοι* τῶν Ἀθηναίων.

ΕΚΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΑΘΗΝΑΪΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Οἱ Ἀθηναῖοι ὠφελήθησαν πολὺ ἀπὸ τοὺς περσικοὺς πολέμους. Ἐνῶ πρῶτα ἐξουσίαζαν τὴν Ἀττικὴν μόνον, τώρα εἶχαν κράτος ἀρχετὰ ἐκτεταμένον. Τὸ κράτος τῶν Ἀθηναίων εἰς τὰ μέσα τοῦ 5ου αἰῶνος περιεῖχεν ἐκτὸς τῆς Ἀττικῆς τὰς Κυκλάδας, τὰς νήσους καὶ τὰς παραλιακὰς πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας, τὸν Ἑλλήσποντον, τὰ παραλία τῆς Θράκης καὶ τῆς Μακεδονίας καθὼς καὶ τὴν νῆσον Εὐβοίαν. Δὲν ἦτο πολὺ μέγαλον, διότι εἶχε τὸ πολὺ 2 ἑκατομ. κατοίκους. Ἦτο δηλαδὴ πολὺ μικρότερον ἀπὸ τὸ σημερινὸν ἑλληνικὸν κράτος. Ἀλλὰ τὸ μικρὸν τοῦτο κράτος ἔχει μεγάλην σημασίαν εἰς τὴν ἱστορίαν.

Τὰ Μακρὰ τείχη

Ὁ σπουδαιότερος σκοπὸς τῶν μακρῶν τειχῶν ἦτο νὰ προφυλάξουν τὰς Ἀθήνας νὰ ἀποκλεισθοῦν ἀπὸ τὴν θάλασσαν. Τὰ μακρὰ τείχη ἦσαν δύο, τὸ Βόρειον καὶ Νότιον ἢ Φαληρικόν. Ἀργότερα διὰ περισσοτέραν ἀσφάλειαν κατασκευάσαν καὶ τρίτον τείχος μεταξύ τῶν δύο ἄλλων, τὸ Μέσον. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον αἱ Ἀθήναι καὶ ὁ Πειραιεὺς ἔγιναν μία πόλις.

διότι ἔδωκεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὴν δύναμιν καὶ τὸν πλοῦτον καὶ ὅλα τὰ μέσα, μετὰ τὰ ὅποια κατώρθωσαν νὰ ἀναπτύξουν μέγαλον πολιτισμὸν καὶ νὰ γίνονιν διδάσκαλοι τοῦ κόσμου.

Η ΑΝΤΙΖΗΛΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Δυστυχῶς ἀμέσως μετὰ τὰ μηδικὰ ἐγεννήθησαν μεγάλα

πάθη μεταξύ τῶν Ἑλλήνων. Οἱ Σπαρτιᾶται καὶ οἱ ἄλλοι Πελοποννήσιοι ἐμισοῦσαν τοὺς Ἀθηναίους, διότι ἐκέρδισαν μεγάλην δόξαν ὕστερα ἀπὸ τὰ μηδικὰ καὶ διότι ἔβλεπαν διαρκῶς νὰ ἀυξάνη ἡ δύναμις των. Εὐθύς μετὰ τὴν φυγὴν τοῦ Ξέρξου οἱ Ἀθηναῖοι ἐγύρισαν εἰς τὴν πατρίδα των καὶ μὲ πολλὴν διάθεσιν ἤρχισαν νὰ τὴν ἀνοικοδομοῦν. Οἱ Σπαρτιᾶται ἐδοκίμασαν μὲ διαφόρους προφάσεις τότε νὰ τοὺς ἐμποδίσουν νὰ χτίσουν τείχη γύρω εἰς τὴν πόλιν των. Ἔλεγαν ὅτι, ἂν ἔλθουν πάλιν οἱ Πέρσαι, θὰ μεταχειρισθοῦν ὡς ὀρμητήριον τὸ φρούριον τῶν Ἀθηναίων. Ἄλλ' οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς ἐπρόλαβαν. Ὑστερα ἔκτισαν δύο σειρὰς τείχη ἀπὸ τὰς Ἀθήνας ἕως τὸν Πειραιᾶ καὶ ἔνωσαν μὲ αὐτὸ τὸ μέσον τὰς δύο πόλεις. Αὐτὰ ἦσαν τὰ *Μακρὰ Τείχη*. Οἱ Ἀθηναῖοι πλέον δὲν εἶχαν φόβον ἀπὸ τὴν ξηρὰν, ὅσον αὐτοὶ ἐξουσίαζαν τὴν θάλασσαν. Αἱ σχέσεις των τότε ἐχειροτέρευσαν μὲ τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ ἐγίναν πολλοὶ πόλεμοι μεταξύ τῶν δύο κρατῶν. Τέλος τὸ 445 ἐγένετο εἰρήνη διὰ τριάντα ἔτη, αἱ *Τριακονταετῆς σπονδαί*, ὅπως ἔλεγαν οἱ Ἕλληνες.

ΠΩΣ ΚΥΒΕΡΝΑΤΑΙ ΤΟ ΑΘΗΝΑΪΚΟΝ ΚΡΑΤΟΣ

ΑΝΙΣΟΤΗΣ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ

Τὸ κράτος τῶν Ἀθηναίων εἶχε, καθὼς εἶπαμεν, περίπου 2 ἑκατομμύρια κατοίκους. Ἄλλ' ὅλοι οἱ κάτοικοι δὲν εἶχαν ἴσα δικαιώματα, ὅπως οἱ κάτοικοι τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους σήμερον. Εἰς τὸ Ἀθηναϊκὸν κράτος ὑπῆρχαν τεσσάρων εἰδῶν κάτοικοι.

1) *Οἱ δοῦλοι*, οἱ ὁποῖοι ἦσαν αἰχμάλωτοι πολέμου ἢ ἀνθρώποι ἀγορασμένοι μὲ χρήματα, ὅπως ἦτο συνήθεια εἰς τοὺς παλαιούς χρόνους. Οἱ περισσότεροι ἦσαν ἀπὸ τὴν Ἀσίαν, ἀνθρώποι μικρῶσμοι καὶ μελαχροinoί, καὶ ἐργάζοντο εἰς τὰ ἐργαστήρια, εἰς τοὺς ἀγροὺς ἢ εἰς τὰς οἰκίας τῶν κυρίων. Οἱ δοῦλοι ἦσαν ὅπως τὰ φορητὰ ζῶα σήμερον. Ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ δουλεύουν καὶ δὲν εἶχαν κανέν δικαίωμα.

2) *Οἱ μέτοικοι*, δηλ. Ἕλληνες ἀπὸ ἄλλας πόλεις, οἱ ὁποῖοι ἦλθαν εἰς τὰς Ἀθήνας χάριν ἐμπορίου. Αὐτοὶ δὲν ἐλάμβαναν μέρος εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ κράτους, ἀλλ' ἦσαν ἀνθρώποι ἐλευθ. θεοὶ. Ἐκαμναν ἐμπόριον καὶ χρηματιστικὰς ἐργασίας εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ ἐπλήρωναν φόρον εἰς τοὺς Ἀθηναίους.

3) *Οἱ σύμμαχοι*, δηλ. οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων, οἱ ὁποῖοι ὑπήκουαν εἰς τοὺς Ἀθηναίους καὶ ἐπλήρωναν φόρον. Οἱ σύμμαχοι ἐκυβέρνηον οἱ ἴδιοι τὴν πόλιν των, εἶχαν δηλ. ἐκκλησίαν, βουλὴν, ἄρχοντας, ἀλλὰ δὲν ἐλάμβανον μέρος εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ Ἀθηναϊκοῦ κράτους.

4) *Οἱ Ἀθηναῖοι πολῖται*, δηλ. οἱ κάτοικοι τῆς Ἀττικῆς, καταγόμενοι ἀπὸ τοὺς παλαιούς Ἀθηναίους. Αὐτοὶ ἦσαν οἱ μόνοι κύριοι τοῦ κράτους. Ἐκυβερνοῦσαν τὴν πόλιν καὶ τοὺς συμμάχους κατὰ τὸ συμφέρον τῆς πατρίδος των καὶ τὸ ἰδιζόν των.

Ὡστε τὸ Ἀθηναϊκὸν κράτος ἦτο διαφοροτικὸν ἀπὸ τὰ σημερινὰ κράτη. Δὲν ἦτο ἓνα κράτος, εἰς τὸ ὁποῖον ὅλοι οἱ κάτοικοι ἔχουν ἴσα δικαιώματα, ἀλλὰ εἶχεν ἀποτελεσθῆ ἀπὸ τὴν συνένωσιν πολλῶν μικρῶν κρατῶν, τὰ ὁποῖα ἦνῶσαν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν των οἱ Ἀθηναῖοι.

Εἰς τὸ κράτος αὐτὸ ὑπῆρχαν κύριοι καὶ ὑπήκοοι. Κύριοι ἦσαν οἱ Ἀθηναῖοι πολῖται, ὑπήκοοι οἱ σύμμαχοι.

Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Συνηθίζομεν ὅμως νὰ λέγωμεν ὅτι τὸ Ἀθηναϊκὸν κράτος ἦτο δημοκρατία καὶ ὅτι ὑπῆρχε μεγάλη ἰσότης μεταξὺ τῶν κατοίκων. Ἡ ἰσότης ἦτο μόνον μεταξὺ τῶν Ἀθηναίων πολιτῶν. Μάλιστα ποτὲ ἕως τότε εἰς κανὲν κράτος δὲν ὑπῆρχε τόση ἐλευθερία καὶ τόσον μεγάλη ἰσότης, ὅσον τὸν ὄν αἰῶνα εἰς τὰς Ἀθήνας μεταξὺ τῶν Ἀθηναίων πολιτῶν.

Τὸ κράτος ἐκυβερνοῦσεν ὅλος ὁ ἀθηναϊκὸς λαός. Τὴν ἀνωτάτην ἐξουσίαν εἶχεν ἡ *Ἐκκλησία τοῦ δήμου*, δηλ. ἡ συνάθροισις τοῦ λαοῦ. Ὄταν ὑπῆρχε καμμία σπουδαία ὑπόθεσις, ὁ σαλπικτής ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολιν ἐκάλει τὸν λαὸν εἰς συμβούλιον. Συνηθοροῦντο εἰς ἓνα λόφον κοντὰ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, τὸν ὁποῖον ὠνόμαζαν Πνύκα, ἢ εἰς τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου. Ἐπειδὴ οἱ πτωχότεροι ἐδυσκολεύοντο νὰ ἔλθουν εἰς τὰς συνε-

δριάσεις τῆς ἐκκλησίας, ἡ πολιτεία ἔδιδεν εἰς αὐτοὺς χρηματικὴν ἀποζημίωσιν, διὰ νὰ μὴ στερηθοῦν τὸ δικαίωμα τους ὡς καὶ διὰ νὰ μὴν ἀφήσουν τὴν διοίκησιν τῆς πολιτείας μόνον εἰς τοὺς εὐκαταστάτους. Ὅλοι οἱ πολῖται εἶχαν δικαίωμα νὰ ὀμιλήσουν. Πρῶτοι ὠμιλοῦσαν οἱ γέροντες, ὕστερον ἔπαιρναν τὸν λόγον μετὰ τὴν σειράν οἱ νεώτεροι. Οἱ Ἀθηναῖοι ἄκουαν τὴν γνώμην τῶν πολιτικῶν ἀρχηγῶν, τοὺς ὁποίους ὠνόμαζαν *οῤήτορας* καὶ *δημαγωγούς*. Ἡ συζήτησις ἦτο πολλάκις πολὺ ζωνοῦσα. Ἡ Ἐκκλησία ἀπεφάσιζε διὰ τὰ σπουδαιότατα ζητήματα, ἂν θὰ γίνῃ πόλεμος ἢ εἰρήνη, ἐψήφισε τοὺς νόμους καὶ ἐξέλεγε τοὺς στρατηγοὺς.

Ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας ὅμως χροειάζεται μία ἀρχή, ἡ ὁποία νὰ παραμένῃ διαρκῶς καὶ νὰ διοικῇ τὰς καθημερινὰς ὑποθέσεις. Οἱ Ἀθηναῖοι λοιπὸν ἐξέλεγαν μετὰ κλήρον 500 βουλευτάς, 50 ἀπὸ κάθε φυλῆν, διότι οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν χωρισμένοι εἰς 10 φυλάς. Οἱ 500 βουλευταὶ δὲν συνεδρίαζαν ὅλοι μαζί, ἀλλὰ οἱ 50 βουλευταὶ κάθε φυλῆς ἐκυβέρον τὸ κράτος 35 ἡμέρας, ὕστερον ἤρχετο ἡ σειρά ἄλλης φυλῆς. Αὐτὴ λοιπὸν ἦτο ἡ **Βουλὴ** τῶν Ἀθηναίων. Ἡ βουλὴ ἐφρόντιζε διὰ τὰς καθημερινὰς ὑποθέσεις τῆς πολιτείας, ἐσκέπετο τοὺς νόμους καὶ τὰ ζητήματα, τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ συζητήσῃ ἡ Ἐκκλησία. Ἡ Βουλὴ τῶν Ἀθηναίων λοιπὸν ἦτο ὅ,τι εἶναι σήμερον ἡ *Κυβέρνησις* ἢ τὸ *Ἐγχειρητικὸν Συμβούλιον*.

Ἐκτὸς τῶν βουλευτῶν ὅμως ἡ Ἐκκλησία διώριζε τοὺς **Δέκα στρατηγοὺς**, οἱ ὁποῖοι εἰς τὸν πόλεμον ἦσαν οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου, εἰς τὴν εἰρήνην εἶχαν πολλὰ ἀπὸ τὰ καθήκοντα τῶν σημερινῶν ὑπουργῶν, ἰδίως τοῦ ὑπουργοῦ τῶν στρατιωτικῶν καὶ τῆς συγκοινωνίας. Στρατηγοί, βουλευταὶ καὶ ἄλλοι ἀρχοντες διωρίζοντο δι' ἓνα ἔτος.

Αὐτὴ εἶναι ἡ *Ἀθηναϊκὴ Δημοκρατία*, τὴν ὁποίαν θεωροῦν ὡς πρότυπον φιλελευθέρου κράτους καὶ ἀργότερα ἔλαβαν ὡς παράδειγμα οἱ νεώτεροι λαοί. Πράγματι ὑπῆρχε μεγάλη ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς Ἀθήνας. Κανεὶς δὲν εἶχε δικαίωμα νὰ συλλάβῃ καὶ νὰ φυλακίσῃ τοὺς πολίτας, ἐὰν προηγουμένως δὲν ἐστέλλοντο εἰς τὸ δικαστήριον καὶ δὲν κατεδικάζοντο σύμφωνα μετὰ τοὺς νόμους. Ἐπίσης ὁ καθεὶς εἶχε δικαίωμα νὰ λέγῃ

τὴν γνώμην του ἐλεύθερα. Πλούσιοι καὶ πτωχοὶ εἶχαν τὰ ἴδια δικαιώματα, νὰ ἐκλέγουν καὶ νὰ ἐκλέγωνται ἄρχοντες.

Δὲν πρέπει ὅμως νὰ λησμονήσωμεν ὅτι ἡ ἐλευθερία αὐτὴ καὶ ἡ ἰσότης ἦτο μόνον διὰ τοὺς Ἀθηναίους πολίτας. Ἄλλ' αὐτοὶ ἦσαν μόνον πολὺ μικρὸν μέρος τῶν κατοίκων τοῦ κράτους, μόλις 100 χιλ. ἄνθρωποι. Τὸ ὑπόλοιπον 2 ἑκατομ. ἦσαν ὑπὸ τὴν ἔξουσίαν τῶν ὀλίγων Ἀθηναίων.

Ο ΠΕΡΙΚΛΗΣ

Οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν ὑπερήφανοι διὰ τὴν ἐλευθερίαν των. Ὁ μικρὸς λαὸς τῶν Ἀθηναίων πολιτῶν εἶχε πλήρη αὐτοδιοίκησιν καὶ ἦτο εἰς θέσιν νὰ κυβερνήσῃ μόνος τὰς ὑποθέσεις του.

Δὲν ἤθελαν νὰ ἔχουν ἐπάνω τους τὸν οὔτε βασιλέα οὔτε ἄλλον ἀπολυταρχικὸν ἄρχοντα. Ἦκουον ὅμως προθύμως τοὺς φρονίμους, οἱ ὁποῖοι τοὺς ἔδιδαν σοφὸς καὶ ὠφελίμους συμβουλὰς. Ἐπὶ πολλὰ ἔτη οἱ Ἀθηναῖοι εἶχαν ὡς σύμβουλον καὶ ὁδηγὸν τὸν Περικλέα.

Ὁ Περικλῆς κατήγετο ἀπὸ ἀρχαίαν ὀνομαστὴν οἰκογένειαν καὶ ὁ πατὴρ του Ξάνθιππος ἐδοξάσθη εἰς τοὺς Περσικοὺς πολέμους, διότι ἐνίκησε, καθὼς εἶδαμεν, τοὺς Πέρσας εἰς τὸ ἀκρωτήριον τῆς Μυκάλης. Ὁ Περικλῆς ὅμως ἐπεβλήθη εἰς τοὺς Ἀθηναίους ὄχι μὲ τὴν καταγωγὴν του οὔτε μὲ τὸν πλοῦτον του, ἀλλὰ μὲ τὰ σπάνια πνευματικὰ χαρίσματά του. Ὁ Περικλῆς ἦτο ἔξαιρετικὸς ἄνθρωπος. Τὸ πρόσωπόν του ἦτο ἐπιβλητικὸν

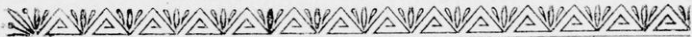
καὶ ἡ ὁμιλία του σοβαρὰ καὶ πειστικὴ. Ἦτο χαρακτὴρ ἀρχοντικὸς, ἀλλὰ εἶχε συγχρόνως ψυχὴν εὐγενεϊκὴν. Εἶχε πάντοτε ὑψηλὰ φρο-

νήματα και μεγάλα σχέδια εις τὸν νοῦν του. Οἱ Ἀθηναῖοι τὸν ὠνόμασαν Ὀλέμπιον, διότι ἦτο σοβαρὸς και ἀτάραχος ὅπως ὁ Ζεὺς. Ἐλεγαν ὅτι ὅταν ὀμιλῇ, βροντᾷ και κλονίζει τὴν Ἑλλάδα. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἐξαιρετα χαρίσματα εἶχε και μεγάλην μόρφωσιν. Ἐύρισκεν εὐχαρίστησιν νὰ συναναστρέφεται με τοὺς σοφοὺς και με τοὺς καλλιτέχνας. Ἐπεισε πολλοὺς ἀξιολόγους ἀνθρώπους ἀπὸ τὰ ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος νὰ ἔλθουν εις τὰς Ἀθήνας.

Ὁ Περικλῆς δὲν εἶχε κανὲν ἐξαιρετικὸν ἀξίωμα. Ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι τὸν διόριζαν διαρκῶς στρατηγὸν και με τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς και με τὸ ὑψηλὸν πνεῦμα του ἀπέκτησε σχεδὸν μοναρχικὴν δύναμιν εις τὰς Ἀθήνας και ὠδήγησε τοὺς πατριώτας του εις ἔργα ὑψηλὰ και ὠραῖα.

Ἐπροστάτευσε τοὺς σοφοὺς και τοὺς καλλιτέχνας και ἐκόσμησε τὴν πόλιν με ἀθάνατα ἔργα. Αἱ Ἀθηναὶ εις τὴν ἐποχὴν του ἐσκόπισαν μίαν δυνατὴν λάμπριν, ἡ ὁποία διαρκεῖ ἕως σήμερον. Διὰ τοῦτο τοὺς χρόνους τῆς μεγάλης ἀκμῆς τῶν Ἀθηναίων ὠνόμασαν *Αἰῶνα τοῦ Περικλέους*.

ΟΙ ΕΝΔΟΞΟΙ ΧΡΟΝΟΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΚΜΗ ΤΟΥ ΑΘΗΝΑΪΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ 5ου ΚΑΙ ΤΟΥ 4ου ΑΙΩΝΟΣ

Ἀμέσως μετὰ τοὺς περσικοὺς πολέμους ἀρχίζουσι ἔνδοξοι χρόνοι διὰ τὴν Ἑλλάδα. Ὁ λαὸς ἐπλούτησε καὶ ἀπέκτησεν ὑψηλὸν φρόνημα. Τὸ πνεῦμα του ἐλεπτύνηται, τὰ γράμματα καὶ αἱ τέχναι ἐφθασαν εἰς ἀξιοθαύμαστον τελειότητα. Ἀρχίζει τότε γενικὴ ἀνθήσις εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Εἰς ὅλα τὰ μέρη ὁ πληθυσμὸς ἀξάνει καὶ ὑπάρχει μεγάλη κίνησις καὶ διάθεσις δι' ἐργασίαν. Πρὸ πάντων ὅμως ἀκμάζουσι αἱ Ἀθῆναι, αἱ ὁποῖαι τὸν 5ον αἰῶνα ἔγιναν ἡ πνευματικὴ προτεύουσα τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ πρόοδος τῆς Ἑλλάδος ἀρχίζει κυρίως τὸν 5ον αἰῶνα, ἀλλὰ διαρκεῖ ἕως τὸν 4ον. Διὰ τοῦτο ὁ 5ος καὶ 4ος αἰὼν εἶναι οἱ χρόνοι τῆς μεγάλης ἀκμῆς τῆς Ἑλλάδος, οἱ κυρίως κλασικοὶ χρόνοι, ὅπως λέγουσι.

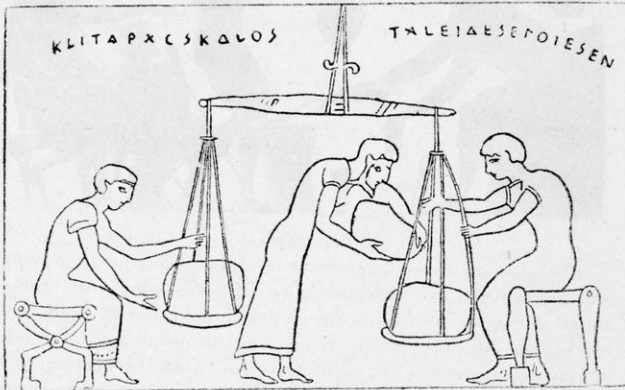
Δύο εἶναι τὰ αἷτια τῆς μεγάλης ἐκείνης ἀκμῆς. Πρῶτον οἱ Ἕλληνες ἦσαν εὐφρεῖς καὶ δεύτερον ἐπλούτησαν πολὺ. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἦσαν λαὸς μὲ σπάνια χαρίσματα. Εἶχαν ζωηρὰν φαντασίαν καὶ λεπτὸν αἰσθημα τοῦ ὄραίου καὶ μεγάλην ἀντοχήν εἰς τὴν ἐργασίαν. Ἦσαν τολμηροὶ καὶ ἀγαποῦσαν τὰ ταξίδια καὶ τοὺς νεωτερισμοὺς.

Ἀλλὰ διὰ τὴν προοδὺν ἓνας λαὸς, χρειάζεται ἐκτὸς τῆς ἰδιοφυΐας καὶ πλοῦτος. Οἱ Ἕλληνες ἐπλούτησαν μετὰ τοὺς περσικοὺς πολέμους. Εἶχαν τακτικὰ καὶ σημαντικὰ κέρδη ἀπὸ τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ναυτιλίαν. Εἰς πολλὰ μέρη ἤρριξε τὴν ἀκμάζει ἡ βιομηχανία. Ἐκτὸς τούτου οἱ Ἀθηναῖοι εἶχαν μεγάλα κέρδη ἀπὸ τοὺς φόρους τῶν συμμάχων.

ΕΜΠΟΡΙΟΝ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

Τὸ ἐμπόριον τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἐπροόδευσε πολὺ τὸν 7ον καὶ 6ον αἰῶνα. Οἱ Ἕλληνες, καθὼς εἶδαμεν, κατώρθωσαν τὴν ἐκτοπίσασιν τοὺς Φοίνικας καὶ ἔγιναν κύριοι τῆς θαλάσσης. Μετὰ

τὰ μηδικὰ ὅμως τὸ κράτος τῆς θαλάσσης ἔλαβαν οἱ Ἀθηναῖοι. Εἶχαν πολλὰ καὶ καλὰ ἐμπορικὰ πλοῖα, μὲ τὰ ὁποῖα ἐταξίδευαν εἰς ὅλην τὴν Μεσόγειον καὶ ἀπὸ τὸν Εὐξείνιον Πόντον ὡς τὰς Ἡρακλείους Στήλας, δηλαδὴ ὡς τὸ σημερινὸν Γιβραλτάρ. Τότε ἔλαβε μεγάλην ἀνάπτυξιν τὸ ἐμπόριον τῶν Ἀθηναίων καὶ ὁ Πειραιεὺς ἐγένετο ὁ μεγαλύτερος λιμὴν τῆς Μεσογείου. Ἐκεῖ ἦσαν ἀναγκασμένα νὰ προσεγγίζουσι ὅλα τὰ πλοῖα, ὅσα ἐπλεον ἀπὸ τὸν Εὐξείνιον Πόντον εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ εἰς τὴν Σικελίαν.

Σκηνὴ ἐμπορίου

Εἰς τὸ μέσον βλέπομεν μίαν μεγάλην ζυγαριάν, κρεμασμένην ἀπὸ τὴν στέγην, μὲ τὴν ὁποίαν ζυγίζουσι δέματα. Ἡ εἰκὼν εἶναι ζωγραφισμένη εἰς ἀγγεῖον.

ἢ ἀπὸ τὴν Μ. Ἀσίαν καὶ τὴν Αἴγυπτον εἰς τὴν Ἑλλάδα. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀπ' ἔξω ἔπαιρναν τροφίμα, σιτηρά, λαχανικά, ζῶα, ἀλατισμένα ψάρια κλπ., διότι ἡ Ἀττικὴ εἶχε πολὺν πληθυσμὸν καὶ ὀλίγα τροφίμα. Ἐπίσης ἀπ' ἔξω ἔπαιρναν διάφορα ὕλικά, τὰ ὁποῖα ἐχρειάζοντο διὰ τὴν βιομηχανίαν των, ξύλα διὰ ναυπηγίαν, κάνναβιν διὰ νὰ κάμνουν σχοινιά, πίσσαν, λινᾶ, πάπυρον ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον, μαλλιά, δέσματα, σίδηρον, χαλκὸν κλπ.

Οἱ ἴδιοι ἐστελλον εἰς τὸ ἐξωτερικὸν τὰ προϊόντα τῆς βιομηχανίας των. Ἡ ἀθηναϊκὴ βιομηχανία ἦτο πολὺ προωθευμένη.

Εἰς τὰς Ἀθήνας ὑπῆρχαν πολλὰ βυρσοδεψεῖα, τὰ ὁποῖα ἐδοῦλεναι τὸ δέρμα, ὑποδηματοποιεῖα, ἐργαστήρια, τὰ ὁποῖα

κατασκευάζαν μεταλλικά σκεύη και όπλα. Η κυριωτέρα όμως βιομηχανία των Αθηναίων ήσαν τὰ άγγεία. Υπήρχεν δλόκληρη

Σιδηουργείον

Πολύ ζωηρά εικόνη ζωγραφισμένη επίσης επάνω εις άγγειον. Μας παρουσιάζει ένα σιδηουργείον. Εις τὸ μέσον ένας δούλος κρατεί σίδηρον, τὸν ὁποῖον εἶναι έτοιμος νά κτυπήσῃ άλλος δούλος με τὴν σφύραν. Δεξιὰ εἶναι ὁ καταστηματαρχής, ὁ ὁποῖος ὀδηγεῖ τὴν ἐργασίαν. Εἰς τὸ βάθος εἶναι άλλος άνθρωπος, ὁ ὁποῖος φαίνεται νά εἶναι ἐπισκέπτης. Εἰς τὸν τοίχον εἶναι κρεμασμένα διάφορα εργαλεία.

Ἀπὸ τὴν ζωὴν τῶν γεωργῶν

Εἰς τὸ μέσον τῆς πρώτης εἰκόνης βλέπομεν δύο βώδια, τὰ ὁποῖα σύρουν τὸ ἄροτρον, και ὀπίσω τὸν γεωργόν, ὁ ὁποῖος πατεῖ τὸ ἄροτρον και ὀδηγεῖ τὰ ζῶα. Ἄρισतरὰ εἶναι δούλος, ὁ ὁποῖος σπάνει τοὺς βόλους. Δεξιὰ δύο άλλοι σπείρουν. Εἰς τὴν δευτέραν εἰκόνα βλέπομεν μίαν ἄμαξαν με δύο μεγάλα δοχεῖα. Δεξιὰ εἶναι πάλιν ὁ γεωργός και τὸ ἄροτρον, εἰς τὸ μέσον σπορεῖς και εἰς τὴν ἄκρην ἄρισतरὰν ὁ ἐπιστάτης με τὸ ραβδί.

ρος συνοικία, ἡ ὁποία ὠνομάζετο *Κεραμεικός*, ὅπου κατασκεύαζαν τὰ διάφορα εἶδη τῶν ἀγγείων. Εἰς τὰ ἐργοστάσια αὐτὰ εἰργάζοντο πλῆθος δοῦλοι.

● Ἡ τέχνη εἰς τοὺς εὐτυχημένους αὐτοὺς χρόνους ἦτο ποῦ

Ἐπιγραφὴ: Ὑποδηματοποιεῖον

Ὁ ὑποδηματοποιὸς εἶναι φαλακρὸς καὶ πολὺ σοβαρὸς. Κόπτει δέρμα μὲ τὸ γναστόν ἐργαλεῖον τῶν ὑποδηματοποιῶν. Εἰς τὸν τοῖχον εἶναι κρεμασμένα τὰ σύνεργά του, ἕνας τομεύς, ἕνα ὑπόδημα, ἕνα καλαπόδι, σφυρί, δέρμα κλπ.

ἀνεπτυγμένη εἰς τὰς Ἀθήνας. Καὶ ὁ τελευταῖος τεχνίτης εἶπε τὴν φιλοδοξίαν νὰ κάμῃ κάτι ὡραῖον. Δι' αὐτὸ τὰ προϊόντα τῆς ἀθηναϊκῆς βιομηχανίας, ἀκόμη καὶ τὰ πλέον ἀσήμαντα, ἦσαν πολλάκις καλλιτεχνήματα. Ὑπῆρχαν ἀγγεῖα, τὰ ὁποῖα θαυμάζομεν διὰ τὸ σχέδιον, τὴν κομψότητα καὶ τὰ κοσμήματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἐπάνω. Τὸ κυριώτερον κόσμημά των εἶναι αἱ εἰκόνες, αἱ ὁποῖαι παριστάνουν σκηνὰς ἀπὸ τὴν μυθολογίαν ἢ ἀπὸ τὴν ζωὴν τῶν Ἀθηναίων. Ἐπίσης εὐρέθησαν ἀξιοθαύ-

μαστα χρυσᾶ κοσμήματα κατασκευασμένα εἰς τὰς Ἀθήνας.
Αἱ Ἀθηναῖαι λοιπὸν τὸν 5ον αἰῶνα εἶχαν σπουδαῖον ἐμπόριον
καὶ πολὺ ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν.

Η ΖΩΗ ΤΩΝ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

Οἱ ἀρχαῖοι εἰς τὴν ζωὴν τῶν εἶχαν μεγάλην διαφορὰν ἀπὸ

Ἐνδύματα

Τὰ ἐνδύματα τῶν γυναικῶν ὅπως καὶ τῶν ἀνδρῶν εἶναι δύο εἰδῶν, ὁ *χιτών*, δηλ. τὸ συνηθισμένον ἐνδυμα, τὸ ὁποῖον φοροῦν ἀπὸ κάτω, καὶ τὸ *ιμάτιον*, τὸ ὁποῖον φοροῦν ἀπὸ ἐπάνω, ὅπως τὸ σημερινὸν ἐπανωφόριον. Ἀπὸ τὰς γυναῖκας αἱ δύο φοροῦν χιτῶνα, ἢ τρίτη ἀριστερὰ ἔχει καὶ ἱμάτιον. Αἱ γυναῖκες ἐκτένιζαν ὥραϊα τὴν κόμην καὶ ἦσαν πολὺ κομψαί, πρὸ πάντων αἱ γυναῖκες τῆς Ἰωνίας καὶ τῶν Ἀθηναίων. Τὰ ἱμάτια ἐσχημάτιζαν ὥραϊας πτυχάς.

ἡμᾶς. Ἦσαν ἄνθρωποι πολὺ εὐθνοὶ καὶ ἤθελαν νὰ χαροῦν τὴν ζωὴν. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀφοῦ ἐπλούτησαν, ἔκαμαν καλύτερας κατοικίας, εἶχαν ὥραϊα καὶ ἀνετα ἔπιπλα. Εἰς τοῦτο ὅμως δὲν ἠμπόρουν νὰ φθάσουν τοὺς σημερινούς Εὐρωπαίους. Σήμερον μὲ τὴν μεγάλην ἀνάπτυξιν τῆς τέχνης κατασκευάζουν διὰ τοὺς ἀνθρώπους τῆς μεσαίας τάξεως οἰκίας, τὰς ὁποίας δὲν ἠμποροῦσαν νὰ ὀνειρευθοῦν οὔτε οἱ βασιλεῖς εἰς τοὺς παλαιούς

χρόνους. Αἱ κατοικίαι τῶν ἀρχαίων ἦσαν μικραί. Αἱ Ἀθηναίαι εἰς τὸ κυριώτερον μέρος τῆς ἡτο πόλις μὲ στενοὺς δρόμους, αἱ οἰκίαι ἦσαν κτισμέναι εἰς τὴν κατωφέρειαν τῆς Ἀκροπόλεως χωρὶς τάξιν, κατὰ τὴν ὄρεξιν ἢ τὰ μέσα τοῦ ἰδιοκτῆτου. Μετὰ τὴν καταστροφὴν ὁμοῦς ἀπὸ τοὺς Πέρσας ἐγίναν πολλαὶ νέα συνοικίαι μὲ πλατυτέρους δρόμους, μὲ οἰκίας μεγαλυτέρας καὶ μὲ δενδροστοιχίας.

Ὁ βίος καὶ οἱ τρόποι τῶν Ἀθηναίων ἦσαν πολὺ λεπτοί. Ἐφρόντιζαν νὰ κάμουν εὐχάριστον τὴν ζωὴν καὶ νὰ τὴν μοιροῦ-

Γυναῖκες παίζουν μουσικὰ ὄργανα

Κυρίαί τοῦ καλοῦ κόσμου ἐπιδίδονται εἰς τὴν μουσικὴν. Αἱ δύο ὄρθαι παίζουν λύραν, ἡ τρίτη εἰς τὸ μέσον παίζει αὐλόν. Οἱ ἀρχαῖοι ἄνδρες καὶ γυναῖκες κατεγίνοντο εἰς τὴν μουσικὴν. Ἡ διάδοσις τῆς μουσικῆς εἶναι σημεῖον πολιτισμοῦ.

σων μεταξὺ τῆς ἐργασίας καὶ τῆς διασκέδασης. Κυρίως οἱ Ἀθηναῖοι πολῖται ἦσαν πλούσιοι. Εἶχαν κτήματα εἰς τὰ περὶχωρα τῶν Ἀθηνῶν ἢ ἐργαστήρια ἐντὸς τῆς πόλεως. Οἱ δοῦλοι ἔκαμαν τὴν κυριώτεραν ἐργασίαν. Οἱ ἴδιοι δὲν ἤθελαν νὰ κάμουν χειρὸνακτικὰς ἐργασίας. Κατεγίνοντο εἰς τὴν πολιτικὴν ἢ ἐφρόντιζαν νὰ μορφωθοῦν καὶ νὰ ἀναπτύξουν τὸ πνεῦμα τῶν.

Αἱ γυναῖκες εἰς τὰς Ἀθήνας δὲν εἶχαν τὴν ἐλευθερίαν, τὴν ὁποίαν ἔχουν σήμερον. Οἱ Ἀθηναῖοι ἤθελαν τὰ χοράσιά των νὰ γίνον προ πάντων καλά οἰκοδόσποινα, νὰ μάθουν

τάς οικιακάς ἐργασίας, νὰ ὁμιλοῦν ὀλίγον καὶ νὰ μὴ γίνεταί πολὺς θόρυβος δι' αὐτάς. Αἱ γυναῖκες δὲν ἐμάνθαναν πολλὰ γράμματα καὶ ἐξοῦσαν κλεισμέναι εἰς τὴν οἰκίαν. Ἄλλ' εἰς τὴν ἐποχὴν αὐτὴν τῆς μεγάλης ἀναπτύξεως ἔγιναν λεπτότεροι οἱ τρόποι τῶν καθὼς καὶ ἡ ἐνδυμασία τῶν.

ΑΝΑΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΩΝ

Τὰ παιδιά μέχρι τοῦ ἑβδόμου ἔτους ἔμεναν εἰς τὴν οἰκίαν μὲ τὰς γυναῖκας καὶ εἶχαν μεγάλην ἐλευθερίαν νὰ παίζουν. Εἰς τὰς εἰκόνας, αἱ ὁποῖαι ἐσώθησαν ἐπάνω εἰς τὰ ἀγγεῖα, βλέπομεν τὰ μικρὰ παιδιά νὰ παίζουν μὲ τὰ χόματα, νὰ κατασκευάζουν

Σχολεῖον

Μία πολὺ ὀραία εἰκὼν, ἡ ὁποία μᾶς παριστάνει ἓνα σχολεῖον τῆς ἀθηναϊκῆς ἐποχῆς. Εἰς τὸ μέσον κἀθεταὶ ὁ διδάσκαλος, κρατεῖ χειρῶγραφον ποίημα εἰς τὴν χεῖρα καὶ ἀκούει τὸν μαθητὴν, ὁ ὁποῖος ἀπαγγέλλει δευιά. Ὅπισθεν ἀπὸ τὸν μαθητὴν εἶναι ὁ *Παιδαγωγός*, ὁ ὁποῖος ἦτο συνήθως δούλος καὶ συνώδευε τὰ παιδιά εἰς τὸ σχολεῖον, εἰς τὴν παλαιστραν κλπ. Εἰς τὸ ἄκρον ἀριστερὰ κἀθεταὶ ὁ διδάσκαλος τῆς μουσικῆς καὶ ἀκούει τὸν μαθητὴν, ὁ ὁποῖος ἀσκεῖται εἰς τὴν κιθάραν. Εἰς τὸν τοῖχον εἶναι κοσμημένα ὄργανα μουσικά.

οἰκίας καὶ διάφορα πράγματα μὲ λάσπην, νὰ ζεύγουν σχύλους καὶ πάπιες εἰς τὰ ἀμάξια.

Μετὰ τὸν ἑβδομον ἔτος τὰ στέλλουν εἰς τὸν διδάσκαλον. Οἱ ἀρχαῖοι δὲν εἶχαν δημόσια σχολεῖα ὅπως ἡμεῖς, ἀλλὰ μερικοὶ πτωχοὶ ἄνθρωποι ἐμάζευαν τὰ παιδιά τῆς συνοικίας καὶ τὰ ἐμάνθαναν ἀνάγνωσιν, γραφὴν, ποιήματα καὶ ἀριθμητικὴν. Απαραίτητόν ὅμως ἦτο νὰ μάθουν μουσικὴν, διότι ἐπίστεναν

ὅτι ἡ μουσικὴ ἀνυψώνει τὸ πνεῦμα καὶ ἐξευγενίζει τὴν ψυχὴν.

Ἀπὸ τὰ δέκα χρόνια τὰ παιδιὰ ἐγύμναζαν τὸ σῶμα. Ἡ πόλις εἶχε δημόσια γυμναστήρια, τὰς *Παλαιστράς*, ὅπου τὰ παιδιὰ ἐγυμνάζοντο εἰς τὴν πάλην, εἰς τὴν πυγμὴν. Ἐμάθαιαν νὰ τρέ-

Ἀσκήσεις ἐφήβων

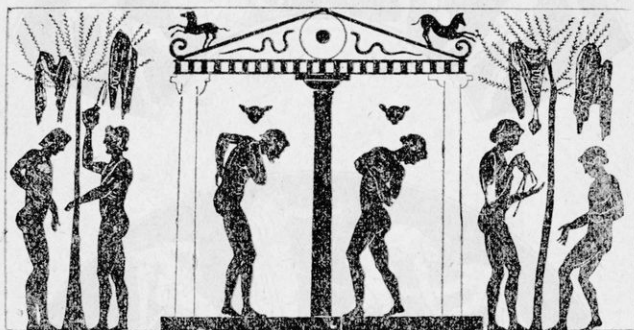
Αἱ δύο εἰκόνες προέρχονται ἐπίσης ἀπὸ ἀρχαία ἀγγεῖα καὶ μᾶς δεικνύουν τὴν ζωὴν εἰς τὰς παλαιστράς. Οἱ ἐφηβοὶ ἐπιδίδονται εἰς διάφορα γυμνάσια. Εἰς τὴν πρώτην δύο νέοι γυμνάζονται εἰς τὴν πυγμαχίαν ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ γυμναστοῦ. Ἀριστερὰ ἄλλος νέος μαζεύει σχοινίον, δεξιὰ τέταρτος τρέχει κρατῶν ἀλτήρας. Εἰς τὴν δευτέραν δύο ἐφηβοὶ παλαίουν, ἀριστερὰ ἄλλος νέος ζητεῖ νὰ χαράξῃ γραμμὴν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Εἰς τὸ μέσον εἶναι ὁ γυμναστής.

χοι, νὰ ρίπτουν τὸ ἀκόντιον καὶ τὸν δίσκον. Διὰ τοῦτο τὸ σῶμα τῶν ἀρχαίων ἦτο δυνατόν, κανονικὸν καὶ ὠραῖον. Τώρα οἱ πατέρες ἐπαιροῦν τοὺς υἱοὺς τῶν μαζί, διὰ νὰ συνηθίσουν εἰς τὴν σοβαρὰν ὁμιλίαν καὶ εἰς τοὺς τρόπους τῶν ἀνδρῶν.

Ὑστερον κατὰ τὸ 18ον ἔτος τὰ παιδιὰ ἐγράφοντο εἰς τὸν

κατάλογον τῶν ἐφήβων, ἔδιδαν τὸν περίφημον ὄρκον τοῦ ἐφήβου, φοριζόντο δηλαδὴ ὅτι δὲν θὰ ἐντροπιάσουν τὰ ὄπλα οὔτε θὰ ἐγκαταλείψουν τὴν θέσιν των εἰς τὴν μάχην καὶ ἤρχιζαν τὴν στρατιωτικὴν τὼν ὑπηρεσίαν.

Εἰς τὰς Ἀθήνας ὁ νέος εἶχε πολλὰ μέσα διὰ νὰ μορφώσῃ τὸ πνεῦμα του. Ὅλη ἡ πόλις ἦτο μέγα ἐκπαιδευτήριον. Οἱ νέοι ἐμορφώνοντο συναναστροφόμενοι τοὺς ἡλικιωμένους. Κυρίως ὅμως μέγα σχολεῖον ἦτο ἡ Ἐκκλησία τοῦ δήμου, ὅπου συνεδρίαζαν ὅλοι μαζί οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ ρήτορες ἔλεγαν σπουδαίους

Παλαίστρα

Σκηνὴ ἀπὸ γυμναστήριον ἢ *Παλαίστραν*, ὅπως ἔλεγαν οἱ ἄρχαιοι. Εἰς τὸ μέσον εἶναι μία στοὰ μὲ δύο βρῦσεις καὶ δύο νέοι, οἱ ὅποιοι λούονται. Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἀλείφονται μὲ ἔλαιον καὶ μύρον. Εἰς τὰ δένδρα εἶναι κρεμασμένα τὰ ἐνδύματά των.

λόγους. Ἐπίσης σπουδαῖον διδασκῆριον ἦτο τὸ θέατρον. Εἰς τὰς Ἀθήνας ὁ νέος εὗρισκεν ὅ,τι βιβλίον ἤθελεν. Ὑπῆρχαν πολλὰ βιβλιοπωλεῖα, ὅπου οἱ καλλιγράφοι δοῦλοι ἀντέγραφαν τὰ σπουδαῖα βιβλία καὶ τὰ ἐπώλουν ὄχι πολὺ ἀκριβά.

Τὸ ὄνειρον τῶν νέων ἦτο νὰ γίνων ὠραῖοι καὶ κομποί, νὰ κινήσουν τὸν θαυμασμὸν εἰς τοὺς ἀγῶνας καὶ νὰ γυρίσουν δοξασμένοι εἰς τὰς πατρίδας των, νὰ ἀποκτήσουν δύναμιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὥστε ὁ λαὸς νὰ κρέμεται ἀπὸ τὰ χεῖλη των ὅταν ὠμιλοῦσαν, νὰ κερδίσουν τὴν ἐκτίμησιν τοῦ λαοῦ, νὰ γίνων στρατηγοὶ καὶ δημαγωγοὶ (ἀρχηγοὶ τοῦ δήμου).

Η ΤΕΧΝΗ

Η ΓΛΥΠΤΙΚΗ

Ἡ καλλιτεχνικὴ ψυχὴ τῶν Ἑλλήνων φανερῶνεται κυρίως εἰς τὴν τέχνην. Ἐδῶσαν ζωὴν καὶ χάριν εἰς τὸ μάρμαρον, κατασκεύασαν φωτολουσμένους ναοὺς καὶ εἰκόνας γεμάτας χάριν καὶ εὐγένειαν. Ἡ τέχνη τῶν Ἑλλήνων ἦτο ἡ *Γλυπτικὴ*, ἡ *Ἀρχιτεκτονικὴ* καὶ ἡ *Ζωγραφικὴ*.

Ἡ *γλυπτικὴ εἶναι κατ' ἐξοχὴν τέχνη τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων*. Οἱ Ἕλληγες ἤξευραν νὰ κατεργάζονται τὸ μάρμαρον τόσον τέλεια, ὅσον δὲν ἠμποροῦν σήμερον. Εἰς τὴν ἀρχὴν ὅμως ἡ τέχνη τῶν ἦτο ἀρετὰ χονδρῆ. Ἀπὸ τὸν 7ον καὶ ἀπὸ τὸν 6ον αἰῶνα σφύζονται ἀγάλματα, τὰ ὁποῖα εἶναι κακοπελεκημένοι ὄγκοι μαρμάρου. Μόλις διακρίνεται ἡ κεφαλὴ, οἱ πόδες καὶ αἱ χεῖρες εἶναι κολλημένοι εἰς τὸ σῶμα. Τὰ ἀγάλματα ταῦτα τὰ ὀνομάζουσι *ἀρχαῖκά ἔργα*.

Ἡ ἑλληνικὴ τέχνη ἐπροόδευσε θαυμασίως τὸν 5ον αἰῶνα κυρίως μετὰ τὰ μηδικά. Τώρα οἱ τεχνῖται δουλεύουν ἐξαιρέτα τὸ μάρμαρον, τοῦ δίνουν ζωὴν. Ὁ περίφημος γλύπτης *Μύρων* κατεσκεύασε τὸν *Δισκοβόλον*, ὁ *Πολύκλειτος* ἕνα ὀνομαστὸν ἄγαλμα ἀθλητοῦ, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται *Αστυνόμος*. Ἄλλ' ὁ ἐνδοξότερος γλύπτης τοῦ 5ου αἰῶνος εἶναι ὁ *Φειδίας*, ὁ φίλος τοῦ Περικλέους, ὁ ὁποῖος κατεσκεύασε τὸ *χρυσελεφάντινον ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς* εἰς τὸν Παρθενῶνα, τοῦ Διὸς εἰς τὴν Ὀλυμπίαν, καθὼς καὶ τὰ περίφημα ἀνάγλυφα τοῦ Παρθενῶνος.

Τὸν 4ον αἰῶνα ἔζησεν ὁ περίφημος γλύπτης *Πραξιτέλης*, ὁ ὁποῖος ἐδούλευε τόσων τέλεια τὸ μάρμαρον, ὥστε νομίζει κανεὶς ὅτι τὸ μεταβάλλει εἰς σάρκα ἀληθινήν, ὅτι κάτω ἀπὸ τὸ μάρμαρον τρέχει ζεστὸν αἷμα. Περίφημον ἄγαλμά του εἶναι ὁ *Ἐρμῆς*.

Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ—Ο ΝΑΟΣ

Εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τὸ σπουδαιότερον μέρος εἶναι πάλιν ἡ γλυπτικὴ. Μετὰ τὰ μηδικὰ κατεσκευάσθησαν περίφημοι ναοὶ εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος.

Ἀρχαϊκὸν ἄγαλμα

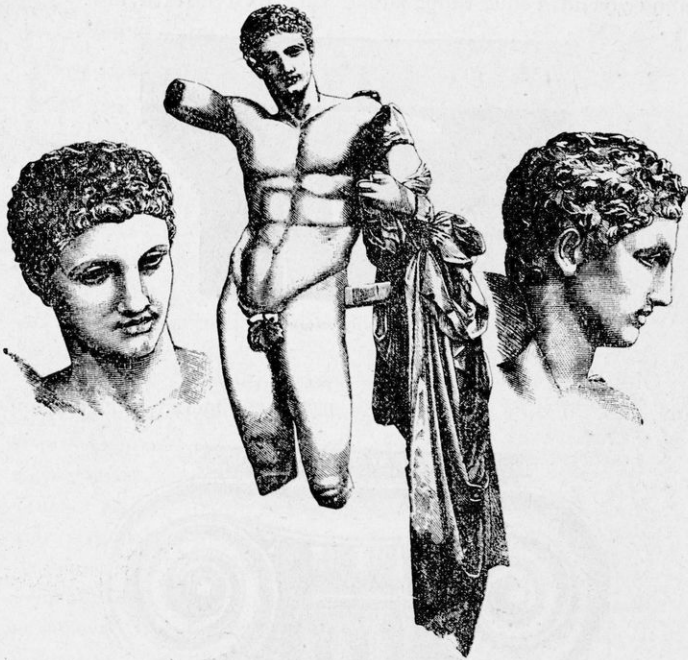
Ἄγαλμα παλαιότερας ἐπο-
χῆς, ὅποτε ἡ τέχνη δὲν ἦτο
πολὺ προοδευμένη. Ἡ Παριστά-
νει τὸν Ἀπόλλωνα. Τὰ μάρμα-
ρα δὲν εἶναι ἀκόμη καλοδο-
υλεμένα, τὰ χέρια κατεβαίνουν
κατ' εὐθείαν πρὸς τὰ πόδια κατω-
ῶς νὰ εἶναι ὁ ἄνθρωπος εἰς
μῖσον προσοχῆς

Δισκοβόλος τοῦ Μύρωνος

Τὶ διαφορὰ ἀπὸ τὸ προη-
γούμενον ἄγαλμα. Ἡ τέχνη
ἔχει προοδεύσει πολὺ. Ὁ Μύ-
ρων δίδει τολμηροτάτην στά-
σιν εἰς τὸν δισκοβόλον του.
Εἰς τὸ πρόσωπόν του ἐκφρά-
ζεται ἡ προσπάθεια καὶ ἡ
θέλησις.

Τὰ σπουδαιότερα οἰκοδομήματα τῶν ἀρχαίων ἦσαν οἱ ναοί. Ὁ ἑλληνικὸς ναὸς εἶναι ἓνα τετράγωνον δωμάτιον [μὲ κίονας ὀλόγυρα. Ἡ στέγη τοῦ κτιρίου ἐκτείνεται καὶ στηρίζεται ἐπάνω εἰς κίονας. Τοιοῦτοτρόπως σχηματίζεται ἕνας διάδρομος ὀλό-

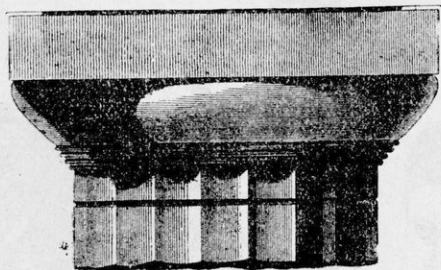

Ἑρμῆς τοῦ Πραξιτέλους

Ἡ τέχνη ἐπροόδευσε τὸν 4ον αἰῶνα ἀκόμη περισσότερον. Ἀπὸ τὰ θαυμασιώτερα καλλιτεχνήματα τῆς ἀρχαιότητος εἶναι ὁ Ἑρμῆς τοῦ Πραξιτέλους, ὁ ὁποῖος εὐρίσκεται εἰς τὴν Ὀλυμπίαν. Τὸ μάρμαρον εἶναι δουλευμένον θαυμάσια. Τὸ πρόσωπον τοῦ θεοῦ δεικνύει μεγάλην εὐφροσύνην. Εἰς τὸ μέσον βλέπει κανεῖς τὸ ἄγαλμα ὀλόκληρον, ὅπως εἶναι σήμερον, ἀριστερὰ εἶναι ἡ κεφαλὴ του κατὰ πρόσωπον, δεξιὰ ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὰ πλάγια.

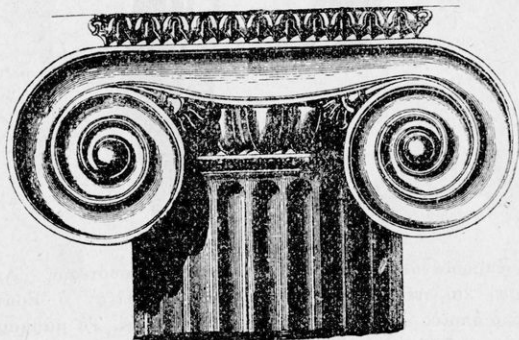
γυρα εἰς τὸν ναόν. Ἡ στέγη τοῦ ναοῦ εἶναι ὑψηλότερα εἰς τὸ μέσον καὶ κλίνει πρὸς τὰς δύο πλευράς. Τοιοῦτοτρόπως σχηματίζονται εἰς τὰς δύο προσόψεις τοῦ ναοῦ ἔμπρὸς καὶ ὀπίσω δύο

τρίγωνα, τὰ ὁποῖα ὀνομάζουσι *Ἀετώματα*. Εἰς τὰ ἀετώματα κατεσκευάζαν ὠροῖα ἀνάγλυφα μὲ παραστάσεις ἀπὸ τὴν μυθολογίαν. Ἐκτὸς τοῦ ἀετώματος ὁ ναὸς ἔχει καὶ ἄλλα γλυπτικὰ κοσμήματα. Ἐπίσης ἐσυνήθιζαν οἱ ἀρχαῖοι νὰ χρωματίζουσι μὲ ζωηρὰ χρώματα τοὺς ναοὺς καθὼς καὶ τὰ ἀγάλματά των.

Δωρικός κίον

Οἱ ἑλληνικοὶ ναοὶ ἦσαν πολὺ μικροί, πολλάκις μικρὸν δωμάτιον, εἰς τὸ ὁποῖον χωροῦν ὀλίγοι μόνον ἄνθρωποι. Ἐντὸς τοῦ

Ἰωνικός κίον

ναοῦ ἦτο τὸ ἄγαλμα τοῦ θεοῦ. Αἱ τελεταὶ ἐγίνοντο ἔξω, ἐμπρὸς εἰς τὸν ναόν, καὶ ὁ λαὸς ἔμενεν εἰς τὸ ὑπαίθριον.

Οἱ παλαιότεροι ναοὶ εἶχαν κίονας παχεῖς, χωρὶς βάσιν καὶ μὲ μικρὸν κιονόκρανον. Αὐτὸς ἦτο ὁ *Δωρικός κίον*. Ὅταν ὅμως ἤθελαν νὰ κατασκευάσουσι ὑψηλοῦς καὶ λεπτοῦς κίονας,

ἔθεταν βάσιν καὶ ὑψηλότερον κιονόκρανον μὲ ἑλικοειδῆ κοσμήματα. Αὐτὸς εἶναι ὁ **Ἴωνικός κίων**. Τὰ καλύτερα ἔργα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἔχουν δωρικούς καὶ ἐνίστε Ἴωνικούς κίονας. Ἀργότερα ἔκαμαν ἓνα πολυτελέστερον κίονα, ὁ ὁποῖος ὠνομάσθη **Κορινθιακός κίων**.

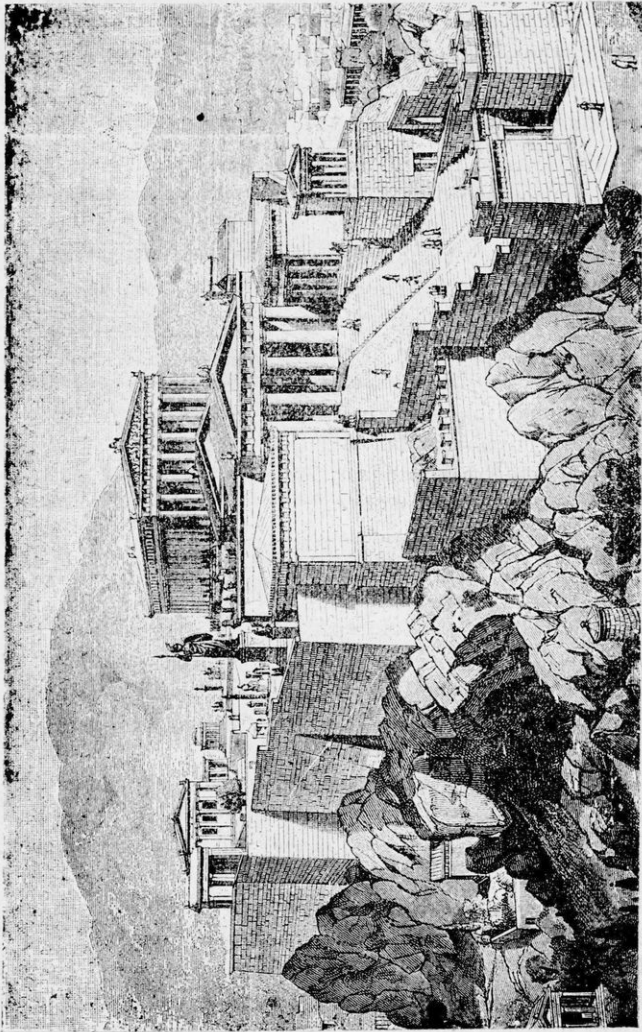
Η ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Οἱ Ἀθηναῖοι μετὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι νίκην ἐγύρισαν εἰς τὴν πόλιν τῶν γεμᾶτοι θάρρος καὶ διάθεσιν. Ἐκτίσαν πάλιν τὴν πόλιν τῶν καὶ τὴν ἔκαμαν ὠραιότεραν. Πρὸ πάντων ἐφρόντισαν νὰ ἀνοικοδομήσουν πλουσιωτέρους καὶ λαμπροτέρους τοὺς ναοὺς καὶ τὰ ἱερά, τὰ ὁποῖα κατέστρεψαν οἱ Πέρσαι. Τὰ σπουδαιότερα οἰκοδομήματα ἔκτισαν ἐπάνω εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, ἡ ὁποία τοιοντοτρόπως ἔγινε μέγα καλλιτεχνικὸν μουσεῖον. Τὴν Ἀκρόπολιν κυρίως ἔκτισεν ὁ μέγας πολιτικός τῶν Ἀθηναίων Περικλῆς καὶ γενικός ἐπιθεωρητὴς τῶν ἐργασιῶν ἦτο ὁ Φειδίας. Τὸ φρόνημα τῶν Ἀθηναίων ἦτο τότε ὑψηλὸν καὶ ἡ τέχνη τῶν πολὺ προωδευμένη. Διὰ τοῦτο εἰς τὴν Ἀκρόπολιν ἔκτισαν οἱ Ἀθηναῖοι τότε μερικὰ ἀπὸ τὰ ὠραιότερα καλλιτεχνήματα τοῦ κόσμου. Δὲν ἔπαρχει τίποτε ὠραιότερον εἰς τὸν κόσμον ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολιν, γράφει ἓνας γάλλος σοφός. Ἄλλοι εἶπαν ὅτι ἔγινε θαῦμα ἐκεῖ ἐπάνω.

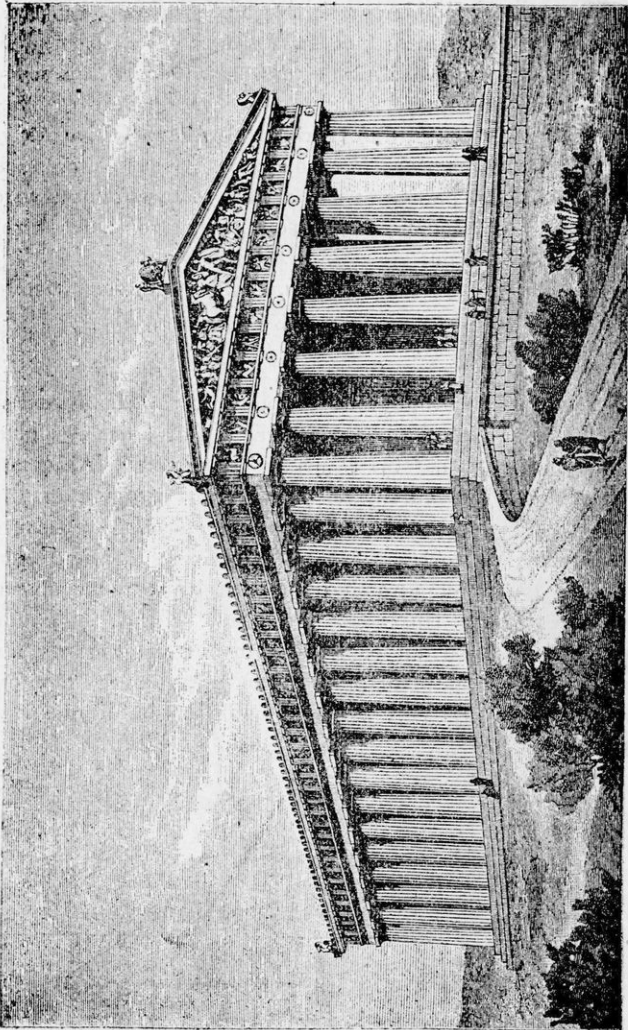

Κορινθιακός κίων

Εἰς τὸν καιρὸν τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων ἀνέβαιναν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν ἀπὸ μίαν μεγαλοπρεπῆ εἴσοδον, τὴν ὁποίαν ὠνόμαζαν **Προπύλαια**. Τὰ προπύλαια ἦσαν ὑψηλὴ μαρμαρινὴ στοὰ μὲ δωρικούς καὶ Ἴωνικούς κίονας. Δεξιὰ εἰς τὸ δυτικὸν τῆς Ἀκροπόλεως ἦτο ὁ μικρὸς καὶ κομψὸς **Ναὸς τῆς Ἀπτέρου Νίκης**. Ὅταν ἐπροχώρει τις ὀλίγον, ἔβλεπεν ἀριστερὰ τὸ κολοσσιαῖον

Ἡ Ἀφροδίσις ὅπως ἦτο τὸν παλαιὸν καιρὸν
Ἐπὶ τὴν πόλιν ἀνάβη κανεὶς εἰς τὴν Ἀφροδίσιαν. Ἡ μεγάλη
μαρτυρία φανερὰ εἰς τὸ μέσον, ἐπὶ τὸ πρόσωπον καὶ τὰ ἄλλα περιφέρηται οἰκοδομήματα.

‘Ο Παρθενών

ἄρχειάλικινον ἄγαλμα τῆς *Προμάχου Ἀθηνᾶς*, ὕψους 12 μέτρων, ἔργον τοῦ Φειδίου. Δεξιὰ ὑψόνετο τὸ σεμνότερον ἀπ' ὅλα τὰ μνημεῖα τῆς ἀρχαιότητος, ὁ *Παρθενών*. Εἶναι ὁ λαμπρότερος ναὸς τῶν ἀρχαίων, ὀλόκληρος ἀπὸ μάρμαρον. Σήμερον ὁ Παρθενὼν εἶναι θλιβερὰ ἐρείπια. Εἰς τὴν ἀρχαιότητα ὅμως ἀστροπτεν ἀπὸ λευκότητα, ἀπὸ νεότητα καὶ χάριν. Ὅλόγορα εἶχε τοὺς ὠραίους καὶ δυνατοὺς δωρικοὺς κίονάς του, ἔμπρὸς καὶ πίσω δυὸ θαυμαστὰ ἀετώματα καὶ πλῆθος γλυπτικὰ κοσμήματα εἰς διάφορα μέρη. Βραδύτερον κατεσκευάσθη τὸ κομψότατον οἰκοδόμημα μεῖ ἰωνικοῦς κίονας, τὸ *Ἐρέχθειον*.

Ἡ Ἀζοόπολις τῶν Ἀθηνῶν λοιπὸν ἦτο θαυμάσιον καλλιτεχνικὸν σύμπλεγμα.

Η ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

Οἱ ἀρχαῖοι εἶχαν ὀνομαστοὺς ζωγράφους, τὸν *Πολύγνωτον*, τὸν *Ζεῦξιον*, τὸν *Παρθάσιον* κτλ. Τὰ ἔργα των ὅμως ἐχάθησαν καὶ δὲν γνωρίζομεν καλὰ τὴν ἑλληνικὴν ζωγραφικὴν. Ἀλλὰ σχηματίζομεν μίαν ἰδέαν διὰ τὴν ζωγραφικὴν τῶν ἀρχαίων ἀπὸ τὰ ἀγγεῖα. Ἡ ἀγγειοπλαστικὴ ἔφθασεν εἰς μεγάλην τελειότητα εἰς τὴν Ἑλλάδα. Σφύζονται χιλιάδες ἑλληνικὰ ἀγγεῖα, τῶν ὁποίων πολλὰ εἶναι ἀριστουργήματα διὰ τὴν κομψότητα τοῦ σχήματος καὶ τῆς ἐπεξεργασίας. Πολλὰ ἀπ' αὐτὰ ἔχουν εἰκόνας, αἱ ὁποῖαι με πολλὴν φυσικότητα καὶ χάριν παριστάνουν σκηνάς τῆς μυθολογίας ἢ τοῦ καθημερινοῦ βίου. Ἀπὸ τὰς εἰκόνας τῶν ἀγγείων μαθάνομεν τὴν ζωὴν καὶ τὰς συνηθείας τῶν ἀρχαίων.

Ἀμφορεύς

Λήκυθος

Βοιωτική ὑδρία

Ἴωνικός ἀμφορεύς

ΕΟΡΤΑΙ ΚΑΙ ΠΑΝΗΓΥΡΕΙΣ

Λαός εὐθυμὸς καὶ καλαισθητικὸς ὅπως οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἦτο φυσικὸν νὰ ἀγαπᾷ πολὺ τὰς εορτάς καὶ τὰς πανηγύρεις. Αἱ πανηγύρεις τῶν ἀρχαίων εἶχαν πολλὰκις βαθὺ νόημα καὶ ἐορτάζοντο πάντοτε μὲ πολλὴν εὐθυμίαν καὶ χάριν.

Λαμπρόταται ἦσαν αἱ εορταὶ τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ κυβέρνησις ἔδιδε χορήματα εἰς τοὺς πτωχοτέρους κατοίκους, διὰ νὰ λάβουν μέρος εἰς τὴν κοινὴν χαρὰν. Τρεῖς ἦσαν αἱ σημαντικώτεραι εορταὶ τῶν Ἀθηναίων, τὰ **Παναθήναια**, τὰ ὁποῖα ἐτελοῦντο πρὸς τιμὴν τῆς Ἀθηνᾶς, τὰ **Ἐλευσίνια**, πρὸς τιμὴν τῆς Δήμητρος καὶ τὰ **Διονύσια**, πρὸς τιμὴν τοῦ Διονύσου.

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

Τὰ Παναθήναια ἦσαν ἡ ἐθνικὴ εορτὴ τῶν Ἀθηναίων. Ἐτελοῦντο εἰς τιμὴν τῆς πολιούχου θεᾶς κατὰ τριετίαν καὶ διαρκούσαν 6 ἡμέρας. Ὅλη ἡ δύναμις καὶ ἡ χάρις τῶν Ἀθηναίων ἐφανερώοντο εἰς τὴν εορτήν. Τὰς πρώτας ἡμέρας ἔκαμναν μουσικοὺς ἀγῶνας εἰς τὸ Ὀδεῖον, ἀγῶνα ἀθλητῶν εἰς τὸ Στάδιον, ἵπποδρομίας καὶ λεμβοδρομίας εἰς τὸν Πειραιᾶ. Τὸ κυριώτερον ὅμως μέρος τῆς εορτῆς ἦτο ἡ **Πομπή**. Ὅλη δηλ. ἡ πόλις ἀνέβαινεν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, διὰ νὰ προσφέρει εἰς τὴν θεὰν τὸν πέπλον, τὸν ὁποῖον εἶχαν κεντήσει κοράσια ἀπὸ εὐγενεῖς οἰκογενεῖας. Ὁ πέπλος ἦτο κρεμασμένος ἐπάνω εἰς τὸν ἰστὸν ἐνὸς πλοίου, τὸ ὁποῖον ἔφεραν ἐπάνω εἰς τροχούς. Ἐπὶ κεφαλῆς τῆς πομπῆς ἦσαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ γέροντες ἀκμαῖοι καθὼς καὶ κοράσια μεγάλων οἰκογενειῶν, τὰ ὁποῖα ἔφεραν κἀνίστρα εἰς τὴν κεφαλὴν μὲ διάφορα πράγματα, τὰ ὁποῖα ἐχορραῖζοντο διὰ τὴν θυσίαν. Κατόπιν ἤρχοντο οἱ ἐπίσημοι μὲ ἔνδυμα εορτῆς, οἱ ἀθληταὶ πεζοὶ ἢ ἔφιπποι, οἱ μουσικοὶ, κατόπιν τὰ ζῶα διὰ θυσίαν, τέλος οἱ πολεμισταί, πεζοὶ καὶ ἵππεις. Κίνησις, ζωὴ καὶ εὐμορφία ἦτο χυμὴν εἰς τὴν πόλιν. Ἡ πομπὴ ἀνέβαινεν εἰς τὴν ἀκρόπολιν, διὰ νὰ προσκυνήσῃ τὸ χρυσελαφάντινον ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς, τὸ ὁποῖον ἦτο μέσα εἰς τὸν Παρθενῶνα.

ΕΛΕΥΣΙΝΙΑ

Τὰ Ἐλευσίνια ἐτελοῦντο κατ' ἔτος πρὸς τιμὴν τῆς Δήμητρος, ἡ ὁποία εἶχε περίφημον ναὸν εἰς τὴν Ἐλευσίνα. Ἡ ἑορτὴ διαρκοῦσε 10 ἡμέρας. Τὰς πρώτας πέντε ἐγίνοντο θυσίαι καὶ προσευχαὶ εἰς τὰς Ἀθήνας. Τὴν ἕκτην ἡμέραν μεγάλη πομπὴ ἐξεκινουῦσε διὰ τὴν Ἐλευσίνα. Διήρχετο ἀπὸ τὴν ἀγορὰν καὶ τὸν Κρομαικόν, ἔφθανεν εἰς τὴν γέφυραν τοῦ Κηφισοῦ καὶ μετὰ πολλοὺς σταθμοὺς, μὲ ἀστεῖσμούς καὶ μὲ πειράγματα εἰς τὸν δρόμον, ἔφθανεν εἰς τὴν Ἐλευσίνα.

ΔΙΟΝΥΣΙΑ

Εὐθυμότερα ἦσαν τὰ Διονύσια, ἡ ἑορτὴ δηλ. τοῦ θεοῦ τοῦ οἴνου καὶ τῆς βλαστήσεως. Οἱ νέοι μετημαρτυρημένοι εἰς Σατύρους διήρχοντο τὴν πόλιν, ἔφθαναν εἰς τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ, ἐκεῖ ἔψαλλον, ἐχόρευαν καὶ ἔκαιναν ἀστεῖα πρὸ τοῦ βωμοῦ. Μὲ τὸν καιρὸν ἡ ἑορτὴ αὐτὴ ἔλαβε μεγάλην σπουδαιότητα.

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟΝ

Αἱ ἑορταὶ τῶν ἀρχαίων ἔδωσαν μεγάλην ὄψιν εἰς τὴν καλλιτεχνίαν. Οἱ ποιηταὶ καὶ οἱ μουσικοὶ ἔψαλλον τὴν χάριν καὶ τὴν συγκίνησιν τῶν τελετῶν, οἱ γλύπται καὶ οἱ ζωγράφοι ἔλαβαν πρότυπα ἀπὸ τὰ σώματα τῶν νέων, τοὺς ὁποίους ἔβλεπαν εἰς τὰς ἑορτάς. Ὁ Φειδίας ἐσκάμειν ἐπάνω εἰς τὸν Παρθενῶνα τὴν *Πομπὴν τῶν Παναθηναίων* καὶ τὰ τεμάχια, τὰ ὁποῖα σφύζονται, δεικνύουν τὴν μεγάλην τέχνην μαζὶ καὶ τὴν χάριν καὶ τὴν εὐγένειαν τῶν μορφῶν.

Τὸ σημαντικώτερον ὅμως εἶναι ὅτι ἀπὸ τὴν ἑορτὴν τοῦ Διονύσου ἐγεννήθη τὸ θέατρον εἰς τὰς Ἀθήνας. Εἰς τὴν ἑορτὴν αὐτὴν οἱ νέοι μετημαρτυρημένοι εἰς σατύρους παρίστανον τὰ κατορθώματα καὶ τὰ παθήματα τοῦ Διονύσου. Ἀργότερα ἄρχισαν νὰ παίζουσι ἐπεισόδια ἀπὸ τὴν ζωὴν ἄλλων θεῶν καὶ ἡρώων. Ἡ πολιτεία εἶδε τὴν ὠφέλειαν, ἡ ὁποία ἦτο δυνατὸν νὰ προσέλθῃ ἀπ' αὐτὰς τὰς παραστάσεις, καὶ τὰς ἐπροστάτευσεν μ' ὅλα τὰ μέσα. Οἱ Ἀθηναῖοι μὲ τὴν μεγάλην εὐφροσύνην τὴν ἐτελειοποίησαν τὰς παραστάσεις αὐτὰς καὶ τοιοῦτότρόπως ἐδημιουργήθη τὸ θέατρον. Ἀργότερα οἱ Ἀθηναῖοι κατασκεύασαν θαυμάσιον θέατρον ἀπὸ μάρμαρον, τὸ *Θέατρον τοῦ Διονύσου*.

Τὸ θέατρον εἰς τὰς Ἀθήνας ἦτο δημοσία ἐορτή, ἣ ὁποία ἐγίνετο ὁρισμέναις ἡμέραις τοῦ ἔτους. Τὸ ἀρχαῖον θέατρον ἦτο ὑπαίθριον, εἶχε λίθινα καθίσματα καὶ ἐχώρει 12-15 χιλ. ἀνθρώπων. Οἱ ἠθοποιοὶ ἦσαν μετρημεισμένοι καὶ ἐφόρουσαν προσωπίδας. Ὅλη ἡ πόλις ἔτρεχεν εἰς τὸ θέατρον. Ἡ κυβέρνησις ἔδιδε χρήματα εἰς τοὺς ἀπορωτέρους, διὰ νὰ μὴ χάσουν τὸ θέαμα, τὸ ὁποῖον ἦτο διδακτικώτατον. Τὸ θέατρον εἰς τοὺς ἀρχαίους ἦτο ἀληθινὸν σχολεῖον.

Ἐπαιζαν δύο εἰδῶν ἔργα, σοβαρὰ καὶ λυπηρά, τὰ ὁποῖα ἔλεγαν *Τραγωδίας*, καὶ ἀστεία, τὰ ὁποῖα ἔλεγαν *Κωμωδίας*. Μετ' ὀλίγον μεγάλοι ποιηταὶ ἔγραψαν τραγωδίας καὶ κωμωδίας διὰ τὸ θέατρον. Τὸν ὄντων αἰῶνα ἔζησαν τρεῖς μεγάλοι τραγικοὶ ποιηταὶ εἰς τὰς Ἀθήνας, ὁ *Αἰσχύλος*, ὁ *Σοφοκλῆς* καὶ ὁ *Εὐριπίδης* καὶ ὁ περίφημος κωμικὸς ποιητὴς *Ἀριστοφάνης*. Σῶζονται πολλὰ δράματα αὐτῶν τῶν ποιητῶν καὶ εἶναι ἀπὸ τὰ ὀραιότερα ἔργα, ὅσα ἔκαμαν οἱ ἄνθρωποι.

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

ΟΙ ΕΜΦΥΛΙΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ

Ἡ ἀκμὴ τῆς Ἑλλάδος δὲν ἐβάσταξε πολὺ. Ἀκόμη καὶ εἰς τὰ καλύτερα χρόνια δὲν εἶχαν λείψει αἱ φιλονικίαι μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων. Δὲν πέρασαν πενήντα χρόνια ἀπὸ τὴν ναυμαχίαν τῆς Σαλαμῖνος καὶ οἱ Ἕλληνες ἀρχισαν φοβερὸν ἐμφύλιον πόλεμον. Εἰς τὴν ἀρχὴν ἐπολέμησαν οἱ Σπαρτιάται μετὰ τοὺς Ἀθηναίους. Ὑστερα ἐπιάσθησαν οἱ Θηβαῖοι μετὰ τοὺς Σπαρτιάτας. Ἀργότερα ἔγιναν ἄλλοι ἐμφύλιοι πόλεμοι. Οἱ ἄλλοι Ἕλληνες δὲν ἔμειναν οὐδέτεροι, ἀλλὰ ἐπῆγαν μετὰ τὸ ἓνα ἢ μετὰ τὸ ἄλλο μέρος. Τοιοῦτοτρόπως ἐπὶ 100 ἔτη ἡ Ἑλλὰς αἱματοκυκλήσθη καὶ κατέστρεψε τὰς δυνάμεις της. Ὡστε αἱ ἐλληνικαὶ πόλεις δὲν ἦσαν εἰς θέσιν νὰ ἀντισταθοῦν, ὅταν παρουσιάσθη ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Φίλιππος καὶ ἠθέλησε νὰ ἐξουσιάσῃ ὅλην τὴν Ἑλλάδα.

ΑΙΤΙΑ ΤΟΥ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Κατὰ τὸ μέσον τοῦ 5ου π. Χ. αἰῶνος οἱ Ἕλληνες ἦσαν χωρισμένοι εἰς δύο στρατόπεδα. Ἀπὸ τὸ ἓν μέρος ἦσαν αἱ Ἀθηναίαι μὲ τὸ ἰσχυρὸν ναυτικὸν κράτος των. Ἀπὸ τὸ ἄλλο ἡ Σπαρτιᾶται μὲ τοὺς συμμάχους της, ἀπὸ τοὺς ὁποίους σημαντικώτεροι ἦσαν οἱ Κορινθιοὶ καὶ οἱ Θηβαῖοι. Τὰ δύο ἀντίθετα μέρη ἔμισοῦντο πολὺ. Ὁ κυριώτερος λόγος τῆς ἀντιπαθείας των ἦσαν τὰ ἐμπορικὰ συμφέροντα. Οἱ Ἀθηναῖοι, καθὼς εἶδαμεν, ἦσαν λαμπροὶ ναυτικοὶ καὶ ἔμποροι, εἶχαν μεγάλην βιομηχανίαν καὶ μὲ τὸ δυνατόν ναυτικὸν των ἐξουσίαζαν τὴν θάλασσαν καὶ ἐμπόδιζαν τοὺς Πελοποννησίους νὰ κινουῦνται ἐλεύθερα. Αὐτὸ ἐβλαπτε πρὸ πάντων τοὺς Κορινθίους, οἱ ὁποῖοι δὲν ἤμποροῦσαν πλέον νὰ συναγωνισθοῦν τοὺς Ἀθηναίους εἰς τὸ ἐμπόριον.

Ἐκτὸς ἀπ' αὐτὸ οἱ ἀντίπαλοι ἐβλεπαν μὲ ἀνησυχίαν νὰ αὐξήνῃ ἡ δύναμις τῶν Ἀθηναίων. Εἶχαν τὸν φόβον μήπως ὑποτάξουν καὶ ἐνώσουν ὅλην τὴν Ἑλλάδα ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν των. Τέλος οἱ Σπαρτιᾶται συνηθισμένοι ἀπὸ παλιὰ χρόνια νὰ εἶναι πρῶτοι ἐξήλεναν τὴν μεγάλην δύναμιν τῶν Ἀθηναίων καὶ ἐζήτουν ἀφορμὴν νὰ τοὺς πολεμήσουν. Ἡ ἀφορμὴ ἐδόθη τὸ 431 καὶ τοιοῦτοτρόπως ἤρχισεν ὁ καταστρεπτικὸς διὰ τὴν Ἑλλάδα ἐμφύλιος πόλεμος.

431

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ

Ὁ πόλεμος διήρκεσεν 27 ἔτη, ἀπὸ τοῦ 431-404 π. Χ. καὶ ὠνομάσθη Πελοποννησιακός. Οἱ Ἀθηναῖοι εἶχαν χρήματα περισσότερα, ἐξουσίαζαν τὴν θάλασσαν καὶ ἦσαν ἐξυπνότεροι καὶ δραστηριώτεροι. Ἐκτὸς τούτου ὅλοι εἶχαν μεγάλην πειθαρχίαν. Διὰ τοῦτο εἰς τὴν ἀρχὴν ἐφαίνετο ὅτι θὰ νικήσουν οἱ Ἀθηναῖοι. Τουναντίον οἱ Σπαρτιᾶται καὶ οἱ σύμμαχοί των δυσκόλως συνεννοοῦντο μεταξύ των καὶ δὲν εἶχαν στόλον ἰσχυρὸν οὔτε ἀφθονα χρήματα.

Κατὰ τὰ πρῶτα δέκα ἔτη ἐπολέμησαν χωρὶς νὰ κατορθώσουν νὰ νικήσῃ ὁ ἓνας τὸν ἄλλον. Οἱ Σπαρτιᾶται κάθε χρόνον τὴν ἀνοιξιν ἤρχοντο μὲ στρατὸν εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ ἐληλάτουν τὴν χώραν. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐκλείοντο εἰς τὰ τεῖχη τῆς πόλεως

καὶ μὲ τὸν στόλον τῶν ἔβλαπταν τὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου. Ἄλλὰ τὸ πλῆθος, τὸ ὁποῖον ἐμαζεύθη εἰς τὰς Ἀθήνας, ἦτο πολὺ καὶ τὸ δεύτερον ἔτος τοῦ πολέμου ἦλθε μία φοβερὰ ἐπιδημία, ὃ *Λοιμὸς* ὅπως εἶπαν, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἀπέθαναν χιλιάδες ἀνθρώποι. Ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν αὐτὴν ἀπέθανε καὶ ὁ Περικλῆς.

Ἄλλὰ καὶ ὕστερα ἀπὸ τὸν θάνατον τοῦ Περικλέους οἱ Ἀθηναῖοι ἔκαμαν μὲ δραστηριότητα τὸν πόλεμον. Ὁ ἰσχυρότερος πολιτικὸς τῆς περιόδου αὐτῆς *Κλέων*, πλούσιος βυρσοδέψης, ὃ ὁποῖος εἶχε πλουτήσῃ κατὰ τὸν πόλεμον, ἦτο ὃ ὁπαδὸς τοῦ πολέμου μέχρι ἄκρων. Ἠκολούθησε τὸ σχέδιον τοῦ Περικλέους καὶ ἐπροσπάθησε μάλιστα νὰ τὸ ἐκτελέσῃ ἀκριβέστερον. Τότε ὃ πόλεμος ἔγινε σφοδρότερος. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέκλεισαν στενωτέρον τὴν Πελοπόννησον καὶ ἔστενοχώρησαν τοὺς Σπαρτιατάς. Ἐκεῖνοι διὰ νὰ σπάσουν τὸν ἀποκλεισμὸν καὶ νὰ κόψουν τὴν συγκοινωνίαν τῶν Ἀθηναίων μὲ τὸν Εὐξείνιον Πόντον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐπαιρναν τὸν σίτον, ἀπεφάσισαν νὰ καταλάβουν τὴν Θοράκην. Ἐστειλαν λοιπὸν τὸν στρατηγὸν *Βρασίδαν* εἰς τὴν *Ἀμφίπολιν*. Οἱ Ἀθηναῖοι τότε ἔστειλαν ἐναντίον του τὸν Κλέωνα. Ἐκεῖ ἔγινε μία μάχη, εἰς τὴν ὁποῖαν ἐφονεύθη ὃ Βρασίδης καὶ ὃ Κλέων. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κλέωνος ὑπερίσχυσαν εἰς τὰς Ἀθήνας οἱ φίλοι τῆς εἰρήνης, τῶν ὁποῖων ἀρχηγὸς ἦτο ὃ *Νικίας*, ἓνας ἀπὸ τοὺς σεμνοτέρους καὶ ἠθικωτέρους πολιτικοὺς τῶν Ἀθηναίων.

Ἐγινε λοιπὸν ἡ *Νικίειος εἰρήνη* καὶ ὃ πόλεμος ἔπαυσεν, ἀφοῦ διήρκεσε δέκα ἔτη χωρὶς κινεῖς νὰ ὠφεληθῆ.

421

Η ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΕΙΣ ΣΙΚΕΛΙΑΝ

Ἡ εἰρήνη διήρκεσε μόνον ἕξ ἔτη. Εἰς τὰς Ἀθήνας ἦσαν μερικοὶ νέοι πολιτικοί, οἱ ὁποῖοι εἶχαν συνηθίσει εἰς τὸν πόλεμον καὶ ἤθελαν μὲ αὐτὸν νὰ δοξασθοῦν καὶ ν' ἀναδειχθοῦν. Ὁ σπουδαιότερος ἀπ' αὐτοὺς ἦτο ὃ *Ἀλκιβιάδης*.

Ὁ Ἀλκιβιάδης κατήγετο ἀπὸ μεγάλης οἰκογένειαν, ἦτο ἀνεψιὸς τοῦ Περικλέους καὶ μαθητὴς τοῦ Σωκράτους. Ἦτο νέος ὠραιότατος καὶ εὐφρέστατος, ἀλλὰ πολὺ φιλόδοξος καὶ χωρὶς σταθερὸν χαρακτῆρα. Εἶχε γίνῃ ἀγαπητὸς εἰς τοὺς Ἀθηναίους περισσότερον διὰ τὰς τρελλὰς του πράξεις παρὰ διὰ τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τὴν πατρίδα. Ὁ Ἀλκιβιάδης παρουσίασεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους μεγάλα σχέδια. Ἐλεγεν ὅτι πρέπει νὰ κάμουν μίαν

μεγάλην ἐκστρατείαν νὰ κυριεύσουν τὴν Σικελίαν, νὰ ἐμποδίσουν νὰ ἔρχεται ἀπ' ἐκεῖ σῖτος εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ νὰ τὴν ἀποκλείσουν τοιουτοτρόπως ἀπ' ὅλα τὰ μέρη.

Ματαίως ἐπροσπάθησεν ὁ Νικίας νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ. Ἐδεῖξε τὰς δυσκολίας καὶ τοὺς κινδύνους τῆς ἐπιχειρήσεως, ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἤκουσαν τὴν φρόνιμον συμβουλὴν του καὶ ἀπεφάσισαν τὴν ἐκστρατείαν. Τὸ 415 π.Χ. λοιπὸν ἀνεχώρησαν ἐν μέσῳ ἐνθουσιασμοῦ ἀπὸ τὰς Ἀθήνας 134 πλοῖα καὶ 10 χιλ. στρατός, τὸ ἄνθος δηλαδὴ τῆς ἀθηναϊκῆς δυνάμεως. Ὁ Ἀλκιβιάδης καὶ ὁ Νικίας ἦσαν ἀρχηγοὶ τῆς ἐκστρατείας.

Ὁ στόλος ἔφθασεν εἰς τὴν Σικελίαν καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπροσπάθησαν νὰ λάβουν μὲ τὸ μέρος των τὰς πόλεις τῆς νήσου. Τότε ἐφάνη ἡ δυσκολία τῆς ἐπιχειρήσεως. Τὸ χειρότερον ὁμῶς ἦτο ὅτι ὁ Ἀλκιβιάδης ἦλθεν εἰς ᾗξιν μὲ τὴν κυβέρνησιν τῶν Ἀθηναίων. Οἱ Ἀθηναῖοι τὸν ἐπροσζάλεσαν νὰ ἔλθῃ εἰς τὰς Ἀθήνας, διὰ νὰ δικασθῇ διὰ μίαν μεγάλην κατηγορίαν, ἡ ὁποία ἐγένετο ἐναντίον του. Ὁ Ἀλκιβιάδης ἐπροσποιήθη ὅτι ὑπακούει, εἰσῆλθεν εἰς τὸ πλοῖον του, ἀλλ' ἔφυγεν εἰς τὴν Πελοπόννησον. Ἐπῆγεν εἰς τὴν Σάρτην καὶ ἐπρόδωσεν ὅλα τὰ σχέδια τῶν Ἀθηναίων. Ὁ Νικίας ἐν τῷ μεταξὺ ἐπολιόρησε τὰς Συρακούσας, τὴν μεγαλύτεραν δωρικὴν ἀποικίαν. Οἱ Σπαρτιαῖται λοιπὸν κατὰ συμβουλὴν τοῦ Ἀλκιβιάδου ἔστειλαν δυνατὸν στρατὸν εἰς βοήθειαν τῶν Συρακοσίων. Ἀφοῦ ἡ σπαρτιατικὴ βοήθεια ἔφθασεν εἰς τὴν Σικελίαν, τὰ πράγματα ἤλλαξαν πολὺ. Οἱ Ἀθηναῖοι εἶχαν μεγάλας ἀποτυχίας, ὅλος ἐκεῖνος ὁ λαμπρὸς στόλος των κατεστράφη εἰς τὸν λιμένα τῶν Συρακουσῶν, ὁ δὲ στρατός ὅλος παρεδόθη εἰς τοὺς ἐχθροὺς καὶ εἶπεν οἰκτρὸν τέλος.

Ἡ μεγάλη αὕτη καταστροφὴ ἀδυνατίσει πολὺ τοὺς Ἀθηναίους. Οἱ ἐχθροὶ ἔλαβαν θάρρος καὶ κατὰ συμβουλὴν τοῦ Ἀλκιβιάδου ἔκαμαν δύο σπουδαίας ἐπιχειρήσεις. Πρῶτον ἔκτισαν εἰς τὴν Δεκέλειαν (Τατόϊ) τῆς Ἀττικῆς φρούριον ἰσχυρόν, ὅπου ἔμενε πάντοτε στρατός καὶ ἔκαμνον ἐπιδρομὰς εἰς τὴν Ἀττικὴν. Οἱ κἀτοιμοὶ πλέον ἦσαν ἀναγκασμένοι νὰ μένουν ὅλον τὸ ἔτος κλεισμένοι εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου ὑπέφεραν πολὺ. Ἐκτὸς τούτου πολλοὶ δούλοι δυσαρεστημένοι ἔφευγαν ἀπὸ τὰ ἀθηναϊκὰ ἔργο-

στάσια καὶ ἐπήγαιναν εἰς τοὺς ἐχθρούς. Διὰ τοῦτο ἡ βιομηχανία τῶν Ἀθηνῶν ἔπαθε πολλὰς ζημίας.

Δεύτερον οἱ Σπαρτιάται ἔστειλαν στόλον εἰς τὰς νήσους καὶ εἰς τὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας. Οἱ σύμμαχοι τῶν Ἀθηναίων, οἱ ὅποιοι ἤθελαν ν' ἀπαλλαγῶν ἀπὸ τὴν κυριαρχίαν των, ἤρχισαν νὰ ἐπαναστατοῦν ὁ ἕνας κατόπιν τοῦ ἄλλου. Οἱ Σπαρτιάται συνεννοήθησαν τότε μὲ τοὺς Πέρσας, ἔλαβαν πολλὰ χρήματα ἀπ' αὐτοὺς καὶ κατασκευάσαν δυνατὸν στόλον. Εἰς τὴν κρίσιμον αὐτὴν στιγμήν οἱ Ἀθηναῖοι ἔδειξαν μεγάλην δραστηριότητα, ἀλλὰ δὲν ἦτο δυνατὸν πλέον νὰ νικήσουν.

Τέλος οἱ Σπαρτιάται διώρισαν ναύαρχον ἕνα ἄνθρωπον πολλὸ ἐπιτήδειον καὶ πονηρότατον, τὸν **Λύσανδρον**. Τὸ 405 π. χ. ὁ Λύσανδρος κατέστρεψε τὸν τελευταῖον ἀθηναϊκὸν στόλον εἰς τοὺς *Αἶγος ποταμούς*, εἰς τὰ στενὰ τοῦ Ἑλλησπόντου, καὶ κατόπιν ἀπέκλεισε τὸν Πειραιᾶ. Συγχρόνως στρατὸς σπαρτιατικὸς ἦλθεν εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ ἀπέκλεισε τὰς Ἀθήνας ἀπὸ τὴν ξηρὰν. Οἱ Ἀθηναῖοι ἦλθαν εἰς δύσκολον θέσιν. Εἰς τὴν πόλιν ἔγινεν ἐπανάστασις καὶ οἱ ἀριστοκρατικοί, οἱ ὅποιοι ἔλαβαν τὴν ἀρχὴν, ἔκαμαν εἰρήνην μὲ τοὺς Σπαρτιάτας. Ἐδέχθησαν τοὺς ὄρους τοῦ ἐχθροῦ, παρέδωκαν τὸν ὑπολειπόμενον στόλον καὶ ἀνεγνώρισαν τὴν κυριαρχίαν τῶν Σπαρτιατῶν. Τότε οἱ Σπαρτιάται καὶ οἱ σύμμαχοι ἐκρήμνισαν τὰ Μακρὰ τεῖχη καὶ τὰ τεῖχη τοῦ Πειραιῶς ὑπὸ τὸν ἦγον τῶν αὐλῶν.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος ἦτο μεγάλη συμφορὰ διὰ τὴν Ἑλλάδα. Χιλιάδες ἄνθρωποι ἐφονεύθησαν, πόλεις μεγάλαι καὶ πλούσιαι μετεβλήθησαν εἰς ἐρείπια, τὰ κτήματα ἔμειναν ἀκαλλιέργητα, τὰ δάση ἐκόπησαν, τὰ ζῶα ὀλιγόστευσαν καὶ ὅλος ὁ πλοῦτος τῆς χώρας ἔπαθεν ἀνεπανόρθωτον καταστροφὴν. Ἀλλὰ τὸ χειρότερον, οἱ Ἕλληνες ἐφανατίσθησαν εἰς τὸν πόλεμον, ἐλημόνησαν τὰς παλαιὰς τῶν ἀρετὰς καὶ ἔκαμαν πολλὰς ἀγριότητας.

ΗΓΕΜΟΝΙΑ ΤΗΣ ΣΠΑΡΤΗΣ

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΣΠΑΡΤΗΣ

Ἐφοῦ οἱ Σπαρτιῶται κατέστρεψαν τὸ κράτος τῶν Ἀθηναίων, ἔμειναν μόνοι κύριοι εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἄλλ' ἔδειξαν πολὺ κακὴν συμπεριφορὰν. Εἰς ὅλας τὰς πόλεις κατέλυσαν τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα, ἔδωσαν τὴν ἐξουσίαν εἰς τοὺς ἀριστοκρατικούς, ἔβαλαν φρουρὰν εἰς τὰς πόλεις καὶ διώρισαν δικούς των διοικητάς, τοὺς ὁποίους ὠνόμαζαν **Ἀρμοστὰς**. Τότε ἐπεκράτησε μεγάλη ἀκαταστασία εἰς τὴν Ἑλλάδα. Εἰς ὅλα τὰ μέρη ἐγένοντο ἐπαναστάσεις καὶ πολιτικαὶ ταραχαί. Οἱ δημοκρατικοὶ ἠναγκάσθησαν νὰ φύγουν ἀπὸ τὴν πατρίδα των καὶ ἐγύριζαν ὡς τυχοδιωχταὶ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. Πολλοὶ ἔφυγαν εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν καὶ ἐγέναν μισθοφόροι εἰς τοὺς σατράπας τῆς Περσίας.

ΟΙ ΤΡΙΑΚΟΝΤΑ ΤΥΡΑΝΝΟΙ—ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΣ

Ἡ μεγαλυτέρα ταραχὴ ἐγένετο εἰς τὰς Ἀθήνας. Οἱ Σπαρτιῶται ἔβαλαν φρουρὰν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν καὶ τὴν διοίκησιν τῆς πόλεως ἔδωσαν εἰς 30 ἀνθρώπους ἀπὸ τὸ ἀριστοκρατικὸν κόμμα, οἱ ὅποιοι διὰ τὴν κακὴν καὶ τυραννικὴν διοίκησιν ὠνομάσθησαν **Τριάκοντα Τύραννοι**.

Οἱ Τριάκοντα ἀφώπλισαν ὅλους τοὺς πολίτας ἐκτὸς μόνον τριῶν χιλιάδων ὁπαδῶν των. Ὅλους τοὺς δημοκρατικούς κατεδίωξαν μὲ τρόπον σκληρόν. Πολλοὺς κατεδίκασαν εἰς θάνατον, ἄλλους ἐξώρισαν καὶ ἐδήμευσαν τὴν περιουσίαν των. Ἀρχηγοὶ τῶν Τριάκοντα Τυράννων ἦσαν ὁ **Κριτίας** καὶ ὁ **Θηραμένης**. Ὁ Κριτίας, ὁ ὁποῖος ἦτο ἄλλοτε μαθητὴς τοῦ Σωκράτους, ἐφάνη ὁ χειρότερος, ἀπ' ὅλους.

Οἱ δημοκρατικοὶ δὲν ἦσαν ἀσφαλεῖς εἰς τὰς Ἀθήνας. Διὰ τοῦτο ἔφυγαν ἀπὸ τὴν πόλιν καὶ ἐσκορπίσθησαν εἰς διάφορα μέρη. Οἱ περισσότεροι εὔρισκαν καταφύγιον εἰς τὴν Βοιωτίαν. Ἐκεῖ ἐμαζεύθησαν γύρω εἰς τὸν στρατηγὸν Θρασύβουλον, ὁ ὁποῖος εἶχε διακριθῆ εἰς τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον καὶ εἶχε καλὴν

φήμην. Ὁ Θρασύβουλος ἦτο πολὺν δημοκρατικὸς καὶ ἡγάπα πολὺν τὴν πατρίδα του. Ἐλαβε θάρρος, ἅμα εἶδε τὸ πλῆθος τῶν φυγάδων, καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἀπελευθερώσῃ τὴν πατρίδα του ἀπὸ τὴν τυραννίαν τῶν Τριάκοντα. Οἱ δημοκρατικοὶ λοιπὸν μὲ τὸν Θρασύβουλον ἦλθαν εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ ἐκυρίευσαν τὸ φρούριον τῆς **Φυλῆς**, τὸ ὁποῖον εὐρίσκετο εἰς τὸν δρόμον μεταξὺ Ἀθηνῶν καὶ Θηβῶν. Κατόπιν ἐπροχώρησαν καὶ ἐκυρίευσαν τὸν Πειραιᾶ.

Οἱ Τριάκοντα ἐπροσπάθησαν δύο φορές νὰ ἀποκρούσουν τὸν Θρασύβουλον, ἀλλ' ἐνίκηθησαν. Τότε ἐζήτησαν τὴν βοήθειαν τῆς Σπάρτης. Ἀλλ' εἰς τὴν Σπάρτην δὲν εἶχε πλέον μεγάλην δύναμιν ὁ Λύσανδρος, ὁ ὁποῖος ἦτο φοβερὸς ἐχθρὸς τῆς δημοκρατίας καὶ ὑπεστήριξε πολὺν τοὺς Τριάκοντα. Οἱ Σπαρτιάται λοιπὸν ἀπεφάσισαν νὰ συμφιλώσουν τοὺς ἀριστοκρατικοὺς καὶ τοὺς δημοκρατικούς. Οἱ δημοκρατικοὶ εἰσῆλθον τότε εἰς τὰς **403** Ἀθήνας καὶ ἔφεραν πάλιν τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα. Τοιοῦτοτρόπως οἱ Ἀθηναῖοι ἐλευθερώθησαν ἀπὸ τὴν τυραννίαν.

ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ

Θῦμα τῆς ταραγμένης αὐτῆς ἐποχῆς ἔπεσεν ὁ φιλόσοφος Σωκράτης. Διὰ νὰ ἐννοήσωμεν τι ἦτο ὁ Σωκράτης, τι ἰδέας εἶχε καὶ διατι οἱ Ἀθηναῖοι τὸν κατεδίκασαν εἰς θάνατον, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀνατρέξωμεν εἰς παλαιότερα χρόνια.

Ἡ Ἑλλάς ὕστερα ἀπὸ τὰ μηδικὰ ἦτο εὐτυχημένη. Διὰ τὴν μεγάλην πρόσδόν της εἰς τὰ καλὰ ἐκεῖνα χρόνια ὠμιλῆσαμεν. Τότε μέσα εἰς τὸν πλοῦτον καὶ εἰς τὴν ἐλευθερίαν ἄλλαξαν αἱ ἰδέαι τῶν ἀνθρώπων. Προτοῦ ἀναπτυχθῶν ἀκόμη αἱ Ἀθῆναι, πολλοὶ ἄνθρωποι εἰς τὴν Ἰωνίαν ἔπανσαν νὰ πιστεύουν εἰς τοὺς παλαιούς μύθους. Αὐτοὶ ἤθελαν νὰ ἐξηγήσουν μὲ τὸ λογικόν τους πῶς ἐγένεν ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, τι εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου κτλ. Αὐτοὺς τοὺς ὠνόμασαν *Φιλοσόφους*. Εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Περικλέους ἦλθαν εἰς τὰς Ἀθήνας πολλοὶ σοφοὶ ἀπὸ τὰς ἀποικίας, οἱ ὁποῖοι ἐδίδασκαν τοὺς πλουσίους νέους καὶ τοὺς ἔδιδαν τὴν ὑπόσχεσιν ὅτι θὰ τοὺς κάμουν σοφοὺς καὶ καλοὺς πολιτικούς. Αὐτοὶ ἦσαν οἱ λεγόμενοι **Σοφισταί**. Ἀλλ' ἡ διδασκαλία τῶν ἦτο πολλῶς ἐπιβλαβής, διότι ἔλεγον εἰς τοὺς μαθητὰς τῶν ὅτι δὲν ὑπάρχει δίκαιον εἰς τὸν κόσμον καὶ ὅτι τὸ πᾶν εἶναι νὰ προοδένῃς, ἀδιάφορον μὲ ποῖον μέσον.

Τότε ἐφάνη εἰς τὰς Ἀθήνας ἓνας περίεργος ἄνθρωπος, ὁ **Σωκράτης**. Ἐγύριζε διαρκῶς εἰς τοὺς δρόμους, ἐπήγαιναν εἰς τὰς παλαιότρας καὶ εἰς τὰ καταστήματα καὶ ἀνοίγε συζήτησιν διὰ διάφορα ζητήματα. Ἐγίνε πολὺ γνωστὸς καὶ πολλοὶ νέοι τῶν καλῶν οἰκογενειῶν ἔτρεχαν νὰ τὸν ἀκούσουν, ὅπως π.χ. ὁ Ἀλκιβιάδης, ὁ Κρίτων, ὁ Πλάτων, ὁ Ξενοφῶν καὶ πολλοὶ ἄλλοι, οἱ ὅποιοι τὸν ἠγάπησαν καὶ ἔγιναν μαθηταὶ του. Ὁ Σωκράτης ἐπολέμησε τοὺς σοφιστὰς. Ἦθελε νὰ δείξῃ ὅτι ὑπάρχει ἀλήθεια καὶ δίκαιον καὶ ὅτι δὲν ἔχει μεγάλην ἀξίαν νὰ ἐπιτύχῃ καὶ νὰ προοδεύσῃ κανεὶς, ἀλλὰ νὰ γίνῃ τίμιος καὶ καλὸς ἄνθρωπος.

Ὁ Σωκράτης ἔζησεν εἰς τὰ ταραγμένα ἔτη τῶν Ἀθηνῶν, ὅταν ἐγίνοντο καταστροφαὶ καὶ ἐπαναστάσεις μετὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον. Ὁ λαὸς εἶχε τὴν ἰδέαν, ὅτι διὰ τὴν καταστροφὴν τῆς πόλεως πταίουν οἱ σοφισταὶ μὲ τὴν κακὴν διδασκαλίαν των. Ἐνόμιζε δὲ ὅτι καὶ ὁ Σωκράτης ἦτο σοφιστὴς. Μερικοὶ συκοφάνται λοιπὸν κατηγοροῦσαν τὸν Σωκράτην ὅτι δὲν πιστεύει εἰς τοὺς θεοὺς καὶ ὀδηγεῖ εἰς κακὸν δρόμον τοὺς νέους καὶ οἱ Ἀθηναῖοι κατεδίκασαν τὸν γέροντα φιλόσοφον εἰς θάνατον. Ἦσυχος καὶ ἀτάραχος ἔπιε τὸ δηλητήριον καὶ ἀπέθανεν ἐνθαρρύνων τοὺς μαθητὰς του ὅτι πηγαίνει εἰς καλύτεραν ζωὴν.

Ἡ διδασκαλία του ὅμως δὲν ἔσβυσε. Τὴν συνέχισαν καὶ τὴν ἀνέπτυξαν οἱ μαθηταὶ του. Ὁ ἐξοχώτερος ἀπὸ αὐτοὺς ἦτο ὁ **Πλάτων**, ἄνθρωπος μὲ δυνατὸν νοῦν καὶ συγγραφεὺς μεγάλος. Αὐτὸς ἔκαμε γνωστὴν τὴν διδασκαλίαν του εἰς ὅλον τὸν κόσμον μὲ τὰ περίφημα συγγράμματά του, διότι ὁ ἴδιος ὁ Σωκράτης δὲν εἶχε γράφει τίποτε. Μαθητὴς τοῦ Πλάτωνος ἦτο ὁ **Ἀριστοτέλης**, ὁ ὅποιος κατήγετο ἀπὸ τὰ Στάγειρα τῆς Μακεδονίας καὶ ἔγινεν ὁ μεγαλύτερος σοφὸς τῆς ἀρχαιότητος.

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΙΣ

Πολλοὶ Ἕλληνες, οἱ ὅποιοι εἶχαν φύγει ἀπὸ τὴν πατρίδα των ἕνεκα τῶν πολιτικῶν ταραχῶν, ἐπῆγαν εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν καὶ ἔγιναν μισθοφόροι εἰς τοὺς σατραπῆς. Τότε ὁ μικρότερος υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Περσίας **Κῦρος**, ὁ ὅποιος ἦτο σατραπῆς εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν, ἔλαβεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του 10 χιλ. περί-

που μισθοφόρους, ἐμάζευσε καὶ ἀρκετὸν περσικὸν στρατὸν καὶ ἀπεφάσισε νὰ καταβιάσῃ ἀπὸ τὸν θρόνον τὸν ἀδελφόν του **Ἀριαξέρξην** καὶ νὰ γίνῃ ὁ ἴδιος βασιλεὺς. Ἐπροχώρησε λοιπὸν μὲ τοὺς Ἕλληνας εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀσίας ἕως τὴν Μεσοποταμίαν. Ἐκεῖ ὅμως ἐφρονεύθη εἰς τὴν μάχην (401-400). Οἱ δὲ Ἕλληνες μὲ πολλὰς δυσκολίας κατώρθωσαν νὰ ἐπιστρέψουν ἀπὸ τὰ βάθη τῆς Ἀσίας εἰς τὰ παρὰ τὸ Ἐδξείνου Πόντου. Αὐτὴ εἶναι ἡ περίφημος **Κύρου Ἀνάβασις**, τὴν ὁποίαν μᾶς περιγράφει ὁ Ξενοφῶν εἰς τὸ σύγγραμμά του.

Ἡ ἐκστρατεία αὐτὴ ἔδειξε τὴν ἀδυναμίαν τοῦ περσικοῦ κράτους. Οἱ Πέρσαι ὅμως ὅσον ἔβλεπαν τὴν ἀκαταστασίαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἔπαιρναν θάρρος. Οἱ σατράπαι τοὺς κατέβηκαν εἰς τὰ παρὰ τὸν ἕλκτον καὶ ἐζήτησαν νὰ φορολογήσουν τὰς ἑλληνικὰς πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας καὶ νὰ τὰς ὑποτάξουν. Τότε μόνον ἐνόησαν οἱ Ἕλληνες τῆς Ἀσίας πόσον τοὺς ἔβλαπεν ἡ καταστροφὴ τοῦ ἀθηναϊκοῦ στόλου καὶ τοῦ ἀθηναϊκοῦ κράτους. Ὅσον εἶχαν δύναμιν καὶ ἐξουσίαν τὴν θάλασσαν οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ Πέρσαι δὲν ἐτόλμῶσαν νὰ πειράξουν τὰς ἑλληνικὰς πόλεις.

ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΟΥ ΑΓΗΣΙΛΑΟΥ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΠΕΡΣΩΝ

Οἱ Σπαρτιαῖται ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ βοηθήσουν τοὺς Ἕλληνας τῆς Μ. Ἀσίας. Ἐστειλαν λοιπὸν στρατὸν καὶ ἀρχισαν πόλεμον κατὰ τῶν Περσῶν. Ἀρχηγὸς τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἦτο ὁ περίφημος βασιλεὺς τῆς Σπάρτης **Ἀγησίλαος**. Ὁ Ἀγησίλαος ἦτο χολὸς καὶ μικρόσωμος, ἀλλ' εἶχε γενναίαν ψυχὴν καὶ μεγάλα σχέδια. Ἐνίκησε πολλάκις τοὺς Πέρσας καὶ ἐσκέφθη νὰ καταλύσῃ τὸ Περσικὸν κράτος. Ἀλλὰ τὰ σχέδια τοῦ Ἀγησίλαου ἐματαιώσαν οἱ ἄλλοι Ἕλληνες.

Οἱ Πέρσαι δηλαδὴ διὰ τὴν ἀναγκάσθαι τὸν Ἀγησίλαον νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν Ἀσίαν, ἔστειλαν εἰς τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὰς Ἀθήνας, εἰς τὴν Κόρινθον, εἰς τὰς Θήβας, εἰς τὸ Ἄργος, πολλὰ χρήματα καὶ οἱ διάφοροι ῥήτορες κατώρθωσαν νὰ φανατίσουν τοὺς Ἕλληνας κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν καὶ ἔκαμαν συμμαχίαν ἐναντίον των. Ὁ Ἀγησίλαος μὲ μεγάλην του λύπην ἄφησε τὰ μεγάλα σχέδιά του. Ἐπειδὴ ἡ θάλασσα δὲν ἦτο ἀσφαλὴς, ἠναγκάσθη νὰ γυρίσῃ διὰ ξηρᾶς εἰς τὴν πατρίδα του. Ἐπέ-

ρασε μὲ τὸν στρατὸν τοῦ τῆν Θοράκην, τὴν Μακεδονίαν, τὴν Θεσσαλίαν, τὴν Φωκίδα καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν Βοιωτίαν. Πέντε ἔτη ἐπολέμησαν οἱ σύμμαχοι μὲ τοὺς Σπαρτιατάς καὶ ἔγιναν πάλιν μεγάλαι καταστροφαί.

Εἰς τὴν θάλασσαν ὁ ἀθηναῖος στρατηγὸς **Κόνων**, ὁ ὁποῖος εἶχε διαφύγει τὴν καταστροφὴν εἰς τοὺς Αἰγὸς Ποταμούς, κατόρθωσε νὰ συνεννοηθῇ μὲ τοὺς Πέρσας, ἔκαμε στόλον, ἔλαβε μαζί του καὶ φοινικικὰ πλοῖα καὶ κατέστρεψε τὸν σπαρτιατικὸν στόλον. Παρουσιάσθη τότε εἰς τὰ ἑλληνικὰ νερά, ἐπλευσεν εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ ἔκτισε πάλιν τὰ Μακρὰ τεῖχη. Οἱ Ἀθηναῖοι ἔλαβαν θάρρος τότε καὶ ἐπροσπάθησαν νὰ δημιουργή- 394 σουν πάλιν τὸ κράτος τῶν. Πολλὰ παράλια πόλεις καὶ νῆσοι ἔγιναν σύμμαχοι τῶν Ἀθηναίων, διότι ἔβλεπαν ὅτι αὐτοὶ μόνον ἠμποροῦσαν νὰ τοὺς σώσουν ἀπὸ τὸν περσικὸν κίνδυνον.

Η ΕΙΡΗΝΗ ΤΟΥ ΑΝΤΑΚΙΔΑ

Τὸ τέλος τοῦ πολέμου τῶν Σπαρτιατῶν μὲ τοὺς Πέρσας ἦτο ἄδοξον. Οἱ Σπαρτιαῖται ἔστειλαν εἰς τὸν Μέγαν βασι- 386 λέα ἓνα ἀντιπρόσωπον, τὸν Ἀντακίδα, ὁ ὁποῖος ἔκαμεν εἰρήνην. Οἱ ὅροι τῆς εἰρήνης ἦσαν ἔξυτελιστικοὶ διὰ τὴν Ἑλλάδα. Αἱ ἑλληνικαὶ πόλεις τῆς Ἀσίας, αἱ ὁποῖαι εἶχαν ἀποκτήσει τὴν ἐλευθερίαν μὲ τὸ αἷμα τῶν, ἐδίδοντο εἰς τὸν Μέγαν Βασιλέα. Αἱ δὲ πόλεις τῆς Ἑλλάδος ἔπρεπε νὰ εἶναι ὅλοι ἀνεξάρτητοι, δηλαδὴ δὲν ἐπετρέπετο εἰς τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἰδρῶσουν κράτος ὅπως ἄλλοτε.

Ἡ ἡγεμονία τῆς Σπάρτης διήρκεσε 25 ἔτη (404-379). Ἀλλὰ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συγκριθῇ μὲ τὴν ἡγεμονίαν τῶν Ἀθηναίων. Διότι οἱ μὲν Ἀθηναῖοι μᾶς ἄφησαν ὡς ἐνθύμιον τῆς ἡγεμονίας τῶν τὸν ἀξιοθαύμαστον πολιτισμὸν τῶν χρόνων τοῦ Πελοπόννηστος ἐνῶ οἱ Σπαρτιαῖται τὴν εἰρήνην τοῦ Ἀντακίδα, ἡ ὁποία ἐντρόπιασε τὴν Ἑλλάδα.

ΑΚΜΗ ΤΩΝ ΘΗΒΩΝ

ΑΙ ΘΗΒΑΙ

Αἱ Θῆβαι ἦσαν ἡ μεγαλυτέρα καὶ σπουδαιότερα πόλις τῆς Βοιωτίας. Εἶχε πάντοτε ἐπιθυμίαν νὰ κάμῃ εἰς τὴν Βοιωτίαν ἕνα κράτος δυνατὸν ὅπως ἔκαμαν οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ οἱ Σπαρτιάται εἰς τὴν Λακωνικὴν. Ἄλλ' εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦς ἐμπόδισαν οἱ Ἀθηναῖοι καὶ δι' αὐτὸ οἱ Θηβαῖοι ἦσαν ἐχθροὶ τῶν Ἀθηναίων καὶ ἔγιναν σύμμαχοι μὲ τοὺς Σπαρτιάτας. Τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἐκυβερνοῦσαν τὴν πόλιν οἱ ἀριστοκρατικοί. Μετὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον ὅμως ἀφοῦ κατεστράφη τὸ κράτος τῶν Ἀθηναίων, ἤλπιζαν νὰ πραγματοποιήσουν τὸ ὄνειρόν των. Ἀλλὰ τότε τοὺς ἐμπόδισαν οἱ Σπαρτιάται. Δι' αὐτὸ συνεννοήθησαν μὲ τοὺς Ἀθηναίους καὶ ὑπερίσχυσαν εἰς τὰς Θήβας οἱ δημοκρατικοί. Ἐπειδὴ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Σπαρτιάται δὲν εἶχαν μεγάλην δύναμιν, οἱ Θηβαῖοι κατώρθωσαν νὰ κάμουν κράτος ἀρετὰ ἰσχυρόν. Τότε ἔζησαν εἰς τὰς Θήβας δύο σπουδαῖοι ἄνδρες, ὁ **Πελοπίδας** καὶ ὁ **Ἐπαμεινώνδας**, οἱ ὁποῖοι ἐδόξασαν τὴν πατρίδα των.

Ο ΠΕΛΟΠΙΔΑΣ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝΕΙ ΤΑΣ ΘΗΒΑΣ

Οἱ Σπαρτιάται διὰ νὰ ἐμπροδίσουν τὴν ἀνάπτυξιν τῶν Θηβῶν, ἔκαμαν μίαν πολὺν ἄδικον πράξιν. Τὸ 383 ἐνῶ ἦτο εἰρήνη, ἔστειλαν στρατόν, ὁ ὁποῖος εἰσῆλθεν αἰφνιδιαστικῶς εἰς τὴν πόλιν, ἐφόνευσε τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν δημοκρατικῶν καὶ ἔβαλε φρουρὰν εἰς τὴν **Καδμείαν**, τὴν ἀκρόπολιν τῶν Θηβῶν. Οἱ δημοκρατικοὶ ἐσκορπίσθησαν εἰς διάφορα μέρη καὶ οἱ περισσότεροι ἐπῆγαν εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἐκεῖ εἶχε καταφύγει καὶ ὁ Πελοπίδας, ἕνας ἀπὸ τοὺς ἐξοχωτέρους Θηβαίους. Οἱ δημοκρατικοὶ μὲ ἀρχηγὸν τὸν Πελοπίδαν ἀπεφάσισαν νὰ ἐλευθερώσουν τὴν πατρίδα των. Ἐξεκίνησαν λοιπὸν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, ἐφόρεσαν ἐνδύματα βροσῶν

καὶ μίαν χειμερινὴν νύκτα εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν, ἐφόνευσαν ταὺς ἀρχηγοὺς τῶν ἀριστοκρατικῶν καὶ ἠνάγκασαν τὴν σπαρτιατικὴν φρουρὰν νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν πόλιν. Τοιοῦτοτρόπως ἐλευθερώθησαν αἱ Θῆβαι.

ΟΙ ΘΗΒΑΙΟΙ ΝΙΚΟΥΝ ΤΟΥΣ ΣΠΑΡΤΙΑΤΑΣ

Ἀπὸ τότε ἤρχισαν νὰ προσδεύουν οἱ Θηβαῖοι. Αἱ πόλεις τῆς Βοιωτίας ἐνώθησαν μὲ αὐτοὺς εἰς ἓνα κράτος καὶ ὁ Πελοπίδας μὲ τὸν Ἐπαμεινώνδαν διωργάνωσαν τὸν θηβαϊκὸν στρατὸν καὶ ἐφάνησαν πολὺ καλοὶ στρατηγοὶ καὶ διπλωμάται. Ὁ Πελοπίδας ἔκαμε τὸν περίφημον *Ἰερὸν Δόχον*, ὁ ὁποῖος ἀπετελεῖτο ἀπὸ 300 νέους. Οἱ νέοι αὐτοὶ ἦσαν ὠρτισμένοι νὰ μὴ φύγουν ἔμπρὸς εἰς τὸν ἐχθρὸν καὶ νὰ πολεμήσουν ἕως τὸ τέλος ὁ ἓνας κοντὰ εἰς τὸν ἄλλον.

Οἱ Σπαρτιάται ἀνησύχησαν καὶ ἔστειλαν στρατὸν εἰς τὴν Βοιωτίαν. Τὸ 371 εἰς τὰ *Λεῦκτρα* τῆς Βοιωτίας ἔγινε 371 μία δυνατὴ μάχη. Σπαρτιάται καὶ Θηβαῖοι ἐπολέμησαν μὲ πείσμα. Ἀλλ' ἡ σπαρτιατικὴ φάλαγξ ἔπαθε καταστροφὴν, 400 Σπαρτιάται ἐσκέπασαν τὸ πεδίον τῆς μάχης. Αὐτὸ ἦτο μεγάλη συμφορὰ διὰ τὴν Σπάρτην, ἡ ὁποία εἶχε χάσει παρὰ πολλοὺς ἀνθρώπους εἰς τοὺς πολέμους. Οἱ ἄλλοι Σπαρτιάται ἐτόλησαν εἰς φυγὴν παρὰ τὴν ἀρχαίαν συνήθειάν των. Ἡ νίκη τῶν Θηβαίων ἔκαμε μεγάλην ἐντίπωσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, διότι πρῶτην φορὰν σπαρτιατικὸς στρατὸς ἐνίκηθη εἰς τὴν ξηρὰν.

ΚΑΤΑΛΥΣΙΣ ΤΟΥ ΣΠΑΡΤΙΑΤΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Μετὰ τὴν νίκην εἰς τὰ Λεῦκτρα ὁ Ἐπαμεινώνδας ἐπῆγε μὲ στρατὸν εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἐπανεστάτησεν ὅλας τὰς πόλεις, αἱ ὁποῖαι εἶχαν δυσαρσεκειᾶς μὲ τοὺς Σπαρτιάτας, καὶ ἐπροχώρησε πολὺ κοντὰ εἰς τὴν Σπάρτην. Πρῶτην φορὰν οἱ Σπαρτιάται εἶδαν ἐχθρικὸν στρατὸν ἔμπρὸς εἰς τὴν πόλιν καὶ αἱ γυναῖκες ἔβλεπαν μὲ φόβον τὸν καπνόν, ποὺ ἔβγαινεν ἀπὸ τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον. Ἀλλ' ὁ γέρον Ἀγησίλαος ἀπεφάσισε νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν πατρίδα του μέχρι θανάτου. Ὁ Ἐπαμεινώνδας ἅμα ἔμαθεν αὐτὸ, δὲν ἐτόλμησε νὰ προσβάλῃ τὴν πόλιν. Ἀλλὰ τὸ κράτος τῶν Σπαρτιατῶν εἶχε διαλυθῆ. Οἱ σύμμαχοί των εἰς τὴν

Πελοπόννησον τοὺς ἄφησαν καὶ ἀπὸ τότε ἡ Σπάρτη δὲν εἶχε πλέον δύναμιν.

Η ΕΝ ΜΑΝΤΙΝΕΙΑ ΜΑΧΗ

Τὸ 362 πάλιν ὁ Ἐλαμεινώνδας ἐξεστράτευσεν εἰς τὴν Πελοπόννησον. Τότε ἔγινε μία μεγάλη μάχη κοντὰ εἰς τὴν **362** *Μαντινείαν*, ἡ ὁποία ἦτο πόλις τῆς Ἀρκαδίας. Εἰς τὴν μάχην αὐτὴν ἐνίκησαν πάλιν οἱ Θηβαῖοι, ἀλλ' ἔχασαν τὸν ἀρχηγόν των. Ὁ Ἐλαμεινώνδας ἐπληρώθη εἰς τὴν μάχην καὶ ἀπέθανεν. Οἱ Θηβαῖοι δὲν κατώρθωσαν νὰ ὠφεληθοῦν ἀπὸ τὴν νίκην τῆς Μαντινείας. Εἶχαν χάσει καὶ αὐτοὶ πολλοὺς ἀνθρώπους εἰς τοὺς πολέμους. Δὲν εἶχαν τώρα πλέον καλοὺς ἀρχηγούς, διότι ὀλίγα χρόνια πρὶν εἶχεν ἀποθάνει καὶ ὁ Πελοπίδας. Μετὰ τὸν θάνατον τῶν δύο μεγάλων ἀνδρῶν οἱ Θηβαῖοι ἤρχισαν νὰ χάνουν τὴν δύναμίν των καὶ περιωρίσθησαν μόνον εἰς τὴν ἡγεμονίαν τῆς Βοιωτίας.

Η ΕΛΛΑΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΝ ΜΑΝΤΙΝΕΙΑ ΜΑΧΗΝ

Ὑστερα ἀπὸ τὴν μάχην τῆς Μαντινείας ἡ κατάστασις εἰς τὴν Ἑλλάδα ἦτο πραγματικῶς θλιβερά. Ὅσαι αἱ πόλεις εἶχαν ἀδυνατίσει ἀπὸ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους. Ἡ Σπάρτη εἶχε χάσει τὸ μεγαλύτερον μέρος ἀπὸ τοὺς ἄνδρας της καὶ εἰς ὅλα τὰ μέρη ὁ πόλεμος εἶχεν ἀφήσει καταστροφὰς καὶ ἐρείπια. Οὔτε αἱ Ἀθῆναι οὔτε ἡ Σπάρτη οὔτε αἱ Θῆβαι ἦσαν εἰς θέσιν νὰ ἐπιβάλλουν τὴν ἡγεμονίαν των εἰς τὴν Ἑλλάδα. Εἰς τὰς πόλεις μέσα ἐγίνοντο μεγάλα ταραχαί. Αἱ ἐλληνικαὶ πόλεις δὲν εἶχαν πλέον τὴν δύναμιν νὰ κάμουν μεγάλα ἔργα. Ὁ Ἀγησίλαος ἀπέθανε γεμῆτος ἀπὸ πικρίαν ἕνα ἔτος μετὰ τὴν μάχην τῆς Μαντινείας καὶ ἔλεγεν ὅταν ἀπέθνησκεν ὅτι οἱ Ἕλληνες ἀλληλοσπαράζονται ἀντὶ νὰ ἐνώσουν τὰς δυνάμεις των ἐναντίον τῶν βαρβάρων.

ΟΙ ΜΑΚΕΔΟΝΕΣ ΚΥΡΙΑΡΧΟΥΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΧΩΡΑ—ΚΑΤΟΙΚΟΙ

Εἰς τὰ βόρεια τῆς Θεσσαλίας εἶναι τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῆς Ἑλλάδος, ὁ Ὀλυμπος. Πέραν τοῦ Ὀλύμπου εἶναι ἡ Μακεδονία. Ἡ Μακεδονία ἔχει μεγάλα καὶ ὑψηλὰ βουνά, σκεπασμένα με δάση. Μεταξὺ τῶν βουνῶν αὐτῶν σχηματίζονται πεδιάδες ἀφ' ἑκαστῆς μεγάλα καὶ εὐφοροί, διότι μέσα ἐκεῖ τρέχουν μεγάλοι ποταμοί. Οἱ μεγαλύτεροι ποταμοὶ τῆς Μακεδονίας ἦσαν ὁ **Ἀξιός**, ὁ **Στρυμὼν** καὶ ὁ **Ἀλιάκμων**. Εἰς τὴν χώραν αὐτὴν εἶχεν ἐγκατασταθῆ ἀπὸ παλαιὰ χρόνια μία φυλὴ ἑλληνική, οἱ **Μακεδόνες**.

Οἱ Μακεδόνες ἦσαν εὐρωστοὶ χωρικοὶ, φιλοπόλεμοι καὶ ἀριστοὶ κυνηγοί. Ἀλλὰ ἐπὶ πολὺν καιρὸν δὲν εἶχαν μεγάλην ἐπικοινωνίαν με τοὺς ἄλλους Ἕλληνας. Διὰ τοῦτο δὲν ἦσαν πολὺ ἀνεπτυγμένοι καὶ δὲν ἔλαβαν ἕως τώρα σημαντικὸν μέρος εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν. Τὴν χώραν ἐκυβερνοῦσαν βασιλεῖς, οἱ ὅποιοι εἶχαν πρωτεύουσαν τὴν **Ἐδεσσαν**. Ἡ Ἐδεσσα ἦτο μικρὰ καὶ ἀπόκεντρος πόλις μακριὰ ἀπὸ τὴν θάλασσαν.

Εἰς τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας ἦσαν ἑλληνικαὶ ἀποικίαι, αἱ ὁποῖαι ἔκαμναν τὸ ἐμπόριον με τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας. Δι' αὐτὸ ἡ Μακεδονία δὲν εἶχε διέξοδον εἰς τὴν θάλασσαν καὶ πολλὰ χρόνια οἱ Μακεδόνες ἔμειναν ἀποκλεισμένοι εἰς τὰ μεσόγεια. Τὰς ἀποικίας τῆς παραλίας ἐξουσίαζαν πολὺν καιρὸν οἱ Ἀθηναῖοι. Ἡ γειτονία με τὰς ἑλληνικὰς πόλεις καὶ ἰδίως με τοὺς Ἀθηναίους ὠφέλησε πολὺ τοὺς Μακεδόνας, οἱ ὅποιοι ἀρχισαν ν' ἀναπτύσσονται. Πολλοὶ ἀπὸ τοῦς εὐγενεῖς ἤφθελαν νὰ ζοῦν ὅπως οἱ Ἕλληνες τῶν πολιτισμένων μερῶν, ἔλαβαν τὰς συνηθείας τῶν καὶ ἐπροσκόλεσαν μορφωμένους δασκάλους διὰ τὰ τέκνα τῶν.

Οἱ Μακεδόνες παρατήρησαν ὅτι ἦτο ἀνάγκη νὰ ἐξέλθουν εἰς

τὴν θάλασσαν. Τότε οἱ βασιλεῖς τὸν ἄφησαν τὴν Ἐδεσσαν καὶ ἔκτισαν νέαν πρωτεύουσαν, τὴν **Πέλλαν** (Γιαντισά), ἣ ὁποία ἦτο πλησιέστερον εἰς τὴν θάλασσαν.

Ο ΦΙΛΙΠΠΟΣ (359—336)

Ἡ Μακεδονία ἤρχισε ν' ἀναπτύσσεται εἰς τὰ μέσα τοῦ 4^{ου} αἰῶνος. Εἶχε τότε ἓνα σπουδαῖον βασιλέα, ὁ ὁποῖος ὠνομάζετο **359 Φίλιππος Β'**. Ὁ Φίλιππος ἔγινε βασιλεὺς τὸ 359 π. Χ. καὶ ἐβασίλευσεν ἕως τὸ 336. Ἦτο εὐφυῆς καὶ ἐργατικὸς καὶ πρώτης τάξεως διπλωμάτης. Τὸ ὄνειρόν του ἦτο νὰ μεγαλώσῃ τὸ κράτος του.

Ὅταν ἦτο νέος, ἔμεινεν ὡς ἄνημος εἰς τὰς Θήβας, ὅπου εἶδε καὶ ἔμαθε πολλά. Ἐκεῖ ἐγνώρισε τὴν πολεμικὴν τέχνην τῶν Ἑλλήνων καὶ εἶδε ἀπὸ πλησίον τὴν μεγάλην διαίρεσιν τῶν ἑλληνικῶν πόλεων, τὰ πάθη τῶν καὶ τὰς ἀδυναμίας τῶν. Ὅταν ἔγινε βασιλεὺς, πρώτη του φροντίς ἦτο νὰ καταρτίσῃ δυνατὸν στρατόν.

Η ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΦΑΛΑΓΞ

Ὁ Φίλιππος ἔκαμεν ἓνα σπουδαιότατον νεωτερισμὸν εἰς τὸν στρατόν. Εἰς τὸ μέτωπον τοῦ στρατεύματος ἔβαλε 256 στρατιώτας καὶ εἰς τὸ βάθος 16. Ὅστε ὅλον τὸ τάγμα εἶχε 4096 ἄνδρας. Εἰς τοὺς στρατιώτας ἔδωκε ἓνα νέον εἶδος δόρυ, τὸ ὁποῖον εἶχε μῆκος 6.30 μ. καὶ ὠνομάζετο *σάρισσα*. Τὸ δόρυ αὐτὸ ἦτο τόσον μακρὸν, ὥστε καὶ τοῦ τελευταίου στρατιώτου ἔφθανεν ἕως τὴν πρώτην γραμμὴν. Τοιοῦτοτρόπως ἐσχηματίζετο ἓνα σῶμα πυκνὸν καὶ ἀδιαπέραστον, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἔμπρὸς ἓνα δάσος ἀπὸ δόρατα. Αὐτὴ εἶνα ἡ περίφημος **μακεδονικὴ φάλαγξ**.

Ἡ φάλαγξ ἀποτελοῦσε τὸ κύριον σῶμα τοῦ μακεδονικοῦ στρατοῦ. Ἄλλ' ἐκτὸς τούτου οἱ Μακεδόνες εἶχαν ἐπίσης πολὺν καλὸν ἵππικόν. Εἰς τὸ ἵππικὸν κατετάσσοντο οἱ εὐγενεῖς, εἰς τὴν φάλαγγα οἱ εὐρωστοὶ χωρικοὶ τῆς Μακεδονίας, οἱ ὁποῖοι ἦσαν γενναῖοι καὶ σκληραγωγημένοι ἄνθρωποι. Μὲ τὸν ἀξιόλογον αὐτὸν στρατὸν κατώρθωσεν ὁ Φίλιππος νὰ νικήσῃ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, οἱ ὁποῖοι εἶχαν κουρασθῆ καὶ εἶχαν ἀδυνατίσει ἀπὸ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους.

Ο ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΝΙΚΑ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΑΣ

Ὁ κυριώτερος ἐχθρὸς τοῦ Φιλίππου ἦσαν οἱ Ἀθηναῖοι. Αὐτοὶ ἐξουσίαζαν τὴν παραλίαν τῆς Μακεδονίας καὶ μὲν αὐτοὺς ἐπρόκειν νὰ μετρηθῇ ὁ Φίλιππος, διὰ νὰ καταβῇ εἰς τὴν θάλασσαν. ἤρχισε λοιπὸν τὸν πόλεμον ἐναντίον τῶν Ἀθηναίων, ὁ ὁποῖος διήρκεσε πολλὰ ἔτη. Ἄλλοτε μὲ τὴν δύνάμιν του καὶ ἄλλοτε μὲ τὴν πονηρίαν του κατώρθωσε νὰ διώξῃ τοὺς Ἀθηναίους ἀπὸ τὰ παράλια.

Εἰς τὰς Ἀθήνας τότε οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶχαν πολλὴν ὄρεξιν διὰ πόλεμον. Ἐφρόντιζαν περισσότερο διὰ τὰ συμφέροντα καὶ διὰ τὴν ἀνάπαυσίν των. Ἄλλ' εἰς τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἔζη εἰς τὰς Ἀθήνας ὁ περίφημος ὁῦτως **Δημοσθένης**, ὁ ὁποῖος μὲ τοὺς θερμοὺς του λόγους ἐζήτησε νὰ ἐξυπνήσῃ τοὺς Ἀθηναίους καὶ νὰ τοὺς κάμῃ νὰ ἐννοήσουν πόσον ἐπικίνδυνος ἐχθρὸς ἦτο ὁ Φίλιππος.

Μετ' ὀλίγον ὁ Φίλιππος ἤρχισε νὰ ἀναμνηστικῶς εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος. Ἐκυρίευσεν τὴν Θεσσαλίαν καὶ ἐπροχώρησεν εἰς τὰς Θερμοπύλας. Ἐκεῖ τὸν ἐσταμάτησαν τὴν πρώτην φορὰν οἱ Ἀθηναῖοι. Ἀργότερον ὁμοῦς ὁ Φίλιππος εὗρε τὴν εὐκαιρίαν, ἐπέρασεν ἐξαφνικὰ τὰς Θερμοπύλας καὶ ἐκυρίευσεν μίαν σπουδαιότατην θέσιν τῆς Φωκίδος, τὴν **Ἐλάτειαν**. Ἀπ' ἐκεῖ ὁ δρόμος ἦτο ἀνοικτὸς διὰ τὴν Ἀττικὴν.

Τότε ὁ Δημοσθένης ἔβαλεν ὅλας τὸς δυνάμεις καὶ κατώρθωσε νὰ ἐνώσῃ τοὺς Ἀθηναίους καὶ τοὺς Θηβαίους καὶ ἄλλας ἑλληνικὰς πόλεις ἐναντίον τοῦ Φιλίππου. Ἄλλ' ὁ μακεδονικὸς στρατὸς ἐφάνη ἀνώτερος. Τὸ 338 εἰς τὴν **Χαιρώνειαν** τῆς Βοιωτίας ἔγινε μεγάλη μάχη, εἰς τὴν ὁποίαν ἐνίκη-

Μακεδῶν ὀπλίτης

Ἡ πολεμικὴ τέχνη ἤλλαξε τὸν 4ον αἰῶνα. Ὁ Φίλιππος ἔκαμεν ἐνα σπουδαῖον νεωτερισμόν. Ἐκρέμασε τὴν ἀσπίδα εἰς τὸν λαμῶν τῶν στρατιωτῶν καὶ ἔδωκεν εἰς τὰς χεῖρας των μακρότατον δόρυ, τὴν σάρισσαν.

σαν οἱ Μακεδόνες. Χίλιοι Ἀθηναῖοι ἐφρονεύθησαν καὶ 2 χιλ. ἔπεσαν αἰχμαλώτοι. Ἡ μάχη τῆς Χαλκονείας ἐσήμανε τὸ τέλος τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν ἐλληνικῶν πόλεων. Καμία πόλις δὲν ἦτο εἰς θέσιν πλέον ν' ἀντισταθῆ εἰς τὸν Φίλιππον.

ΤΟ ΣΧΕΔΙΟΝ ΤΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΥ

Ὁ Φίλιππος μετὰ τὴν νίκην ἦτο κύριος ὅλης τῆς Ἑλλάδος. Ἄλλ' ἔδειξε πολὺ καλὴν συμπεριφορὰν, πρὸ πάντων εἰς τοὺς Ἀθηναίους. Ἀφῆκεν ἐλευθέρους τοὺς αἰχμαλώτους καὶ ἔκαμεν εἰρήνην μὲ πολὺ ἐπαιεῖς ὅρους. Ὑστερα ἐπροσκάλεσεν ὅλους τοὺς Ἕλληνας εἰς τὸν Ἴσθμὸν τῆς Κορίνθου καὶ ἀνεκοίνωσεν εἰς αὐτοὺς τὰ σχέδιά του. Εἶπε λοιπὸν ὅτι σκοπὸς του δὲν ἦτο νὰ ὑποτάξῃ τὴν Ἑλλάδα καί, διὰ νὰ τὸν πιστεύουν οἱ Ἕλληνες, ἐκήρυξεν ὅτι ὅλαι αἱ πόλεις ἀφίνοντο ἀνεξάρτητοι νὰ κυβερνῶνται ὅπως θέλουν. Κατόπιν τοὺς παρεκίνησε νὰ ἐνωθοῦν ὅλοι μαζί διὰ νὰ κτυπήσουν τὸ Περσικὸν κράτος. Οἱ Ἕλληνες ἐδέχθησαν τὴν πρότασίν του καὶ τὸν ἔκαμαν ἀρχηγόν των.

Ὁ Φίλιππος ἐγύρισεν εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ ἤρρισε νὰ ἐτοιμάσῃ μεγάλην ἐκστρατείαν κατὰ τῶν Περσῶν. Ἄλλ' ἐνώ ἔκαμε τὰς ἐτοιμασίας, ἐδολοφονήθη τὸ 336 π. Χ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Τὸ σχέδιον τοῦ Φιλίππου ἐπραγματοποίησεν ὁ υἱὸς του Ἀλέξανδρος. Ὁ Ἀλέξανδρος εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα πρόσωπα τῆς ἱστορίας. Ἐγινε βασιλεὺς εἰς ἡλικίαν 20 ἐτῶν. Ἀπὸ τὴν παιδικὴν του ἡλικίαν ἐφάνη ὅτι εἶχε θερμὴν ψυχὴν καὶ δυνατὴν ὁρμὴν νὰ κάμῃ μεγάλας πράξεις καὶ ν' ἀποκτήσῃ δόξαν. Ὁ Ἀλέξανδρος εἶχεν ἔκτακτα σωματικὰ καὶ πνευματικὰ χαρίσματα. Ἦτο δυνατὸς καὶ ὠραῖος. Ἡ κεφαλὴ του μὲ τὴν ξανθὴν καὶ σγουρὴν κόμην του ὁμοίαζε μὲ κεφαλὴν λέοντος. Ὅταν ἤκουε πολεμικοὺς ὕμνους, ἐπήδα ἀπὸ τὴν θέσιν του ὥσάν νὰ ἤθελε νὰ ριφθῆ εἰς τὴν μάχην. Μόνον αὐτὸς κατώρθωσε νὰ δαμάσῃ τὸν ἄγριον ἵππον **Βουκεφάλαν**, ὁ ὁποῖος ἀργότερα τὸν ἔφερε νικητὴν ἕως τὰς Ἰνδίας. Εἰς τοὺς τρόπους του ἦτο πολὺ ἀπλοῦς καὶ εὐλιζρινῆς. Ἀγαποῦσε τοὺς φίλους του καὶ ἐδείκνυε μεγάλην οἰκειότητα ὥς νὰ μὴ ἦτο υἱὸς βασιλέως. Ἐγίνετε ὁμως ἦτο παράφορος καὶ ὁρμητικὸς καὶ ἔκαμνε πράξεις, διὰ τὰς ὁποίας κατόπιν μετανοοῦσε πολὺ.

Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος

Ἡ προτομὴ αὐτῆ μᾶς δίδει μίαν εἰκόνα τῆς κεφαλῆς τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Ἡ κεφαλὴ του μὲ τοὺς ξανθοὺς βοστρύχους ὁμοίαζε μὲ κεφαλὴν λέοντος. Εἶχε στόμα πολὺ μικρὸν καὶ σφιγτὰ χεῖλη, τὸ ὁποῖον φανερώνει θέλησιν.

Εἰς τὴν νεότητά του ἔμαθε νὰ ἱππεύῃ, νὰ μεταχειρίζεται τὰ ὄπλα καὶ νὰ ὀδηγῇ στρατόν. Ἄλλ' ὁ πατὴρ του διὰ νὰ τὸν μορφώσῃ καλύτερα, ἐπροσκάλεσεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας τὸν περίφημον φιλόσοφον Ἀριστοτέλην. Ὁ Ἀριστοτέλης ἠθέλησε νὰ μορφώσῃ τὸ πνεῦμά του καὶ ν' ἀνυψώσῃ τὸ φρόνημά του. Μεταξὺ τῶν ἄλλων τὸν ἐδίδαξε τὰ ποιήματα τοῦ Ὀμήρου, τὰ ὁποῖα ὁ Ἀλέξανδρος ἠγάπησε πολὺ καὶ τὰ ἔφερε πάντοτε μαζί του εἰς τὰς ἐκστρατείας. ἠθέλει νὰ μιμηθῇ τὸν ἥρωα τῆς Ἰλιάδος, τὸν Ἀχιλλέα.

Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ὁ Ἀλέξανδρος εἶχεν ἀπόφασιν νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ παλαιὸν ὄνειρον τῶν Ἑλλήνων, δηλαδὴ νὰ καταλύσῃ τὸ Περσικὸν κράτος. Ἦλθε λοιπὸν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐκεῖ ἐπροσκάλεσεν, ὅπως ὁ πατὴρ του, ἀντιπροσώπους τῶν ἑλληνικῶν πόλεων εἰς τὴν Κόρινθον. Ὅλοι οἱ Ἕλληνες ἐκτὸς τῶν Σπαρτιατῶν ἀνεγνώρισαν αὐτὸν ἀρχηγὸν τοῦ πολέμου κατὰ τῶν Περσῶν. Κατόπιν ὁ Ἀλέξανδρος ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Μακεδονίαν, διὰ νὰ ἐτοιμάσῃ τὴν ἐκστρατείαν εἰς τὴν Ἀσίαν.

Ἐνῶ ὅμως ὁ Ἀλέξανδρος ἔκαμε πόλεμον εἰς τὴν Θράκην ἐναντίον ἐνὸς βαρβάρου λαοῦ, ἐπανεστάτησαν αἱ Θῆβαι, αἱ Ἀθηναὶ καὶ μερικαὶ ἄλλαι πόλεις. Μὲ καταπληκτικὴν ταχύτητα ἀναχωρεῖ διὰ τὴν Ἑλλάδα. Εἰς ἑπτὰ ἡμέρας ἔφθασεν ἀπὸ τὴν Θράκην εἰς τὰς Θήβας. Αὐτὴν τὴν φορὰν ἐτιμώρησε πολὺ σκληρὰ τοὺς Θηβαίους. Ἐκαύσε τὴν πόλιν τῶν καὶ τοὺς κατοίκους ἐπώλησεν ὡς δούλους. Εἰς τοὺς Ἀθηναίους ὅμως ἐφάνη πάλιν ἐπιεικής. Ἀφοῦ τοιουτοτρόπως ἠσύχασε τὴν Ἑλλάδα, ἐγύρισεν εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ ἔκαμε τὰς ἐτοιμασίας του διὰ τὴν μεγάλην ἐκστρατείαν.

Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΥΕΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΣΙΑΝ

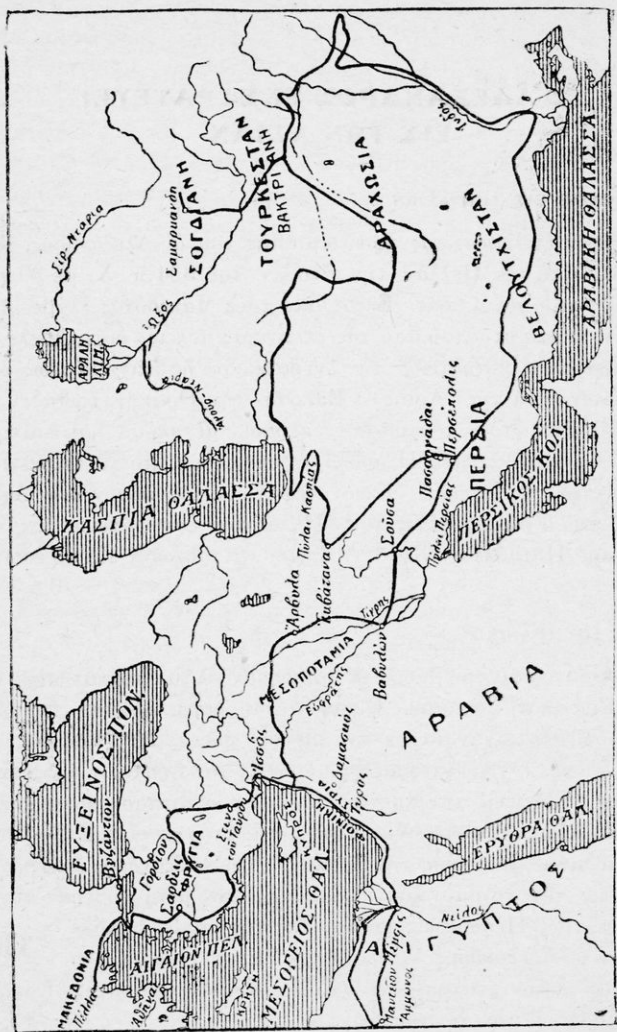
Η ΔΙΑΒΑΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΣΙΑΝ

Ἀφού ἐτελείωσε τὰς προετοιμασίας του ὁ Ἀλέξανδρος, ἐξεκίνησεν ἀπὸ τὴν Πέλλαν τὴν ἄνοιξιν τοῦ 334 π. Χ. μὲ 30 χιλ. πεζοὺς καὶ 5 χιλ. ἵππους. Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς Μακεδόνας ἔλαβε μαζί του ἓνα σῶμα στρατοῦ ἀπὸ τὰς ἑλληνικὰς πόλεις, διότι ἠθέλε νὰ δώσῃ εἰς τὴν ἐκστρατείαν τὴν ἔννοιαν κοινῆς ἐπιχειρήσεως τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῆς Ἀσίας. Ἐπέρασε τὴν Θράκην, ἔφθασεν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, τὸν ὁποῖον ἐπέρασε μὲ πλοῖα, καὶ ἐπάτησε τὴν ἀσιατικὴν ἀκτὴν. Ἡ πρώτη φροντίς του ἦτο νὰ ἐπισκεφθῇ τὰ θεῖα τῆς Τροίας. Ἐκεῖ ἐστεφάνωσε τὸν τάφον τοῦ Ἀχιλλέως, ἐνῶ ὁ πιστὸς φίλος του Ἡφαιστῖον ἐστεφάνωσε τὸν τάφον τοῦ Πατρόκλου. Κατόπιν ἤρρισε νὰ προχωρῇ εἰς τὸ ἐσωτερικόν.

ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΓΡΑΝΙΚΟΥ

Οἱ σαυράται τοῦ βασιλέως ἠθέλησαν νὰ τὸν σταματήσουν εἰς τὸν Γρανικὸν ποταμὸν. Εἶχαν συναθροίσει ἀρκετὸν περσικὸν στρατόν, ἀλλ' εἶχαν μαζί κ' ἓνα ἰσχυρὸν σῶμα ἀπὸ Ἑλλήνων μισθοφόρους. Ὁ Ἀλέξανδρος ἔφθασεν εἰς τὸν Γρανικὸν πρὸς τὸ ἑσπέρας. Εἶδεν εἰς τὴν ἀπέναντι ὄχθην τοῦ ποταμοῦ τὸ περσικὸν ἱπικὸν ἔτοιμον νὰ τὸν ἐμποδίσῃ. Οἱ στρατηγοὶ του τὸν ἐσυμβούλευσαν νὰ περιμένῃ τὴν πρωΐαν. Ὁ Ἀλέξανδρος ὅμως ἐρρίφθη εἰς τὸν ποταμὸν μὲ τὸ ἱπικὸν καὶ μετὰ φοβερὰν μάχην ἔτρεψε τοὺς Πέρσας εἰς φυγὴν. Εἰς τὴν μάχην ἐκινδύνευσεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ φονευθῇ. Ἐνας Πέρσης ἦτο ἔτοιμος νὰ τὸν κτυπήσῃ ἀπ' ὀπίσω, ἀλλ' ὁ στρατηγὸς Κλεῖτος ἐπρόλαβε καὶ τὸν ἐφόνευσεν.

Οἱ Ἕλληνες εὐρῆξαν πολλὰ λάφυρα εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Περσῶν. Ἀπ' αὐτὰ ὁ Ἀλέξανδρος ἔστειλε μερικὰς ἀσπίδας εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἔγραψε τὰ ἑξῆς: *Ἀδὴας τὰς ἀσπίδας ἀφιερῶ-*

Χάρτης τῆς ἐπικρατείας τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου.

νων εις την Ἀθηνῶν οἱ Ἕλληνες καὶ ὁ Ἀλέξανδρος πλὴν τῶν Λακεδαιμονίων ἀπὸ τὰ λάφυρα τῶν βαρβάρων τῆς Ἀσίας. Μετὰ τὴν μάχην τοῦ Γρανικοῦ ὁ Ἀλέξανδρος ἦτο κύριος τῆς Μ. Ἀσίας.

Ο ΓΟΡΔΕΙΟΣ ΔΕΣΜΟΣ

Ὁ Ἀλέξανδρος εἰσῆλθεν εἰς τὰς Σάοδεις, τὴν παλαιὰν πρωτεύουσαν τοῦ Κροίσου. Ἀπ' ἐκεῖ ἐφθασεν εἰς τὴν πόλιν τῆς Φρυγίας *Γόρδιον*. Ἐκεῖ ὑπῆρχε μία ἄμαξα, τῆς ὁποίας ὁ τροχός ἦτο δεμένος μετὰ τὸν ἄξονα μετὰ μεγάλην τέχνην, ὥστε ἦτο πολὺν δύσκολον νὰ λύσῃ κανεὶς τὸν δεσμόν. Ἔλεγον ὅτι τὴν ἄμαξαν εἶχε δέσει ἕνας παλαιὸς βασιλεὺς τῆς Φρυγίας, ὁ Γόρδιος. Αὐτὸς ἦτο ὁ περιφημὸς *Γόρδειος δεσμός*. Ὑπῆρχε χρησμός ὅτι ὅποιος τὸν ἔλυε θὰ ἐγίνετο βασιλεὺς τῆς Ἀσίας. Ὁ Ἀλέξανδρος ἀφοῦ ἐκοπίασεν ἀρκετὰ νὰ λύσῃ τὸν δεσμόν, ἔσχε τὸ ξίφος του καὶ τὸν ἔκοψε. Μ' αὐτὸ ἠθέλησε νὰ δείξῃ ὅτι οἱ δυνατοὶ ἀνθρώποι κόπουν τὸν δεσμόν τὸν ὁποῖον δὲν δύναται νὰ λύσῃ.

ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΙΣΣΟΥ

Κατόπιν ὁ Ἀλέξανδρος κατέβη εἰς τὸ ὄρος τῆς Κιλικίας Ταύρον. Ἐκεῖ ἐνόηοντο οἱ δρόμοι τῆς Μ. Ἀσίας, τῆς Συρίας καὶ Μεσοποταμίας καὶ ὑπάρχει μία πεδιάς πλησίον τῆς πόλεως Ἰσσοῦ. Εἰς τὸ μέρος αὐτὸ ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν Δαρείος εἶχε μαζεύσει 400 χιλ. στρατόν. Ὁ Ἀλέξανδρος ὄρμησεν ἀμέσως ἐναντίον τοῦ περσικοῦ στρατοῦ. Μετὰ τὴν φάλαγγα κατόρθωσε νὰ χωρίσῃ εἰς δύο τοὺς Πέρσας, οἱ ὁποῖοι ἐτράπησαν εἰς φυγὴν. Ὁ ἴδιος ὁ Δαρείος ἐφοβήθη τόσον πολὺ, ὥστε ἔφυγεν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας του. Οἱ Ἕλληνες εὐρῆξαν ἅπασα λάφυρα. Ὁλόκληρος ἡ οἰκογένεια τοῦ Δαρείου, ἡ μήτηρ του, ἡ σύζυγός του καὶ αἱ θυγατέρες του ἔπεσαν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Ἀλεξάνδρου. Αὕτη εἶναι ἡ μεγάλη *μάχη τῆς Ἰσσοῦ*.

333

Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΥΡΙΕΥΕΙ ΤΗΝ ΦΟΙΝΙΚΗΝ ΚΑΙ ΑΙΓΥΠΤΟΝ

Ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἠκολούθησε τὸν μεγάλον βασιλικὸν δρόμον, ὁ ὁποῖος ἔφερεν ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Μ. Ἀσίας εἰς τὸν Εὐφράτην, ὅπου ἦτο ἡ πρωτεύουσα τοῦ Περσικοῦ κράτους. ἠθέλε νὰ κυριεύσῃ πρῶτον τὴν Φοινίκην καὶ τὴν Αἴγυπτον, διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὸν φοινικὸν στόλον νὰ φέρῃ στρατόν εἰς τὴν Μ.

Ἀσίαν, καὶ τοιοῦτοτρόπως νὰ ἔχῃ ἀσφαλισμένα τὰ νῶτὰ του.

Δὲν κατεδίωξε λοιπὸν τὸν Δαρεῖον, ἀλλ' κατέβηκεν εἰς τὴν Φοινίκην. Ἐκεῖ ἡ **Τύρος**, παλαιὰ ἐμπορικὴ καὶ ναυτικὴ πόλις τῆς Φοινίκης, ἔκαμε μεγάλην ἀντίστασιν. Ὁ Ἀλέξανδρος ἠναγκάσθη νὰ σταματήσῃ, τὴν ἐπολιόρησεν 7 μῆνας καὶ ἐπὶ τέλους τὴν ἐκυρίευσεν. Κατόπιν ἐπροχώρησεν εἰς τὴν Αἴγυπτον. Οἱ Αἰγύπτιοι ἐδέχθησαν τὸν Ἀλέξανδρον ὡς ἐλευθερωτὴν των, διότι ἔμισοῦσαν πολὺ τοὺς Πέρσας. Οἱ ἱερεῖς τῶν Αἰγυπτίων τὸν ἐδέχθησαν μὲ μεγάλας τιμὰς καὶ τὸν ὀνόμασαν υἱὸν τοῦ Διός. Εἰς τὸ Δέλτα τοῦ Νείλου ὁ Ἀλέξανδρος ἔκτισε μίαν πόλιν, τὴν **Ἀλεξάνδρειαν**, ἣ ὅποια ἔλαβεν ἀργότερα μεγάλην ἀνάπτυξιν.

ΚΑΤΑΛΥΣΙΣ ΤΟΥ ΠΕΡΣΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Ο ΔΑΡΕΙΟΣ ΠΡΟΤΕΙΝΕΙ ΝΑ ΜΟΙΡΑΣΟΥΝ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ

Ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον ὁ Ἀλέξανδρος ἐγύρισεν ὀπίσω, διὰ νὰ καταδιώξῃ τὸν Δαρεῖον. Εἰς τὴν ἀρχὴν ἠκολούθησε τὸν ἴδιον δρόμον, ἔπειτα ἐπροχώρησε πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἔφθασεν εἰς τὸν Εὐφράτην ποταμὸν. Σκοπὸς του ἦτο νὰ κτυπήσῃ τὸ Περσικὸν κράτος εἰς τὴν καρδίαν του καὶ νὰ τὸ διαλύσῃ. Ὁ Δαρεῖος τρομαγμένος εἶπε νὰ μοιράσουν τὸ κράτος. Ὁ στρατηγὸς Παρμενίων εἶπε τότε εἰς τὸν Ἀλέξανδρον: *Ἄν ἤμουν Ἀλέξανδρος, θὰ ἐδέχομην. Καὶ ἐγώ, εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος, ἂν ἤμουν Παρμενίων.*

ΜΑΧΗ ΕἰΣ ΤΑ ΑΡΒΗΛΑ

Ὁ Δαρεῖος εἶχε μαζεύσει ἀναρίθμητα στρατεύματα, περισσότερα ἀπὸ ἓνα ἑκατομμύριον, πέρα ἀπὸ τὸν ποταμὸν Τίγρην εἰς μίαν μεγάλην πεδιάδα κοντὰ εἰς τὴν πόλιν **Ἀρβηλα**. Οἱ στρατηγοὶ ἐσυμβούλευαν τὸν Ἀλέξανδρον νὰ προσβῆλῃ τοὺς ἐχθροὺς τὴν νύκτα, ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος εἶπε: *Δὲν κλέπτω τὴν νύκτα.*

Πάλιν ἡ μακεδονικὴ φάλαγξ ἔκοψεν εἰς τὴν μέσην τὸν περσικὸν στρατὸν καὶ τὸν ἔτρεψεν εἰς φυγὴν. Ὁ Δαρεῖος μόλις ἐπόφθασεν νὰ σωθῇ καὶ ἔφυγεν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας του. Ἀλλ' ἐκεῖ ἓνας ἀπὸ τοὺς σατράπαις του ἐστασίασε καὶ τὸν ἐφό-

νευσεν. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐκυρίευσεν τὰς πρωτεύουσας τοῦ Περσικοῦ κράτους *Βαβυλώνα, Σοῦσα, Περσέπολιν, Πασαργάδας*. Ἐκεῖ εὐρῆκεν ἀναριθμήτους θησαυρούς, διότι οἱ βασιλεῖς τῆς Περσίας εἶχαν μαζεύσει εἰς τὰς πόλεις αὐτὰς ὅλον τὸν χρυσὸν καὶ τὸν ἄργυρον τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Τοιουτοτρόπως τὸ

331

ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΕΙΣ ΤΑΣ ΙΝΔΙΑΣ (330—324)

Ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἠσύχασεν. Ἡ ὀρμητικὴ ψυχὴ τοῦ τὸν ἐκίνει εἰς νέας ἐπιχειρήσεις. Πρὸ πάντων ἐμάγευεν τὴν φαντασίαν τοῦ αἰ Ἰνδία. Εἶχαν ἀκούσει τόσας διηγήσεις διὰ τὴν μυθικὴν αὐτὴν χώραν καὶ τοὺς θησαυροὺς τῆς. Ἠρξισε λοιπὸν νέαν ἐκστρατείαν, ἣ ὁποία ἐκούρασε πολὺ περισσότερον τοὺς Ἕλληνας.

Ἐξεκίνησε λοιπὸν τῷ 330 π. Χ., ἐπροχώρησε κατ' ἀρχὰς εἰς τὰ βόρεια τοῦ ὄροπεδίου τοῦ Ἰράν, εἰσῆλθεν εἰς τὰ Ἐκβάτανα, ἐπέρασε τὰς Κασπίας πύλας, ἐπροχώρησεν εἰς τὴν Βακτριανὴν καὶ ἔφθασεν εἰς τὸ σημερινὸν Τουρκεσίαν. Κατόπιν ἐγύρισεν ἀνατολικά καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ μεγάλου ποταμοῦ Ἰνδοῦ. Εἰς ὅλα τὰ μέρη αὐτὰ ἐκτισε διαφόρους πόλεις, εἰς τὰς ὁποίας ἔδωκε τὸ ὄνομά του. Πολλὰ ἀπ' αὐτὰς σόζονται, διατηροῦν τὴν ἀνάμνησιν τοῦ ὀνόματός του καὶ μαρτυροῦν πόσον καλὰ ἐγνώριζεν ὁ Ἀλέξανδρος τὰς διαθέσεις.

327

Εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἰνδοῦ ὑπῆρχον πολλοὶ ἡγεμόνες, οἱ ὅποιοι ὅμως δὲν ἐτόλμησαν ν' ἀντισταθοῦν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον. Μόνον ὁ **Πῶρος** ἐπολέμησεν, ἀλλὰ ἐνικήθη καὶ ἔπεσεν αἰχμάλωτος. Κατόπιν ὁ Ἀλέξανδρος ἐσκόπευεν νὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Γάγγου ποταμοῦ. Ἄλλ' οἱ στρατιῶταί του αὐτὴν τὴν φορὰν δὲν τὸν ἤκουσαν. Εἶχαν κουρασθῆ πολὺ καὶ ἠθέλειαν νὰ ἐπιστρέψουν. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐθύμωσε πολὺ καὶ ἐκλείσθη τρεῖς ἡμέρας εἰς τὴν σκηνὴν του, ἀλλ' ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ. Κατέβηκε τότε τὸ ρεῦμα τοῦ Ἰνδοῦ ἕως τὸν Ἰνδικὸν Ὄκεανόν. Ἐκεῖ ἔκαμε στόλον καὶ διέταξε τὸν ναύαρχόν του Νέαρχον νὰ ἐρευνήσῃ τὴν παραλίαν μέχρι τοῦ Περσικοῦ κόλπου. Αὐτὸς μὲ τὸν στρατὸν του, ἀφοῦ ὑπέφερε πολλὰ ἀπὸ πείναν, δίψαν καὶ

ἀσθeneίας καὶ ἀφοῦ ἔχασε τὰ τρία τέταρτα τοῦ στρατοῦ του, ἔφθασεν εἰς τὴν Βαβυλῶνα. Ἐκεῖ ἔφθασε μετ' ὀλίγον καὶ ὁ Νέ-
αρχος, ἀφοῦ ἀνέβηκε μὲ τὰ πλοῖα τὸν Εὐφράτην.

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἠθέλε μόνον νὰ καταλύσῃ τὸ Περσικὸν κράτος. Εἶχε μεγάλα σχέδια, τὰ ὁποῖα ἔβαλεν εἰς ἐνέργειαν, ὅταν ἐπέστρεψεν ἀπὸ τὴν ἐκστρατείαν τῶν Ἰνδιῶν. Πρῶτον ἠθέλε νὰ κατασκευάσῃ μέγαν λιμένα εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον, διὰ νὰ χρησιμοποιήσῃ ὡς ἀποθήκη τῶν ἐμπορευμάτων τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἀσίας. Συγχρόνως ἠθέλε νὰ κάμῃ δρόμους, διὰ νὰ ἐνώσῃ τὴν Ἀνατολὴν μὲ τὴν Δύσιν. Κυρίως ὅμως εἶχε σκοπὸν νὰ συγχωνεύσῃ τοὺς Ἀσιάτας μὲ τοὺς Ἕλληνας. Μὲ τὸν ἑλληνικὸν πολιτισμὸν ἠθέλε νὰ μορφώσῃ καὶ νὰ ἐξυψώσῃ τοὺς λαοὺς τῆς Ἀσίας. Διὰ τοῦτο ἴδρυσεν πολλὰ σχολεῖα, εἰς τὰ ὁποῖα ἔβαλε χιλιάδας παιδίων Ἀσιατῶν, διὰ νὰ τὰ διδάξῃ τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν. Ἐπῆρεν εἰς τὸν στρατὸν του νέους Πέρσας καὶ ὑπάνδρυσεν 10 χιλ. Μακεδόνας μὲ Περσίδας. Ὁ ἴδιος πρῶτος ἔδωκε τὸ παράδειγμα καὶ ἐνυμφεύθη μίαν Περσίδα κόρην, τὴν Ρωξάνην.

ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Ἄλλ' εἰς τὸ ἔργον του ὁ Ἀλέξανδρος εὗρηκε δυσκολίας, διότι δὲν ἤρσεν εἰς τοὺς Μακεδόνας, οἱ ὁποῖοι ἤρχισαν μὲ πολλοὺς τρόπους νὰ φανερώσουν τὴν δυσαρέσειάν των. Ὁ Ἀλέξανδρος ὅμως ἐτιμώρησε πολὺ σκληρὰ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἠθέλαν νὰ ματαιώσουν τὸ ἔργον του. Ἐφόνευσεν τὸν γέροντα Παρμενίωνα, ἓνα ἀπὸ τοὺς ἑξοχωτέρους στρατηγούς του. Ὁ χαρακτήρ τοῦ Ἀλεξάνδρου εἶχεν ἀλλάξει πολὺ ὕστερα ἀπὸ τὰ μεγάλα κατορθώματα. Ἄφησε τὰ ἀπλᾶ ἥθη του καὶ ἔλαβε τὴν ἀσιατικὴν πολυτέλειαν. Ἐφόνευσεν τὸ βασιλικὸν στέμμα, ἠθέλε νὰ τὸν λατρεύ-

ουν ὡς θεὸν καὶ νὰ τὸν ὀνομάσουν Μέγαν βασιλέα. Ἄλλὰ δὲν
κατώρθωσε κανὲν ἀπὸ τὰ σχέδιά του νὰ φέρῃ εἰς πέ-
323 ρας. Τὸ 323 ἠσθένησεν ἀπὸ ὄξιν πυρετὸν καὶ τὴν 19
Αὐγούστου ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 32 ἐτῶν.

ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἐπρόφθασε νὰ διοργανώσῃ καὶ νὰ στε-
ρεώσῃ τὸ ἀχανὲς κράτος του. Ὄταν ἀπέθανε, δὲν ἄφησε διαδό-
χον καὶ κανεὶς ἀπὸ τὴν οἰκογένειάν του δὲν ἦτο ἰκανὸς νὰ τὸν
διαδεχθῆ. Διὰ τοῦτο οἱ στρατηγοὶ του συνεφώνησαν ν' ἀναγνω-
ρίσουν ὡς ἀνώτατον ἄρχοντα τὸν γεροντότερον στρατηγὸν Περ-
δίκκαν.

Μετ' ὀλίγον ὅμως ἐφιλονίκησαν, διότι οἱ δυνατώτεροι ἀπὸ
τοὺς στρατηγοὺς ἠθέλησαν νὰ γίνουν αὐτοὶ βασιλεῖς καὶ νὰ πάρουν
ὅλον τὸ κράτος. Δι' αὐτὸ ἤρχισαν μαζοὺς πολέμους μεταξὺ
των, οἱ ὅποιοι διήρκεσαν 20 ἔτη. Τὸ ἔτος 301 π. Χ. ἔγινε μία
μεγάλῃ μάχῃ εἰς τὴν πόλιν τῆς Φρυγίας **Ἰψόν**. Μετὰ **301**
τὴν μάχην αὐτὴν τὸ ἀχανὲς κράτος τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου
ἐχωρίσθη εἰς πολλὰ μικρότερα κράτη. Τὰ σπουδαιότερα ἀπ'
αὐτὰ ἦσαν τρία 1) τὸ **Βασίλειον τῆς Αἰγύπτου**, τὸ ὅποιον ἔλα-
βεν ὁ στρατηγὸς Πτολεμαῖος καὶ ἀργότερα τὸ ἐκυβέρνησαν οἱ
ἀπόγονοί του, οἱ ὅποιοι ὀνομάζοντο Πτολεμαῖοι. 2) Τὸ **Βασι-**
λειον τῆς Συρίας, τὸ ὅποιον ἔλαβεν ὁ Σέλευκος καὶ τὸ ἐκυβέρ-
νησαν οἱ ἀπόγονοί του, οἱ ὅποιοι ὀνομάζοντο Σελευκίαι καὶ 3)
Τὸ **Βασίλειον τῆς Μακεδονίας**, τὸ ὅποιον ἐκυβέρνησαν οἱ ἀπό-
γονοὶ τοῦ στρατηγοῦ Ἀντιγόνου.

Ἐκτὸς τῶν τριῶν αὐτῶν κρατῶν ἰδρύθησαν καὶ ἄλλα μικρό-
τερα. Ἀξιολογώτερον εἶναι τὸ **Κράτος τῆς Περσῆς**, τὸ
ὅποιον ἰδρύθη εἰς τὰ βόρεια τῆς Σμύρνης. Τὸ κράτος αὐτὸ ἦτο
μικρόν, ἀλλ' ἐπροόδευσε πολὺ εἰς τὰ γράμματα καὶ εἰς τὰς τέχνας.

ΔΙΑΔΟΣΙΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

Ὁ Ἀλέξανδρος ἀπέθανε πολὺ νέος, ἀλλὰ τὸ ἔργον του δὲν
ἐχάθη. Τὸ πέρασμά του ἄφησε σπουδαῖα σημεῖα ἐπάνω εἰς τὴν
γῆν. Ἀπὸ τὸν δόξμον, τὸν ὅποιον ἤνοιξαν τὰ στρατεύματά του,
ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς ἐχύθη εἰς τὰς χώρας τῆς Ἀσίας καὶ τῆς

Ἀφρικής καὶ τὰς ἐξωγογήσε. Τὰ τέχνα τῶν Περσῶν καὶ τῶν Βαβυλωνίων ἔμαθαν τὰ ἑλληνικά καὶ ἐφιλοτιμήθησαν νὰ ζήσουν ὅπως ἐζοῦσαν οἱ Ἕλληνες. Οἱ βασιλεῖς καὶ πλούσιοι τῶν ἔκτιζαν κατοικίας ὁμοίας μὲ τὰς ἑλληνικάς, τὰς ἐπίπλωναν μὲ ἐπιπλα ἑλληνικά καὶ ἐφοροῦσαν ἑλληνικά ἐνδύματα. Εἰς τὰς μακρὰς πόλεις τῆς Ἀσίας ἔκτισαν θέατρα, εἰς τὰ ὁποῖα ἔπαιζαν ἑλληνικά ἔργα. Ἡ Ἑλλὰς μολονοῦ ἦτο κουρασμένη καὶ ἀδυνατισμένη ἀπὸ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους, ἔδωσε μίαν δυνατὴν λάμψην καὶ ἐφώτισε τὰς χώρας τῆς Ἀνατολῆς.

Ἄλλοτε ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς ἦτο περιορισμένος μόνον εἰς τὰς ἑλληνικάς χώρας. Διὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου διεδόθη εἰς ὅλην τὴν Ἀνατολήν, ἐφώτισε καὶ ἀνέπτυξεν ἀναριθμήτους λαοὺς καὶ ἀργότερα, καθὼς θὰ ἴδωμεν, τοὺς Ῥωμαίους καὶ τοὺς ἄλλους λαοὺς τῆς Εὐρώπης.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΙΣΤΟΡΙΑ—ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Λαοὶ ἀπολίτιστοι καὶ λαοὶ πολιτισμένοι—Ἱστορία— Φυλαί, λαοὶ—Περίοδοι τῆς Ἱστορίας— Ἀρ- χαία ἱστορία	Σελίς 3— 7
---	---------------

ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΙ ΛΑΟΙ

Αἰγύπτιοι—Βαβυλώνιοι καὶ Ἀσσύριοι—Φοίνικες— Μῆδοι καὶ Πέρσαι	8—15
---	------

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Σημασία τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας

Η ΧΩΡΑ ΚΑΙ ΟΙ ΚΑΤΟΙΚΟΙ

Ἡ Ἀρχαία Ἑλλάς—Οἱ Ἕλληνες	16—19
-------------------------------------	-------

ΠΑΛΑΙΟΤΑΤΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Αἱ ἀνασκαφαὶ—Οἱ Πελασγοί, ὁ πολιτισμὸς τοῦ Αἰ- γαίου—Οἱ Ἕλληνες, ὁ Μυκηναϊκὸς πολιτισμὸς	19—25
---	-------

Η ΕΛΛΑΣ ΤΩΝ ΟΜΗΡΙΚΩΝ ΧΡΟΝΩΝ

Ἐπίδρομὴ τῶν Δωριέων—Αἱ ἀποικίαι τῆς Μ. Ἀσίας Ἀνάπτυξις τῶν ἀποικιῶν—Οἱ βασιλεῖς—Ἡ ναυ- τιλία—Τὰ ὁμηρικὰ ποιήματα—Ἡ Ἰλιάς—Ἡ Ὀδύσσεια	26—30
---	-------

Η ΜΕΓΑΛΗ ΑΚΜΗ ΤΩΝ ΑΠΟΙΚΙΩΝ

Οἱ Ἕλληνες γίνονται κύριοι τῆς θαλάσσης—Ἡ με- γάλη ἀποικιακὴ ἐξάπλωσις—Ἀποικίαι τοῦ Εὐξεί- νου Πόντου—Ἀποικίαι Ἰταλίας καὶ Σικελίας— Αἷτια τοῦ ἀποικισμοῦ—Ὁ ἑλληνικὸς κόσμος τὸν βον αἰῶνα	31—33
--	-------

Η ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ	
Οἱ Θεοὶ—Οἱ Θεοὶ τοῦ Ὀλύμπου—Οἱ Θεοὶ τῆς γῆς	33—37
Η ΣΠΑΡΤΗ	
Τὰ δύο κράτη τῆς κυρίως Ἑλλάδος—Οἱ Σπαρτιαῖται—Ἡ Κυβέρνησις—Τὰ στρατιωτικά—Ἀγωγή παιδῶν—Ὁ στρατὸς—Ὁ πολιτισμὸς — Ὁ Λυκοῦργος—Τὸ κράτος τῶν Σπαρτιατῶν	38—42
ΑΙ ΑΘΗΝΑΙ	
Ἡ Ἀττικὴ—Ἀθῆναι καὶ Πειραιεὺς—Ἀλλαγὴ τοῦ πολιτεύματος—Ἡ δημοκρατία — Τὸ πολίτευμα τῶν Ἀθηνῶν—Αἱ ταραχαὶ—Ἡ νομοθεσία τοῦ Σόλωνος—Ὁ Πεισίστρατος—Πρόοδοι τῆς δημοκρατίας	Σελίς 43—48
ΕΝΟΤΗΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ	
Ἀνεξαρτησία τῶν ἑλληνικῶν πόλεων — Ἡ ἐνότης τοῦ ἔθνους	49—52
ΠΕΡΣΙΚΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ	
Αἰτία τῶν περσικῶν πολέμων—Ἡ ἐπανάστασις τῶν Ἴωνων	53—55
Ο ΠΡΩΤΟΣ ΠΕΡΣΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ	
Ἡ ἔκστρατεία—Ἡ ἐν Μαραθῶνι μάχη	55—57
Ο ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΠΕΡΣΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ—Η ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΟΥ ΞΕΡΞΟΥ	
Ὁ Ξέρξης—Ὁ ἀθηναϊκὸς στόλος, Θεμιστοκλῆς—Ἡ ἔκστρατεία τοῦ Ξέρξου—Ἐτοιμασίαι τῶν Ἑλλήνων—Θερμοπύλαι—Ὁ Ξέρξης χυριεύει τὰς Ἀθῆνας—Ἡ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχία—Ὁ Ξέρξης φεύγει ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα—Ἡ ἐν Πλαταιαῖς μάχη—Σημασία τῶν περσικῶν πολέμων	57—66
Ο ΕΠΙΘΕΤΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΠΕΡΣΩΝ	
Μεταβολὴ τοῦ πολέμου—Ἡ συμμαχία—Οἱ Ἀθηναῖοι ἀσχηγοὶ τῆς συμμαχίας—Αἱ νίκαι τοῦ Κίμωνος	67—69

ΤΟ ΑΘΗΝΑΪΚΟΝ ΚΡΑΤΟΣ

Οἱ σύμμαχοι γίνονται ὑπήκοοι—Ἐκτασις τοῦ ἀθηναϊκοῦ κράτους—Ἀντιζηλία μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων Σελίς
69—71

ΠΩΣ ΚΥΒΕΡΝΑΤΑΙ ΤΟ ΑΘΗΝΑΪΚΟΝ ΚΡΑΤΟΣ

Ἀνισότης τῶν κατοίκων—Ἡ δημοκρατία—Ἐ Περικλῆς 71—75

Οἱ ἐνδοεοὶ χρόνοι τῆς ἐλλάδος—Ἀκμὴ τοῦ ἀθηναϊκοῦ πολιτισμοῦ

Ἐ πολιτισμὸς τοῦ 5ου καὶ 4ου αἰῶνος—Ἐμπόριον καὶ βιομηχανία τῶν Ἀθηναίων—Ἡ ζωὴ τῶν Ἀθηναίων—Ἀνατροφὴ τῶν παίδων 76—84

Ἡ ΤΕΧΝΗ

Ἡ Γλυπτικὴ—Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ, ὁ ναός—Ἡ ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν—Ἡ ζωγραφικὴ 85—93

ΕΟΡΤΑΙ ΚΑΙ ΠΑΝΗΓΥΡΕΙΣ

Τὰ Παναθήναια—Τὰ Ἐλευσίνια—Τὰ Διονύσια—Τὸ θέατρον 94—96

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Ἀίτια τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου—Ἐ πόλεμος—Ἡ ἐκστρατεία εἰς Σικελίαν Ἀποτελέσματα τοῦ πολέμου 96—100

ἩΓΕΜΟΝΙΑ ΤΗΣ ΣΠΑΡΤΗΣ

Ἡ πολιτικὴ τῆς Σπάρτης—Οἱ τριάκοντα τύραννοι, Θρασύβουλος—Θάνατος τοῦ Σωκράτους—Κύρου Ἀνάβασις—Ἐκστρατεία τοῦ Ἀγηοῦλάου κατὰ τῶν Περσῶν—Ἡ εἰρήνη τοῦ Ἀνταλκίδα 101—105

ἈΚΜΗ ΤΩΝ ΘΗΒΩΝ

Αἱ Θῆβαι—Ἐ Πελοπίδας ἐλευθερώνει τὰς Θήβας—Οἱ Θηβαῖοι νικοῦν τοὺς Σπρριάτας—Κατάλυσις τοῦ σπαρτιατικοῦ κράτους—Ἡ ἐν Μαντινείᾳ μάχη—Ἡ Ἑλλάς μετὰ τὴν ἐν Μαντινείᾳ μάχην 106—108

ΟΙ ΜΑΚΕΔΟΝΕΣ ΚΥΡΙΑΡΧΟΥΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	
Χώρα, κάτοικοι—'Ο Φίλιππος—'Η Μακεδονική φάλαγξ—'Ο Φίλιππος νικά τούς Έλληνας—Τὸ σχέδιον τοῦ Φιλίππου	109—112
Ο ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ	
'Ο Ἀλέξανδρος—'Ο Ἀλέξανδρος ἀρχηγὸς τῶν Ἑλ- λήνων	113—114
Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΥΕΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΣΙΑΝ	
'Η διάβασις εἰς τὴν Ἀσίαν—Μάχη τοῦ Γρανικοῦ —'Ο Γόρδειος δεσμὸς—Μάχη τῆς Ἴσσοῦ—'Ο Ἀλέξανδρος κυριεύει τὴν Φοινίκην καὶ τὴν Αἴγυπτον	115—118
ΚΑΤΑΛΥΣΙΣ ΤΟΥ ΠΕΡΣΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ	
'Ο Δαρεῖος προτείνει νὰ μοιρᾶσουν τὸ κράτος— Μάχη εἰς τὰ Ἀρβηλα—Ἐκστρατεία εἰς τὰς Ἰνδίας	118—120
ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ	
Τὰ σχέδια τοῦ Ἀλεξάνδρου—Θάνατος τοῦ Ἀλεξάν- δρου—Διαιρέσις τοῦ κράτους—Διάδοσις τοῦ Ἑλληνισμοῦ	120—122

ΕΙΚΟΝΕΣ ΚΑΙ ΧΑΡΤΑΙ

Λιμναῖαι κατοικίαι	Σελ. 3	<i>Τὰ μακρὰ τείχη</i>	Σελ. 70
Ἐργαλεῖα—ὄπλα	> 4	ἽΟ Περικλῆς	> 74
Αἰ πυραμίδες καὶ ἡ Σφίγξ	> 8	Σκηνὴ ἐμπορίου	> 77
Αἰγύπτιος	> 9	Σιδηρουργεῖον	> 78
Ὀβελίσκος	> 9	Ἐπὶ τὴν ζῶν τῶν γεωργῶν	> 78
Ἰερογλυφικά	> 10	Ἐποδηματοποιεῖον	> 79
Ἀσουριακὸν ἀνάκτορον	> 11	Ἐνδύματα	> 80
Πτερωτὸς ταῦρος	> 12	Γυναῖκες παίζουσι μουσικά	
Σφηνοειδὴς γραφή	> 13	ὄργανα	> 81
Φοινικικὸν πλοῖον	> 13	Σχολεῖον	> 82
Περσικὸν κράτος	> 15	Ἀσκήσεις ἐφήβων	> 83
<i>Χάρτης ἀρχαίας Ἑλλάδος</i>	> 18	Παλαίστρα	> 84
Ἀγγεῖα κρητικά	> 21	Ἀρχαῖον ἄγαλμα	> 86
Ὅπλα	> 23	Δισσοβόλος τοῦ Μύρωνα	> 86
Ἡ πύλη τῶν λεόντων	> 24	Ἐρμῆς τοῦ Πραξιτέλους	> 87
Ἐνδομασία γυναικὸς	> 25	Δωρικὸς κίων	> 88
Θυσία	> 34	Ἴωνικὸς κίων	> 88
Ὁ Ζεὺς	> 35	Κορινθιακὸς κίων	> 89
Ἡ Ἄρτεμις	> 35	Ἀκρόπολις	> 90
Ὁ Ἀπόλλων	> 36	Παρθενὸν	> 91
Ἡ Ἀθηνᾶ	> 37	Ἀμφορεύς	> 93
Οπλίται	< 41	Λήκεθος	> 93
Σκηναὶ ἀπὸ τῶν ἀγῶνας	> 51	Βοιωτικὴ ὑδρία	> 93
Θερμοπύλαι	> 61	Ἴωνικὸς ἀμφορεύς	> 93
Σαλαμίς	> 63	Μακεδὼν ὀπλίτης	> 111
Ἀθηναϊκὴ τριήρης	> 64	Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος	> 113
		<i>Χάρτης τῆς ἐκστρατείας</i>	> 116
		<i>τοῦ Μ Ἀλεξάνδρου</i>	

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ἐν Ἀθήναις τῇ 3 Ἰουλίου 1928

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ κ.τ.λ.

Ἄριθ. { Πρωτ. 20896
Διεκπ.

Πρὸς

τοὺς κ. κ. Χ. Θεοδωρίδην καὶ Α. Λαζάρου

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὸ ἄρθρον 8 τοῦ νόμου 3438 «περὶ δι-
δακτικῶν βιβλίων» καὶ τὴν ὑπ' ἀριθ. 2)14-5-28 πράξιν τῆς οἰ-
κειίας ἐπὶ τῆς ἀναθεωρήσεως τῶν ἐγκεκριμένων διδακτικῶν βι-
βλίων ἐπιτροπῆς ἐγκρίνομεν διὰ τὸ ἀπὸ σήμερον μέχρι τέλους
τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1930-1931 χρονικὸν διάστημα τὸ ὑφ' ἡμῶν
συγγραφὴν διδακτικὸν βιβλίον ὑπὸ τὸν τίτλον: «Μαθήματα
Ἱστορίας ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς ἐν Ἰψῷ μάχης
διὰ τὴν πρώτην τάξιν τοῦ Ἑλληνικοῦ σχολείου καὶ τὰς ἀντι-
στοίχους τῶν ἄλλων σχολείων τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως ὑπὸ τὸν
ὄρον ὅπως ἐν μελλούσῃ ἐκδόσει τοῦ βιβλίου ἐπιφέρητε τὰς ὑπὸ
τῆς ἐπιτροπῆς ὑποδεικνυόμενας τροποποιήσεις.

Ὁ Ὑπουργὸς

Θ. Νικολοῦδης

Κ. Καμπέσης

ΠΛΗΡΗΣ ΣΕΙΡΑ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

1. Γυμνασίου

Ιστορία τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος	διὰ τὴν Α' Γυμνασίου
Ἱστορία Ρωμαϊκῆ	» » Β' »
Ιστορία τῶν Μέσων Χρόνων	» » Γ' »
Ἱστορία τῶν Νέων Χρόνων	» » Δ' »

2. Ἑλληνικοῦ Σχολείου

Μαθήματα ἱστορίας	διὰ τὴν Α' Ἑλληνικοῦ
Μαθήματα ἱστορίας	» » Β' »
Μαθήματα ἱστορίας	» » Γ' »

3. Δημοτικοῦ Σχολείου

Μαθήματα ἱστορίας	διὰ τὴν Ε' Δημοτικοῦ
Μαθήματα ἱστορίας	» » ΣΤ' »

4. Ἐμπορικῶν Σχολῶν

Σύνοψις γενικῆς ἱστορίας	τεῦχος Α' διὰ τὴν Α' Ἐμπορικῆς
Σύνοψις γενικῆς ἱστορίας	» Β' » » Β' »